

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

С О Б Р А Н І Е

ДРЕВНИХЪ ГРАМОТЪ И АКТОВЪ

ГОРОВОВЪ: ВІЛЬНЫ, КОВНА, ТРОКЪ, ПРАВОСЛАВНЫХЪ МОНАСТЫ-
РЕЙ, ЦЕРКВЕЙ, И ПО РАЗНЫМЪ ПРЕДМѢТАМЪ.

СЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ ТРЕХЪ ЛИТОГРАФИРОВАННЫХЪ РИСУНКОВЪ.

Часть I.

Z B I Ó R

DAWNYCH DYPLOMATOW I AKTOW

MIAST: WILNA, KOWNA, TROK, PRAWOSŁAWNYCH MONASTERÓW, CÉRKWI
I W RÓŻNYCH SPRAWACH.

Z PRZYŁĄCZENIEM TRZECH RYSUNKÓW LITOGRAFOWANYCH.

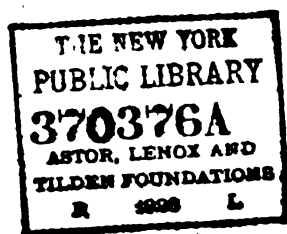
Część I.

ВІЛЬНО.

ВЪ ТИПОГРАФИИ А. МАРЦИНОВСКАГО.

1 8 4 3.

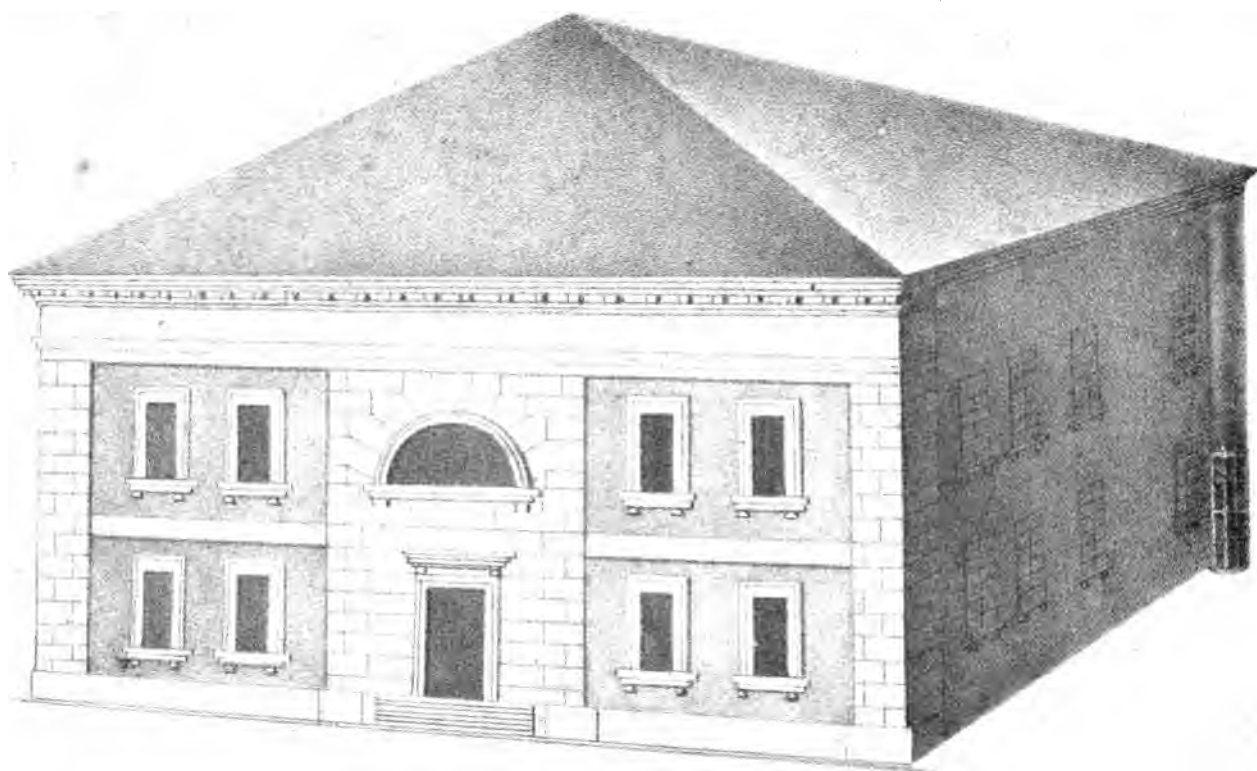
WILNA
PUBLIC
LIBRARY

Печатать позволяется, съ тѣмъ, чтобы по напечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ.
Вильна 6-го Іюля 1842 года.

Исправляющій должность Ценсора И. Фокъ.

ХРОНОЛОГИЧЕСКАЯ
ТАБЛИЦА
УЧЕБНИКОВЪ

архит. 1 2 3 1 2 3 4 5 Садки

Нынешний вид здания бывшей Православной в Т. Вильни Соборной Церкви Успения
Пресвятой Богородицы построенной в XIV веке в. к. А. Ольгердом.

Теперьшний вид здания бывшей Православной в м. Вильне Катедральной Церкви Успения
Пресвятой Богородицы построенной в XIV веке в. к. А. Ольгердом.

Арх. 1 2 3 1 2 3 4 5 Садки

Нынешний вид стены бывшей Православной в Т. Вильни Церкви, называемой Нам-
ничкою, построенной в XIV веке Марией Сындрой Ольгерда.

Теперьшний вид стен, бывшей Православной в м. Вильне Церкви, называемой Пятничкой,
построенной в XIV веке при Марии, м. к. Ольгерда.

рис. А. К.

www.Architectural.com

www.Architectural.com, 4 Nov. 1927.

ОБЪ ИЗДАВАЕМОМЪ СОБРАНИИ
ДРЕВНИХЪ ВИЛЕНСКИХЪ
ГРАМОТЪ.

O NINIEJSZEM WYDANIU
DAWNYCH DYPLOMATOW
WILEŃSKICH.

По распоряженію Высшаго Начальства, было предположено произвести разборъ Главнаго Трибунальнаго Архива въ г. Вильнѣ, для выписанія хранящихся въ ономъ актовъ, замѣчательныхъ въ историческомъ отношеніи; что нынѣ въ 1842 г. ВЫСОЧАЙШЕ повелѣно привести въ исполненіе, посредствомъ временной Комиссіи, учрежденной при Виленскомъ Губернскомъ Статистическомъ Комитетѣ.

Сообразно сему, и въ томъ уваженіи, что въ архивахъ городскихъ управленій и монастырей находятся замѣчательные для исторіи акты, Виленскій Гражданскій Губернаторъ, въ Сентябрѣ 1841 года, поручилъ бывшему Редактору Виленскаго Вѣстника Марциновскому, помощнику Трибунальнаго Архивариуса Нарбутту, Священнику Николаевского Собора Корсакевичу и Производителю дѣлъ Статистическаго Комитета Яхимовичу, заняться собраніемъ таковыхъ древнихъ актовъ. Въ трудахъ по сему предмету особенно способствовалъ и принималъ дѣятельное участіе Игуменъ Св. Троицкаго Монастыря Докторъ Богословія Арсеній. Изъ архива сего Монастыря заимствованы всѣ акты Православныхъ Монастырей и Цер-

Z rozporządzenia Wyższej Zwierzchności, zamierzono było przejrzeć Archiwum Głównego Trybunału w Wilnie, dla wypisania zachowujących się w niém aktów; zasługujących na uwagę we względzie historycznym; co teraz w 1842 roku NAJWYŻEJ rozkazano uskutecznić, przez wyznaczenie czasowej Kommissyi przy Wileńskim Gubernialnym Komitecie Statystycznym.

Stosownie do tego, i ze względu, że w archiwach miast i klasztorów znajdują się godne uwagi akta, Gubernator Cywilny Wileński, w miesiącu Wrześniu roku 1841, polecił byłemu Redaktorowi Kurjera Wileńskiego Marcinowskiemu, Pomocnikowi Trybunałnego Archiwisty Narbuttowi, Kapłanowi Soboru S. Mikołaja Korsakiewiczowi i Sekretarzowi Komitetu Statystycznego Jachimowiczowi, zająć się zebraniem takich dawnych aktów. W pracach około tej rzeczy szczególnie dopomagał i czynnym był uczestnikiem Ihumen Monasteru Sw. Trójcy, Doktor Teologii Arseni. Z archiwum tego Monasteru otrzymano wszystkie akta Prawosławnych Monasterów i Cerkwi miasta Wilna i Trok; akta Prawosławnych Monasterów: S. Ducha,

квей гг. Вильны и Трокъ; акты Православныхъ монастырей: Св. Духа, Кроньскаго, Сурдецкаго и Цеперскаго, доставлены Архимандритомъ Св. Духовскаго Виленскаго монастыря Платономъ, принявшимъ также участіе въ семь дѣлъ; а грамоты г. Ковна доставлены Старшимъ Учителемъ Леоновымъ.

Еще въ 1824 году издано было подобное собраніе грамотъ Бѣлорусскихъ. Въ настоящемъ собраніи помѣщены грамоты: I) Городовъ: Вильны, Ковна и Трокъ (въ прочихъ городахъ Виленской Губерніи древнія грамоты утрачены; II) Ремесленныхъ цѣховъ; III) Православныхъ Церквей, Монастырей и Братствъ; IV). На имѣнія, земли и по разнымъ предметамъ. Грамоты изписаны выше означенныхъ трехъ родовъ взяты изъ подлинныхъ хранящихся въ архивахъ Виленской и Ковенской Городскихъ Думъ, Троцкой Ратуши и въ Православныхъ Монастыряхъ. Нѣкоторыя Виленскія грамоты, за утратою подлинныхъ, заимствованы изъ печатнаго собранія, изданнаго въ Вильнѣ Дубинскимъ въ 1788 году; грамоты на имѣнія и земли выписаны изъ подлинниковъ и древнихъ актовыхъ книгъ, хранящихся въ Архивахъ Главнаго Трибунала и Уѣздныхъ Судовъ: Браславскаго и Россіенскаго.

Въ Главномъ Трибуналѣ нынѣ находятся книги Актовые и Рѣшеній Виленскаго Засѣданія съ 1662 года (*).

(*) Между книгами Рѣшеній находится одна книга 1615 и другая 1626 года. Минскихъ Засѣданій Трибунала находятся книги Рѣшеній съ 1637 и Актовые съ 1761 года.

Krońskiego, Surdeckiego i Ceperskiego, udzielone zostały przez Archimandrytę Monasteru Wileńskiego S. Ducha Platona, który także czynnie się przykładał do tego dzieła; a dyplomata miasta Kowna nadesłał Wyższy Nauczyciel Leonow.

W roku jeszcze 1824 wydany został podobny zbiór dyptomatow Białoruskich. W niniejszém zebraniu umieszczone są dyplomata: I) miast: Wilna, Kowna i Trok (w innych miastach Gubernii Wileńskiej dawne dyplomata zatraczone zostały); II) Cechow rzemieślniczych; III) Prawosławnych Cerkwi, Monastérow i Bractw; IV) Na majątki, ziemie i w różnych sprawach. Dyplomata i akta trzech wyżej wymienionych rodzajow spisane są z autentyków, zachowanych w archiwach Rad miejskich miast Wilna i Kowna, Ratusza Trockiego i Prawosławnych Monasterow. Niektóre Wileńskie dyplomata, z przyczyny zatracenia autentyków, wzięte zostały z drukowanego zbioru Dubińskiego, wydanego w Wilnie 1788 roku; dyplomata na majątki i ziemie spisane są z autentyków i dawnych ksiąg aktowych, zachowujących się w archiwach Głównego Trybunału i Sądow Powiatowych: Brastawskiego i Rosieńskiego.

W archiwum Trybunału Głównego teraz znajdują się księgi Aktowe i Dekretowe Kadencyi Wileńskiej od roku 1662-go (*).

(*) Między księgami Dekretowemi znajduje się jedna 1615 i druga 1626 roku. Mińskiej kadencyi Trybunału znajdują się księgi Dekretowe od r. 1637 i Aktowe od roku 1761.

Въ семь же собраніи помѣщены выписи, выданныя изъ актовъ Главнаго Трибунала въ то еще время, когда въ ономъ находились книги XVI-го и первой половины XVII-го столѣтія; слѣдовательно сіи засвидѣтельствованныя выписи, дополняя утраченные акты,— тѣмъ драгоцѣннѣе и замѣчательнѣе въ историческомъ отношеніи, и нѣкоторые изъ нихъ чрезвычайно изгнѣвшіеся, не бывъ нынѣ напечатаны, невозвратно погибли бы чрезъ нѣсколько лѣтъ для Исторіи. Прежде, грамоты г. Вильны (напечатанныя нынѣ въ сей I-й Части) были изданы въ 1788 г. Дубинскимъ: но при томъ изданіи не соблюдено не только древняго правописанія, но самыя Русскія грамоты писанныя въ подлинникѣ Русскими буквами напечатаны были буквами Латинскими, что иногда затемняло смыслъ и не представляло надлежащей точности; грамоты же напечатанныя во II-й Части никогда еще изданы небыли. Нынѣ въ семь собраніи каждая грамота печатана на томъ языкѣ и тѣми буквами какъ писанъ подлинникъ и дабы сохранить всевозможную точность, соблюдено при изданіи сихъ древнихъ актовъ самое правописание, съ опущеніемъ токмо въ печатаніи титула, помѣщенныхъ въ древнемъ письмѣ, и тщательно свѣряемы были печатные акты съ подлинниками, а въ концѣ каждого акта означено, изъ подлиннаго, или изъ списка таковой былъ заимствованъ.

Изданіемъ сямъ порядкомъ актовъ

W niniejszym zbiorze umieszczone są także wypisy, wydane z aktów Głównego Trybunału w ów czas jeszcze, kiedy się znajdowały księgi XVI-go i pierwszej połowy XVII-go wieku; naturalnie, takie poświadczone wypisy, zastępując miejsce aktów zatraczonych,—stają się tym szacowniejszymi i godniejszymi uwagi we względzie historycznym, a niektóre z nich tak zbutwiałe, iż, gdyby teraz nie zostały wydrukowane, jużby za lat kilka bez powrotu wiecznie zaginęły dla historyi. Przywileje miasta Wilna (wydrukowane teraz w I-szej Części tego zbioru) były już wydane w 1788 roku przez Dubińskiego ale w owém wydaniu nie tylko nie zachowano dawnej pisowni, ale nawet dyplomata Ruskie, pisane w autentykach głoskami Ruskimi, wydrukowane były Łacińskimi, od czego niekiedy myśl sama stawiała się ciemną i należyta dokładność zachować się nie mogła; dyplomata zaś wydrukowane w II-giej Części, nigdy jeszcze w druku nie były: W niniejszém teraz zebraniu, każdy dyplomata drukowany jest w takim języku i takimi literami, jak były w autentykach, a dla otrzymania jak największej wierności, starano się w wydaniu tych dawnych aktów zachować właściwą im pisownią, z opuszczeniem w druku samych tylko skrótów pisarskich, tytułami zwanych, znajdujących się w dawnych pismach; starannie też sprawdzane były drukowane akta z oryginałami, a w końcu każdego aktu wyrażono: z autentyku, czy z kopii jest wzięty.

Dozorem druku i w ten sposób wyda-

занимались, по порученію Гражданскаго Губернатора, помѣщенныхъ въ I-ой Части собранія Г. Марциновскій, а II-ой Части, Г. Нарбуттъ.

Изданіе таковыхъ грамотъ и другихъ правительственныхъ актовъ имѣетъ несомнѣнную пользу въ историческомъ отношеніи; ибо грамоты, законы и вообще правительственныя постановленія составляютъ самыя достовѣрныя историческіе источники: они открываютъ гражданскій народный бытъ того времени и указываютъ господствовавшіе обычаи, которые часто бывають искажены и даже вовсе превратно представлены пристрастными летописцами.

Изложеніе сихъ грамотъ на Русскомъ языкѣ свидѣтельствуетъ о всеобщности Русскаго языка, въ то уже время въ Литвѣ и тѣсную издавна существующую связь между Литвою и Русью. Кромѣ того, издаваемые въ семь собраній акты отарываютъ и другія многія замѣчательныя происшествія изъ исторіи Западныхъ Губерній; почему, для большей исторической полноты, казалось приличнымъ присовокупить, при изданіи сихъ актовъ, нѣкоторыя замѣчанія, касающіяся Исторіи Литовскаго Княжества, заимствуя все изъ достовѣрныхъ источниковъ и предпочтительно изъ Литовскихъ и Польскихъ писателей. Конечно замѣчанія сіи не заключаютъ въ себѣ ничего новаго, но припоминають толико древнее, — къ сожалѣнію иногда забытое, а иногда даже искаженное въ новейшее время несвѣдущими или пристрастными писателями.

nia aktow, z polecenia Gubernatora Cywilnego, zajmowali się, umieszczonych w I-szej Części, P. Marcinowski, a w II-giej, P. Narbutt.

Ogłoszenie drukiem takowych dyplomatow i innych urzędowych aktow, niezaprzeczony przynosi użytek w historycznym względzie: dyplomata bowiem, prawa, i w powszechności rządowe postanowienia, są najpewniejszymi źródłami dziejow: z nich się okazuje towarzyski i obywatelski byt narodu tego czasu i panujące zwyczaje, które częstokroć bywają skażone, a nawet całkiem przewrotnie wystawione przez latopisów, przejętych namiętnością stronnictwa.

Użycie w tych dyplomatach Ruskiego języka świadczy o upowszechnieniu jego owych już czasow w Litwie i o ścisłych zdawna trwających związkach między Litwą a Rusią. Oprócz tego, umieszczone w niniejszym zbiorze akta, odkrywają inne jeszcze mnogie, znakomitsze, wypadki, do historyi Gubernij Zachodnich; dla większej przeto zupełności historycznej, zdało się przyzwoitém, przy wydaniu tych aktow, dodać niektóre postrzeżenia, odnoszące się do Dziejow Xięztwa Litewskiego, a czerpane ze źródeł godnych wiary, szczególnie zaś z Litewskich i Polskich pisarzów. Postrzeżenia te, nie wprowadzie nie zawierają w sobie nowego, ale odnawiają tylko dawne rzeczy, — z żalem, niekiedy zapomniane, a niekiedy nawet skażone w nowszych czasach, przez nieświadomych, albo duchem stronnictwa kierowanych pisarzy.

ЗАМѢЧАНІЯ КАСАТЕЛЬНО ИСТОРИИ ЛИТВЫ.

Все историки согласны въ томъ, что народъ, собственно именуемый Литвою, былъ малочисленъ и занималъ пространство внизъ порѣкъ Нѣмену отъ устья Вилии. О происхожденіи сего народа остались одни только темныя и недостоверныя преданія. Выводъ его отъ Геруловъ, также отъ Геллоно-Будиновъ есть одна только догадка, неимѣющая никакого историческаго основанія. И хотя нѣкоторые изъ новѣйшихъ изслѣдователей, основываясь на особенности Литовскаго языка, считаютъ этотъ народъ самостоятельнымъ (аборигенами) (1); однако большая часть историческихъ, изыскателей въ особенности новыхъ, какъ-то: Рюсъ, Мальтъ-Брюнъ, Арндтъ, Циммерманъ, Антонъ (2), Ватсонъ, Аделунгъ, Линде и другіе, причисляютъ Литовцевъ къ Славянскимъ племенамъ. Ватсонъ основываетъ даже свое мнѣніе на сходствѣ языка Литовскаго съ Славянскимъ. По тщательномъ изслѣдованіи состава Литовскаго языка, онъ нашелъ въ немъ $\frac{2}{3}$ словъ Славянскихъ и $\frac{1}{3}$ Финскихъ, Готскихъ и Нѣмецкихъ (3). Еще большому сомнѣнію подвержены происхожденія царствовавшихъ въ Литвѣ династій отъ Палемона, Довшпрунга, Гелона,

POSTRZEŻENIA ODNOSZĄCE SIĘ DO HISTORII LITWY.

Wszyscy dziejopisowie w tém są zgodni: że naród, właściwie Litwą nazywany, był nie liczny, i zajmował przestrzeń ponad rzeką Niemnem w dół od ujścia Wilii. O pochodzeniu tego narodu zostały same tylko ciemne i niepewne podania. Wyprowadzanie jego od Herulów, również jak i od Gelono-Budynów samym tylko jest domysłem, niemającym żadnej historycznej zasady. I chociaż niektórzy z nowszych śledzicieli, wspierając się na oddzielności języka Litewskiego, poczytują ten naród za pierwotny (aborigenes) (1); większa jednak część badaczy historii, szczególnie nowszych, jako: *Rühs, Malte-Brun, Arndt, Zimmermann, Anton* (2), *Watson, Adelung, Linde* i inni, policzają Litwinów do plemion słowiańskich. Watson wziął nawet za podstawę zdaniu swojemu podobieństwo języka Litewskiego do Słowiańskiego. Po ściślej rozprawie budowy języka Litewskiego, znalazł w nim dwie trzecie wyrazów Słowiańskich i jedną trzecią Fińskich, Gotskich i Niemieckich (3). Większej jeszcze niepewności uległo pochodzenie panujących w Litwie dynastji od Palemona, Dowszprunga, Gelona, wyprowadzane przez latopisów w kil-

(1) БУГАРИНЪ: Россія въ историческомъ и Статистическомъ отношеніяхъ. С. Петербургъ 1837 г. Ч. I, с. 149.

(2) RÜHS. Handbuch der Geschichte des Mittelalters. Berlin 1816. MALTE-BRUN. Précis de la Géographie universelle. Bruxelles. 1829. T. III. ARNDT Ueber der Ursprung und Verwandtschaft der Europäischen Sprachen. Frankfurt an Mayn. 1818. ANTON. Ueber der alten Slaven Ursprung. Leipzig 1783.

(3) WATSON. Jahrverhandlungen der Kurlaendischen Gesellschaft für Literatur und Kunst. 2 Band. Magazin von der Lettisch-Literarischen Gesellschaft. Mittau 1829.

(1) БУГАРИНЪ: Россія въ Историческомъ и Статистическомъ отношеніяхъ. С. Петербургъ 1837 г. Ч. I, с. 149.

(2) RÜHS. Handbuch der Geschichte des Mittelalters. Berlin. 1816. MALTE-BRUN. Précis de la Géographie universelle. Bruxelles. 1829. T. III. ARNDT. Ueber der Ursprung und Verwandtschaft der Europäischen Sprachen. Frankfurt an Mayn. 1818. ANTON. Ueber der alten Slaven Ursprung. Leipzig. 1783.

(3) WATSON. Jahrverhandlungen der Kurlaendischen Gesellschaft für Literatur und Kunst. 2. Band. Magazin von der Lettisch-Literarischen Gesellschaft. Mittau 1829.

выведенныя лѣтописцами чрезъ нѣскольковѣковъ послѣ мнимаго ихъ существованія, и еще какими лѣтописцами! обнаружившими явное невѣжество, въ исторіи и хронологіи (4). Напротивъ того съ большимъ хронологическимъ основаніемъ нѣкоторые Русскіе лѣтописцы выводятъ происхождение Литовскихъ Князей, отъ Полоцкихъ, изъ рода Изяслава сына Владиміра Святаго (смотри въ концѣ приложеніе I^{ое}).

Но оставимъ вымыслы и догадки; обратимъ вниманіе на происшествія позднѣйшія, менѣе подверженныя сомнѣнію и описанныя достоверными историками.

Владѣнія Св. Владиміра занимали на западъ всю землю Кривскихъ Славянъ (Кривичей), Чудо-Ливонцевъ и Ятвяговъ (5). Владѣнія сіи утверждены и распространены оружіемъ Ярославъ Великаго, который, приведя въ повиновеніе возмущившихся Ятвяговъ, поручилъ ихъ управленію своимъ намѣстниковъ, построилъ во многихъ мѣстахъ крѣпости и, основавъ такимъ образомъ Русско-Ятвяжскую область (6), оставилъ въ оной для сохраненія порядка и повиновенія Русское войско. Владѣнія его въ сей странѣ простирались до устья Вилии, а за Нѣменомъ до праваго берега Буга. Пелузія и Нерома, населенныя Литовцами, вошли въ составъ новой области, а мѣстопробываніемъ намѣстника былъ городъ Старые-Троки; городъ же Керновъ, на правомъ берегу Вилии, который въ по-

ка вѣковъ по ихъ мнѣнію істніеніу, а jeszcze przez jakich latopisów! którzy jawnie okazali swą nieznajomość historyi i chronologii (4). Przeciwnie, z wielką gruntownością chronologiczną, niektórzy Ruscy latopisowie pochodzenie Xiążąt Litewskich wyprowadzają od Połockich, z rodu Iziasława, syna Włodzimierza Świętego. (*obaczyć na końcu Dodatek I-szy*).

Lecz opuśćmy bajeczne podania i domysły, a zwróćmy uwagę na wypadki późniejsze, mniej uległe niepewności i opisane przez historyków godnych wiary.

Państwa Sw. Włodzimierza na zachód zajmowały całą ziemię Słowian Krewiczanskich, Czudo-Liwów i Jadźwingów (5). Państwa te, umocnione i rozszerzone orężem Jarosława Wielkiego, który, przywiodłszy do posłuszeństwa zbuntowanych Jadźwingów, oddał ich pod zarząd swych namiestników, w wielu miejscach zbudował twierdze, i tym sposobem Rusko-Jadźwingską prowincją założywszy (6), dla utrzymania w niej porządku i podległości Ruskie wojsko zostawił. Posiadłości jego w tej stronie rozciągały się do ujścia Wilii, a za Niemnem, do prawego brzegu Bugu. Peluzija i Neroma, przez Litwinów osiadłe, weszły do składu nowej prowincyi, a miejscem pobytu namiestnika było miasto Stare-Troki; miasto zaś Kernow, na prawym brzegu Wilii, które w późniejszym czasie stało się stolicą Wielkich Xiążąt

(4) Даниловичъ о Литовскихъ лѣтописцахъ. Журналъ Минист. Просв. 1840 года. Ноябрь. стр. 81.

(5) Ятвяги обитали къ Югу отъ Литвы и весьма сходствовали образомъ жизни и обычаемъ съ Литвою, а по свидѣтельству Дługосза, — и по азыку. Нарбуттъ Dz. Nar. Lit. Ч. II. стр. 161. Дługosz Lib. III. p. 394

(6) Нарбуттъ. Dzieje Nar. Lit. T. III. стр. 224.

(4) Daniłowicz. O Litewskich latopisach. Журн. Мин. Просв. 1840. года Ноябрь стр. 81.

(5) Jadźwingowie siedzieli na południe Litwy, a w sposobie życia i obyczajach bardzo podobni byli Litwinom, według świadectwa zaś Długosza, — i w języku. Narbutt Dz. Nar. Lit. T. II. str. 161. Długosz Lib. III. p. 394.

(6) Narbutt. Dzieje Nar. Lit. T. III. str. 224.

сѣдствіи сѣдѣлся столицею Литовскихъ Великихъ Князей, былъ раззоренъ Русскими войсками (7).

Очень естественно, что опустошенная долговременною войною страна требовала новаго заселенія. Большая часть жителей ея погибла или убѣжала за Нѣмень во время военныхъ дѣйствій. Сосѣдственная Русь заняла въ великомъ числѣ опустошенныя мѣста, внесла свой языкъ, вѣроисповѣданіе, обычаи, подѣ защитою правителей, назначенныхъ Великимъ Княземъ. Владычество Русскихъ Князей надъ великою частію земли, называемой нынѣ Литвою, продолжалось около 150 лѣтъ. А по сему неудивительно, что, по вторженіи Литвы на лѣвый берегъ Вилии, завоеватели нашли поселенную на ономъ Русь, которой языкъ сѣдѣлся въ тѣхъ мѣстахъ общеупотребительнымъ.

По раздѣленіи обширныхъ владѣній Св. Владимира между его потомками, образовались на западѣ удѣльныя Княжества: Минское, Новогородское, Туровское (Пинское), Брестское и Гродненское. Всѣ эти Княжества были Русскія, управляемыя членами фамиліи Св. Владимира и Ярослава Великаго (8); и жители оныхъ исповѣдывали одну вѣру, говорили однимъ языкомъ и управлялись одними законами и обычаями съ подданными Великаго Князя Киевскаго. Нарбуттъ, описывая нападенія Изяслава на Пруссію, говоритъ, что сему Государю принадлежали также земли между Нѣменомъ и Наревомъ отъ Гродна до Остроленки (9).

Litewskich, zostało zburzone przez wojska Ruskie (7).

Bardzo naturalnie, że kraj, długą wojną spustoszony, nowego potrzebował zaludnienia. Wielka część jej mieszkańców, wyginęła, albo za Niemen uciekła w czasie wojennych działań. Sąsiedzka Ruś w wielkiej liczbie zajęła opustoszone miejsca, wniosła swój język, religię, obyczaje, pod zastoną rządzców, назначanych od Wielkich Xiążąt. Panowanie Ruskich Xiążąt, nad wielką częścią ziemi, nazywanej teraz Litwą, trwało około 150 lat. A ztąd nie jest rzeczą dziwną, że po wpadnięciu Litwy na lewy brzeg Wilii, zdobywcy znaleźli osiadłych tam Rusinów, których język zrobił się w tych miejscach powszechnie używanym.

Po rozdzieleniu obszernych posiadłości S. Włodzimierza pomiędzy jego potomków, utworzyły się na zachodzie udzielne księstwa: Mińskie, Nowogrodzkie, Turowskie (Pińskie), Brzeskie i Grodzieńskie. Wszystkie te księstwa były Ruskie, rządzone przez członków rodu S. Włodzimierza i Jarosława Wielkiego (8); a mieszkańcy ich wyznawali jedną wiarę, mówili jednym językiem i zarządzili się jednemi prawami i zwyczajami z poddanymi Wielkiego Xiążęcia Kijowskiego. Narbutt, opisując napady Iziasława na Pruszy, powiada, że do tego Monarchy należały także kraje między Niemnem a Narwą, od Grodna do Ostrołęki (9). I jeżeli w następnych czasach, z przyczyny domo-

(7) Нарбуттъ Dsi. Nar. Lit. T. III. стр. 227 и 228. О сихъ завоеваніяхъ 'Ярослава надъ Литвою пишетъ Длугошъ Lib. VI. p. 599.

(8) Лѣтописецъ Даниловича. стр. 115, 116, 117. Нарбуттъ Т. III. стр. 228.

(9) Нарбуттъ Т. III. стр. 235.

(7) Narbutt. Dsi. Nar. Lit. T. III. s. 227 i 228. О tychъ завојованіяхъ Jarosława na Litwie пише Długosz Lib. VI. p. 599.

(8) Lѣtopisiec Daniłowicza str. 115, 116, 117. Narbutt. T. III. str. 228.

(9) Narbutt T. III. s. 235.

И если въ послѣдствіи времени отъ междоусобія удѣльныхъ Князей, нападений Половцовъ и завоеваній Татаръ, владѣнія сіи перешли во власть Литовцевъ, которые, пользуясь ослабленіемъ Россіи, сдѣлали въ ней большія приобрѣтенія (10); то по крайней мѣрѣ внутренній составъ означенныхъ странъ ни въ чемъ не перемѣнился. Народонаселеніе въ оныхъ осталось Русское, а языкъ и письма покоренныхъ приняты были даже завоевателями.

Хотя Литовскіе историки увѣряютъ, что, еще около 1048 года, Кернусъ, завоевавъ часть земли Кривичей, основалъ Литовско-Русское отдѣльное Княжество (11); но обстоятельство сіе подвержено большому сомнѣнію. Происшествіе сіе относилось бы ко времени правленія Ярославъ Великаго. Дѣятельный и могущественный Ярославъ, завоевавшій Ливонію, утвердившій и распространившій владѣнія своего отца на Нѣмѣнѣ, Виліи и Бугѣ, недозволилъ бы отторгнуть отъ своей державы ближайшихъ владѣній Кривичей, которыхъ земли были достояніемъ его отца и дѣда. Но еслибы повѣствованіе летописца было справедливо, то и въ такомъ случаѣ въ первоначальный составъ Княжества Литовскаго, вошла бы часть Руси, народъ одноплеменный съ прочими жителями Россійскаго Государства.

Всѣ эти наблюденія достаточно убѣждаютъ, что народъ, или, лучше сказать, племя Литвиновъ было первоначально малочисленно, занимало небольшое про-

выхъ неограниченныхъ Хіаѣтъ удѣльныхъ, наездовъ Полюсовъ и завоеваній Татаровъ, собственности те перешли въ власть Литвиновъ, которые, зослабленія Россіи користаясь, великіе въ ней зробили набытки (10); то прызнаимнейше вънутренній складъ краинъ прызреченныхъ въ ничѣмъ сѣ не одмѣнилъ. Людъ же замieszкуjący позосталъ Рускимъ, а языкъ и писма подбитыхъ, прызjęтими зосталы прыз самыхъ наветъ подбійцовъ.

Хочияъ дзѣіописовіе Литевсцы запевняія, іъ јесзче окоіо 1048 року, Кернусъ, завојовавшы чѣсѣ зіемі Кривичѣвъ, заіоѣлъ удѣльное Хіѣзтво Литевско-Руское (11); але околичность та улега великому повѣтпваніу. Вывадек тен односѣтъ сѣ до часовъ Јаросіавъ Великого. Чзынны і потѣжны Јаросіавъ, заіаѣwszy Inflanty, utwierdziwszy і rozszerzywszy posiadłości swojego ojca nad Niemnem, Wilią і Bugiem, nie dozwoliłby oderwać od państwa swego bliższych posiadłości Krawiczczan, których ziemia dziedzictwem była ojca jego і dziada. Gdyby nawet opowiadanie latopisca było prawdziwem, і въ такимъ разіе до первоіасткового складу Хіѣзтва Литевского весзлабы чѣсѣ Русі, народъ једноплеменный з інными мieszkańcami Państwa Rosyjskiego.

Всзысткіе те пострзѣженія достатечно прызеконуваяъ, ѣе народъ, або рачеј поведзмы, племя Литвиновъ, почзѣтково неіелічнѣмъ было, заіајмовало невеликѣ прыз-

(10) Kozłowski. Historiae Litvanæ Dantisci 1650. Pars. I. p. 67 пишетъ: Alienis malis in suarum rerum incrementa Litvani per ocium usi, sensim fines in Russiam proferebant.

(11) Нарбутъ. Т. III. стр. 229.

(10) Kozłowski. Historiae Litvanæ Dantisci 1650. Pars. I. p. 67 pisze: Alienis malis in suarum rerum incrementa Litvani per ocium usi, sensim fines in Russiam proferebant.

(11) Нарбутъ. Т. III, стр. 229.

странство нынѣшней Виленской Губерніи, и увеличило свои владѣнія завоеваніемъ ослабленныхъ Русскихъ Княжествъ, бывшихъ добычею междоусобій и нападеній иноплеменниковъ (12). Литовцы, завоевавъ Русскія области, могли бы перенять у Россіянъ письмо, но не языкъ; — еслибъ число ихъ превосходило число побѣжденныхъ. Такъ Поляки употребляли сначала Готическія, а потомъ Латинскія буквы, но языкъ ихъ отъ того неперемѣнился. Такъ Россіяне приняли Греческо-Кирилловскія буквы, но языкъ остался Славянскій. Въ областяхъ же, присоединенныхъ отъ Россіи къ Литвѣ, мы не находимъ не только значительнаго измѣненія въ языкѣ между обитателями, но встрѣчаемъ распоряженія правительства, лѣтописи, грамоты и узаконенія, писанныя на Русскомъ языкѣ для Литвы, даже и тогда, когда сіе Великое Княжество находилось въ соединеніи съ Польшею. Такъ точно и въ Россіи, несмотря на прибытіе Варяго-Руссовъ и утверженіе ихъ династіи на престолѣ, не смотря на принятіе Славянскими племенами названія Русскаго Государства и Русскаго народа, внутренній составъ новаго государства неперемѣнился, подданные Рюриковыхъ династій остались Славянами, сохранили свои нравы, обычаи, вѣроисповѣданіе и языкъ, который въ существѣ своемъ неизмѣнился отъ вліянія господствовавшаго племени. (13)

Обратимъ же теперь вниманіе на важнѣйшія и достовѣрнѣйшія обстоятельства: на сходство въ порядкѣ управленія

strzeń terazniejszej Gubernii Wileńskiej, i powiększyło swe posiadłości przez zawojowanie osłabionych Księstw Ruskich, które były zdobyczą niezgod domowych i napadu ludów obcego pokolenia (12). Litwini, orężem zdobywszy Ruskie kraje, mogliby przejść od Roszjan pismo, ale nie język, — gdyby liczba ich przewyższała liczbę zwyciężonych. Tak Polacy używali najprzód Gockich, potem Łacińskich głosek; ale język ich przez to się nie zmienił. Tak Roszjanie przyjęli Greko-Cyrylickie litery, ale język pozostał słowiański. W prowincjach też przyłączonych od Roszji do Litwy nie znajdujemy nie tylko znakomitej pomiędzy mieszkańcami zmiany w języku; ale natrafiamy ustawy rządowe, latopisy, dyplomata i prawa, pisane w języku Ruskim dla Litwy, wtedy nawet, kiedy to Wielkie Księstwo zostało w zjednoczeniu z Polską. Tak właśnie i w Roszji, pomimo przyjęcia Warago-Rusów i ustalenia ich dynastji na tronie, pomimo przyjęcia od plemion Słowiańskich nazwania Państwa Ruskiego i narodu Ruskiego; wewnętrzny skład nowego państwa nie odmienił się; poddani dynastji Rurykowych pozostali Słowianami, zachowali swe zwyczaje, obyczaje, religiją i język, który w istocie swej nie zmienił się przez wpływ panującego plemienia (13).

Zwróćmyż teraz uwagę na ważniejsze i pewniejsze okoliczności: na zgodność w urządzaniu administracyi i następstwa w

(12) Kozłowski: *Histor. Litv. Pat. I*, str. 57. p.

(13) О повсемѣстномъ употребленіи Русскаго языка въ Литвѣ вспоминаетъ Линдъ: *Wiadomość o Statucie Litewskim*, Рускимъ языkiem i drukiemъ wydanyм. Warszawa 1816. str. 21, 56 и многія другія.

(12) Kozłowski: *Histor. Litv. Cz. I*, str. 57.

(13) О повсемѣстномъ употребленіи языка Русскаго въ Литвѣ напоминаетъ Линдъ: *Wiadomość o Statucie Litewskim*, Рускимъ языkiem i drukiemъ wydanyм. Warszawa 1816. str. 21, 56 i inne.

и наследованія въ Россіи и Литвѣ: на родственныя и политическія связи между Князьями обоихъ народовъ и взаимныя между ими сношенія: эти обстоятельства бросать болѣе свѣта на событія протекавшихъ лѣтъ, нежели помянутые выводы, поддѣланныя родословныя и другія извороты, употребляемые пристрастными историками, слившимися оправдать неосновательность принятыхъ ими мнѣній.

Въ самостоятельной Литвѣ небыло аристократіи, какая возрастала и утверждалась въ Польшѣ; но судъ, расправа, милости, награды, однимъ словомъ все въ Государствѣ, зависѣло отъ Великаго Князя, который пользуясь верховною властію подобно Русскимъ Великимъ Князьямъ, былъ самодержавный владѣтель государства и главный судья своихъ подданныхъ. Порядокъ наследованія въ Литвѣ былъ такой же, какъ и въ Россіи. По смерти Великаго Князя наследовалъ ему не сынъ, но младшій братъ его, то есть старшій въ родѣ (14).

Ежели Литовцы тревожили соседственную имъ Русскую землю иногда своими нападеніями и, пользуясь ея ослабленіями, дѣлали въ ней завоеванія; то это вовсе не мешало ближайшему ихъ сношенію и тѣсной связи съ Русью. Таковъ былъ духъ времени, и мы нерѣдко видимъ въ раздѣленной Россіи братьевъ, воюющихъ другъ противъ друга и оспоривающихъ одинъ у другаго наследство отца. За то исторія представляетъ намъ недвинный случай, когда Литовскіе Князья, видя очевидную опасность Русскихъ, спѣшили имъ на помощь, какъ братья, безъ всякаго возмездія. Неговоря о пособіяхъ,

Rossyi i Litwie: na rodzinne i polityczne związki między Xiążętami obu narodów i wzajemne pomiędzy nimi stosunki: te okoliczności rzucą więcej światła na wypadki upłynionych wieków, aniżeli wspomniane owe wywody, podrabiane genealogije i inne gmatwaniny, do których się uciekali stronnictwem przejęci historycy, usiłujący usprawiedliwić bezzasadność przyjętych od siebie mniemań.

W udzielnej Litwie nie było arystokracji takiej, jaka wzrastała i ustalała się w Polsce; ale sąd, dochodzenie prawa, łaski, nagrody, słowem: wszystko w państwie, zależało od Wielkiego Xiążęcia, który, mając najwyższą władzę, podobnie, jak Ruscy Wielcy Xiążęta, był samowładnym panem i władzcą państwa, oraz głównym sędzią swoich poddanych. Porządek następstwa w Litwie takiż był, jak w Rossyi. Po śmierci Wielkiego Xiążęcia następował po nim, nie syn, ale brat jego młodszy, to jest: starszy w rodzie (14).

Jeżeli Litwini sąsiadzką sobie ziemię Ruską zakłócali niekiedy swemi napadami i, użytkując z jej osłabienia, robili w niej zawojowania; bynajmniej to nie przeszkadzało do bliższych im stosunków i ściślejszych związków z Rusią. Taki był duch czasu, i często pestrzemy w rozdzielonej Rossyi braci, wiodących wojnę jeden przeciw drugiemu i zaprzeczających jeden drugiemu następstwa po ojcu. Natomiast historia stawia nam nie jedno zdarzenie, kiedy Xiążęta Litewscy, widząc oczywiste niebezpieczeństwo Ruskich, śpieszyli im z pomocą, jak bracia, bez żadnego wynagrodzenia. Nie wspominając o pomocach, jakie czynili

(14) NARBUŃT Dż. Nar. Lit. T. IV. str. 99.

(14) NARBUŃT Dż. Nar. Lit. T. IV, str. 99.

какія дѣлали Литовскіе Князья Русскимъ по родственнымъ связямъ, вспомнимъ только то, что въ 1222 году, когда Андрей, Король Венгерскій, соединясь съ Поляками, напалъ на Галицкое Княжество, Литовцы толпами соединились подъ знамена Данила Романовича, и содѣйствовали къ отраженію непріятеля; (15). а въ достопамятный день Куликовой битвы, храбрые сыновья Ольгердовы были участниками пораженія Мамаѣ. Вспомнимъ также о родственныхъ связяхъ между Русскими и Литовскими Князьями. Безчисленные примѣры этихъ связей, поневолю заставляютъ убѣдиться въ неоспоримомъ сближеніи этихъ двухъ народовъ. Исчислимъ важнѣйшіе: Дочь Миндовга была за Шварномъ Даниловичемъ Княземъ Хелмскимъ. Три дочери Гедимины были за Князьями Димитріемъ Михайловичемъ Тверскимъ, Симеономъ Иоанновичемъ Великимъ Княземъ Московскимъ и Георгіемъ Андрѣевичемъ Галицкимъ. Дочери Ольгерда: Агриппина за Борисомъ Суздальскимъ, Марія за Давидомъ (неизвѣстно, какимъ), Елена за Владиміромъ Андреевичемъ Храбрымъ, Теодора за Святославомъ Звенигородскимъ. Дочь Кейстута Марія за Иоанномъ Михайловичемъ Тверскимъ (16). Дочь Витовта Софія за Василиемъ Димитріевичемъ Великимъ Княземъ Московскимъ. Вторая жена Гедимины Ольга происхожденіемъ Россіянка. Обѣ жены Ольгерда были Русскія: Марія Княжна Витебская, Іуліанія Александровна Тверская. Отъ Іуліаніи Тверской Ольгердъ имѣлъ сына Ягайло женатаго на Ладвигѣ, отъ котораго происходитъ домъ Ягеллоновъ, царствовавшій въ

Litewscy Xiążęta Ruskim w rodzinnych związkach, to tylko wspomniemy, że w 1222 roku, kiedy Andrzej Król Węgierski, złączywszy się z Polakami, napadł na Xiążstwo Halickie; Litwini tłumami toczyli się pod znamię Daniela Romanowicza, i pomagali do odparcia nieprzyjaciela (15), a w dniu wiekopomnym bitwy na polu Kulikowem, waleczni synowie Olgerda, byli uczestnikami klęski Mamaja. Przypomnijmy także o rodzinnych związkach między Ruskimi i Litewskimi Xiążętami. Niezliczone przykłady tych związków mimowolnie wiodą do przekonania o niezaprzeczonem zbliżeniu się obu tych narodów. Wyliczemy ważniejsze: Córka Mendoga była za Szwarnem Daniłowiczem Xiążęciem Chetmskim. Trzy córki Gedymina były za Xiążętami Dymitrem Michajłowiczem Twerskim, Symeonem Joannowiczem Wielkim Xiążęciem Moskiewskim i Jerzym Andrzejewiczem Halickim. Córki Olgerda: Agrypina za Borysem Suzdalskim, Marya za Dawidem (nie wiadomo jakim), Helena za Włodzimierzem Andrzejewiczem Chrobrym, Teodora za Świętosławem Zwienigrodzkim. Córka Kiejstuta Marya za Janem Michajłowiczem Twerskim (16). Córka Witolda Zofija za Bazyliem Dymitrowiczem, Wielkim Xiążęciem Moskiewskim. Druga żona Gedymina Olga, z urodzenia Rossyanka. Obiedwie żony Olgerda były Ruskie: Marya Xiężniczka Witebska, Julianna Alexandrowna Twerska. Z Julianny Twerskiej Olgerd miał syna Jagettę, męża Jadwigi, przodka domu Jagellonów, który panował w Polsce. Wielki Xiąże Litewski Alexander, później Król Polski, miał żonę Helenę, córkę Wielkiego Xiążęcia Jana Wa-

(15) NARBUTT. T. VI. str. 50.

(16) NARBUTT. T. IV. въ концѣ Генеалогическая таблица. III.

(15) NARBUTT. T. VI, str. 50.

(16) NARBUTT. T. IV, na końcu Tablica Genealogiczna III-cia.

Польшъ. Великій Князь Литовскій Александръ, въ послѣдствіи Король Польскій, имѣлъ супругой Елену дочь Великаго Князя Іоанна Васильевича Московскаго (17). Эти союзы и множество имъ подобныхъ, соединивъ узами родства правителей двухъ народовъ, безъ всякаго сомнѣнія должны были утвердить связи и сношенія между ихъ подданными.

Греко-Россійское исповѣданіе нашло не только покровителей, но и ревностныхъ послѣдователей между Литовскими Князьями, которые охотно и по убѣжденію присоединялись къ Православной Церкви, проповѣдывавшей въ чистотѣ истины завѣта и неимѣвшей никогда политическихъ видовъ. Такимъ образомъ Войшелкъ, сынъ Миндовга, не только принялъ это исповѣданіе, но даже санъ инокъ и отказался отъ престола по смерти своего отца въ пользу Хелмскаго Князя Шварна Даниловича, предпочитая святость своего предназначенія блеску великокняжескаго вѣнца (18). Тотъ же Войшелкъ, желая распространить Христіанство между своими соотечественниками, отправилъ посольство въ Новгородъ Великій къ Князю Святославу Ярославичу, прося о присылкѣ въ Литву Русскихъ проповѣдниковъ, въ особенности изъ Псковитянъ, которымъ лучше были извѣстны языкъ и обычаи Литовцевъ (19). Около того же времени (1266) Довмонтъ, знаменитый въ Исторіи Пскова, прибылъ

силевicza Moskiewskiego (17). Te związki i mnóstwo im podobnych, zjednoczywszy węzłami rodzeństwa rządców dwóch narodów, bez żadnego powątpiewania powinny były umocnić związki i stosunki pomiędzy ich poddanymi.

Wyznanie Greko-Rossyjskie znalazło nie tylko protektorów, ale i żarliwych wyznawców w Xiążętach Litewskich, którzy, chętnie i z przekonania łączyli się do Prawosławnej Cerkwi, naucej wiary w czystości prawdy, a która nie miała nigdy celów politycznych. Tak Wojsiełk, syn Mendoga, nie tylko to wyznanie, ale nawet stan zakonny przyjął, i zrzekł się tronu po śmierci ojca na Szwarna Danilowicza, Xiążęcia Chełmskiego, przenosząc świętość swojego powołania, nad blask korony wielkoxiążęcej (18). Tenże Wojsiełk, pragnąc rozszerzyć chrześcijaństwo pomiędzy swymi ziomkami, wyprawił poselstwo do Nowogrodu-Wielkiego, prosząc Xiążęcia Swiastawa Jarostawicza, o przysłanie do Litwy misyonarzy Ruskich, i żeby nimi szczególnie byli Pskowianie, jako lepiej znajomi języka i obyczajów Litwinów (19). Około tegoż czasu (1266) Doumont, znakomity w historyi Pskowa, przybył do tego miasta z Xięztwa Zawilejskiego, z liczną Szlachtą Litewską, i razem z nimi chrzest przyjąwszy, usługi swe nowej ojczyźnie

(17) Сія Великая Книжка, по свидѣтельству Колдовича: *Miscellanea Vilnae* 1650 стр. 25, привезла съ собою въ 1496 году изъ Москвы въ Вильну чудотворный образъ Божіей Матери.

(18) *Stawski Żywoty SS. Eufrozyny i Parascewii. Wilno 1781. Ч. I. стр. 160. Narbutt T. IV. стр. 227.*

(19) *Narbutt T. IV. стр. 230.*

(17) Ta Wielka Xięzka, za świadectwem Kolowicza, *Miscellanea Vilnae* 1650. str. 25, przywiozła z sobą w 1494 roku z Moskwy do Wilna obraz Matki Boskiej łaskami słynący.

(18) *Stawski. Żywoty SS. Eufrozyny i Parascewii. Wilno. 1781. Cz. I. str. 160. Narbutt T. IV. str. 227.*

(19) *Narbutt. T. IV, str. 230.*

въ сей городъ изъ Завилейскаго Княжества съ значительнымъ числомъ Литовской шляхты и принялъ вмѣстѣ съ ними крещение, посвятилъ услуги своимъ новому отечеству (20). При его содѣйствіи, приняла крещение и сестра его, бывшая за Литовскимъ Княземъ Гордономъ, и дѣти ея. Спустя нѣсколько лѣтъ послѣ сего происшествія, Римунтъ, сынъ Тройдена и Анны Княжны Мазовецкой, будучи отъ рожденія Христіаниномъ по матери, принялъ Греко-Россійское исповѣданіе и постригся въ монахи, избравъ мѣстопробываніе свое въ Лавръ близъ Новогродка (Лавришевъ). Онъ увеличилъ доходъ Монастыря и построилъ Церковь Воскресенія Господня (21). Ольгердъ, немогшій устоять противу жалобъ и требованій Литовскихъ языческихъ жрецовъ и осудившій на мучительную смерть Св. мучениковъ Виленской Грекороссійской Церкви: Антонія, Іоанна и Евстафія, въ концѣ своей жизни самъ принялъ Русское исповѣданіе, умеръ въ схимѣ (22), и похороненъ въ построенной имъ въ Вильнѣ церкви во имя Пресвятой Богородицы. Супругою сего Государя построена еще и другая Грекороссійская церковь въ Вильнѣ, такъ называемая Пятницкая. Большая часть сыновей Ольгерда были Грекороссійскаго исповѣданія: даже Ягайло первоначально принялъ сіе исповѣданіе подъ именемъ Іакова, а братъ его Свидригайло подъ именемъ Льва (23); но послѣ брака Ягайлы съ Гедвигою, оба они послѣдовали ученію Римской Церкви. (См. въ концѣ приложение II.)

поświęcił (20). Za jego staraniem, przyjęła chrzest siostra jego, która była za Xiążęciem Litewskim Gordonem, i dzieci jej. W kilka lat po tym wypadku, Rymunt syn Trojdena i Anny Xiężny Mazowieckiej, od urodzenia będąc chrześcianinem po matce, przyjął wyznanie Greko-Rossyjskie i został zakonnikiem, obrawszy mieszkanie w klasztorze Ławryszewskim niedaleko Nowogródka. On pomnożył dochody klasztoru i zbudował cerkiew Zmartwychwstania Pańskiego (21). Olgerd, nie mogąc oprzeć się skargom i domaganiu się pogańskich kapłanów litewskich, i skazawszy na śmierć męczeńską SS. Męczenników Wileńskiej Greko-Rossyjskiej Cerkwi: Antoniego, Jana i Eustachego, kończąc życie sam przyjął wyznanie Greko-Rossyjskie, umarł w zakonnym obleczony ubiorze (22), i pochowany w zbudowanej przez niego cerkwi Przeczystej Bogarodzicy. Matka tego Xiążęcia zbudowała inną jeszcze cerkiew Greko-Rossyjską w Wilnie, nazywaną Piatnicką. Większa część synów Olgerda byli Greko-Rossyjskiego wyznania. Jagello nawet naprzód to wyznanie przyjął pod imieniem Jakóba, a brat jego Swidrygałło pod imieniem Leona (23); ale po zaślubieniu Jadwigi, oba przeszli do obrządku Rzymskiego kościoła. (*Obaczć na końcu Dodatek II*).

(20) NABUTT. Dz. Nar. Lit. T. IV. str. 255.

(21) NABUTT. T. IV. str. 297.

(22) NABUTT. T. V. str. 255.

(23) Тамъ же стр. 259.

(20) NABUTT. Dz. Nar. Lit. T. IV, str. 255.

(21) NABUTT. T. IV, str. 297.

(22) NABUTT. T. V, str. 255.

(23) Тамъ же str. 259.

Въ царствованіе Ольгерда находились еще въ Вильнѣ Церкви Св. Николая и Св. Троицы, при коей учрежденъ Греко-россійскій Монастырь; въ послѣдствіи же, какъ видно изъ грамотъ и актовъ, находились Православные монастыри: Св. Духа въ г. Вильнѣ, Пречистыя Божіей матери въ г. Трокахъ, Евсейскій, по дорогѣ отъ Вильна къ Ковну, Кронскій, на границѣ Ковенскаго и Виленскаго уѣздовъ, Сурдецкій между Ковенскимъ и Вилкомирскимъ уѣздами и Мниорскій въ Браславскомъ, нынѣ Ново-Александровскомъ Уѣздѣ. Но церкви и монастыри, построенные въ сихъ мѣстахъ, немогли существовать безъ достаточнаго числа прихожанъ: и это обстоятельство убѣждаетъ въ полной мѣрѣ, что Греко-Россійское исповѣданіе проникло въ самую глубь Литвы и распространилось до устья Вилии и на правомъ берегу оной. Наконецъ, по распространеніи уже Христіанства въ Литвѣ, часть знатнѣйшихъ Литовскихъ гражданъ присоединилась къ Восточной Церкви и слушала Литургію на Славянскомъ языкѣ (24). Это присоединеніе большей части Веаможъ къ Восточной Церкви въ то время, когда Государь ихъ принялъ Римско-Католическую вѣру, и великое множество жителей язычниковъ послѣдовали его примѣру, недостаточно ли убѣждаетъ въ томъ, сколь близкими для себя почитали Литовцы Россіянъ и ихъ исповѣданіе. (См. въ концѣ приложен. III).

Планъ города Вильна, составленный въ 1672 году, слѣдственно уже гораздо позже соединенія Литвы съ Польшею, свидѣтельствуетъ, что великая часть сего города, въ особенности по лѣвому берегу Виленьки, заселена была обывателями Греко-Россійскаго исповѣданія, ко-

За панованія Ольгерда были jeszcze w Wilnie cerkwie Sw. Mikołaja i S. Trójcy, przy której fundowany był Greko-Rossyjski Monaster; w następnym zaś czasie, co okazuje się z dyplomatów i aktów, znajdowały się Monastery: S. Ducha w m. Wilnie, Przemyskiej Boga Rodzicy w m. Trokach, w Jewju na trakcie z Wilna do Kowna, Kronski na granicy Kowieńskiego i Wileńskiego Powiatów, Surdecki między Kowieńskim i Witkomierskim powiatami i Mijorski w Brastawskim, teraz, Nowo-Alexandrowskim powiecie. Ale Cerkwie i Monastery, pobudowane w tych miejscach, nie mogły się utrzymywać bez dostatecznej liczby parafian: i ta okoliczność przekonywa zupełnie, że wyznanie Greko-Rossyjskie przenikło do samej głębi Litwy, rozprzestrzeniło się do ujścia Wilii i na prawym brzegu tej rzeki. Nakoniec, po rozszerzeniu się już Chrześcijaństwa w Litwie, znaczniejsza część obywateli Litewskich przyłączyła się do Kościoła Wschodniego i słuchała Liturgii w języku Słowiańskim (24). To przyłączenie wielkiej liczby Panów do Kościoła Wschodniego, w tymże czasie, kiedy Monarcha ich przyjął wyznanie Rzymsko-Katolickie i wielkie mnóstwo mieszkańców, pogan, za jego szeptem przykładem, azaliż nie dostatecznie przekonywa: jak blizkimi dla siebie uważali Litwini Rossyan i ich wyznanie. (Ob. na końcu Dodatek III).

Plan miasta Wilna, sporządzony w 1672 roku, zatem daleko już później od połączenia się Litwy z Polską, zaświadcza, że wielka część tego miasta, osobliwie na lewej stronie Wilenki, zamieszкана była przez obywatelów Greko-Rossyjskiego wyznania, którzy na początku XVII-go

(24) LINDE. Wiadomość o Statucie Litew. str. 21. Czaski. o Litewskich i Polskich Prawach T. I. str. 48.

(24) LINDE. Wiadomość o Statucie Litewskim str. 21. Czaski o Litewskich i Polskich Prawach T. I, str. 48.

торые въ началѣ XVII-го столѣтія имѣли въ Вильнѣ около 20 своихъ церквей. Изъ напечатанныхъ здѣсь актовъ видно, что въ XVII вѣкѣ находилось въ Вильнѣ при церкви Св. Троицы, пять свѣтскихъ братствъ: Цанское, Купецкое, Кожемяцкое, Кушнерское и Росское, которыя имѣли свои госпитали, богадѣльни, училища и типографію, — доказательство многочисленности православныхъ обывателей въ семъ городѣ. Братства сіи сохранили православіе и при введеніи Уніи, и по отобраніи церкви Св. Троицы, построили новый Св. Духовскій Монастырь, который, несмотря на всѣ покушенія Іезуитовъ, остался торжественнымъ памятникомъ древняго Православія въ Вильнѣ. (Смолтр. прилож. IV-е).

Несравненно съ большею трудностію проникало въ Литву Римско-Католическое ученіе (Смолтри въ концѣ прилож. V). Хотя Миндовгъ для приобрѣтенія Королевской короны и обезпеченія своихъ владѣній отъ нападенія Ордена Ливонскихъ Ридарей, и принялъ крещеніе отъ Римскаго Епископа; но, обманутый въ своихъ надеждахъ, подъ конецъ жизни своей отступилъ отъ христіанства (25), подданные его остались язычниками, а сынъ его Войшелкъ присоединился къ Грекороссійской церкви, какъ сказано выше.

1569 — Уже послѣ соединенія Литвы съ Польшею, т. е. въ 1596 году, находилось въ областяхъ, отторгнутыхъ отъ Россіи 8 Грекороссійскихъ епархій, управляемыхъ Епископами того же исповѣданія. А именно: 1, Владимірская и Брестская, 2, Луцкая и Острогская, 3, Полоцкая, Витебская и Мстиславская, 4, Львовская и

wieku, mieli w Wilnie około 20-stu swoich cerkwi. Z wydrukowanych zaś w tym zbiorze aktów okazuje się, że w XVII-tym wieku było w Wilnie, przy cerkwi S. Trójcy, pięć świeckich bractw: Pańskie, Kupieckie, Garbarskie, Kuszniérskie i Rosskie, które miały swe szpitale, szkoły i drukarnię; — dowód wielkiej ludności prawosławnych obywateli w tém mieście. Bractwa te utrzymały prawosławną wiarę i w czasie wprowadzenia unii i po odebraniu cerkwi S. Trójcy, zbudowały nowy monaster S. Duchy, który, pomimo wszelkich usiłowań Jezuitów, pozostał tryumfalnym pomnikiem starodawnej prawowierności w Wilnie. (Obaczycь Dodatek IV-ty).

Z większą nierównie trudnością dała się wprowadzać do Litwy nauka Rzymsko-Katolickiego Kościoła (ob. Dodatek V-ty). Choć Mindowg, dla otrzymania korony królewskiej i ubezpieczenia państw swoich od napadów Rycerzy Inflantskich, przyjął chrzest od Biskupa Rzyckiego; ale, oszukany w swoich nadziejach, pod koniec życia odstąpił chrześcijaństwa (25); poddani jego pozostali w pogaństwie, a syn jego Wojciech przyłączył się do Greko-Rosyjskiego wyznania, o czém powiedziano wyżej.

Po zjednoczeniu się już Litwy z Polską t. j. w 1596 roku, znajdowało się w prowincjach oderwanych od Rosyi ośm Dyecezyj Greko-Rosyjskich, rządzonych przez Biskupów tegoż wyznania, a mianowicie: 1, Włodzimierska, 2, Łucka i Ostrogska, 3, Połocka, Witebska i Mściśławska, 4, Lwowska i Kamieniecko-Podolska,

(25) STEBELSKI. Żywoty SS. Eufrozyny i Parascewii. T. I. str. 158 NABUTT, T. IV, Dodatek VII.

(25) STEBELSKI. Żywoty SS. Eufrozyny i Parascewii T. I str. 158 NABUTT. T. IV, Dodatek VII.

Каменецъ — Подольская, 5, Перемышльская и Самборская, 6, Хелмска и Бѣлзская, 7. Пинская и Туровская и 8, Кіевская (26). Это число епархій, отъ которыхъ зависѣло множество монастырей, соборовъ и приходскихъ церквей, убѣждаетъ явственно каждого, что на всемъ пространствѣ этихъ областей, обитало преимущественно народонаселеніе Русское, исповѣдующее Православную вѣру и употреблявшее языкъ Русскій. Доказательство самое естественное, что не было бы надобности учреждать и содержать столь великаго числа епархій, еслибъ того не требовало значительное множество прихожанъ Греко-Россійскаго исповѣданія, жившихъ на столь обширномъ пространствѣ.

Нѣкоторыя политическія событія въ самой Литвѣ ясно удостовѣряютъ, что Литовскій народъ вовсе не считалъ Русскихъ чуждымъ народомъ, даже въ такомъ случаѣ, когда народное самолюбіе обнаруживается въ самой сильнѣйшей степени. Въ 1265 году, когда престолъ Великаго Княжества Литовскаго сдѣлался празнымъ, по смерти Миндовга и убійцы его Тройната, Литовцы безъ всякаго прекословія избрали своимъ Великимъ Княземъ Шварна Даниловича, брата Короля Галицкаго Льва (27), въ то время, когда въ Государствѣ находились владѣтельные Князья изъ природныхъ Литовцевъ, какъ то: Довмонтъ, Свинторогъ, сынъ его Гермундъ, внуки: Гилигинъ,

5, Przemyślska i Samborska, 6, Chełmska i Betska, 7, Pińska i Turowska i 8, Kijowska (26). Ta liczba dyecezyj, do których należało wiele klasztorów, sobornych i parafialnych cerkwi, jawnie przekonywa każdego, że po całej przestrzeni tych prowincyj mieszkająca przeważająca ludność Ruska, wyznająca wiarę prawosławną i używała języka Ruskiego. Dowód naturalny, że nie byłoby potrzeby fundować i utrzymywać takiej liczby dyecezyj, jeżeliby tego nie wymagała znakomita mnogość parafian Greko-Rossyjskiego wyznania, którzy zamieszkiwali tak rozległą przestrzeń krajow.

Niektóre wypadki polityczne w samejże Litwie jawnie przekonywają, że Litwini zgoła nie uważali Rusinów za obcy sobie naród, w takim nawet zdarzeniu, kiedy egoizm narodowy okazywał się najmocniej. W roku 1265, kiedy tron Wielkiego Xięstwa Litewskiego zawakował po śmierci Mendoga i jego zabójcy Trojnata; Litwini bez najmniejszego oporu na Wielkiego Xiążęcia obrali Szwarna Daniłowicza, brata Króla Halickiego Lwa (27), w ten czas właśnie, kiedy w kraju znajdowali się Panujący Xiążęta z rodowitych Litwinów: Doumont, Swintorog, syn jego Germund, wnuki: Giligin, Trabus, i inni. To pierwsze zjednoczenie się Litwy z Rosyją, nie mogło być owocem daleko przewidującej polityki. Nie

(26) Епископы сихъ 8-ми епархій находились въ 1596 году на Брестскомъ соборѣ: 2 изъ нихъ, Львовскій и Перемышльскій, тогда же отвергнули унию. (См. *Stebelski* Част. II. стр. 165, 168). Позднѣе въ 1686 году, 5 епархій православныхъ, кромѣ Кіевской, находились въ сихъ Русскихъ областяхъ. (См. *Класевич*. Wilno od początkow jego do r. 1750. T. III. стр. 64).
(27) *Naruszt.* T. IV. стр. 227.

(26) Biskupi tych 8-miu dyecezyj znajdowali się w 1596 roku na synodzie Brzeskim, i dwaj z nich: Lwowski i Przemyślski, wtedyż odrzucili uniją. (ob. *Stebelski* Cz. II, str. 165, 168). Później w 1686 roku, 5 dyecezyj prawosławnych, prócz Kijowskiej, znajdowało się w tych Ruskich prowincyach. (Ob. *Klaszewski*. Wilno od początkow jego do r. 1750. T. III, str. 64).

(27) *Naruszt.* T. IV, str. 227.

Трабусъ и другіе. Это первое соединеніе Литвы съ Россіею немогло быть плодомъ дальновидной политики. Оно не представляло большихъ выгодъ для Литвы: ибо владѣнія Шварна были слишкомъ недостаточны, чтобы на присоединеніи оныхъ основывать большія надежды для Государства. Выборъ этотъ служить только доказательствомъ связи, существовавшей между двумя народами, и обнаруживаетъ чувства Литовцевъ, которые Русскаго Князя вовсе не считали иноплеменникомъ. Можетъ быть и самъ Войшелкъ, предлагая своимъ соотечественникамъ выборъ Шварна, имѣлъ въ виду не одни личныя достоинства сего Князя и родственныя союзы по сестрѣ, но и одинаковое съ нимъ происхожденіе. Покрайней мѣрѣ, Русскія летописи выводятъ Миндовга, также какъ и Гедимина, отъ Изяслава, сына Св. Владиміра. Неспоримъ, что свидѣтельство этихъ летописей неможетъ почестъся несомнительнымъ, покрайней мѣрѣ оно естественнѣе и достовѣрнѣе происхожденія Литовскихъ Князей отъ Палемона, Довшпрунга и Гелона. Несравненно важнѣе то, что Шварнъ принятъ былъ Литовцами безъ всякаго прекословія, какъ ихъ соотечественникъ. Къ сожалѣнію, въ то время Русскіе Князья не воспользовались столь благопріятнымъ обстоятельствомъ, которое въ XIII-мъ вѣкѣ могло бы уже утвердить сей союзъ ихъ съ Литвою.

Наконецъ наступила эпоха, послужившая основаніемъ соединенія Литвы съ Польшею. Великій Князь Литовскій Ягайло, сынъ Ольгердовъ отъ Іуліанія Русской Княжны Тверской, посредствомъ бракосочетанія съ Королевою Гедвигею, получилъ Польскій престолъ. Обстоятельство это сдѣлало большой переворотъ

обіецуваło ono wielkich korzyści dla Litwy: posiadłości bowiem Szwarna były całę nieznaczącemi, ażeby na ich połączeniu zakładać wielkie dla państwa nadzieje. Obiór ten służy tylko dowodem związku, będącego wówczas pomiędzy dwoma narodami, i wydaje na jaw uczucia Litwinów, którzy Ruskiego Xiążęcia nie uważali bynajmniej za obcego dla siebie rodu. A może i sam Wojsiełk, radząc ziomkóm swoim i podając do obrania Szwarna, miał na celu nie same tylko osobiste przymioty tego Xiążęcia i związek rodzinny po siostrze, ale i jednakość z nim pochodzenia. Ruscy przynajmniej chronologowie wyprowadzają Mendoga, również jak i Gedymina, od Iziastawa, syna S. Włodzimierza. Nie zaprzeczamy, że świadectwo tych latopisów, nie może się uważać za niewątpliwe; ale jest przynajmniej naturalniejsze i podobniejszem do prawdy, niżeli pochodzenie Litewskich Xiążąt od Palemona, Dowszprunga i Gelona. Nie równie ważniejszem jest to, że Szwarn przyjęty był przez Litwinów bez żadnego sprzeciwienia się, jako ich ziomek. Żał tylko, że Ruscy Xiążęta nie skorzystali wtedy ze zdarzenia tak pożądanego, które, w XIII-tym już wieku, mogłoby umocnić ten ich związek z Litwą.

Przyszła nakoniec epoka, która stała się osnową zjednoczenia Litwy z Polską. Wielki Xiążę Litewski Jagiełło, syn Olgerda z Julianny, Ruskiej Xiężniczki Twerskiej, przez połączenie się ślubem małżeńskim z Jadwigą Królową Polską, otrzymał tron Polski. Wypadek ten sprawił wielkie odmiany w Litwie. Jagiełło

въ Литвѣ. Ягайло оставилъ Грекороссійское исповѣданіе, въ которомъ былъ воспитанъ, по матери своей Русской Княжнѣ, принялъ Римско-Католическое исповѣданіе и большая часть подданныхъ его, остававшихся въ язычествѣ, подражали примѣру своего Государя. Впрочемъ Литва оставалась еще подъ управленіемъ отдѣльныхъ Великихъ Князей, которымъ принадлежали и области, отторгнутыя отъ Россіи. Несмотря на усилія Ягайлы и его преемниковъ, соединеніе Литовцевъ съ Поляками встрѣчало безпрестанно затрудненія отъ сопротивленія жителей Литвы и Руси. Нѣсколько разъ возобновляемы были тщетныя старанія наслѣдниковъ Ягайлы къ приведенію въ исполненіе предпринятаго имъ, намѣренія, но всякій разъ встрѣчаемы были къ тому новыя препятствія, и такое соединеніе не прежде совершилось, какъ уже въ царствованіе Сигизмунда Августа, то есть: спустя уже два вѣка, по вступленіи дома Ягайлы на Польскій престолъ.

Но даже и послѣ сего соединенія было постановлено въ Литовскомъ Статутѣ, изданномъ въ 1588 году, раздѣла 3 въ артикулѣ 12 условіе, чтобъ не раздавать достоинствъ, имѣній и староствъ чужеземцамъ, заграничникамъ и сосѣдамъ Великаго Княжества Литовскаго, но все то давать „только Литве, Руси, Жмуди „родичомъ старожитнымъ и уроженцомъ „Великаго Княжества Литовскаго и иныхъ земель, тому Великому Княжеству принадлежащихъ (принадлежащихъ).“ а хотя бы кто, кромѣ сего народа, и получилъ за свои заслуги осядлость чрезъ пожалованія, то оною воспользоваться можетъ непрежде, какъ учинивши присягу „и жъ масть быти вѣрнымъ и зыч-

опусти́ обрządek Greko-Rossyjski, w którym był wychowany przez matkę swą Ruską Xiężniczkę, przeszedł do Rzymsko-Katolickiego, i wielka część poddanych jego, pozostałych w pogaństwie, poszła za przykładem Pana. Z resztą Litwa zostawała jeszcze pod rządami oddzielnych Wielkich Xięząt, do których należały i prowincye oderwane od Rosyi. Pomimo usiłowań Jagiełły i jego następców, zjednoczenie się Litwinów z Polakami bezustannych doznawało trudności, pochodzących z oporu mieszkańców Litwy i Rusi. Kilkakrotnie ponawiane były daremne starania następców Jagiełły, dla przywiedzenia do skutku przedsięwziętego przezeń zamiaru; ale za każdym razem przyszło się spotkać z nowymi zawadami; i zjednoczenie to nie pierwiej się spełniło, aż dopiero pod panowaniem Zygmunta Augusta, to jest: po upływie już dwóch wieków, od wyniesienia domu Jagiełły na tron Polski.

Lecz i po tém nawet zjednoczeniu, umieszczone zostało w Statucie Litewskim, wydanym roku 1588, rozdziału 3-go w artykule 12-tym, zastrzeżenie, ażeby nie były dawane dostojęstwa, dobra i starostwa cudzoziemcóm, zagranicznikóm i sąsiadóm Wielkiego Xięztwa Litewskiego, ale wszystko to dawać „tylko Litwie, Rusi, Żmudzi, „rodzicom starożytnym i urodzencóm Wielkiego Xięztwa Litewskiego i innych ziem, „temu Xięztwu należących“; a chociażby kto nawet prócz tego narodu, otrzymał za swe zasługi osiadłość przez nadanie, tedy jej używać nie pierwiej będzie mógł, tylko, uczyniwszy przysięgę „iż ma być wiernym i życzliwym temu Państwu Wielkiemu Xięztwu Litewskiemu, tak, jako i

„живымъ тому панъству Великому Кня-
жеству Литовскому, такъ яко и ту-
быльцы и служечи службу земскую то-
му мужъ панъству, але и таковыя на до-
стоинства не мають быти припущены,
ани отъ Государя установлены.” Вся тако-
выя условия свидѣлствуютъ, что народъ
Литовскій, и послѣ соединенія съ Поль-
шею, почиталъ себя народомъ отъ По-
ляковъ отдѣльнымъ, что самое подтверж-
даетъ и споръ, продолжавшійся между
Чинами Великаго Княжества Литовска-
го и Польши за Волинь и Подолію; о-
бласть сѣм Литовскіе Чины всегда при-
знавали принадлежностію Великаго Кня-
жества Литовскаго, а не Польши (28).

Единство языка и вѣроисповѣданія
сохраняли связь Русскаго народонасе-
ленія Литовскаго Княжества и по соедине-
ніи Литвы съ Польшею и располагало
оное, по пресѣченіи дома Ягеллонова, къ
выбору на Польскій и Литовскій пре-
столь Государя Россійскаго, — какъ сіе
удостоверяетъ безпристрастное свидѣтель-

ство, „tubylcy i służyć służbę ziemską temu
„Państwu, ale i takowi na dostojenstwa
„nie mają bydź przypuszczeni, ani od nas
„Hospodara ustawieni.” Wszystkie takie
warunki zaświadcзają, że naród Litewski,
i po zjednoczeniu się z Polską, uważał sie-
bie narodem od Polaków oddzielnym, co też
stwierdza jeszcze i spór, który trwał po-
między Stanami Wielkiego Xięztwa Li-
tewskiego a Polską o Wołyń i Podole: Sta-
ny Litewskie zawsze te kraje uznawały
przynależnością Wielkiego Xięztwa Litew-
skiego, a nie Polski (28).

Едино́сть языка и признанія zachowy-
wała związek Ruskiej ludności w Xię-
ztwie Litewskiem, po zjednoczeniu nawet
Litwy z Polską i skłaniała ją, po wyga-
śnieniu domu Jagellońskiego, do obrania na
tron Polski i Litewski Monarchy Rosyjskie-
go, — o czém zapewnia bezstronne świadc-
two Legata Papieżkiego Kommendoniego,

(28) Навѣстѣ въ томъ IX на стр. 447, 448 и 449,
пишеть: На сеймѣ Люблинскомъ въ 1569 году, Поля-
ки не иначе соглашались на соединеніе съ Литвою,
какъ съ условіемъ, чтобъ Княжество Киевское и Во-
линь были присоединены къ Королевству Польскому;
ибо Подоліа, въ то время опустошенная Татарами, на-
ходилась уже подъ властію Короны (Кабинета Кра-
ковскаго); но на это не соглашались Чины Литовскія.
Король Августъ призналъ уважительнымъ домогатель-
ство Поляковъ, считая тѣ области изъ давнихъ вре-
менъ принадлежностію Короны Польской, а взаимно
къ Литвѣ обѣщавъ присоединить Мазовію. (Главны-
ми противниками соединенію были Князь Николай
Радзивилъ Черный, Гетманъ Великаго Княжества Ли-
товскаго, и Воевода Ахаций Четма). Но большая часть
Литовцевъ, бывшихъ на сеймѣ, и за сими условіями
нежелая соединенія, оставили Сеймъ и Люблинъ, не
отказавшись Королю; тогда Августъ, по праву на-
слѣдственному надъ Литвою, самъ подписалъ поста-
новленіе присоединенія Княжества Киевскаго Волини,
Украины, Подоліи и Пруссій къ королевству Польско-
му, а Лифляндію оставилъ подъ властію обоихъ
народовъ.

(28) NAWĘST w T. IX-m na str. 447, 448 i 449 pi-
szę: Na sejmie Lubelskim w 1569-m roku, Polacy nie
chcieli się zgadzać na zjednoczenie z Litwą inaczej, jak
pod warunkiem, ażeby Xięztwo Kijowskie i Wołyń
były wcielone do Królestwa Polskiego; albowiem Podole,
wówczas spustoszone przez Tatarów, znajdowało już pod
władzą Korony (Gabinetu Krakowskiego); ale się na to
nie zgadzały Stany Litewskie. Król August przyznał wy-
maganie Polaków za słuszne, mieniąc te prowincye daw-
na przynależnością Korony Polskiej; nawzajem dla Litwy
obieczał przyłączyć Mazowsze (Głównymi przeciwnikami
byli Xiążę Mikołaj Radziwiłł Czarny, Hetman Wielkiego
Xięztwa Litewskiego, i Wojewoda Achacy Czetma).
Lecz większa część Litwinów, będących na sejmie, pomi-
mo tych nawet warunków, nie chcąc zjednoczenia, opuści-
ła sejm i wyjechała z Lublina, Króla nawet nie poęgnaw-
szy; wtedy August, z prawa dziedzicznego nad Litwą, sam
podpisał edykt przyłączenia Xięztwa Kijowskiego, Woły-
nia, Ukrainy, Podola i Pruss do Królestwa Polskiego, a
Inflanty zostawił pod władzą obojga narodów.

ство папскаго Легата Комендона, бывшего очевидцемъ расположенія народнаго въ исходѣ xvi-го вѣка, и описавшаго событіе относительно избранія Короля Польскаго въ тайномъ донесеніи своемъ къ Папѣ. „Все мелкое дворянство и вся Русь,“ — пишетъ онъ — „желали сего выбора, но противудѣйствовали большіе магнаты, опасавшіеся Іоанна Грознаго.“ Вторично предположено было избрать Царя Теодора, въ 1587 году по кончинѣ Баторія. Дорогостайскій, бывший тогда въ числѣ Литовскихъ пословъ для совѣщанія на счетъ сего выбора, пишетъ, что большая часть Чиновъ Польскихъ была расположена въ пользу Царя Теодора Іоанновича, а Литва вся тотчасъ обратилась къ нему душою и сердцемъ. Сіе самое подтверждаетъ Пиasecki въ овоей лѣтописи при описаніи выборовъ въ 1587 году упоминая, что большею частію были расположены къ Московскому Князю по одноплеменности Славянскаго происхожденія, сходства обычаевъ и языка. (См. въ конц. прилож. VI.).

Сіе соединеніе Литвы съ Польшею, а еще болѣе возникшая въ началѣ xvi-го столѣтія унія вѣроисповѣданій были причиною истребленія великаго множества памятниковъ, свидѣтельствовавшихъ о тѣсной связи Литвы съ Русью, господствованіи въ оныхъ Греко-Россійскаго исповѣданія и Русскаго языка. Но ни время, ни усилія противниковъ немогли истребить одного важнаго памятника, который самымъ убѣдительнымъ образомъ обнаруживаетъ прежній бытъ обитателей Литвы и соединенной съ нею Руси. Этотъ памятникъ составляетъ законодательство.

Около 1480-го года, изданъ былъ судебникъ Короля Казимира Ягеллона

który był widzem naocznym tej skłonności narodu w końcu xvi-go wieku, i opisał wypadek ten, względem obioru Króla Polskiego, w sekretnej doniesieniu Papieżowi. „Wszystka drobna szlachta i Ruś cała,“ — słowa są jego, — „życzyli tego obioru, lecz wielcy panowie działali przeciwnie, obawiając się Iwana Groźnego.“ Drugi raz podawano obrać Cara Teodora, w roku 1587, po śmierci Batorego. Dorohostajski, będący w ten czas w liczbie posłów Litewskich dla naradzenia się nad tym obiorem, pisze, że wielka część Stanów Polskich przechylała się na stronę Cara Teodora Iwanowicza, Litwa zaś cała od razu duszą i sercem ku niemu się obróciła. Stwierdza toż samo Piasecki w swej kronice, opisując elekcyą 1587-go roku, że większa część przychylną była Xiążęciu Moskiewskiemu, dla spólności Słowiańskiego pochodzenia, podobieństwa obyczajów i języka. (ob. na końcu *Dodatek VI*).

To zjednoczenie Litwy z Polską, a więc jeszcze wynikła na początku xvi-go wieku unija religijna, stały się przyczyną wyniszczenia wielkiego mnóstwa pomników, które świadczyły o ścisłości związków Litwy z Rusią, panowaniu w nich wyznania Greko-Rossyjskiego i języka Rossyjskiego. Lecz, ani czas, ani usiłowania przeciwników, nie zdołały zniszczyć jednego wielkiej wagi pomnika, który najdowodniej okazuje dawny byt mieszkańców Litwy i zjednoczonej z nią Rusi. Tym pomnikiem jest prawodawstwo.

Około roku 1480-go, wydany był Statut Kazimierza Jagellończyka Króla dla

для Великаго Княжества Литовскаго на Русскомъ языкѣ (29), а въ 1529 году составленъ на Русскомъ же языкѣ Статутъ Литовскій, который напечатанъ былъ въ Вильнѣ въ первый разъ въ 1588-мъ году, следовательно уже по соединеніи Литвы съ Польшею. Само название сего уложения свидѣтельствуетъ, что оно изда-но было не для однихъ Русскихъ областей, а для всей Литвы. Сверхъ того подобный Литовскій Статутъ, извѣстный подъ названіемъ Волинскаго, былъ тоже составленъ на Русскомъ языкѣ и служилъ также, послѣ Соединенія Литвы съ Польшею, закономъ для Волыни и Подолія (30). Никто въ томъ сомнѣваться не можетъ, что законы пишутся для всеобщаго употребленія въ государствѣ и согласно съ обстоятельствами того времени, въ которое издаются. А посему не можетъ быть подвержено сомнѣнію и то, что и природные Литовцы имѣли въ употребленіи не иной какой либо языкъ, какъ только Русскій, на которомъ написаны были ихъ законы и ведено все судебное дѣлопроизводство во всей Литвѣ. Убѣдительнѣйшимъ доказательствомъ тому служатъ самыя слова Статута, помѣщенные раздѣла IV въ арт. I., „Писарь „земскій долженъ писать всѣ бумаги, „выписи и позывы по русски, словомъ и „буквами русскими, а не на иномъ ка- „комъ языкѣ и не иными словами.” Далѣе въ артик. 37 сказано: „Воеводы и

Wielkiego Xięztwa Litewskiego w języku Ruskim (29), a w 1529-m roku ułożony był, także w języku Ruskim, Statut Litewski, który wydrukowany został w Wilnie pierwszy raz w roku 1588-m, a więc już po zjednoczeniu Litwy z Polską. Samo nazwanie tej księgi świadczy, że wydana była nie dla samych Ruskich prowincyj, ale razem dla całej Litwy. Nadto podobnyż Statut Litewski, znajomy pod nazwiskiem Wołyńskiego, pisany był także w języku Ruskim i był także po złączeniu Litwy z Polską, prawem dla Wołynia i Podola (30). Nikt o tém nie może wątpić, że prawa pisane są dla powszechnego użytku w państwie i stosownie do okoliczności czasu, w którym są stanowione. Nie może więc podlegać wątpliwości i to, że rodowici Litwini mieli w użyciu nie inny jakikolwiek język, tylko Ruski, w którym pisane były ich prawa i odbywały się w sądach sprawy po całej Litwie. Najdobitniejszym dowodem tego są sameż słowa Statutu, umieszczone w Rozdziale IV art. I. „Pisarz „ziemski ma po rusku literami i słowy „Ruskiemi wszystkie listy, wypisy i pozwy „pisać, a nie innym językiem i słowy.” Dalej w artykule 37-m napisano: „Wo- „jewodowie i Starostowie sądowi mają zo- „sobna każdy z nich na urządzie swym „wybrać i na sąd zasadzić namiestnika, a „bo podstarościę, sędziego zamkowego „i pisarza, ludzi dobrych, cnotliwych, god- „nych, w prawie i pisma Ruskiego umie-

(29) Судебникъ сей, найденный въ библиотекѣ Канцлера Графа Румянцова, Г. Роговскимъ напечатанъ въ Вильнѣ русскими и польскими буквами въ 1826 году. Онъ изданъ на Русскомъ языкѣ въ Вильнѣ 29 Февраля 10 Индикта, а таковое лѣточисленіе относится къ 1464 или 1480 году. (см. стр. 75).

(30) Слзски: o Litew. i Polak. prawach T. I. стр. 44. Линдк: o Statucie Litewskim Ruskim językiem wydanym, w Wagaławie 1816 стр. 29.

(29) Statut ten, znaleziony w bibliotece Kanclerza Hrabiego Rumiancowa, przez P. Rogalskiego wydrukowany w Wilnie Ruskimi i Polskimi literami w 1826 roku. Dany jest ten Statut w języku Ruskim w Wilnie 29 Lutego 10 indyktu, a rachunek ten przypada na 1464 lub 1480 rok (ob. str. 75.)

(30) Czacki: o Litewskich i Polskich Prawach T. I. стр. 44. Линдк: o Statucie Litewskim, Ruskim językiem wydanym. Warszawa. 1816 стр. 29.

„судовые старосты, имѣють особенно
 „каждый изъ нихъ по своему мѣсту вы-
 „брать и опредѣлить въ Судъ въ помощь
 „себѣ намѣсника, или подстаросту, грод-
 „скаго судью и писаря, людей честныхъ,
 „благонравныхъ, достойныхъ, знающихъ
 „законы и русскую грамоту, изъ дво-
 „рянъ осѣдлыхъ въ томъ же повѣтѣ и
 „уроженцевъ Великаго Князства Ли-
 „товскаго. „ Эти статьи, относящіяся
 къ чиновникамъ, уроженцамъ Великаго
 Княжества Литовскаго, долженствующихъ
 производить дѣла въ Государствѣ убѣж-
 дають очевидно, сколь необходимо бы-
 ло нужно въ Литвѣ знаніе Русскаго
 языка, и въ какое онъ вошелъ въ томъ
 край употребленіе. Это немогло прои-
 зойти иначе, какъ только по той причи-
 нѣ, что Русское народонаселеніе въ Ли-
 товскихъ владѣніяхъ имѣло съ самага
 начала ощутительнѣйшій перевѣсъ надъ
 собственно Литовскимъ (31). Помѣщен-

„ѣтныхъ, шляхтицѣвъ, въ томъ же повѣтѣ
 „осидѣлыхъ и родичѣвъ tego państwa Wiel-
 „kiego Xięztwa Litewskiego.” Артыкулы
 те, odnoszące się do urzędników, rodaków
 Wielkiego Xięztwa Litewskiego, obowiąz-
 zanych odbywać sprawy w Państwie, prze-
 konują oczywiście, jak niezbędnie potrze-
 bna była w Litwie znajomość języka Rus-
 kiego, i do jak wielkiego w kraju tym przy-
 szedł on użycia. Nie mogło to nastąpić z
 innej, tylko z tej przyczyny, że Ruska lud-
 ność w Litewskich posiadłościach, od sa-
 mego początku miała dotykającą przewagę
 nad właściwie Litewską (31). Umieszczone
 w tym zbiorze dyplomata, pisane większą
 częścią w języku Ruskim, dane były ko-
 mu? miastu Wilnu, stolicy Wielkiego Xięz-
 twa Litewskiego, i w jakim czasie? już
 po zjednoczeniu Litwy z Polską. Jeżeli
 w takim już czasie stolica Wielkiego Xięz-
 twa uważała język Ruski za ojczysty, cóż
 mamy powiedzieć o prowincjach, w któ-

(31) Въ 1841 году найдены въ древней рукописи
 на Русскомъ языкѣ Литовскаго Статута, хранящей-
 ся въ Библиотекѣ б. Виленской Римско - Католической
 Духовной Академіи, стихи на русскомъ языкѣ, писанныя
 въ первой половинѣ XVII-го вѣка, подтверждающіе все-
 общность русскаго языка въ Литвѣ въ то время. Вотъ
 точное ихъ изложеніе:

„Янъ Казимиръ Пашкевичъ, рукою властною писалъ.
 „Року тысяча шесть сотъ двадцать первого, Авгу-
 „ста двадцать второго дня:
 „Польска квітнеть лациною,
 „Литва квітнеть Русчиною;
 „Той латыня языкъ дѣть,
 „Та безъ руси не вытравѣть.
 „Ведзьже южь Русь нѣтъ тва хвала,
 „По всемъ свѣтъ южь донзрѣла;
 „Веселихъсе ты Русине,
 „Тва слава нигды несклїне.”

Буквы и почеркъ письма означенныхъ стиховъ
 совершенно сходны съ тѣми, которые употреблялись
 въ XVII-мъ вѣкѣ и въ Восточной части Россіи; но въ
 языкѣ замѣтны нѣкоторые слова заимствованныя изъ
 Польскаго, какъ то: рокъ (годъ), квітнеть (процвѣ-
 таетъ), невытравѣть (невыдержитъ, неможетъ обойтись).

Изъ стиховъ сихъ видно, что языкъ Русскій не
 только былъ употребляемъ въ судопроизводствѣ и въ

(31) W roku 1841-m znalazły się w dawnym rękopisie,
 w języku Ruskim Statutu Litewskiego zachowanym w bi-
 bliotece b. Wileńskiej Rzymsko-Katolickiej Duchownej A-
 kademii, wiersze w języku Ruskim, napisane w pierwszej
 połowie XVII-go wieku, stwierdzające upowszechnienie ję-
 zyka Ruskiego wówczas w Litwie. Oto są te wiersze;

„Jan Kazimierz Paszkiewicz ręką własną pisał. Roku
 „Tysiąc sześćset dwudziestego pierwszego, Augusta dwó-
 „dziestego drugiego dnia:

„Polska kwitnie łaciną,
 „Litwa kwitnie Ruszczyzną;
 „Tamtej Łacina język daje,
 „Ta bez Rusi nie wytrwa.
 „Wiedźże Ruś, że twa chwala,
 „Po całym świecie już dojrzała.
 „Weseli się ty Rusinie,
 „Stawa twa nigdy nie sagine.”

Литеры и rys письма tych wierszy, zupełnie zgodne są
 z temi, które używane były w wieku XVII-m i we wschod-
 niej części Rosyi; ale w języku dają się dostrzegać nie-
 które wyrazy, wzięte z Polskiego, jakoto: rok (hod), kwit-
 niet (procwietajet), nie wytrwajet (nie wytrzyma, nie mo-
 że się obejść).

Z wierszy tych okazuje się, że Ruski język, nie tylko był
 używanym w sądownictwie i w pisaniu praw Xięztwa Li-

ныя въ семь изданіи грамоты, писанныя большею частию на Русскомъ языкѣ, даны были кому? Городу Вильнѣ—столицѣ Великаго Княжества Литовскаго и въ какое время? Уже послѣ соединенія Литвы съ Польшею. Ежели въ такое время столица Великаго Княжества почитала Русскій языкъ отечественнымъ, то что мы скажемъ о тѣхъ областяхъ, въ которыхъ съ самыхъ древнихъ временъ господствовало народонаселеніе, въра и языкъ Русскіе, которые составляли достояніе наследниковъ Св. Владимира, которыхъ одна только сила оружія присоединила къ Великому Княжеству Литовскому и которыхъ усилія пристрастныхъ Польскихъ писателей и Иезуитовъ старались представить свѣту въ видѣ коренныхъ Литовскихъ областей. Заглянемъ въ обрядъ судебного дѣлопроизводства въ Литвѣ (32); въ Конституціи 1764 и 1775 годовъ и посмотримъ какими эти области считало Польское правительство уже въ концѣ XVIII-го вѣка, слѣдственно гораздо позже соединенія Литвы съ Польшею. Въ Конституціи 1764 года сказано: „Депутаты на трибуналь избираются большинствомъ голосовъ, по воеводствахъ и повѣтахъ, на стрѣтенскихъ сеймикахъ одинъ на ка-

изданіи законовъ Литовскаго Княжества, но что онъ былъ въ Литвѣ въ XVII вѣкѣ, языкъ книжный и разговорный.

Русскій языкъ въ судопроизводствѣ въ Литовскомъ Княжествѣ постоянно употреблялся по 1697 годъ; это свидѣтельствуеъ архивъ бывшаго Литовскаго трибунала (который былъ главнымъ судомъ) и архивы прочихъ судовъ западныхъ Губерній; въ напечатанномъ здѣсь собраніи актовъ, помѣщенныхъ выписи XVII вѣка изъ книгъ разныхъ судовъ, въ томъ числѣ выписи (Ч. II N. 91) изъ книгъ земскихъ 1693 г. Россіи, главнымъ города Самогитіи, все писанныя на Русскомъ языкѣ, — сіе удостовѣряютъ. Употребленіе Русскаго языка въ судопроизводствѣ въ Литвѣ отмѣнено въ 1697 году (См. Volum. legum T. V. стр. 863).

(32) Proces Sądowy. Wilno 1787. str. 72, 75.

рыхъ одъ најдавніешихъ часоу панова-
ты люднось, wiara i język Ruski; które
składały dziedzictwo następców S. Włod-
zimierza; które sama tylko moc oręża przy-
łączyła do Wielkiego Xięstwa Litewskie-
go; a które usiłowania duchem stronniactwa
przejętych pisarzy Polskich i Jezuitów,
starały się wystawiać oczom świata za
pierwotne Litewskie prowincye. Zatrzy-
my w obrzędy Sądownictwa Litewskie-
go (32), w konstytucyach 1764 i 1775 roku,
i obaczmy za jakie prowincye te uwa-
żał Rząd Polski, już w końcu XVIII-go
wieku, a więc daleko później od zjedno-
czenia się Litwy z Polską. W konstytucyi
1764 roku powiedziano: „że Wojewódz-
stwa i Powiaty obierają pluralitate votorum
na Sejmikach Gromniczych po dwóch De-
putatów na Trybunał, jednego na Kadencyą
„Wileńską, drugiego na Kadencyą Ruską.”
w Konstytucyi zaś 1775-go roku wypisano
dokładnie; które mianowicie powiaty należą
do repartycyi Ruskiej. Wyrażone tam: „po-
„wiat Lidzki, powiat Grodzieński, Woje-
„wództwo Nowogrodzkie, powiat Słonimski,
„powiat Wołkowyski, Województwo Brze-
„skie-Litewskie, powiat Piński, Wojewódz-
„two Mińskie, powiat Mozyrski, powiat
„Rzeczycki, do Ruskiej Trybunału Główn-
„nego przyłączamy repartycyi. Na repar-

tewskiego, ale też, że w Litwie w XVII-m wieku był językiem używanym do pisania ksiąg i w rozmowach.

Ruski język w odbywaniu sądownictwa w Xięstwie Litewskim statecznie się utrzymywał do roku 1697-go, o czém zaświadcza Archiwum byłego Trybunału Litewskiego (który był Głównym Sądem) i archiwa innych Sądów w guberniach zachodnich; w zbiorze aktów tu wydrukowanych, umieszczone są wypisy XVII-go wieku z ksiąg różnych sądów, w tej liczbie wypis (Cz. II. N. 91) z ksiąg ziemskich 1693 r. Rosien, głównego miasta Żmudzki wszystkie pisane ruskim językiem i o tego potwierdzeniem. Używanie języka Ruskiego w odbywaniu spraw sądowych skasowane w 1697 roku (patrz Volum. Legum T. V. str. 863).

(32) Proces Sądowy. Wilno 1787. str. 72, 75.

„денцію Виленскую, другой на Каден-
„цію Русскую.” Въ Конституціи же 1775
года означено явственно: какіе именно
повѣты принадлежать къ репартиціи Рус-
ской. Тамъ сказано: „къ репартиціи Рус-
„ской принадлежать: повѣтъ Лидскій,
„повѣтъ Гродненскій, Воеводство Ново-
„гродское, повѣтъ Волковыскій, Воевод-
„ство Брестское - Литовское, повѣтъ
„Пинскій, воеводство Минское, повѣтъ
„Мозырскій и повѣтъ Рѣчицкій. На ре-
„партицію Литовскую предназначень
„Столичный городъ Вильна, а на Русскую
„городъ Гродно.” Неслужить ли это у-
бѣдительнымъ доказательствомъ, что не-
только Литовское, но и Польское пра-
вительство, даже въ позднѣйшее время,
т. е. въ концѣ XVIII вѣка, считало выше
поименованные повѣты не чѣмъ инымъ,
какъ только Русью, хотя вліяніе Поль-
ши, а еще болѣе слѣдствія насильствен-
ной Уніи вѣроисповѣданій (33), значи-
тельно измѣнили первоначальный бытъ
этихъ областей. (см. въ концѣ Прил. VII).

Всякій безпристрастный читатель,
разсматривая внимательно предлагаемое
нынѣ публикѣ изданіе, найдетъ въ ономъ
множество доказательствъ, оправдываю-
щихъ мнѣніе о тѣснѣйшей связи Литвы
съ Русью. Неговоря о безчисленныхъ
случаяхъ, гдѣ встрѣчаются выраженія
Руси и *Руссовъ*, которымъ предоставля-
ются разныя права и преимущества и на-
родъ сей считается отдѣльнымъ отъ Ля-
ховъ, приведемъ для примѣра слова гра-
моты Сигизмунда 1536 Августа 29 дтя, на
грунты Завилейскіе, на домъ гостинный
(въ I Ч. N. 26): „на штожъ Князь Бискупъ

„тусау Литевскую назначоне столецне mia-
„sto Wilno, a na Ruską miasto Grodno.”
Можежъ со стужыць за dowod mocniej przeko-
nywajacy, że nie tylko Litewski, ale i Pol-
ski Rząd, w najpóźniejszym nawet czasie,
t. j. pod koniec XVIII wieku, powyżej wymie-
nione powiaty, nie za inny kraj uważał, tyl-
ko za Ruś, chociaż wpływ Polski, a jeszcze
więcej skutki wymuszonej unii religijnej
(33), znacznie zmieniły pierwiastkowy stan
tych prowincyj. (obacz na końcu Dodat. VII).

Каждый безсторонный читатель, з увагою
przechodząc niniejsze wydanie, znajdzie w
niem mnóstwo dowodów, usprawiedliwia-
jących zdanie o ścisłych związkach Litwy
z Rusią. Nie wspominając o niezliczonych
zdarzeniach, gdzie się napotykają wyrażenia
Rusi i *Russów*, którym przyznane są różne
prawa i przywileje i naród ten uważany jest
za oddzielny od Lachów, przytoczymy za
przykład wyrazy dyplomu Zygmunta
1536 Sierpnia 29 dnia, na grunta Zawilejskie,
na dom Gościnny (w Cz. I. N. 26): „na co też
„Xiążę Biskup swój zapisuy po łacinie list
„pod pieczęcią swoją i podpisem swej ręki

(33) Дворяне неуніаты, то есть Православнаго Гре-
ко-Россійскаго исповѣданія, не могли занимать Сена-
торскихъ мѣстъ и прочихъ гражданскихъ должностей,
хотя весьма много значительныхъ фамилій принадлежа-
ли Греко-Россійскому исповѣданію. (См. прилож. V).

(33) Szlachta nie unicy, to jest: Prawosławni Greko-
Rosyjskiego wyznania, nie mogli sprawować dostojności
senatorskiej i innych obywatelskich urzędów, chociaż bar-
dzo wiele znakomitych familij należało do wyznania Gre-
ko-Rosyjskiego. (obaczyć Dodat. V).

„свой записны и по Латыне листъ подъ пе-
 „чатію своею и подписью руки своею далъ, и
 „тотъ они листъ его предъ нами вказы-
 „вали, который же мы листъ *для певно-*
 „*сти по русски выложивши* слово отъ
 „слова, в сес нашъ листъ казали вписа-
 „ти.” Какова должна была быть повсе-
 мѣстность въ Литвѣ Русскаго языка, когда
 Великій Князь *для певности*, то есть: *для*
вѣрности, для общеизвѣстности, велитъ
 перевести его и внести въ свою грамоту, не
 на иномъ какомъ либо языкѣ, а на Русскомъ
 (54). Въ грамотѣ 1607 года (въ I ч. N. 27) на-
 ходятся выраженія, свидѣтельствующія о
 многочисленности прихожанъ Греко-Россій-
 скаго исповѣданія въ Литвѣ и о равномъ уча-
 стіи ихъ въ правахъ и управленіи съ Рим-
 ско-Католиками, не смотря на обнаруживші-
 я въ это время особенныя усилія послѣд-
 нихъ къ искорененію послѣдователей Восто-
 чной Церкви. Въ означенной грамотѣ сказа-
 но: „а притомъ сказуемъ и жъ рада Вилен-
 „ская, радцы и Бурмистры, которые съ
 „стародавна сами въ себѣ мають обираііе
 „и становленіе рады, Бурмистровъ и при-
 „сяжниковъ, мають быти въ той личбѣ
 „яко давно было, тоестъ двадцать и че-
 „тыре радець, а дванадцать бурмистровъ,
 „половица тое рады и бурмистровъ закону
 „Римскаго, а половица закону Грецкаго,
 „такъ яко обудвумъ закономъ право Маг-
 „дебурское дано.” Далѣе въ той же гра-
 мотѣ, говоря о ключахъ отъ сундуковъ
 съ казною, сказано: „а до оныхъ замковъ
 „мають быти два ключа у Бурмистра въ-
 „ры Римское, а другіе два у Бурмистра
 „Грецкое въры.”

(54) Замѣтитъ здѣсь также слѣдуетъ, что языкъ, на
 коемъ писанъ Статутъ Литовскій и Виленскія грамоты, на-
 званъ въ оныхъ же, не Славянскимъ, но Русскимъ языкомъ,
 а буквы въ ономъ употреблены Русскія-церковныя, т. е.
 тѣ самыя, которыя употреблялись въ то время и въ Во-
 сточной части Россіи, до введенія Петромъ Великимъ
 гражданскаго письма.

„далъ, а ten oni list jego przed nami okazy-
 „wali, który też my list *dla pewności po*
 „*rusku wyłożywszy* słowo do słowa, do te-
 „go naszego listu kazali wpisać.” Jakież
 musiało być po wszystkich miejscach w Li-
 twie upowszechnienie języka Ruskiego, kiedy
 Wielki Xiążę *dla pewności*, to jest: *dla wier-*
ności, dla powszechnej wiadomości, każe
 przełożyć go i wpisać do swojego dyploma-
 tu, nie w innym języku, tylko w Ruskim (54).
 W dyplomacie 1607-go roku (Cz. I, N. 27) znaj-
 dują się wyrażenia, zaświadczające o wielkiej
 liczbie parafian Greko-Rossyjskiego wyznania
 w Litwie i o równym uczestnictwie ich w
 prawach i zarządzie z Rzymskimi Katolikami,
 pomimo objawiającej się w ówczas tych o-
 statnich usilności wytępienia wyznawców
 Wschodniego Kościoła. W dyplomacie tym
 powiedziano: „a przytém ustanawiamy, iż
 „Rada Wileńska, Radcy i Burmistrze, któ-
 „rzy z starodawna sami w sobie mają obie-
 „ranie i stanowienie Rady, Burmistrzów i
 „przysiężników, mają być w tej liczbie, jak
 „dawniej było, to jest: dwódziestu i czterech
 „radców, a dwunastu Burmistrzów, połowa
 „tej rady i burmistrzów wyznania Rzym-
 „skiego, a połowa wyznania Greckiego, tak
 „jako obudwóm wyznaniom prawo magdebur-
 „skie jest dane.” Dalej w tymże przywileju,
 mówiąc o kluczach od skrzyń kassowych,
 powiedziano: „a do tych zamkow mają być
 „dwa klucze u Burmistrza wiary Rzymskiej,
 „a drugie dwa u Burmistrza Greckiej wiary.”

(54) Uważyć tu nie mniej wypada, że język, którym pi-
 sany jest Statut Litewski i Dyplomata Wileńskie, nazywany
 jest w nichże językiem, nie Sławiańskim, ale Ruskim, a litery
 w nim używane są Ruskie-cerkiewne, t. j. też same, które u-
 żywane były w owych czasach i w części wschodniej Ros-
 syi, do wprowadzenia przez Piotra W. alfabetu cywilnego
 czyli brajdaińskiego.

Къ несчастію приверженцы возникшей Уніи Вѣроисповѣданій, стараясь истреблять повсюду памятники, свидѣтельствовавшіе о преимуществѣ народонаселенія, вѣры и языка Россіянъ въ Литвѣ, уничтожили вмѣстѣ съ тѣмъ и многіе драгоценные документы, которые бы могли много разъяснить и самую исторію Литвы. Сколько свидѣній можно бы извлечь для подтвержденія сего, еслибы сохранились эти остатки древности, когда изъ устъ ослѣпленныхъ ненавистію противниковъ Руссизма вырываются слова, явно это свидѣтельствующія. Въ хронологіи Стебельскаго, изданной въ Вильнѣ 1782 года *) (Т. II. стр. 255) въ примѣчаніи сказано, что долгое время существовала въ хvi вѣкѣ въ Вильнѣ Монастырь Базиліанокъ при церкви Св. Троицы, но что потомъ униженный и заброшенный, по причинѣ ереси, принесенной изъ Греціи, которой *Вильна была столицею и гнѣздомъ*, монастырь сей былъ пустъ въ продолженіи многихъ лѣтъ. Такимъ образомъ сами противники утверждаютъ, что Вильна была столицею и гнѣздомъ Греко-Россійскаго исповѣданія, которое въ своемъ ослѣпленіи называютъ ересью, принесенною изъ Греціи.

Такой обзоръ издревле существовавшего сродства Литвы съ Русью предлагается здѣсь на судъ просвѣщенной публики, основываясь на достовѣрныхъ источникахъ, которые представилась возможность собрать въ короткое время, хотя и не безъ большихъ усилій. Предоставляется ученымъ изслѣдователямъ, приобрѣтшимъ обширнѣйшія свѣденія и обладающимъ обильнѣйшими средствами, дополнить и усовершенствовать сей трудъ, важный и полезный для Русской исторіи. Похвальные ихъ старанія не останутся безъ желаемого успѣха, а время обнаружитъ истину.

*) Житыя SS. Евфроніу і Параскевіі.

На несчастіе стронницы wynikłej unii religijnej, starając się niszczyć wszędzie pomniki, świadczące o przemagającej ludności wiary i języka Rosyan w Litwie, zniszczyli zarazem mnóstwo wielkiej wartości dokumentów, któreby mogły wielkie rzucić światło i na samą historią Litwy. Ileżby wiadomości można było wyciągnąć dla stwierdzenia tego, jeżeliby się zachowały te szczątki starożytności, kiedy z ust zaślepionych nienawiścią przeciwników Russizmu, wyrывая się słowa, jawnie o tém zaświadcujące. W chronologii Stebelskiego, wydanej w Wilnie 1782 roku *) (T. II. str. 235) w przypisie powiedziano: że długo exystował w xvi-m wieku w Wilnie klasztor Bazyliank przy cerkwi S. Trójcy, lecz że później poniżony i zarzucony, z przyczyny herezyi, przyniesionej z Grecyi, której *Wilno było stolicą i gniazdem*, klasztor ten zostawał pustym przez ciąg lat wielu. Tak tedy sami przeciwnicy potwierdzają, że Wilno było stolicą i gniazdem Greko-Rossyjskiego wyznania, które w swém zaślepieniu nazywają herezyą, przyniesioną z Grecyi.

To przebieżenie zdawna trwającego spólnorodztwa Litwy z Rusią stawi się tu przed sąd oświeconej publiczności, zasadzone na źródłach godnych wiary, które wydarzyła się możność w krótkim czasie zebrać, chociaż nie bez wielkich usiłowań. Uczonym śledzielom, posiadającym rozległe wiadomości i zamożne środki, pozostaje dopełnić i wydoskonalić tę pracę, ważną i pożyteczną dla historyi Rossyjskiej. Chwalne ich starania nie zostaną bez pożądanego skutku, a czas wykaże prawdę.

*) Житыя SS. Евфроніу і Параскевіі.

ПРИЛОЖЕНИЕ I. О родословии литовских князей.

DODATEK I. O GENEALOGII XIĄŻĄT LITWWSKICH.

Стрийковский пишет: Знаменитый Римлянин Палемонъ, во время или Августа или Нерона или Атиаллы, приплыль въ Литву, образоваль ея дикихъ жителей и началъ тамъ властвовать какъ Государь; его внуки Кернь и Гимбуць, въ 1058 году воевали съ Русскими (*Стрийковский Кн. II. Глава 7*). Сколько же вѣковъ, — замѣчаетъ Карамзинъ (*Час. II, примѣчаніе 35*), жилъ Палемонъ съ дѣтьми своими, если Августъ, Неронъ или Атилла, заставили его бѣжать изъ Италіи и если внуки Палемоновы господствовали въ Литвѣ въ половинѣ xi-го столѣтія? Кояловичъ, видя таковую хронологическую нелѣпость, прибавилъ отъ 6—10 вѣковъ и пишетъ (*Historiae Litvanae стр. 29*), что Италійскіе выходцы должны были поселиться въ Литвѣ около 900 года. Длугошъ выводитъ тоже Литовскихъ Князей отъ Римлянъ, прибывшихъ изъ Италіи. (*смот. Длугоша Hist. Pol. lib. X. стр. 116 и Балинского Т. I. стр. 46*).

По Стрийковскому, (Кн. VI. разд. 10.) во время нашествія Батыя, господствовалъ въ Литвѣ Живибунтъ, зять и наслѣдникъ Керна, внукъ Палемона, а въ Жмуди Монтвилъ, родной племянникъ Керновъ; сынъ Монтвилла Эрдвилъ построилъ Гродно и завоевалъ Новогородокъ, Браньскъ, Бѣльскъ, Дрогичинъ и Брестъ, раззоренные Татарами. Сынъ Эрдвила, Мингайло, взялъ Полоцкъ. Сынъ Мингайловъ, Гинвилъ, крестился, былъ названъ Юріемъ и женился на Маріи, дочери Тверскаго Князя Бориса. Братъ Гинвила, Скирмунтъ, господствовалъ въ Новогрудкѣ. Сынъ Гинвиловъ, Борисъ, строилъ церкви, монастыри въ Полоцкѣ, и на рѣкѣ Березинѣ основалъ городъ Борисовъ (разд. 12).

Strykowski pisze: Znamienity Rzymianin Palemon, w czasach Augusta lub Neron lub teŝ Attylli, przyptynał do Litwy, ukształcił dzikich jej mieszkańców, i zaczął tam panować, jak Monarcha; wnuki jego Kernus i Gimbut, w 1058 roku wojowali z Rusinami (*Strykowski Ks. II. rozdz. 7*). Ileŝ wieków, — czyni postrzeŝenie Karamzin (Т. II, przypis 35), żył Palemon z dziećmi swemi, jeżeli August, Neron lub Attyla, zmusił go uciekać ze Włoch, i jeżeli wnuki Palemona panowali w Litwie w połowie xi-go wieku! Kojatowicz, widząc taką chronologiczną niedorzeczność, przydał od 6—10 wieków i pisze (*Hist. Lith. str. 29*), że wychodzący Włosey musieli osiąść w Litwie około 900 roku. Długosz Xiążąt Litewskich także wywodzi od Rzymian z Italii przybytych (*ob. Długosza Hist. Pol. ks. X. str. 116 i Balińskiego T. I. str. 46*).

Podług Strykowskiego, (Ks. VI. rozdz. 10), w czasie najścia Batego panował w Litwie Żywibunt, zięć i następca Kernusa, wnuka Palemonowego, a na Żmudzi Montwiłł, rodzony synowiec Kernusa; syn Montwiłła, Erdźwiłł, zbudował Grodno i zawojował Nowogródek, Brańsk, Bielsk, Drohiczyn i Brześć, zburzone od Tatarów. Syn Erdźwiłła, Mingajłło, wziął Połock. Syn Mingajłły, Ginwiłł, przyjął chrzest, otrzymał imię Jerzego i ożenił się z Maryą, córką Xiążęcia Twerskiego Borysa. Brat Ginwiłła, Skirmont, panował w Nowogródku. Syn Ginwiłła, Borys, budował cerkwie, klasztory w Połocku, i nad rzeką Berezyną założył miasto Borysow (rozdz. 12). Ten Borys zostawił syna Rochwolda czyli Wasila, który był ojcem

Сей Борисъ оставилъ сына Рехвольта или Василя, который былъ отцомъ князя Гляба и Княжны Евпраксии. Сынъ Скирмунта, Тройнатъ, былъ отцемъ Альгимунта и дѣдомъ Ринголта, отъ коего родился славный Король Литовскій Миндовгъ. Сие родословіе, какъ замѣчаетъ Карамзинъ (Ч. IV. примѣч. 103), содержитъ явную нелѣпость. Какъ Монтвилъ жилъ въ нашествіе Батыя и праправнукъ его правнука Миндовга жилъ также при Батыѣ? Россійскіе лѣтописцы говорятъ, что Вильняне, боясь Мстислава Великаго, завоевателя земли Кривской, около 1148 года поддались Королю Венгерскому, тоестъ Галицкому, призвали къ себѣ на княженіе изъ Царя-града двухъ сыновъ бывшаго Полоцкаго Князя Ростислава Рогволодовича, сосланнаго въ Грецію Мстиславомъ; что одинъ сынъ Ростиславовъ назывался Давиль, а другой Мовкольдъ; что Давиль сдѣлался первымъ Княземъ Виленскимъ и былъ отцемъ Вита, прозваннаго волкомъ и Эрдена, а Миндовгъ родился отъ Мовкольда. (*Воскресенская лѣтопись Ч. I. стр. 48*).

Сказаніе сие признаетъ Карамзинъ сомнительнымъ: ибо Мстиславъ Великій сослалъ въ Константинополь владѣльцевъ Полоцкихъ въ 1129 году; вѣроятно ли, чтобы Миндовгъ былъ внукъ одного изъ сихъ Князей? вѣроятно ли, чтобы сыновья Князей Россійскихъ назывались именами Литовскими и приняли вѣру языческую? Ибо Миндовгъ родился въ идолопоклонствѣ.

Стрѣйковскій называетъ Витена вельможею Тройдена, а вопреки сего современный историкъ Пруссаго ордена Дусбургъ сказываетъ, что Витенъ былъ сынъ и наслѣдникъ Литовскаго Князя Лутевера, владѣвшаго еще въ 1291 году (*его Chronica стр. 323. Карамзинъ Ч. IV. пр. 266*).

Стрѣйковскій называетъ Гедимина сы-

Хиѣжѣца Хлеба и Хиѣжны Eupraxii. Сынъ Skirmunta, Trojnatъ былъ, оцемъ Algimunta, а дѣдомъ Ringolta, зъ котораго сѣ народилъ ставный крѣл Литевски Mendog. Та genealogia, подлуг пострѣженіа Карамзина (Т. IV. przypis 103), zupełnie jest niedorzeczna. Jakby Montwiłł żył w czasie najścia Batego i praprawnuk jego prawnuka Mendog, żył także w czasach Batego? Rosyjscy chronologowie piszą: że Wilnianie, bojąc się Mściśława Wielkiego, zdobywcy ziem Krowiczian, około 1148 roku, poddali się Królowi Węgierskiemu, to jest: Halickiemu; wezwali do siebie na Xięztwo z Carogrodu dwóch synów byłego Xięjcia Połockiego Rościśława Rogwoldowicza; wygnanego do Grecyi od Mściśława; że jeden syn Rościśława nazywał się Dawil, a drugi Mowkold; że Dawil zrobił się pierwszym Xięjciem Wileńskim i był ojcem Wita, przezwane-go wilkiem, i Erdena, a Mendog rodził się z Mowkolda. (*Latopisiec Woskresenski Cz. I. str. 48*).

Powieść tę Karamzin ma za wątpliwą: bo Mściśław Wielki wygnał do Carogrodu władców Połockich w 1129-m roku; możnaż wierzyć, żeby Mendog był wnukiem jednego z tych Xięjżat? Możnaż wierzyć, żeby synowie Xięjżat Rosyjskich mieli imiona Litewskie i przyjęli wiarę pogańską? Mendog bowiem rodził się poganinem.

Strijkowski Witenesa nazywa magnatem Trojdena, a wbrew przeciwnie temu spółczesny historyk zakonu Pruskiego Dusburg powiada, że Witenes był synem i następcą Litewskiego Xięjcia Lutewera, który panował jeszcze w 1291-m roku (*Chronica jego str. 323. Karamzin T. IV, przyp. 266*).

Strijkowski Gedymina mieni synem Wi-

номъ Витеновымъ; такъ сказано и въ нѣкоторыхъ Русскихъ лѣтописяхъ (*Воскрес. лѣт. Ч. I, стр. 49*). Но Длугошъ, современникъ правнука Гедимины, пишетъ, что сей Великій Князь Литовскій былъ конюшимъ у своего Государя, умертвилъ его и похитилъ власть. (*Hist. Pol. Kn. X. стр. 60*). Сходно сему о Гедиминѣ упоминаетъ и Русская лѣтопись, приводимая Карамзинымъ въ Части IV. примѣч. 266.

Не принимая за совершенно достоверное сказаніе Никоновской Русской лѣтописи, оно однако по хронологическому исчисленію заключаетъ въ себѣ болѣе правдоподобія, нежели Стрыйковскій, Длугошъ и Кояловичъ.

Миндовгъ родился въ 1203 году. (*См. Нарбута Часть III. Генеалогическая таблица I*). Если Полоцкій Князь Ростиславъ при ссылкѣ въ 1129 году въ Царь-градъ, имѣлъ 20 лѣтъ, то въ 1155 году было ему 46, и могъ имѣть тогда сына Мовкolda, отъ котораго чрезъ 48 лѣтъ, т. е. въ 1203 году, могъ родиться Миндовгъ.

Что же касается до Христіанской вѣры, то Князья Полоцкіе, призванные на княженіе въ Вильну, среди языческаго тогда Литовскаго народа, могли быть вынуждены послѣдовать язычеству для народа. Принятіе Христіанской вѣры Миндовгомъ, по предложенію Нѣмецкихъ рыцарей, и потомъ оставленіе оной (*), нѣкоторымъ образомъ это подкрѣпляютъ.

Но, неутверждая даже сіе заключеніе, неоспоримо слѣдуетъ главное, что всѣмъ сказанія Русскихъ лѣтописцевъ утверждали въ понятіяхъ современниковъ и народа

tenesa; такъ jest powiedziano i w niektórychъ kronikarzach Ruskich (*Latop. Woskr. Cz. I. str. 49*). Lecz Długosz, spótcześny prawnuka Gedyminowego, pisze, że ten Wielki Xiążę Litewski, był koniuszym u swego Monarchy, zabił go i państwo sobie przywłaszczył. (*Hist. Pol. Lib. X. p. 60*). Zgodnie z tém o Gedyminie wzmiankuje i Ruska kronika, przywiedziona u Karamzina w Cz. IV, przypis 266.

Nie przyjmując za godną wiary zupełnie powieść kroniki Ruskiej Nikonowskiej; w niej jednakże, podług chronologicznego obliczenia, więcej znajduje się prawdopodobieństwa, aniżeli w Strykowski, Długoszu i Kojatowiczu.

Mendog narodził się w 1203-cim roku. (*ob. Narbutta Dz. Nar. Lit. Tom III, Tablica Genealog. I-sza*). Jeżeli Połocki Xiążę Rościstaŭ, kiedy był wygnany w 1129 roku do Carogrodu, miał lat 20; to w 1155 było jemu 46 lat, i mógł mieć wtedy syna Mowkolda, z którego we 48 lat, t. j. w 1203 roku, mógł narodzić się Mendog.

Co do religii Chrześcijańskiej, to Xiążęta Połocky, wezwani na Xięstwo do Wilna, wśród pogańskiego wtedy ludu Litewskiego, mogli ujrzyć się przymuszonymi trzymać się pogaństwa dla narodu. Przyjęcie religii Chrześcijańskiej przez Mendoga, za radą Rycerzy Niemieckich, a potem jej odstąpienie (*), w niejaki sposób to wzmacnia.

Ale nie przyjmując nawet tego wniosku, niezaprzeczenie główną wypadą rzeczą, że wszystkie te powieści latopiscow Rosyjskich utwierdzały w pojęciu spótcześnych i narodu

*) Объ отступленіи отъ Христіанской вѣры, принятой Миндовгомъ по Католическому обряду, пишетъ Стебелскі, Ч. I. стр. 158 прим. Нарбутъ Ч. IV. стр. 205, и объ этомъ отступленіи свидѣлствуетъ Лифляндскій Лѣтописецъ. См. Нарбутъ Ч. IV. Dodatek VII. стр. 32.

*) O odstąpieniu Mendoga od wiary Chrześcijańskiej w katolickim obrządku pisał: STEBELSKI T. I, str. 158 w przypisie. NARBUT T. IV, str. 205. O tém odstąpieniu świadczy także kronika Inflancka. Narbutt Dz. Nar. Lit. T. IV, Dod. VII. str. 32.

мнѣніе, что родъ Литовскихъ Князей происходитъ отъ рода Русскаго Князя Рюрика; и самое даже сказаніе Литовскихъ писателей: Длугоша, Стрыйковскаго и Кояловича, производящихъ родъ перваго Литовскаго Князя Палемона отъ Августа Римскаго Кесаря, не уничтожало мысли о сродствѣ Литовскихъ Князей съ Рюрикомъ; ибо и самыя нѣкоторые Русскіе лѣтописцы Рюрика производятъ тоже отъ Прусса, брата Августа Кесаря. (*Степенная книга стр. 7 и 79. Никонова лѣтопись Часть I. стр. 1 и 71*).

Балинскій въ своей Исторіи Вильны (*Т. I. стр. 4*) пишетъ, что вѣроятно морскіе набѣги Нормановъ, или Варяговъ, изъ Скандинавіи часто повторяемые въ Литву, подобно тѣмъ, кои были ими дѣланы въ Задвинскую Русь, могли дать поводъ баснѣ о прибытіи Палемона и его Рыцарей Римскихъ изъ Италіи.

О набѣгахъ и поселеніяхъ Скандинавовъ въ странѣ Литовской, пишетъ Нарбуттъ (*Часть III. стр. 76*), Крашевскій (*Ч. I. стр. 18*) замѣчаетъ, что родъ первыхъ Литовскихъ Князей ближе походитъ происхожденіемъ отъ Нормановъ-Варяговъ, нежели отъ Италіанцевъ. Въ самыхъ именахъ князей видно ихъ происхождение Готское или Варяжское; но ни одно изъ сихъ именъ не сходствуетъ съ Римскими. Заключение сіе Крашевскаго оправдываетъ мнѣніе Русскихъ лѣтописцевъ, производящихъ Литовскихъ Князей отъ Рюрика изъ роду Варяговъ.

Лѣтописецъ Исландскій Сноръ Стурлессонъ, жившій въ концѣ XII-го вѣка, упоминаетъ, что имъ найдены были поселенцы его племени, которыхъ разговоръ онъ понималъ около Велни и Трикъ, — мѣста, почитаемыя нынѣ за Вильну и Троки. (*Балинскій, Томъ I. стр. 50. Крашевскій Ч.*

мнѣніе, żeród Xiążąt Litewskich pochodzi z rodu Ruskiego Xiążęcia Ruryka; samonawet opowiadanie Litewskich pisarzy: Długosza, Strykowskiiego i Kojatowicza, wyprowadzających ród pierwszego Litewskiego Xiążęcia Palemona od Augusta Cesarza Rzymskiego, nie obalało myśli o pokrewieństwie Litewskich Xiążąt z Rurykiem: sami bowiem niektórzy kronikarze Ruscy Ruryka wywodzą takież od Prussa, brata Cesarza Augusta. (Степенная книга стр. 7 и 79. Латоп. Nikona Cz. I, стр. 1 и 71).

Baliński w Historji miasta Wilna (*Cz. I, str. 4*) pisze, że morscy rozbojnicy Normanowie, czyli Waregowie, ze Skandynawii często powtarzanemi napady do Litwy, podobnie, jak najeżdżali Ruś Zadźwińską, mogli dać powód do bajecznej powieści o przybyciu Palemona i jego rycerzy Rzymskich z Italii.

O napadach i osadach Skandynawów w krainie Litewskiej, piszą Narbutt (*Hist. Nar. Lit. T. III, s. 76*) i Kraszewski. (*Wilno od jego początków. T. I, str. 18*), że ród pierwszych Xiążąt Litewskich bliżej pochodzić może od Normannów-Waregow, aniżeli od Italów. Z samych imion Xiążąt pochodzenie ich okazuje się Gotskiem albo Warejskiem; a żadne z tych imion nie jest podobne do Rzymskich. Wniosek ten Kraszewskiego staje się usprawiedliwieniem mniemania Ruskich latopisców, wyprowadzających Xiążąt Litewskich od Ruryka z rodu Waregów.

Latopisiec islandzki Snor Sturlesón, w końcu XII-go wieku żyjący, czyni wzmiankę, że natrafił osadników swojego pokolenia, których mowę rozumiał około Welni i Trik, — miejsca miane za Wilno i Troki (*Baliński. Hist. m. Wilna T. I, str. 50. Kraszewski. Wilno od jego początku T. I, str. 19. Czacki T. I. str. 8*).

1. стр. 19. Чацкій Ч. I, стр. 8). Сие согласно и съ Русскою лѣтописью, гдѣ упоминается въ XII-мъ вѣкѣ о существованіи Вильны. (Воскресенская лѣтопись, Ч. I. стр. 48).

Co wyraźnie zgadza się z kroniką Ruską, gdzie jest wzmianka w XII-m wieku o existencji Wilna. (Woskresenskaja Letopiś, Cz. I, str. 48).

ПРИЛОЖЕНИЕ II. О СЫНѢ ОЛЬГЕРДА

ЯГАЙЛѢ, РОДОНАЧАЛЬНИКѢ КОРОЛЕВСКАГО ЯГЕЛЛОНОВА ДОМА ВЪ ПОЛЬШѢ.

Длугошъ, Стрійковскій, въ лѣтописи XVI-го вѣка (стр. 424), и Коляловичъ (*Historiae Litvaniae 1650 года Томъ I. стр. 354*), всѣ называютъ первую супругу Ольгерда Княжной Витебской, а вторую Княжной Тверской; но ошибаются въ имени, называя первую Іуліаной, а вторую Марією (*). Кромеръ же (книга 14), Бѣльскій (стр. 218) и Гвагнинъ (стр. 237), пишутъ, что Ольгердъ имѣлъ одну токмо жену Марію Тверскую и отъ нея 12 сыновъ. Лѣтописецъ Даниловича (стр. 189) означаетъ, что Ольгердъ отъ первой супруги, не называя ее по имени, имѣлъ 5, а отъ второй Тверянки 7 сыновъ. Напротивъ того изъ Русскихъ лѣтописей Воскресенская (част. I. стр. 52), и Литовскій лѣтописецъ Быховца, приводимый Нарбутомъ и самъ Нарбуттъ въ Исторіи Литовскаго Народа (част. V. стр. 239), тоже Карамзинъ (част. IV. примѣч. 351), пишутъ, что первая супруга Ольгерда была Витебская княжна Марія, а вторая Тверская Княжна Іуліанія. Всѣ вышеписанные лѣтописцы согласны въ томъ, что Ягайло былъ сыномъ Ольгерда отъ супруги его Княжны Тверской. Стрійковскій пишетъ (книга XIII, раздѣлъ 1. стр. 428), что сыновья Ольгерда отъ первой супруги всѣ были стараніемъ матери крещены въ Греческую вѣру, и хотя о сыновьяхъ отъ второй су-

DODATEK II. O SYNIE OLGERDA, JAGELLE, PRZODKU KRÓLEWSKIEGO DOMU JAGELLONSKIEGO W POLSzcze.

Długosz, Strykowski, w kronice XVI-go wieku (str. 424) i Kojatowicz *Historiae Litvaniae 1650 roku T. I. str. 354*, wszyscy pierwszą żonę Olgerda nazywają Xiężniczką Witebską, a drugą Xiężniczką Twerską; ale się mylą w imieniu, mieniając pierwszą Julianną (Uljaną), a drugą Maryą (*). Kromer zaś (księga 14), Bielski (str. 218), a Gwagnin (str. 237), piszą, że Olgerd miał jedną tylko żonę Maryą Twerską i z niej dwónastu synów. Latopisiec Daniłowicza (str. 189) wyraża: że Olgerd z pierwszej żony, niewymieniając jej po imieniu, miał pięciu, a z drugiej, Twerzanki, siedmiu synów. Przeciwnie z Ruskich kronik Woskresieńska (Cz. I. str. 52) i Litewską kroniką Bychowca, przytaczaną u Narbutta i sam Narbutt w *Dziejach Narodu Litewskiego* (T. V, str. 239), także Karamzin (T. IV, przypis 351), piszą, że pierwszą żoną Olgerda była Xiężniczka Witebska Marya, a drugą Twerska Xiężniczka Julianna. Wszyscy wyżej wspomnieni dziejopisowie w tém się zgadzają, że Jagello był synem Olgerda z żony Xiężniczki Twerskiej. Strykowski (w *księdze XIII, rozdział I, str. 428*) pisze, że synowie Olgerda z pierwszej żony wszyscy byli za staraniem matki ochrzczeni w obrządku greckim, i chociaż o synach z drugiej żony Olgerda namienia tylko, że ochrzczeni byli w obrządku łacińskim; ale wyrazy Kromera

*) Коляловичъ на стр. 354. называетъ Ягайла сыномъ Марію а на стр. 362. пишетъ: Jagelo cum parente Uliana et sorore sua Maria in potestatem redigitur. Ягайло съ матерью Іуліаною и сестрою своею Марією во власть побѣдителя (Кейсугута) достаются.

*) Коляловичъ на стр. 354 называетъ Ягелло сына Маріи, а на стр. 362 пишетъ: Jagelo cum parente Uliana et sorore sua Maria in potestatem redigitur. Ягелло з маткою Іуліаною і сестрою своєю Марією в моч zwycięзці (Кейсугута) достaje się.

пруги Ольгерда упоминаетъ токмо, что они крещены были по Латинскому обряду; но выражения летописца Кромера удостоверяютъ, что еще, до принятія крещенія по обряду Латинскому, они всѣ были уже Христіанами Греко-Россійскаго исповѣданія, коему принадлежала и мать ихъ Русская Княжна.

Кромеръ въ Польской летописи xvi-го вѣка (издан. Варшав. 1767, стр. 407) пишетъ, что Ягайло отъ матери своей былъ уже воспитанъ въ Христіанской вѣрѣ Греческаго исповѣданія, выражаясь слѣдующими словами: „Однако Ядвига на языческое супружество рѣшительно согласиться не хотѣла на это послы отвѣчали: что же касается вѣры Христіанской, то Ягайло съ другими его братьями, отъ матери Христіанки родившіяся, еще съ малолѣтства утверждены въ Православной вѣрѣ и до сего времени сердечнаго къ ней расположенія не оставляетъ, хотя и не былъ окрещенъ по обряду.”

Бѣльскій въ его Кроника Polska xvi-го вѣка (издан. Варшав. 1764 г. стр. 218) пишетъ: „Ольгердъ отъ супруги своей Русской Княжны Тверской имѣлъ двѣнадцать сыновъ: Ягайла, Скиргайла, ... которыхъ мать къ Греческой Вѣрѣ завсегда располагала.”

Нарбуттъ въ исторіи Литвы (Ч. V. стр. 239) о семъ такъ пишетъ: Отъ другаго брака также было шесть:—Старшій Ягайло, въ Русской вѣрѣ Яковъ, въ Римскомъ исповѣданіи, Владиславъ,—третій Свидригайло, Левъ въ Русскомъ, Болеславъ въ Латинскомъ исповѣданіи. Въ прибавленіи у Нарбута къ той же V. части (страница 18) помѣщена грамота Великаго Магистра Тевтонскихъ рыцарей, подтверждающая то же, что Ягайло, равно какъ братья его, были Христіанами Греческа-

зарепвняją, że przed przyjęciem jeszcze chrztu w obrządku Łacińskim, wszyscy byli już Chrześcianaми wyznania Greko-Rossyjskiego, do którego należała i matka ich Xiężniczka Ruska.

Kromer w kronice Polskiej xvi-go wieku (wyd. Warszaw. 1767, str. 407) wyraża: że Jagello od matki swej był już wychowany w chrześcijańskiej wierze Greckiego obrządku, tłumacząc się następującymi słowami: „Ale zaś Jadwiga na małżeństwo pogańskie koniecznie zezwolić nie chciała na to posłowie odpowiedzieli: co się tkanie wiary chrześcijańskiej, tedy Jagello z drugą bracią swoją, z matki chrześcijańskiej urodziwszy się, jeszcze zaraz z pierwszych lat w prawowierną wiarę raz zaprawiony, i do tego czasu serca do niej nie traci, chociaż obrządkiem jej ochrzczony nie jest.”

Bielski w kronice swojej: Kronika Polska xvi-go wieku (wyd. Warszaw. 1764 г. стр. 218) pisze: „Olgerd miał dwanaście synów, z Ruską żoną Maryą Xiążęcią Tweręńskiego córką: a byli ci Jagello, Skirgeł które matka ku Greckiej wierze zawždy wiodła.”

Narbutt (w Dzi. Nar. Lit. T. V. str. 239) o tej rzeczy tak pisze: Z drugiego małżeństwa było także sześciu: najstarszy Jagello w Ruskiej wierze Jakób, w Łacińskim wyznaniu Władysław,—Trzeci Swidrigello, Lew w Ruskim, Bolesław w Łacińskim wyznaniu. W dodatku u Narbutta do tegoż tomu (str. 18), umieszczony jest list Wielkiego Mistrza rycerzy Niemieckich, stwierdzający to, że Jagello i bracia jego byli chrześcianami Greckiego wyznania, których mistrz szymatykami nazywa: sepedicto-

го исповѣданія, конхъ магистръ называетъ сизматиками: *sepedictorum Litwanorum infidelium rex nomine Jagal vna cum fratre suo scismatico Skirgal et aliorum infidelium et scismaticorum maxima multitudo*. Прибавленіе V изъ списка, напечатаннаго у Луки Давида (стр. 195), по изданію Генинга, исправленному Фохтомъ.

Русскій летописецъ Воскресенскій (Часть I. стр. 52) тоже называетъ Ягайла Яковомъ.

Изъ согласнаго показанія всѣхъ сихъ летописцовъ, какъ Русскихъ, такъ и Польскихъ, оказывается несомнѣнно, что Ягайло, родоначальникъ Королевскаго дома Ягеллоновъ въ Польшѣ, былъ сынъ Ольгердовъ отъ второй супруги его, Русской Княжны Тверской и что онъ Ягайло, прежде женитьбы своей съ Ядвигою, былъ уже Христіанской вѣры Греческаго исповѣданія, а при женитьбѣ принялъ Римско-Католическое исповѣданіе.

ПРИЛОЖЕНИЕ III. О ВОДВОРЕНІИ ПРАВОСЛАВНАГО ИСПОВѢДАНІЯ ВЪ ЛИТВѢ, ПРЕЖДЕ ЯГАЙЛЫ И О ПРАВОСЛАВНЫХЪ ЦЕРКВАХЪ ВЪ ВИЛЬНѢ, ТРОКАХЪ И ГРОДНѢ.

Годъ кончины трехъ Православныхъ мучениковъ Іоанна, Антонія и Евстафія летописцы означаютъ различно: Іезуитъ Кояловичъ въ *Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum* 1650, въ статьѣ: *Patroni M. D. L.* стр. 9, — означаетъ кончину ихъ въ 1528 году; въ житіи Святыхъ показана кончина ихъ въ 1342 году; а летописецъ приведенный Карамзинымъ (Част. V. примѣч. 44) и Даниловичъ, означаютъ оную въ 1347 году. Замѣтимъ, что 1528 и 1342 годъ былъ бы еще при жизни Гедимина. Но во всякомъ случаѣ погребеніе сихъ мучениковъ при церкви св. Николая, — какъ сіе сказано у летописцовъ, подтверждаетъ, что еще

rum Litwanorum infidelium rex nomine Jagal vna cum fratre suo scismatico Skirgal et aliorum infidelium et scismaticorum maxima multitudo. Dodatek ten V-ty wzięty jest z kopii, wydrukowanej u Łukasza Dawida (str. 193), wydania Henninga, poprawionego przez Voigta.

Ruski latopisiec Woskreszeński (Cz. I. str. 52) także Jagetłę Jakóbem nazywa.

Ze zgodnego świadectwa wszystkich tych latopisców, tak Ruskich, jako i Polskich, zdaje się niewątpliwem, że Jagetło, przodek domu Królewskiego Jagellonów w Polsce, był synem Olgerda z drugiej jego żony, Ruskiej Xiężniczki Twerskiej i że Jagetło, przed zaślubieniem się z Jadwigą, był już Chrześcijańskie wiary Greckiego wyznania, a przy zaślubieniu się przyjął wyznanie Rzymsko-Katolickie.

DODATEK III. O WPROWADZENIU PRAWOSŁAWNIEGO WYZNANIA DO LITWY PRZED JAGELLĄ I O PRAWOSŁAWNYCH CERKWIACH W WILNIE, TROKACH I GRODNIE.

Rok śmierci trzech Prawosławnych męczenników: Jana, Antoniego i Eustachego, kronikarze rozmaicie podają: Jezuita Kojatowicz w *Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum* 1650. w artykule: *Patroni M. D. L.* str. 9, zgon ich kładzie roku 1528; w żywotach Świętych śmierć ich wymieniona pod 1342-m rokiem; a latopisiec, przywiedziony od Karamzina (*T. V. przyp. 44*) i Daniłowicz, naznaczają rok 1347-my. Zważmy, że rok 1528-my i 1342-gi byłyby jeszcze za życia Gedymina. Lecz w każdym razie pogrzebienie tych męczenników przy cerkwi S. Mikołaja, — jak właśnie w latopiscach jest powiedziano, stwierdza, iż za panowania Gedymina były już w Wil-

въ царствованіе Гедимины были уже въ Вильнѣ церкви Православнаго Исповѣданія, а въ томъ числѣ Св. Николая, что согласно и съ лѣтописью Нѣмецкою Ровиуша (Крашев. Истор. Вильны, Част. I. стр. 26), по свидѣтельству которой въ 1315 году были уже въ Вильнѣ Русская церковь и гостинный дворъ для Русскихъ купцовъ. Погребеніе сихъ первыхъ Виленскихъ мучениковъ Христіанъ при Николаевской церкви, доказываетъ также, что сія Русская церковь въ честь сего Святителя, особенно чтимаго Русскимъ народомъ, быть можетъ причиною, почему Николай Чудотворецъ признается патрономъ г. Вильны, — какъ сіе сказано въ описаніи Францишканскаго костела Св. Николая (Смот. подлинныя визиты 1804 и 1830 года, а также Крашевскаго Исторію Томъ II, ст. 309), тогда какъ собственно Католики признають Св. Казимира (умершаго въ 1484 году) патрономъ г. Вильны.

Въ сей-то древней Греко-Россійской церкви Св. Николая вѣроятно первоначально былъ отправляемъ 6 Декабря городской молебенъ, какъ патрону г. Вильны, а въ послѣдствіи, по распространеніи Уніи и по уничтоженіи пожаромъ Николаевской Греко-Россійской церкви (ибо до нынѣ сохранилась въ Вильнѣ Греко-Россійская церковь Св. Николая, Перенесеніе мощей, которое празднуется 9 Мая, а не 6 Декабря), обыкновеніе сіе служить городской молебень могло быть перенесено въ Францишканскій костелъ Св. Николая.

Заключеніе сіе подтверждаетъ также то обстоятельство, что плата отъ города на свѣчи въ костелъ Францишканскій означена по городскимъ книгамъ первоначально въ 1740 году, но въ прежнихъ годахъ по городскимъ книгамъ, хотя сохранив-

не церкви Православнаго признанія, а въ числѣ ихъ и С. Миколая, что сіе теѣзъ гадзга з кроникą niemiecką Rowiusa (Kraszewski. Wilno od jego początkow T. I. str. 26), podług świadectwa której, w 1315-tym roku, były już w Wilnie Ruska cerkiew i dom Gościnny dla kupców Ruskich. Pogrzebienie pierwszych tych męczenników Wileńskich Chrzęścian przy cerkwi S. Mikołaja, dowodzi takóŹ, że ta Ruska cerkiew na cześć tego S. Biskupa (szczególniej czczonego od Ruskiego narodu) może byđz przyczyną, dla której S. Mikołaj Cudotworca uznawany jest za Patrona miasta Wilna, — co jest powiedziano w opisanіu kościoła Franciszkańskiego S. Mikołaja (obaczyc wizyty autentyczne 1804 i 1830-go roku, takóŹ Kraszewskiego Wilno T. II, str. 309), kiedy sami katolicy przyznają S. Kazimierza (zmarłego w 1484-m roku) patronem miasta Wilna.

W tejto starodawnej Greko-Rossyjskiej cerkwi Sw. Mikołaja zapewne początkowie było odprawiane 6-go Grudnia naboŹeństwo magistratowe, jako do Patrona miasta Wilna, a w późniejszym czasie, po rozszerzeniu się unii, i po zniszczeniu pożarem Greko-Rossyjskiej cerkwi S. Mikołaja (dotąd bowiem utrzymała się w Wilnie Greko-Rossyjska cerkiew S. Mikołaja Przeniesienia, w której fest 9 Maja, a nie 6 Grudnia), zwyczaj ten odprawiania naboŹeństwa magistratowego, mógł byđz przeniesiony do kościoła Franciszkańskiego S. Mikołaja.

Wniosek ten potwiera takóŹ i ta okoliczność, że płacenie od miasta na świecy do kościoła Franciszkańskiego, zaczyna się w księgach miejskich dopiero w 1740-tym roku, a w poprzednich latach w księgach miejskich, z wieku xvi-go zachowa-

нимся съ XVI-го вѣка, таковой платы не значится. nych, takowej opłaty nie ma zapisywanej.

При семъ слѣдуетъ также замѣтить предположеніе Г. Балинскаго насчетъ церкви Св. Николая. Онъ (Ист. Вильны, Т. I, стр. 21), основываясь на лѣтописи, изданной Даниловичемъ, пишетъ, что древняя Николаевская церковь, о которой въ 1347 году упоминаетъ лѣтописецъ, есть Костель Францишканскій, существующій на Жмудской улицѣ; но на той же страницѣ (170) изъ слѣдующихъ словъ, — гдѣ описываетъ лѣтописецъ обращеніе Королемъ Польскимъ на Волыни Святыхъ церквей на Латинское богомерское служеніе, очевидно, что подъ церквію Св. Николая лѣтописецъ разумѣлъ храмъ Православнаго Греко-Россійскаго исповѣданія, а не Католическаго: ибо еслибъ онъ разумѣлъ тутъ Францишканскій костель, то невыразился бы такъ о Латинскомъ исповѣданіи. Крашевскій въ Исторіи г. Вильны (Часть II, стр. 309) пишетъ, что Францишканскій Костель Св. Николая построенъ въ половинѣ XV вѣка. Удивительно, что Кояловичъ, описывая въ *Miscellanea* подробно въ 1650 году, все Католическіе костелы въ Вильнѣ, о церкви Францишканской Св. Николая вовсе не упоминаетъ.

Нѣкоторые историки приводятъ въ доказательство существованія Католическихъ церквей при Гедиминѣ — грамоты, писанныя Гедиминомъ въ 1323 году къ Папѣ, къ приморскимъ городамъ, къ Доминиканамъ и Францишканамъ, въ которыхъ Гедиминъ излагалъ о желаніи своемъ принять Христіанскую вѣру отъ Папы; въ сихъ грамотахъ упоминается, что построено уже двѣ церкви для Францишкановъ: одна въ Вильнѣ, а другая въ Новогрудкѣ; но Фохтъ, Пруссій историкъ (Истор. Прус. Част. IV, стр. 627) почитаетъ подложными сіи гра-

Przy czém wypada także nie spuszczać z uwagi myśli P. Balińskiego względem cerkwi S. Mikołaja. On (Hist. m. Wilna T. I, str. 21), wspierając się na Latopiscu, wydany przez Daniłowicza, mniema, że dawna cerkiew S. Mikołaja, o której w 1347 r. wspomina kronika; jest to kościół Franciszkański, będący dzisiaj na ulicy Żmudzkiej; lecz na tejże stronicy (170) z następujących wyrazów, — gdzie opisuje kronikarz obrócenie przez Króla Polskiego w Wilnie cerkwi na łacińskie *bluźniercze* nabożeństwo, wyrażnie, że przez cerkiew S. Mikołaja rozumiał świątynią Prawosławnego Greko-Rossyjskiego wyznania, a nie Katolicki kościół: jeśliby bowiem mówił tu o kościele Franciszkańskim, nie napisałby tak o łacińskim wyznaniu. Kraszewski w swej historyi miasta Wilna (T. II, str. 309) pisze, że kościół Franciszkański S. Mikołaja jest zbudowany w połowie XV-go wieku. Dziwna, że Kojatowicz, szczegółowie opisując w *Miscellaneach*, w 1650 roku, wszystkie katolickie kościoły w Wilnie, o kościele Franciszkańskim S. Mikołaja żadnej wzmianki nie czyni.

Niektórzy z dziejopisów, na dowód bytności kościołów Katolickich za Gedymina, przywodzą — listy pisane od Gedymina w 1323 cim roku do Papieża, do miast Pomorskich, do Dominikanów i Franciszkanów, w których Gedymin oświadcza chęć swoją przyjęcia wiary chrześcijańskiej od Papieża; w listach tych jest wzmianka, że zbudowane już są kościoły dla Franciszkanów: jeden w Wilnie, drugi w Nowogródku; ale P. Voigt, Pruski historyk (T. IV, s. 627) uważa te listy za fałszywe. Gedymin umarł poganinem, a w liście do Papieża tłumaczy się językiem

моты. Гедиминъ умеръ язычникомъ, а въ грамотѣ къ Папѣ говоритъ языкомъ Христіанина; онъ выставляетъ Нѣмецкихъ рыцарей главнымъ препятствіемъ распространѣнія вѣры Христіанской, и напротивъ того выхваляетъ архіепископовъ Рижскихъ и выставляетъ ихъ мучениками, страдающими отъ зловерныхъ поступковъ Нѣмецкаго ордена. Это обнаруживаетъ подлогъ: ибо Гедимину небыло повода порицать Нѣмецкихъ рыцарей и упоминать о ихъ поступкахъ съ Архіепископами Рижскими, когда до того онъ непринималъ участія въ спорахъ. Фохтъ съ большою основательностію выводитъ заключеніе, что грамоты сіи были составлены и разосланы самимъ Архіепископомъ Рижскимъ, врагомъ Нѣмецкихъ рыцарей, дабы тѣмъ имъ повредить; еще болѣе подтверждаетъ сіе заключеніе отвѣтъ Гедимина, сдѣланный по свидѣтельству Дусбурга чрезъ пословъ своихъ посламъ Папы въ Ригѣ, что онъ никогда не имѣлъ намѣренія принять Христіанскую вѣру, и что отъ него небыли посылаемы грамоты, ни къ Папѣ, ни въ города (Балинскаго Ч. I. стр. 93). Къ подкрѣпленію сего служитъ также, что Іезуитъ Кояловичъ, описавшій съ подробностію все, относящееся до Католической церкви въ Литвѣ въ его Miscellanea и объ обращеніи въ Христіанство Миндовга, ни слова неупоминаетъ о сихъ грамотахъ Гедимина въ своемъ сочиненіи, тогда какъ напротивъ того въ *Histor. Litvan.* (Ч. I. стр. 272) именно пишетъ, что посолъ Гедимина объявлялъ на сеймѣ Литовскимъ, что его Князь всегда соблюдать будетъ вѣру своихъ предковъ, и не допустить такихъ договоровъ, которыя требовали бы перемѣны вѣры. Съ подложностію же сихъ грамотъ уничтожается предполагаемое Нарбутомъ и Крашевскимъ нахожденіе во время Гедими-

христіанина; Krzyżaków wystawia główną zawadą do rozszerzenia wiary chrześcijańskiej, a przeciwnie wychwala arcy-biskupów rzyckich i wystawia ich jako męczenników, dręczonych złośliwemi postępками Krzyżaków. To właśnie wydaje fałsz: bo Gedymin nie miał powodu ganić Krzyżaków i wspominać o postępках ich z Arcy-Biskupami Rzyckimi, kiedy nie był uczestnikiem w kłótniach. Voigt wielce gruntowny wyprowadza wniosek, że listy te były ułożone i rozesłane przez samegoż Arcy-Biskupa Rzyckiego, nieprzyjaciela Krzyżaków, ażeby uszkodzić im przez to; mocniej jeszcze stwierdza ten wniosek odpowiedź Gedymina, za świadectwem Dusburga, uczyniona przez posłów swoich posłom Papieżkim w Rydze, że nigdy nie miał zamiaru przyjmować wiary chrześcijańskiej, i że od niego nie były posyłane listy, ani do Papieża, ani do miast (Baliński T. I, str. 93). Ku wzmocnieniu tego służy jeszcze, że Jezuita Kojatowicz, opisujący z drobnemi szczegółami to wszystko, co się tyczy kościoła Katolickiego w Litwie, w swoich Miscellaneaх i o nawróceniu się do wiary chrześcijańskiej Mendoga, ani słowa o tych listach Gedymina w dziele swém nie wspomina, kiedy przeciwnie w *Histor. Litvan.* (Cz. I, str. 272), wyraźnie pisze, że poseł Gedymina oświadczył na sejmie Litewskim, że Xiążę jego zawsze zachowywać będzie wiarę przodków swoich, i nie dopuści takich traktatów, któreby wymagały odmiany wiary. Z upadkiem autentyczności tych listów, upada także ułożone przez Narbutta i Kraszewskiego znajdowanie się za Gedymina Franciszkanów i kościoła ich w Wilnie. Idzie zatem, że pierwsze przybycie do Wilna katolickich zakonników było za Olgerda, o czém i Kojatowicz świadczy. Narbutt (T. V. s. 159) odnosi do roku 1364-go przybycie Franciszkanów do Wilna, na we-

на Францишкановъ и церкви ихъ ордена въ Вильнѣ. Следовательно первоначальное прибытіе въ Вильну Католическихъ монаховъ было при Ольгердѣ, — какъ свидѣтельствуется и Кояловичъ. Нарбутъ (Част. V. стр. 159) относитъ къ 1364 году прибытіе Францишкановъ въ Вильно, по приглашенію Гастольда. Стриковский же (книг. XII, раз. 3), Кояловичъ въ *Miscellanea* (ст. 2), а за нимъ и Грибовскій, относятъ во время похода Ольгерда въ Москву въ 1333 году мученичество Францишкановъ призванныхъ Гастольдомъ; но какъ означенный походъ въ Москву былъ въ 1365 году, а не въ 1333 (Нарбута Ч. V. стр. 160 и Стебельск. Ч. II. стр. 10), то сіе самое и опровергаетъ исчисленіе Стриковского и Кояловича *). Въ Литовской летописи упоминаемой Нарбутомъ (Ч. V. стр. 161) именно сказано, что Петръ Гастольдъ первый принялъ Римскую вѣру и принесъ оную въ Литву, и выше въ той летописи упомянуто, что Римской вѣры въ Литвѣ небыло а только была Русская вѣра.

При введеніи Ягайломъ Католическаго исповѣданія, въ Вильнѣ оставалась половина обывателей Русскаго исповѣданія (летопись Даниловича стр. 204). Это достаточно удостовѣряетъ о многочисленности въ Вильнѣ Христіанъ Греческаго исповѣданія прежде еще обращенія въ Католическій обрядъ; сіе подтверждаетъ и Польскій летописецъ Бельскій, говоря, что скоро при Ядвигѣ окрещено было 30,000, кромѣ тѣхъ, которые уже были окрещены въ Русскую вѣру (Крашевскій Ч. I, стр. 75).

Также постановленіе Ягайлы, коимъ запрещалось лицамъ Латинскаго и Гре-

званіе Gasztołda. Strykowski zaś (Ks. XII. roz. 3.), Kojatowicz w *Miscellaneach* (str. 2), a za nim i Grzybowski, odnoszą do czasow wyprawy Olgerda do Moskwy, w 1333-cim roku męczeństwo Franciszkanów, sprowadzonych przez Gasztołda; lecz gdy ta wyprawa na Moskwę była w roku 1365-tym, a nie w 1333 (*Narbutt T. III, str. 160* i *Stebelski Cz. II. str. 10*); temu samém upada już rachunek lat Strykowskiego i Kojatowicza *). W kronice Litewskiej, przytaczanej przez Narbutta (T. V, s. 161), wyraźnie powiedziano: że Piotr Gasztołd pierwszy przyjął wyznanie Rzymskie i wniósł je do Litwy, a wyżej w tejże kronice zapisano, że wyznania Rzymskiego w Litwie nie było, lecz była tylko wiara Ruska.

Przy wprowadzeniu przez Jagellę Katoickiego wyznania, w Wilnie połowa obywateli była Ruskiego wyznania (Lapisiec Daniłowicza str. 204). To dostatecznie przekonuje o wielkiej ludności w Wilnie chrześcian Greckiego wyznania przed obróceniem jeszcze do obrządku katolickiego: co poświadcza i Polski kronikarz Bielski, powiadając, iż rychło przy Jadwidze ochrzczono trzydzieści tysięcy, oprócz tych, którzy byli już ochrzczeni obrządkiem Greckim. (*Kraszewski. Wilno T. I, str. 75*).

Takież ustawa Jagellę, zabraniająca osobom Łacińskiego i Greckiego obrząd-

*) Неполагаясь на Хронологическую вѣрность замѣтки тожко здѣсь, что и по самому Кояловичу, кончина Православныхъ Греко-Россійскаго исповѣданія мучениковъ, по его показанію въ 1328 году, была пятью годами прежде побитія Францишкановъ призванныхъ Гастольдомъ, которое у него же означено въ 1333 году.

*) Nie polegając na chronologicznej wierności, uważamy tu tylko, że i według samego Kojatowicza, śmierć Prawosławnych Greko-Rosyjskiego wyznania męczenników, przez niegoż położona w roku 1328-m, była pięć laty przed morderstwem Franciszkanów, przez Gasztołda sprowadzonych, które w nimie wymienione jest pod 1333-m rokiem.

ческого обряда жениться, пока сии непри-
мутъ Католическаго исповѣданія,— дока-
зываетъ по изъясненію о томъ Крашев-
скаго (Ч. I. стр. 77), сколь значительно
уже было въ Литвѣ число обывателей
Греческаго исповѣданія.

Изъ прилагаемаго здѣсь подлиннаго
плана церквей подлежащихъ вѣдомству
бывшей Виленской Греко-Униѣтской ми-
трополіи въ 1672 году видно, что тако-
выхъ церквей въ Вильнѣ въ XVII-го вѣка
было 15; кромѣ монастырей Св. Троицы,
Св. Духа и церквей при оныхъ, что самое со-
гласно и съ показаніемъ Крашевскаго (Ч.
III. стр. 61), который пишетъ, что въ началѣ
XVII-го столѣтія изъ числа Греческихъ Пра-
вославныхъ Церквей, 12 было отобрано Ми-
трополитомъ Поцѣмъ въ 1608 году и отда-
но Уніатамъ, а Виленскимъ обывателямъ
Греческаго Православнаго исповѣданія о-
ставлено только 7 церквей: Св. Духа, Св.
Прасковьи (Пятницы), Іоанна Крести-
теля, Воскресенская, Благовѣщенская, Св.
Николая и Георгія Побѣдоносца.

Изъ числа сихъ церквей, по сохранив-
шимся въ лѣтописяхъ свѣденіямъ, извѣ-
стно построеніе во время Гедимина и Оль-
герда въ Вильнѣ четырехъ Греко-Россій-
скихъ церквей, именно: Св. Николая,
Св. Троицы построенной Марьею супру-
гой Ольгерда въ 1330 году, Св. Праско-
вьи — Пятницы построенной тою же Кня-
гинею и Пречистыя Богородицы постро-
енной Ольгердомъ *).

Какъ же около 1480 года Казимиромъ
(Стебельскаго Ч. II. стр. 67 прим.) запре-

ку łączycь się małżeństwem, dopóki te nie
przyjmą wyznania Łacińskiego, — dowodzi
podług wyrazów o tém Kraszewskiego (T. I.
str. 77), jak znaczna już była w Litwie
liczba mieszkańców wyznania Greckiego.

Z przyłączonego tu autentycznego planu
cerkwi, podległych władzy Wileńskiej Gre-
ko-Unickiej Metropolii w roku 1672-m, oka-
zuje się, że cerkwi takich w Wilnie w XVII
wieku było 15; prócz klasztorów S. Trójcy i
S. Ducha i cerkwi przy nich; co też zgodne z
Kraszewskim (*Wilno od początków jego i
t. d. T. III. str. 61*), który pisze, że na po-
czątku XVII-go wieku, z liczby Greckich Pra-
wosławnych cerkwi, dwanaście było ode-
branych przez Metropolitę Pocieja w 1608-m
roku i oddanych Uniatom, a Wileńskim oby-
watelom Greckiego Prawosławnego wyzna-
nia zostawiono tylko siedm cerkwi: S. Du-
cha, S. Parascewii (Piatnicka), S. Jana Chrzci-
ciela, Zmartwychwstania Pańskiego, Zwia-
stowania, S. Mikołaja i S. Jerzego Zwycięzcy.

Z liczby tych cerkwi, podług zachowa-
nych w kronikach zapisów, wiadomo o zbu-
dowaniu za czasów Gedymina i Olgerda w
Wilnie czterech Greko-Rossyjskich cerkwi,
jako to: S. Mikołaja, S. Trójcy, zbudowanej
przez Maryą żonę Olgerda w 1330-m roku,
S. Parascewii-Piatnickiej, zbudowanej przez
tęż Xiężnę i Przeczystej Bogarodzicy, zbu-
dowanej przez Olgerda. *)

Kiedy zaś około roku 1480-go przez Ka-
zimierza (*Stebelski T. II. str. 67. w przy-*

*) О Николаевской церкви упоминаетъ *Степенная Книга* Ч. I. стр. 484, Лѣтопись Даниловича стр. 170, Нарбутъ Ч. V. прилож. стр. 45. О Троицкой Стебельскій Ч. II. стр. 9. О Пятницкой см. прилож. VIII. О Пречистенской Нарбута, см. Ч. V. стр. 235. Церковь эта была ооборная (см. въ семь изданіи Ч. II. N. 53). Нарбутъ пишетъ, что эта церковь есть та самая, которая позднѣе называлась Спаскою.

*) О церкви S. Mikołaja wspomina *Stępiennaja Kni-
ha* Cz. I. str. 484. *Latopisiec Daniłowicza* str. 170.
Narbutek Tom V. dodatek str. 45. О церкви S. Trój-
cy Stebelski T. II, str. 9. О Пятницкой об. osobny Do-
datek pod liczbą VIII. О церкви Przeczystej Bogarodzicy ob.
Narbutek T. V, str. 235. Церковь та была katedralną, (w
niniejszym wydaniu Cz. II. N. 53). Narbut píše, że to
jest, ta sama cerkiew, którą później nazywano *Spaska*.

щею было построение новых и починка Грекороссійскихъ церквей, а въ XVI и XVII вѣкахъ оказывается по плану и вышеупомянутымъ свидѣніямъ въ Вильнѣ до 20 Грекороссійскихъ церквей, то изъ сего слѣдуетъ, что во время уже Ольгерда было болѣе нежели четыре Грекороссійскія церкви.

Въ Трокахъ, изъ подлинныхъ актовъ напечатанныхъ въ семь собраніи оказывается, что въ началѣ XVII столѣтія находилось въ семь городѣ 5ть Православныхъ церквей: Рождества Пречистой Богородицы и при ней монастырь, Рождества Христова, Воскресенія, Св. Николая и Георгія.

Подобно сему и въ Гроднѣ. Изъ записокъ, которые сообщалъ почтенный изыскатель древностей города Гродна, И. Г. Кулаковский, видно (по достовернымъ свидѣніямъ размежеванія Гродна въ 1560 г.), что въ то время находилось въ семь городѣ 6ть церквей Греко-Россійскаго исповѣданія, именно: Честнаго и животворящаго Креста, Воскресенія Господня, Пречистой Богородицы, Св. Мучениковъ Бориса и Глѣба, при ней монастырь (нынѣ называемый Коложа) Св. Николая, Св. Симеона и одна только церковь Римско-Католическаго исповѣданія, да деревянный монастырь съ Костеломъ монаховъ Бернардиновъ. Первыя четыре изъ вышеозначенныхъ Православныхъ церквей находились еще въ Гроднѣ въ XVII-мъ вѣкѣ.

ПРИЛОЖЕНИЕ IV. О СВѢТСКИХЪ БРАТСТВАХЪ ВЪ ВИЛЬНѢ И О МАГДЕБУРГСКОМЪ ПРАВѢ.

Братствами Св. Троицы въ Вильнѣ, называлось, какъ видно изъ подлинныхъ древнихъ грамотъ, учрежденіе свѣтское, составленное изъ обывателей сего города, Православнаго исповѣданія.

pisku), zabronione było budowanie nowych i naprawa Greko-Rossyjskich cerkwi, a w wieku XVI i XVII-m okazuje się z planu i wiadomości wyżej przytoczonych, w Wilnie do dwudziestu cerkwi Greko-Rossyjskich; wypada zatem, że już w czasach Olgerda było więcej, niż cztery cerkwie Greko-Rossyjskie.

W Trokach, z aktów autentycznych, w zbiorze tym wydrukowanych, okazuje się, że w początkach XVII-go wieku, znajdowało się w tém mieście pięć Prawosławnych cerkwi: Narodzenia Przczystej-Bogarodzicy i przy niej monaster, Narodzenia Pańskiego, Zmartwychwstania, S. Mikołaja i S. Jerzego.

Podobnież i w Grodnie. Z zapisów, których udzielił szanowny badacz starożytności miasta Grodna, I. H. Kułakowski, daje się postrzegać (podług wiadomości niewątpliwych rozgraniczenia Grodna w 1560-m roku), że wówczas znajdowało się w tém mieście sześć cerkwi Greko-Rossyjskiego wyznania, mianowicie: S. Krzyża, Zmartwychwstania Pańskiego, Przczystej Bogarodzicy, SS. Męczenników Borysa i Hleba z monasterem (teraz nazywanym Koločą), S. Mikołaja, S. Symeona, a jeden tylko kościół Rzymsko-Katolicki, i drewniany klasztor Bernardyński z kościołem. Pierwsze cztery z wyżej wymienionych Prawosławnych cerkwi, znajdowały się w Grodnie jeszcze w XVII-tym wieku.

DODATEK IV. O SWIECKICH BRACTWACH W WILNIE I O MAGDEBURSKIEM PRAWIE.

Bractwami S. Trójcy w Wilnie, nazywano, jak się z dawnych autentycznych przywilejów okazuje, zgromadzenia świeckie, złożone z obywateli tego miasta, wyznania Prawosławnego.

Въ грамотѣ Короля Стефана (въ семь изданіи Часть II. N. 2), означены братства: Панское, Купецкое, Кожемяцкое, Кушнерское и Росское. Панскимъ называлось (какъ сіе упомянуто въ актѣ 1584 года Мая 31) — братство въ коемъ участвовали Паны, Бурмистры и Радцы; Росское получило названіе свое вѣроятно отъ Росскаго гошпиталя, о которомъ упоминается въ завѣщаніи Снипки 1594 г.; а Кушнерское называлось отъ кушнеровъ, означающихъ по польски шапочниковъ, — образовавшихъ сіе братство.

Въ грамотѣ 1589 года Короля Сигизмунда III (въ семь изданіи Ч. II. N. 4), упоминая о преимуществахъ имъ представленныхъ, названы сіи братства народа Русскаго, закона Греческаго. Изъ этого однако неслѣдуетъ, что эти братства были устроены изъ Русскихъ, временно живущихъ въ Вильнѣ, уроженцовъ Московскаго Государства, но народомъ Русскимъ называлось населеніе г. Вильны, — подданные Литовскаго Княжества, исповѣданія Греко-Восточнаго; и названіе сіе дѣйствительно было правильное, ибо они какъ по вѣрѣ, такъ и по языку, составляли тотъ же народъ Русскій, какъ и въ Московскомъ государствѣ.

Братства Православныя устроились въ Вильнѣ, — какъ видно изъ грамоты Сигизмунда 1538 года (въ семь изданіи Ч. II. стр. 41), за 80 лѣтъ предъ тѣмъ, слѣдовательно около 1458 года. Цѣль сихъ братствъ была, какъ видно изъ грамоты Ч. II, N. 4. Отправление Богослуженія въ праздники и по нѣкоторымъ днямъ въ недѣли, на что отпускалась плата изъ доходовъ братства; пособіи обѣднвшихъ братій, воспитаніе дѣтей и погребеніе умершихъ братій. Братства въ праздники собирались на бесѣды, гдѣ пили медъ. Для удовлетворенія

W przywileju Króla Stefana (w niniejszym wydaniu (Cz. II, N. 2.), wymienione są Bractwa: Pańskie, Kupieckie, Garbarskie, Kuszniarskie i Rosskie. Pańskiem nazywano (taka jest wzmianka w akcie 1584 roku maja 31) — bractwo, do którego należeli panowie, burmistrze i radcy; Rosskie otrzymało nazwanie zapewne od szpitala Roskiego, o którym wzmianka jest w testamencie Snipki roku 1594-go; a Kuszniarskie nazywało się od kuszniarzy, czyli czapeczników, którzy bractwo to założyli.

W przywileju 1589-go roku Króla Zygmunta III-go (w zbiorze tym Cz. II, N. 4), przy wymienieniu prerogatyw pozwolonych tym bractwom, są one nazwane Ruskiego narodu, wyznania Greckiego. Nie idzie jednak zatem, że te bractwa założone były przez Rusinów, w Wilnie mieszkających, rodaków Państwa Moskiewskiego; ale narodem Ruskim nazywana była ludność miasta Wilna, — poddani Xięztwa Litewskiego, wyznania Greko-Wschodniego; a nazwanie to rzeczywiście było słusznem: oni bowiem i z religii i z języka, byli tymże Ruskim narodem, co i w Państwie Moskiewskiem.

Bractwa Prawosławne utworzyły się w Wilnie, — co się wyświeca z przywileju Zygmunta 1538-go roku (w zbiorze niniejszym Cz. II, str. 41), ośmdziesięcią laty przed tem, czyli około roku 1458-go. Cele ich były, jak się okazuje z dyplomu Cz. II, N. 4: odprawianie nabożeństwa w dni świąteczne i w pewnych dniach tygodnia, na co wydawana była pewna suma z dochodów bractwa; wspomaganie podupadłych braci, wychowanie dzieci i grzebenie zmarłych braci. Bractwa w święta zgromadzały się na biesiady, na których miód pili. Na załatwienie tych

сими расходами, дѣлались членами братствъ добровольныя приношенія, также имѣлись дома братскіе, отъ которыхъ получался доходъ.

Братства Св. Троицы имѣли свою больницу, училище и типографію.

Постановленіе братствъ Православныхъ обывателей г. Вильны было утверждено грамотами Королей, и въ 1588 году грамотою Константинопольскаго Патріарха Іереміа. Ч. II. N. 3.

Въ семъ постановленіи изложены были токи обязанности братствъ: находиться въ праздничные дни при богослуженіи, о пособіи бѣднымъ, воспитаніи сиротъ, погребеніи умершихъ братій; но ничего неозначено на счетъ учрежденія ремесленного и цѣхового. Сверхъ того въ грамотахъ Королевскихъ 1582 г. Братствамъ Св. Троицы (Ч. II. N. 1 и 16 стр. 38) въ шесть главныхъ праздниковъ, именно: Рождество Христово, Светлое Воскресеніе, Духовъ день, Успеніе Богородицы, Покровъ и Св. Николая, дозволялось варить медъ для питья братствъ, по 3 дня въ каждый изъ сихъ праздниковъ, безъ платежа канцелярии.

Въ XVI-мъ вѣкѣ, то есть прежде введенія Уніи, въ Братствахъ Православныхъ Св. Троицы на бывшихъ въ Праздничные дни бесѣдахъ и пиршествахъ, участвовали обыватели Римско Католическаго исповѣданія. (См. въ семъ изданіи Ч. II. грам. 1538 стр. 35, 36 и 42.)

Изъ актовъ 1598 (въ семъ изданіи Ч. II. N. 14 и 15) видно, что въ то время Православные, союзнитые съ цѣховыми, Немецкой вѣры (Кальвинами), составляли одно братство саномиичье (шевцевское).

Кромѣ Православныхъ, были въ Вильнѣ братства, составленные изъ обывателей Римско-Католическаго исповѣданія.

wydatkow członkowie bractw czynili dobro - wolne ofiary, były także domy brackie które przynosiły dochod.

Bractwa S. Trójcy miały swój szpital, szkołę i drukarnią.

Postanowienia bractw Prawosławnych obywateli miasta Wilna, utwierdzone były dyplomami Królów, i w roku 1588-m dyplomatem Jeremiasza Patryarchy Konstantynopolitańskiego. Cz. II. N. 3.

W tych postanowieniach objęte były same tylko obowiązki Bractw: znajdować się w dni święte na nabożeństwie, o pomocy ubogim, wychowaniu sierot, grzebieniu umarłych braci; a żadnego nie masz wspomnienia względem porządków rzemieślniczych i cechowych. Nadto w przywilejach Królewskich 1582 Bractwom S. Trójcy (Cz. II, N. 1 i 16 str. 38) na sześć głównych świąt, jako to: Narodzenia Chrystusa Pana, Zmartwychwstania, Zesłania Ducha S., Wniebowzięcia N. Panny, Pokrowy i S. Mikołaja, wolno było miód sycić, dla picia bractw, po trzy dni w każdej z tych uroczystości, bez płacenia karszyczny.

W XVI-tym wieku, to jest: przed nastaniem Unii, w Prawosławnych Bractwach S. Trójcy, na biesiadach i ucztach w dni świąt uroczystych, bywali obywatele wyznania Rzymsko-Katolickiego. (ob. w tym zbiorze Cz. II, dypl. 1538 str. 35, 36 i 42).

Z aktów roku 1598-go (w niniejszém wydaniu Cz. II, N. 14 i 15) daje się dostrzec, że w owym czasie Prawosławni połączni z cechowymi Niemieckiej wiary (Kalwinami), składali jedno bractwo szewieckie.

Prócz Prawosławnych, były w Wilnie Bractwa obywateli Rzymsko-Katolickiego wyznania.

Сіи братства учреждены были изъ ремесленниковъ одного цѣха.

Судя по сохранившимся подлиннымъ грамотамъ, братства Римско-Католическія позднѣе учреждены, нежели православныя Братства при Св. Троицѣ.

Кромѣ порядка цѣхового и ремесленнаго, цѣлью сихъ братствъ было также, какъ сказано въ грамотахъ, распространение хвалы Божіей; ремесленныя или братскія общества обязаны были присутствовать въ праздничные дни при Богослуженіи, находиться при погребеніи умершихъ братьевъ и оказывать пособіе вдовамъ цѣховыхъ.

Каждое братство имѣло свой Олтарь, такъ: Сапожничье, у Св. Іоанна; Ткацкое, у Св. Маріи Магдалины.

Цѣховыя братства: Сапожничье, Ткацкое и Шорное, а также большею частію и прочіе цѣхи, избирали старшинъ въ день Св. Николая, и кромѣ Римско-Католическихъ старшинъ, выбирались также старшины Греко-Восточнаго исповѣданія; Въ грамотѣ 1713 г. (Ч. I. N 97) постановлено, чтобъ въ братствѣ цѣховомъ сапожничьемъ находилось, мастеровъ: 80 Римской, 40 Греко-Россійской и 20 Нѣмецкой вѣры. Новое доказательство многочисленности обывателей православныхъ въ Вильнѣ въ XVII-мъ и даже XVIII-мъ вѣкѣ.

Изъ вышеупомянутыхъ грамотъ братствъ Св. Троицы видно, что уже въ XV-мъ столѣтіи Православные праздновали день Св. Николая торжественнымъ служеніемъ въ честь сего Святителя; позднѣе въ грамотахъ цѣховыхъ (грам: 1639 Ч. I. стр. 185) упоминается, что выборы въ магистратъ, и у большей части цѣховъ, были дѣлаемы тоже въ день Св. Николая, а потому это соединеніе торжественнаго праздника и служенія православными въ день Св. Николая, съ годовыми выборами въ сей день, мо-

Bractwa te składały się z rzemieślników jednego rzemiosła.

Sądząc z zachowanych w autentykach przywilejów, Bractwa Rzymsko-Katolickie później się zaprowadziły, niżeli Prawosławne Bractwa przy cerkwi S. Trójcy.

Prócz porządków cechowych i rzemieślniczych, celem tych Bractw było także, podług wyrazów przywilejów, rozszerzenie chwały Bożej; rzemieślnicze czyli brackie towarzystwa obowiązane były znajdować się na nabożeństwie w dni świąt uroczystych, na pogrzebie zmarłych braci, i czynić pomoc wdowom po rzemieślnikach.

Każde bractwo miało swój ołtarz, tak: szewieckie u S. Jana; tkaczowskie u S. Maryi Magdaleny.

Cechowe Bractwa: Szewieckie, Tkaczowskie i Rymarskie, i większą częścią inne cechy, wybierały Starszych w dzień S. Mikołaja, i prócz starszych Rzymsko-Katolików, obierani byli starsi wyznania Greko-Wschodniego. W dyplomie 1713 roku (Cz. I. N. 97) postanowiono, ażeby w bractwie cechu szewieckiego było mistrzów: 80 wia-ry Rzymskiej, 40 Greko-Rossyjskiej i 20 Niemieckiej. Nowy dowód wielkiej ludności obywateli Prawosławnych w Wilnie w XVII-tym i XVIII wieku.

Z przywilejów wyżej wspomnianych bractw S. Trójcy okazuje się, że w XV-tym już wieku, Prawosławni święcili dzień S. Mikołaja uroczystem na cześć tego S. Biskupa nabożeństwem; w późniejszych przywilejach cechów jest wzmianka (dypl. 1639 Cz. I, str. 185), że obiorcy na urzędy magistratowe, i u większej części cechów, odbywały się także w dzień S. Mikołaja; to więc zjednoczenie, uroczystego święta i nabożeństwa Prawosławnych w dzień S. Mikołaja z dorocznemi w ten dzień obiorami, mogło także stać się powodem do nabożeń-

гло также послужить поводомъ къ молеб-
ствию, магистратскимъ называемому, которое
ежегодно въ сей день отправлялось перво-
начально въ Православной церкви, а въ про-
шедшемъ столѣтїи въ Францисканскомъ
костелѣ Св. Николая. (см. выше прилож. III).

Русскія братства Св. Троицы были о-
пороку Православїя въ Вильнѣ; Сїе удосто-
вѣряють помѣщенные здѣсь акты; и на-
конецъ, когда братства сїи замѣтили, что
Митрополитъ измѣнилъ Православїю и что
церковь Св. Троицы обращена Архимандри-
томъ Рутскимъ въ Унію, они обратились къ
Православному монастырю Св. Духа, и при
ономъ образовали новое Православное свѣт-
ское общество, сохранившее однако по преж-
нему названіе братства Св. Троицы, — какъ
видно сїе изъ грамоты Владислава IV-го,
1633 года, въ семь изданїи Ч. II. стр. 118.

Грамотами 1387 и 1432 года, (Част. I
N. 1, 3 и 4) Виленскимъ обывателямъ
Православнаго исповѣданїя наравнѣ съ
Католиками предоставлено было Маг-
дебургское или Нѣмецкое право, подтвер-
жденное Сигизмундомъ III въ 1607 году,
(Часть I, N 27) и постановлено избирать
Бурмистровъ и Радцовъ столько же Грече-
ской вѣры, сколько и Католической, что у-
достоверяетъ о многочисленности обыва-
телей Православнаго исповѣданїя въ то
время въ Вильнѣ.

Въ грамотѣ 1432 года сказано, что
Виленскіе мѣщане, по Магдебурскому
праву могутъ быть судимы не иначе, какъ
чрезъ городского Войта и что они изъем-
ляются отъ инаго права Польскаго, Литов-
скаго и Рутскаго; сѣдовательно въ Ли-
товскомъ Княжествѣ въ 1432 году, то есть:
до изданїя Литовскаго Статута, были въ
дѣйствиѣ права и узаконенїя Русскія.

Право Магдебургское, сдѣлавшееся об-

ства магистратowego, które corocznie tego
dnia odprawiane było początkowie w cer-
kwi Prawosławnej, a w upłynionym wie-
ku w kościele Franciszkańskim S. Mikołaja.
(ob. wyżej Dod. III).

Ruskie bractwa S. Trójcy były podporą i o-
chroną Prawosławnego wyznania w Wilnie.
Przekonywają o tém umieszczone tu akta;
i nakoniec, kiedy bractwa te dostrzegły, że
Metropolita stał się niewiernym wyznaniu
Prawosławnemu, i że cerkiew S. Trójcy o-
bróconą została przez Archimandrytę Rut-
skiego na Unię; bractwa wtedy odeszły do
Prawosławnego monasteru S. Ducha, i przy
nim utworzyły nowe Prawosławne stowa-
rzyszenie świeckie, które jednak podawnemu
zachowało nazwanie Bractwa S. Trójcy, —
co się daje czytać w przywileju Władysła-
wa IV-go pod rokiem 1633-cim (Cz. II, str. 118).

Przywilejami 1387 i 1432 roku (Cz. I,
N. 1, 3 i 4) Obywatelom Wileńskim wy-
znania Prawosławnego zarówno z Katolika-
mi nadane było prawo Magdeburskie czy-
li Niemieckie, potwierdzone przez Zygmun-
ta III-go w 1607 roku (Cz. I, N. 27) i po-
stanowiono wybierać Burmistrzów i Radców
Greckiej wiary, takąż liczbą, co i Katolic-
kiej, co przekonywa o wielkiej liczbie o-
bywateli wyznania Prawosławnego w owych
czasach w Wilnie;

W przywileju 1432-go roku wyrażono,
że Mieszczanie Wileńscy, mający prawo Ma-
gdeburskie, mogą być sądzeni, nie inaczej,
tylko przez Wojtę miasta i że są wyjęci od
wszelkiego innego prawa: Polskiego, Litew-
skiego i Ruskiego; idzie zatem, że w Xię-
stwie Litewskiem, w 1432-m roku, to jest:
przed wydaniem Statutu Litewskiego, były
obowiązującemi i Ruskie prawa.

Право Магдебургское, które zamieniło

жили для городовъ Германіи, заключало постановленія, касающіяся Гражданскихъ дѣлъ и проступковъ; предоставляло особый судъ и городское управленіе, производимое избранными бургомистрами *); оно было дано Королемъ Болеславомъ первоначально для Кракова въ 1257 году, съ дозволеніемъ переносить дѣла на разсмотрѣніе въ Магдебургъ. Однако не многимъ городамъ въ областяхъ Литовскаго Княжества предоставлено было Магдебурское право. (Чацкий Ч, I, стр. 284). И въ сихъ городахъ одни мѣщане судились симъ правомъ, въ дѣлахъ же съ дворянами судились Литовскимъ Статутомъ (Лит. Ст. разд. III, арт. 35 и 37). Въ самой Вильнѣ Магдебурское право относилось токио къ обывателямъ, бывшимъ въ вѣдѣніи Ратуши, имѣвшимъ жительство на городскихъ земляхъ; другіе, жившіе на земляхъ принадлежавшихъ замку, епископу, и церквамъ, не пользовались симъ правомъ (См. Крашевскій Т. I, стр. 80).

ПРИЛОЖЕНИЕ V. О РАСПРОСТРАНЕНІИ РИМСКО-КАТОЛИЧЕСКАГО ИСПОВѢДАНІЯ И УНІИ ВЪ ЛИТВѢ.

Относительно распространенія Латинской церкви и потомъ Уніи въ Вильнѣ и вообще въ областяхъ Литовскаго Княжества, всего убѣдительно свидѣлствуютъ собственно акты того времени, по сему предмету изданные, и повѣствованія о сему самихъ Польскихъ писателей.

Въ 1387 году, въ грамотѣ, данной Ягеллономъ Владиславомъ первому Епископу

*) Мейеръ въ его *Institutiones Juridicae*. Amsterdam 1822. Т. V, р. 205, пишетъ: Магдебургскій Судъ, начиная съ х-го вѣка, приобрѣлъ большую знаменитость, и потому съ его рѣшеніями соображались суды въ Польнѣ, Богеміи, Швейцаріи и Пруссіи.

сіе въ powszechnie prawo miast Niemieckich, obejmowało ustawy spraw obywatelskich i ustawy karne; pozwalało mieć osobny sąd i sprawować zarząd miasta przez obranych Burmistrzów *); насампрудъ надане оно было од Болеслава miastu Krakowu w 1257-m roku, z дозволеніемъ odwoływania się do Magdeburga. Atoli dla niewielu miast w prowincjach Xięztwa Litewskiego udzielone było prawo magdeburskie (Czacki T. I, str. 284). W tych nawet miastach jedni mieszcza nie sądzili się tѣm prawem, w sprawach zaś ze Szlachtą Litewskim Statutem (Stat. Lit. Rozdz. III, art. 35 i 37). W samѣm Wilnie prawo magdeburskie służyło tylko obywatelom, będącym pod wiedzą (jurisdictio) Magistratu, którzy mieszkali na placach miejskich; inni, którzy siedzieli na placach należących do Zamku, do Biskupa, do Cerkwi i Kościołów, tego prawa nie używali. (Ob. Kraszew. T. I, str. 80).

DODATEK V. O ROZSZERZENIU WYZNA- NIA RZYMSKO-KATOLICKIEGO I UNII W LITWIE.

O rozszerzeniu Kościoła Łacińskiego, a następnie Unii w Wilnie i w ogólności w prowincjach Xięztwa Litewskiego, najlepiej przekonywają same akta owego czasu, w rzeczy tej wydane i opisy tego samychże autorów polskich.

W dyplomie roku 1387-go, danym przez Władysława Jagellę pierwszemu Biskupowi

*) Mейеръ w swoich *Institutiones Juridicae*. Amsterdam 1822. T. V, p. 205 pisze: Sąd Magdeburski, od x-go wieku zasłynął, wielką sobie sędzią powagę, i dla tego na jego wyroki sąpatrywały się sądy w Polsce, Czechach, Szwecyi i Prusach.

Виленскому (она хранится въ архивѣ ка-
питульномъ Виленскомъ. Крашевскаго
Исторія Вильны Ч. II. стр. 496 и 514).—
Король обязывается обращать, и, какъ ска-
зано въ грамотѣ, далъ клятву (*tactis sacra-
mentis*), подданныхъ своихъ обратитъ къ
повиновенію Римской церкви и даже къ
тому принудитъ (*immo compellere*);— Во-
спрещались супружества между лицами
исповѣданія Восточной церкви и Като-
ликами, пока тѣ непримутъ господству-
ющее исповѣданіе; если же вопреки запре-
щенію они осмѣлятся вступать въ бракъ,
неприказано ихъ разлучать, но къ обра-
щенію наклонять непремѣнно, хотябы тѣ-
лесными наказаніями (*poenis corporalibus*).

Вотъ точныя слова грамоты:

*In terris nostris Lithvaniae et Russiae
eandem fidem Catholicam volentes augmen-
tare de consensu et voluntate fratrum no-
strorum Clarissimorum Ducum et omnium
nobilium terrae Litthae. Disposuimus, ordi-
navimus, immo promissimus, sppondimus et
tactis Sacramentis juravimus, omnes natione
Lithvanos utriusque sexus, cujusque Sta-
tus, conditionis et eminentiae existerint in no-
stris Dominiis Lithvaniae et Russiae, ad fi-
dem catholicam et sacrae Romanae Ecclesiae
obedientiam, induere, attrahere, convocare, im-
mo compellere in quaecunque secta fuerint.
Ne autem quovis modo ipsi Lithvani, in fide
Catholica neophiti, ab obedientia et ritu Ro-
mae Ecclesiae attrahantur, cupientes omnia et
singula impediencia ipsam fidem Catholicam
removere, districte prohibemus ut nullus
Lithvanus utriusque sexus, Rutheno similiter
utriusque matrimonio copuletur, nisi prius
obediat obedientiae Romanae Ecclesiae cum
effecto.*

*Si autem contra nostram prohibitionem
hanc, aliquem vel aliquam de ritu Ruthenico
ipsis Catholicis, de obedientia Romanae Ec-*

*Wileńskiemu (zachowującym się w archi-
wum Kapituły Wileńskiej. Kraszewski: Wil-
no od jego początkow. T. II, str. 496 i 514).—
Król zobowiązuje się, i podług wyrazow
dyplomaty—poprzysiągł (*tactis sacramentis*);
poddanych swoich obrócić do posłuszeństwa
Rzymskiemu Kościołowi, a nawet do tego
przymusić (*immo compellere*);—Wzbranianie
były małżeństwa między osobami wyzna-
nia Kościoła Wschodniego a Katolikami, pó-
ki tamte nie przyjmą wyznania panującego;
jeżeliby zaś wbrew przeciw zakazowi osmie-
liły się małżeństwem połączyć, nie kazano
ich rozłączać, ale do nawrócenia się skła-
niać koniecznion, chociażby użyciem kar cie-
lesnych (*poenis corporalibus*).*

Ото są same słowa dyplomaty:

*In terris nostris Lithvaniae et Russiae
eandem fidem Catholicam volentes augmen-
tare de consensu et voluntate fratrum nostro-
rum Clarissimorum Ducum et omnium
nobilium terrae Litthae. Disposuimus, ordi-
navimus, immo promissimus, sppondimus
et tactis Sacramentis juravimus, omnes na-
tione Lithvanos utriusque sexus, cujusque
Status, conditionis et eminentiae existerint
in nostris Dominiis Lithvaniae et Russiae,
ad fidem catholicam et Sacrae Romanae Ec-
clesiae obedientiam induere, attrahere, con-
vocare, immo compellere in quaecunque
secta fuerint. Ne autem quovis modo ipsi
Lithvani, in fide Catholica neophiti, ab obe-
dientia et ritu Romae Ecclesiae attrahantur,
cupientes omnia et singula impediencia ip-
sam fidem Catholicam removere, districte
prohibemus ut nullus Lithvanus utriusque
sexus, Rutheno similiter utriusque matrimo-
nio copuletur, nisi prius obediat obedientiae
Romanae Ecclesiae cum effectu.*

*Si autem contra nostram prohibitionem
hanc, aliquem vel aliquam de ritu Ruthenico
ipsis Catholicis, de obedientia Romanae Ec-*

Ecclae contigerit copulari ex tunc non separatur, sed sive masculus sive faemina, de alia secta, debet sequi in fide Catholicum vel catholicam, obedientiam Rom. Ecclae profiteri fideliter adhaerendo. Ad quod etiam poenis corporalibus compellendi etc. etc. etc.

Около 1480 года Король Казимир Ягеллонъ, по просьбѣ сына своего Св. Казимира Королевича, постановилъ, дабы обыватели Русскаго исповѣданія, непризнающіе власти Римскаго Папы, ни гдѣ не могли строить для себя новыхъ церквей и починять старыхъ (См: Kulesza Wiara Prawosławna w Wilnie r. 1704 стр. 182. Стебельскій Ч. II. стр. 68. Крашевскій Ч. I. стр. 162 и 175), и на семъ основаніи Король Александръ въ 1495 году не дозволилъ супругѣ своей Еленѣ (дочери Русскаго Великаго Князя Іоанна Васильевича) устроить Греко-Россійскую церковь при дворцѣ своемъ въ Вильнѣ.

Сигисмундъ I. на сеймѣ Гродненскомъ въ 1522 году обязался не давать мѣстъ Сенаторскихъ и гражданскихъ должностей лицамъ, непринадлежащимъ къ Католической церкви и сіе обѣщаніе за себя и наследниковъ престола подтвердилъ на Сеймѣ Виленскомъ въ 1529 году. Сверхъ того въ 1543 году данною грамотою призналъ, что всѣ до того предоставленныя Королями его предками преимущества относятся къ однимъ токмо Унитамъ, то есть признающимъ власть Папы. (Кояловичъ Miscellanea rerum ad Statum Eccles. in M. Duc. Lithv. 1650 года стр. 48. Стебельскій Ч. II, стр. 91 примѣч. Крашевскій Ч. III. стр. 50).

Въ 1600 году по домогательству Унитскаго Митрополита Поцѣя, Король Сигисмундъ III-го, издалъ учрежденіе, не принимать на духовныя мѣста тѣхъ, которые не обучались въ школахъ и вмѣстѣ

clae contigerit copulari ex tunc non separatur, sed sive masculus sive faemina, de alia secta, debet sequi in fide Catholicum vel catholicam, obedientiam Rom. Ecclae profiteri fideliter adhaerendo Ad quod etiam poenis corporalibus compellendi etc, etc, etc.

Около roku 1480 Król Kazimierz Jagiellończyk, na prośbę syna swojego, S. Kazimierza Królewica, postanowił, ażeby obywatele Ruskiego wyznania, nieuznający władzy Rzymskiego Papieża, nigdzie nie mogli dla siebie budować nowych cerkwi i starych naprawiać. (Ob. Kulesza Wiara Prawosławna w Wilnie 1704. str. 182. Stebelski T. II, str. 68. Kraszewski T. I, str. 162 i 175). Na tejto zasadzie Król Alexander w roku 1495-m, nie pozwolił małżonce swej Helenie (córcie Wielkiego Xiążęcia Rosyjskiego Jana Bazylewicza) mieć Greko-Rosyjskiej cerkwi przy swym pałacu w Wilnie.

Zygmunt I, na sejmie Grodzieńskim w roku 1522-gim, zobowiązał się nie dawać dostojności Senatorskich i urzędów cywilnych osobom, nienależącym do Kościoła Katolickiego, i tę obietnicę za siebie i następców swoich potwierdził na sejmie Wileńskim roku 1529. Nadto dyplomatem roku 1543, oświadczył iż wszystkie do tego nadane przez Królów przodków jego prerogatywy odnoszą się do samych tylko Unitów, to jest: uznających władzę Papieżką. (Kojałowicz w Miscellaneach rerum ad Statum Eccles. in M. Duc. Lithv. drukowanych 1650 roku str. 48. Stebelski T. II, str. 91. przyp. Kraszewski T. III, str. 50).

W roku 1600-m, na domaganie się unickiego Metropolity Pocieja, Król Zygmunt III, wydał ustawę, ażeby nie dopuszczać na urzędy duchowne tych, którzy się w szkołach nie uczyli, i razem postanowił, ażeby osoby

постановилъ, дабы лицъ Греческаго и Унитскаго исповѣданія непринимать въ училища. (Крашевскій част. III. стр. 59).

Изъ акта, помѣщеннаго въ Ч. II, N. 23 видно, что король Сигизмундъ III. въ Августѣ 1609 г. (послѣ уже передачи въ А-прѣль монастыря Св. Троицы Уніату Рутскому), запретилъ Виленскимъ братствамъ обращаться въ церковь Св. Духа, подъ опасеніемъ денежнаго и тѣлеснаго наказанія, но чтобы тѣ братства обращались въ церковь Св. Троицы.

Изъ привилегіи Короля Владислава IV 1635 года (Крашевскій Ч. III. стр. 62) видно, что передъ Унією, то есть въ началѣ XVII-го вѣка было въ одномъ городѣ Вильнѣ до 20 церквей Греческаго исповѣданія.

Помѣщенные здѣсь акты показываютъ, что Троицкій монастырь и другія церкви въ Вильнѣ, а также и въ Трокахъ, были въ началѣ XVII-го вѣка отобраны отъ православныхъ и отданы Уніатамъ.

Подобно тому, въ 1624 году, всѣ церкви Православныя въ Витебскѣ, Полоцкѣ, Оршѣ и Могилевѣ были заперты. (Коллоничъ *Miscellanea* стр. 57 и Кулеша стр. 226); а въ грамотѣ Владислава IV-го 1635 года постановлено, что въ Витебскѣ, Полоцкѣ и Новогрудкѣ никогда Православные ни одной церкви имѣть небудутъ. (Стебельскій Ч. II, стр. 227).

Хотя же были въ послѣдствіи представляемы нѣкоторыя свободы въроисповѣданія неуніатамъ, то есть Православнымъ; однако таковыя, какъ изъясняетъ Крашевскій въ Исторіи города Вильны Ч. III, стр. 62, не были действительны по вліянію Іезуитовъ, чрезъ которыхъ, — какъ пишетъ онъ стр. 56, усилились утѣсненія Греко-Россійской Церкви современн Сигизмунда III.

wyznania Greckiego nie Unickiego nie były do szkół przyjmowane. (Kraszewski T. III, str. 59).

Z aktu, umieszczonego w II Cz. N. 23, okazuje się, że Król Zygmunt III, w sierpniu 1609 r. (po oddaniu już w Kwietniu klasztoru S. Trójcy Uniatowi Rutskiemu) zabronił Bractwom Wileńskim udawać się do cerkwi S. Ducha, pod obawą pieniężnego i cielesnego ukarania, ale żeby te bractwa szły do cerkwi S. Trójcy.

Z przywileju Króla Władysława IV-go, roku 1635-go (Kraszewski T. III, str. 62) okazuje się, że przed Unią, to jest: na początku XVII-go wieku, w samém mieście Wilnie, było do dwudziestu cerkwi wyznania Greckiego..

Umieszczone tu akta świadczą, że klasztor S. Trójcy i inne cerkwie w Wilnie, a także i w Trokach, na początku XVII-go wieku zostały odebrane Prawosławnym i oddane Unitom.

Podobnież w 1624-m roku, wszystkie cerkwie Prawosławne w Witebsku, Połocku, Orszy i Mohilewie pozamykane były: (Kojatowicz *Miscellanea* str. 57 i Kulesza str. 226); a w dyplomie Władysława IV-go 1635 postanowiono, że nie Unicy w Witebsku, Połocku i Nowogrodsku żadnej cerkwi, nigdy mieć nie będą. (Stebelski Cz. II, str. 227).

Chociaż w późniejszym czasie były czynione niektóre swobody dla wyznania nieunitów, to jest: Prawosławnym; ale te, podług wyrazów Kraszewskiego w historyi miasta Wilna T. III, str. 62, nie zostały skuteczzone dla wpływu Jezuitów, przez których, — jak pisze na str. 56-tej, wzmożły się uciski Kościoła Greko-Rossyjskiego od czasów Zygmunta III.

Но во время издания вышеозначенных постановлений, то есть в половине XVI-го и в начале XVII-го века, по свидетельству Стебельского, находилось большое число Литовских фамилий в роисповѣданіи Греческаго, а не Католическаго. Сего исповѣданія Княжескіе дома были: Острожскіе, Друцкіе, Соломерецкіе, Пронскіе, Порицкіе, Пестрецкіе, Путятскіе, Олельковичи, Четвертинскіе, Вишневецкіе, Чарторижскіе, Збаражскіе и сверхъ того значительное множество другихъ дворянскихъ родовъ. (Стебельскій Ч. II. стр. 93. Крашевскій Ч. III. стр. 50).

Въ актѣ 1599 году Мая 30, составленномъ въ Вильнѣ, между лицами Православнаго и Евангелическаго исповѣданія, для взаимнаго пособія противу утѣсненія Католическаго Духовенства, означены слѣдующія уполномоченныя изъ лицъ Православнаго исповѣданія, Князья: Константинъ и Александръ Острожскіе, Сангушко, отъ Дворянъ кн. Адамъ и Михаилъ Вишневецкіе, К. Корецкій, К. Рожинскій, К. Горскій, К. Соломерецкій, Дворяне: Тризна, Загоровскій, Горскій, Кирдей, Якубовскій, Лабонскій, Ложка, Литинскій, Пузына. Актъ сей подписанъ 168 Дворянами, изъ числа коихъ 17 лицъ однихъ Сенаторовъ Православныхъ церквей, а 12 Сенаторовъ Евангелическаго исповѣданія (см. Крашевскій Ч. I. стр. 313 и 408 Ч. III. стр. 59. Оригиналъ сего акта хранился въ Радзивиловскомъ Архивѣ въ Кенигсбергѣ).

Изъ напечатанныхъ въ семь собраніи грамотъ оказывается, что въ XVI и XVII вѣкахъ были тоже Православнаго исповѣданія слѣдующіе нынѣшніе Дворянскіе дома Западныхъ губерній: Сапѣги, *) Тышкевичи,—

*) Стебельскій на стр. 254 Т. II. въ примѣчаніи пишетъ, что въ 1500 году, Екатерина-дочь Гетмана и Канцлера Великаго Княжества Литовскаго Сапѣги, была мною

Але в czasie wydania wyżej przytoczonych postanowień, to jest: w połowie XVI-go i na początku XVII-go wieku, podług świadectwa Stebelskiego, wielka była liczba familij litewskich wyznania Greckiego, a nie Katolickiego. Wyznania tego Xiążęce domy były: Ostrogskich, Druckich, Sołomereckich, Pronskich, Porockich, Piestrzeckich, Puciatów, Olelkowiczów, Czetwertynskich, Wiszniowieckich, Czartoryskich, Zbarażskich, i nadto mnóstwo innych domów szlacheckich. (Stebelski T. II, str. 93. Kraszewski T. III, str. 50).

W akcie roku 1599-go maja 30-go, ułożonym w Wilnie między osobami Prawosławnego i Ewangelickiego wyznania, dla wzajemnej pomocy od ucisków Katolickiego Duchowieństwa, wyznaczeni byli niżej wymienieni pełnomocnicy z osób wyznania Prawosławnego, Xiążęta: Konstanty i Alexander Ostrogscy, Sanguszko, ze szlachty: XX. Adam i Michał Wiszniowieccy, X. Korecki, X. Rożyński, X. Gorski, X. Sołomerecki, szlachta: Tryzna, Zahorowski, Gorski, Kierdej, Jakubowski, Łabonński, Łożka, Lityński, Puzyna. Akt ten podpisany przez 168 obywateli, z liczby których siedmnaście osób samych Senatorów Prawosławnego kościoła, a dwunastu Senatorów wyznania Ewangelickiego (ob. Kraszewski, Wilno T. I, str. 313 i 408 T. III, str. 59. Oryginał tego aktu znajdował się w archiwum Radziwiłłowskiem w Królewcu).

Z wydrukowanych w tém zebraniu dyplomatów okazuje się, że w XVI i XVII-m wieku były także Prawosławnego wyznania terazniejsze domy szlacheckie w guberniach zachodnich: Sapiehowie (*), Tyшкевичо-

*) Stebelski T. II. na str. 254 w przypisku kładzie, że w 1500 roku, Katarzyna córka Hetmana i Kanclerza Wielkiego Xięstwa Litewskiego Sapichy, była zakonnicą w Wi-

сие удостоверяють гробы ихъ предковъ, похороненныхъ прежде Уніи, Сапѣговъ въ Православной церкви въ г. Трокахъ, а Тышкевичей въ церкви Троицкой въ Вильнѣ. Литаворъ Хрептовичъ назначилъ въ 1528 году десятину на Православную церковь Св. Николая въ Трокахъ; Огинскіе, Воловичи, Бѣлявичи, Долматы, Юрковскіе дѣлали записи имѣній въ половинѣ XVII-го вѣка для Православныхъ монастырей: Кронскаго, Сурдецкаго и Цеперскаго.

wie, — o tѣm przekonywają groby ich przodków, pochowanych przed Unią: Sapiehów w Prawosławnej cerkwi w mieście Trokach, a Tyszkiewiczów w cerkwi S. Trójcy w Wilnie. Litawor Chreptowicz przeznaczył w 1528-m roku dziesięcinę na Prawosławną cerkiew S. Mikołaja w Trokach; Ogińscy, Wołłowiczowie, Bielawiczowie, Dołmatowie, Jurkowscy, zapisywali majątki w połowie XVII-go wieku dla Prawosławnych klasztorów: Krońskiego, Surdeckiego i Czerskiego.

ПРИЛОЖЕНИЕ VI, ОВЪ ИЗБРАНІИ КОРОЛЯ ПОЛЬСКАГО ПО ПРЕСВѢЩЕНІИ ЯГЕЛЛОНОВА ДОМА.

Объ избраніи на Польскій и Литовскій Престолъ Россійскихъ Государей Іоанца IV и Теодора, пишутъ очевидцы (смотри *Historiae Russiae Monumenta* 1841 года Томъ I; донесенія Легата къ Папѣ 1 Генваря 1573 и Библіотека для чтенія, Май мѣсяцъ, 1842 года). Вотъ точныя слова: „Въ Варшавѣ приводятъ теперь новыя причины въ пользу Москвитянина; говорятъ, что онъ уже стоитъ на границѣ съ сорока тысячами конницы и . . . пѣхоты, что находится въ соглашеніи съ Греко-Русскимъ населеніемъ Государства . . . Москвитянина желаетъ все мелкое Дворянство не только Литовское, но и Польское. Надѣясь чрезъ него освободиться отъ тяжелой власти магнатовъ, оно употребляетъ все мѣры, чтобы приготовить выборы въ пользу Москвитянина и уже почти вся Русь этого явно требуетъ . . . Москвитянина

DODATEK VI, O ELEKCYI KRÓLA POLSKIEGO PO WYGAŚNIENIU DOMU JAGELLONSKIEGO.

O wybraniu na tron Polski i Litewski Monarchów Rosyjskich Jana IV i Teodora, piszą naoczni świadkowie (Obacz *Historiae Russiae Monumenta* 1841 T. I; doniesienia Legata Papieżowi 1 stycznia 1573 i Biblioteka dla czytania, miesiąc Maj 1842 roku). Oto są właśnie słowa: „W Warszawie przywiodzą teraz nowe przyczyny na stronę Moskwici- na, mówią, że on już stoi na granicy we czterdzieści tysięcy konnicy i . . . piechoty, że jest w porozumieniu z Greko-Ruską ludnością Królestwa . . . Moskwici- na życzy wszystka drobna szlachta, nie tylko Litewska, ale i Polska. Spodziewając się przez niego uwolnić od uciążliwej władzy magnatów, używa szlachta wszelkich środków, ażeby elekcyą przysposobić dla Moskwici- na i już Rusz cała tego jawnie żąda . . . Moskwici- na niezmiernie pragnie wszystka mniejsza

жею въ Вильнскомъ женскомъ Православномъ монастырѣ, и что сей Сапѣга, находясь посланникомъ въ Римѣ, отрекся старой Греческой или Фокіевоу ереси. Слѣдовательно въ XVI-мъ вѣкѣ знаменитый въ Литвѣ домъ Сапѣговъ былъ тоже Православнаго исповѣданія.

leńskim panińskim monasterze Prawosławnym, i że ten Sapieha, będąc posłem w Rzymie, wyrzekł się starej Greckiej czyli Focyszowskiej herezy. Idzie zatem, że w wieku XVI-m, i znakomity w Litwie dom Sapiehów był także wyznania Prawosławnego.

на чрезвычайно желает все меньшее дворянство, но его боится большая часть магнатов и на выборах его партия будет очень могущественна”

Оссолінскій въ сочиненіи своемъ: Свидѣнія историческо-Критическія, Изданіе Краковское 1819, Томъ II. помѣщаетъ изъ рукописи Христофа Дорогостайскаго, ученаго мужа и очевидца сихъ событій, слѣдующее (стр. 302): „По кончинѣ Сигизмунда Августа, относительно осиротѣвшаго скипетра Литва подъ рукою совѣщалась съ Іоанномъ. Навѣрно для сей цѣли, въ самомъ началѣ междуцарствія, предпринято было неожиданно и отдаленно отъ Поляковъ отправленіе Гарабурды (къ Іоанну), различно впрочемъ понимаемое въ Литвѣ: Но измѣнили тайнѣ перешагнутыя письма.”

„Обыватели Коронные, хотя опасались строгости Васильевича, но прельщались обширностію его наслѣдій, равно какъ спокойствіемъ отъ страны всегда доселѣ имъ враждебной. О томъ свидѣтельствуешь Граціани, который, состоя при Коммендонѣ, имѣлъ удобный случай осведомиться о тогдашнемъ расположеніи умовъ. Посему желали если не отца, то, по крайней мѣрѣ, сына, въ чемъ выборъ на ихъ волю былъ предоставленъ. Самъ Монтлукъ немало опасался, чтобъ намѣреніе Москвы не одержало верхъ, для того и въ рѣчи своей наиболѣе на сіе налегаетъ. Кажется, это окончилось бы съ успѣхомъ, еслибы Царь самъ не экспортилъ надменностію и преждевременнымъ требованіемъ отдачи Кіева и Инфлянтъ (Ливоніи), сверхъ условія, чтобъ, по избраніи его или сына, и преемники по немъ не иначе возводились на престолъ, какъ изъ ихъ потомковъ до престѣненія Царскаго поколѣнія.”

„Когда и Польскій престолъ въ 1586

szlachta, ale go boi się wielka część magnatów i w elekcyi partya jego będzie bardzo mocna”

Ossoliński w dziele swoim: *Wiadomości Historyczna-Krytyczne do dziejow Literatury Polskiej i t. d. w Krakowie 1819, T. II*, umieścił z rękopismu Krzysztofa Dorohostajskiego, męża uczonego i naocznego tych rzeczy widza, w następnych wyrazach (str. 302): „Po śmierci Zygmunta Augusta Litwa względem osierociątego berła coś z Iwanem pod ręką kartowała. Nagłe i od Polaków odrębne, w samych początkach bezkrólewia, Haraburdy wyprawienie, lubo rozmaicie wymawiane przez Litwę, nie inny zapewne miało powód: zdradzały go i przejęte listy.”

„Обыватели коронни, ачkoľwiek сгогосіа Wasilewiczа zrażали się, jednak łакомили się на obszerność jego dziedzin, jakoteż на spokojność od tej zawsze burzliwej ściany. Świadczy to Gracyani, który, przy boku Kommendona, miał dobrą sposobność dociekania umysłów. Pragnęli więc chociaż nie ojca, przynajmniej syna; w czym ów wybór do ich upodobania zostawiał. Sam Montluk nie mało się obawiał, żeby zamiary Moskwy skutku nie otrzymały, dla tego i w mowie swojej najwięcej на nie бiје. Podobno byłaby gra szczęśliwie на tę stronę wypadła, gdyby jej Car nie popsuł był niewczesną wyniosłością, wyciągając, oprócz warunku, iżby po obraniu jego czy syna, odtąd nie innego jak z ich potomków, pókiбy Carskiego plemienia stało, на tron wynoszono, ofiar Kijowa i Inflant.”

„Gdy i polski tron w r. 1586 opróżniał

году лишился Короля (по кончине Баторія); Теодоръ, не имѣя противъ себя никакого упрека, тѣмъ смѣлѣе объявилъ себя кандидатомъ. Большая часть обывателей Короны были въ его пользу, другіе одно только противъ него представляли, изнеможеніе и слабое его здоровье. Литва же предана была ему душою и сердцемъ."

Пясецкій въ своей летописи: *Chronica Gestorum in Europa Singularium* изд. 1644 года стр. 70 и 71, относительно выбора въ 1587 году пишетъ: „Sed maxime inclinabant primum ad Moschorum Ducem ut qui genere Slavonico et habitu similis, nec idiomate linguae multum differens a Polonis, ampliare regnum Poloniae adiuncto illi Moschoviae Imperio, promittebat...“
дальше объ искаженіяхъ Австрійскаго Епископа: „Suspectum enim est Polonis nomen Germanorum, ut qui natura Vatinianum odium erga gentem Slavonam gerunt.“

О семъ избраніи, согласно съ повѣствованіемъ Дорогостайскаго и Пясецкаго, сказано слѣдующее въ дѣлахъ Польскихъ (смт. Карамзина часть X. стр. 101 и прил. 167):

„Канцлеръ и инныи съ нимъ немногія (сказали нашимъ посламъ депутаты сейма Августа 13) Паны обрали Свейскаго сына, а воевода Познанскій да Збаровекіе Цесарева брата, а мы всѣ, Литва и Подляковъ, большая половина, и Кіевъ, и Волинь, и Подолье, и Подляшье, и Мазовша, всѣ ждали есмя Государя вашего, да стало за втрою, да за прїѣздомъ, что Государь вашъ скоро не прїѣдетъ, а сами знаете, что Государству безъ Государя быти трудно; только бѣ намъ вашего Государя прїѣздъ былъ вѣдомъ, и мы бѣ, обравъ его, тотъ часъ всѣ своими головами рушились х' Кракову и коруны бѣ не дали ни Шведу, ни Цесареву брату“

по смерти Баторего; Fedor tym śmielej, nie mając na sobie żadnej ochydy, podał się za kandydata. Znaczna część Koronczyków przychyłała się do niego, inni nie znajdowali coby mu zarzucić, krom podeszłego wieku i osłabionego zdrowia; Litwa zaś sprzyjała mu duszą i sercemъ."

Пясеcki w swojej kronice: *Chronica Gestorum in Europa Singularium* usq. 1644 roku, str. 70 i 71, o elekcyi 1587-go roku pisze: „Sed maxime inclinabant primum ad Moschorum Ducem ut qui genere Slavonico et habitu similis, nec idiomate linguae multum differens a Polonis, ampliare regnum Poloniae adiuncto illi Moschoviae Imperio, promittebat.“
Дальше о убіганіи сѣ Арцы-Хіаждца Австрийского: „Suspectum enim est Polonis nomen Germanorum, ut qui natura Vatinianum odium erga gentem Slavonam gerunt.“

О теі елекcyi zgodnie z opowiadaniem Dorogostajskiego i Piaseckiego, powiedziano jest, co następuje, w rzeczach polskich u Karamzina (ob. T. X, str. 101 i przypis 167):

„Kancelarz i innych z nim nie wielu (powiedzieli naszym posłom deputaci sejmu sierpnia 13) Panow obrali Szwedzkiego syna, a Wojewoda Poznański i Zborowscy Cesarzkiego brata, a my wszyscy, Litwa i Polaków większa połowa, i Kijow i Wołyń i Podole i Podlasie i Mazowsze, wszyscy żądaliśmy Monarchę waszego, ale rozeszło się o wiarę i przyjazd, że Monarcha wasz prędko nie przyjedzie, a sami znacie, że Państwu bez Pana być trudno; byleby tylko nam waszego Monarchy przyjazd był wiadomy, i mybyśmy, obrawszy go, wnet wszyscy głowami swemi ruszyli ku Krakowu i koronybyśmy nie dali ani Szwedowi, ani Cesarzowskiemu bratu“

ПРИЛОЖЕНИЕ VII. КАКИЕ СТРАНЫ ВЪ XVI, XVII-мъ, и XVIII-мъ вѣкѣ назывались Русью и какой народъ назывался русскимъ.

Литовскіе Князья, въ особенности Гедимины, пользуясь ослабленіемъ Россіи отъ вторженія Татаръ, отторгнули западныя области Русскія, составлявшія издревле достояніе потомковъ Св. Владимира Киевскаго. Но сіи отторгнутыя страны и подъ владеніемъ Литовскаго Княжества, всегда назывались Русью, а жители Русскимъ народомъ.

Вотъ что пишутъ о семъ Коляловичъ и Гвагнинъ. Коляловичъ: *Historia Litvanae* 1650. Ч. I. стр. 56: „Когда Русскіе Князья Мстиславъ Романовичъ Киевскій, Мстиславъ Мстиславовичъ Галицкій и многіе другіе, выступивъ на помощь Половцамъ противъ Скивовъ (Монголовъ), были разбиты; тогда (стр. 57) Литовцы, небудучи ни кѣмъ безпокоены, воспользовались не благоприятными обстоятельствами Русскихъ, для разширенія своихъ предѣловъ въ предѣлы Россіи. Стр. 261. Первый чужеземный повелитель Киева былъ Гедиминъ, который и поставилъ тамъ, вмѣсто себя, Правителемъ Миндофа Годшанскаго (Holsano Duci), избравъ его потому, что онъ недавно предъ тѣмъ принялъ Христіанскую вѣру по обряду Русскихъ.“ Гвагнинъ въ *Литописи о Европейской Сарматіи* (*Kronika Sarmacyeу Eurorskieу*, издав. варш. 1768 г. стр. 223): „Однакожь народъ Литовскій, долгое время отъ своего начала былъ незначителенъ. Русь господствовала надъ нимъ и взимала дань: именно Князь Киевскій, нѣкогда Государь Русской земли, по бесплодности и недостатку въ Литвѣ произведеній (ибо земля еще была необработана), получалъ отъ него въ видѣ дани вѣники и лыжи, для плетенія лаптей, дабы тѣмъ оказать надъ нимъ верховную свою власть. Впоследствии Мендоль-

DODATEK VII. КТОРЕ КРАЈЕ W XVI-m, XVII-m i XVIII-m WIEKU NAZYWANE BYLY RUSIA i JAKI LUD NAZYWAŁ SIĘ RUSKIM.

Litewscy Xiążęta, a szczególnie Gedymin, korzystając z osłabienia Rosyi z przyczyny napadu Tatarów, oderwali zachodnie prowincye Rosyi, które zdawna stanowiły dziedzictwo potomków S. Włodzimierza Kijowskiego. Ale te oderwane kraje, i pod panowaniem Xiążęstwa Litewskiego, zawsze nazywały się Rusią, a mieszkańcy Ruskim narodem.

Oto jest, co piszą o tej rzeczy Kojatowicz i Gwagnin. Kojatowicz, *Hist. Litv.* T. I, str. 56: „Gdy Xiążęta Ruscy, Mściśław Romanowicz Kijowski, Mściśław Mściśławowicz Halicki i wielu innych, wyszedłszy na pomoc Połowcom przeciw Scytom (Mongolom), pobici zostali; wówczas (str. 57) Litwini, od nikogo nie będąc niepokojeni, skorzystali z niepomysłnych okoliczności dla Ruskich, ku rozpostrzenieniu swych granic w granice Rosyi (str. 261). Pierwszy cudzoziemski rozkazodawca Kijowa był Gedymin, który postanowił tam na swoim miejscu Rządcą Mindofa Holszana (Holsano Duci), wybrawszy go dla tego, że on nieco przedtém przyjął wiarę Chrześcijańską podług obrządku Ruskiego.“ Gwagnin w *Kronice Sarmacyi Europejskiej* (wyd. warsz. 1768 r. str. 223): „Wszakże jednak ten naród Litewski, przez długi czas od początku swego panowania nieznaczny był. Ruś miała nad nim zwierzchność, i trybut od nich odbierała, a mianowicie Xiążę Kijowski, niegdys Ruskiej ziemi Monarcha, odbierał od nich w hołdzie wieniki i лыжи na płecienie kurpiow, a to dla niedostatku i niepłodności ziemi, która jeszcze nie wyprawna była, aby tylko zwierzchność swą nad nimi okazać. Aż potym Mendolphus, abo Mendog, i Witthen z Gedyminem, przedstawili i przewa-

фусъ или Мендогъ, и Витенъ съ Гедиминомъ, славнѣйшіе и сильнѣйшіе тѣхъ Государствъ Князья, одушевленные врожденной храбростію и, пробудивъ духъ рыцарства, бывший долгое время въ усыпленіи, начали освобождаться отъ Русскаго ига, поемому подвергались ихъ предшественники и, наследуя одинъ за другимъ Княжескій престолъ, отчасти мужествомъ, отчасти военными хитростями, столь овладѣли сильными противу Русскихъ Князей, что не только освободились отъ ихъ власти, но даже принудили ихъ платить себѣ ту же дань, которую Литва столь долгое время имъ давала.“

Бароній (*Annales Ecclesiastici* T. VII, стр. 678), основываясь на Польскихъ историкахъ, пишетъ въ 1598 году, что страна Руссовъ (которыхъ Бароній производитъ отъ древнихъ Роксоланъ), была весьма обширна и разпространялась чрезъ всю страну Сарматовъ, граница къ востоку съ Таврическимъ Херсонесомъ и Дономъ, къ югу съ Карпатскими горами, а къ западу съ Польшею и Литвою; что сюда включалась Московія и народы, названные съ начала Россами, а въ послѣдствіи Москвитянами отъ рѣки или города того же имени; что писатели равномерно утверждаютъ всѣ единогласно, что эти народы приняли Христіанство отъ Епископа Константинопольскаго во время Императора Василія и сына его Константина съ назначеніемъ Киевскаго Митрополита.

Далѣе Бароній пишетъ, что въ послѣдствіи назначенъ другой Митрополитъ, а потомъ и Патріархъ въ Москву; что 7 только Епископовъ въ Россіи, покоренной Поляками (изъ числа 20-ти и болѣе Епископовъ), подлежали Митрополиту Киевскому, прочіе же во всемъ относились къ Московскому Патріарху.

inni onych Państw Xiążęta, wziąwszy przedsię przyrodzony on swój animusz męski, i długo ono rzemiosło Rycerskie prochem przypadłe z ziemię podniosszy, poczęli się z jarzma Ruskiego, które się było za antecessorów ich zaczęło, wybijać, i tak jeden po drugim na stolicę Xiążęcą postępując, Ruskim Xiążętom, częścią czerstwością męztwa, częścią wjazdy fortelnemi, tak silnemi byli, że nie tylko jarzmo ich z siebie zrzucili, ale też onych samych do tego przywiedli, że im musieli onże trybut, który im Litwa przez długi czas dawała, dawać.“

Baroniusz (*Annales Ecclesiastici* T. VII, стр. 678), na Polskich polegając autorach, pisze w 1598 roku, że kraj Russów (których Baroniusz wywodzi od dawnych Roxelanów), był bardzo obszerny i rozciągał się przez całą krainę Sarmatów, granicząc ku wschodowi z Chersonesem Tauryckim i Donem, ku południowi z Karpackimi górami, a ku zachodowi z Polską i Litwą; że tu objęte są Moskwa i narody, w początkach Rossami, a w późniejszych czasach Moskwicinami, od rzeki lub miasta tegoż imienia, nazywane; że autorowie również utrzymują wszyscy zgudnie, że te narody religiją Chrześcijańską przyjęły od Biskupa Konstantynopolskiego, Cesarza Bazylego i syna jego Konstantego z ustanowieniem Metropolitę Kijowskiego.

Dalej Baroniusz pisze, że w późniejszym czasie ustanowiony został i drugi Metropolita, a potem i Patryarcha dla Moskwy; że siedmiu tylko Biskupów w Rusi, podbitej przez Polaków (z liczby dwudziestu i więcej Biskupów), podlegało Metropolicie Kijowskiemu; inni zaś we wszystkiem należeli do Patryarchy Moskiewskiego.

На Брестскомъ Соборѣ въ 1596 году находившіеся Епископы: Кіевскій и Галицкій, Владиміирскій и Брестскій, Луцкій и Острожскій, Полоцкій, Витебскій и Мстиславскій, Перемышльскій и Самборскій, Пинскій, и Туровскій, Хелмскій и Белжскій, Львовскій и Каменецкій, названы Русскими (см. Стебельскій, Ч. II, стр. 165).

Народъ, который обращенъ былъ въ XVII вѣкѣ въ Унію, названъ отъ Папы Русскимъ, какъ удостовѣряетъ и Бароній (Annales Ecclesiastici Baronio, Antverpiae 1598 года, Томъ VII, стр. 687. Appendix de Ruthenis a Sede Apostolica receptis), — описывая медаль, выбитую по сему случаю, на которой изображенъ, на одной сторонѣ Папа съ надписью: Латинскою вокругъ: Clemens VIII Pont. Max. A. V. а на другой онъ же Папа, сидящимъ на тронѣ, а предъ нимъ надшій ницъ Россіянъ, съ Латинскою надписью: Ruthenis receptis 1596, то есть: принятіе Россіянъ.

Дворянство въ тѣхъ областяхъ Литовскаго Княжества называлось Русскимъ. Стебельскій, Часть II, стр. 162, пишетъ: „Ипатій Поцѣй, по вступленіи на Владиміирское и Брестское Епископство, дѣлалъ по разнымъ городамъ, какъ Коронны Польской (то есть: на Волини и Подоліи, такъ и Великаго Княжества Литовскаго съѣзды и списки Духовенства, господъ и шляхты Руской, склоняя ихъ къ повиновенію Св. Столицѣ Апостольской Римской” и, какъ видно изъ Стебельскаго (смотри выше Прилож. V), въ половинѣ XVI-го вѣка знатнѣйшія фамиліи Великаго Княжества Литовскаго исповѣдывали тогда Греческую вѣру, что свидѣтельствуется также Русское ихъ происхожденіе *).

(*) Самое отправленіе судопроизводства въ XV, XVI и XVII вѣкѣ по 1697 г., во всемъ Литовскомъ Княжествѣ

На Brzeskim Synodzie w roku 1596-m, znajdujący się Biskupi: Kijowski i Halicki, Włodzimierski i Brzeski, Łucki i Ostrogski, Połocki, Witebski i Mścistawski, Przemyślski i Samborski, Piński i Turowski, Chełmski i Bełzki, Lwowski i Kamieniecki, nazywani są Ruskimi. (об. Stebelski T. II, str. 165).

Lud, który obrócony został w XVII wieku na Unię, nazwany jest od Papieża Ruskim, o czém przekonywa i Baroniusz (w Annales Ecclesiastici Baronio, Antverpiae 1598 roku T. VII, str. 687. Appendix de Ruthenis a Sede Apostolica receptis), opisując medal, bity z tej okoliczności, na którym wyobrażony, z jednej strony Papież, z napisem w koło łacińskim: Clemens VIII Pont. Max. A. V., a na drugiej Papież siedzący na tronie, a przed nim upadły na twarz Rusin z łacińskim napisem: Ruthenis receptis 1596, to jest: przyłączenie Ressayan.

Szlachta w tych prowincjach Xięztwa Litewskiego nazywała się Ruśką. Stebelski T. II, str. 162 pisze: „Hipacyusz Pociej po wstąpieniu na Biskupstwo Włodzimierskie i Brzeskie, czynił po różnych miastach, tak w Koronie Polskiej (t. j. Wołyn i Podole), jako i W. Xięztwie Litewskiem, zjazdy i spiski Duchowieństwa, Panów i Szlachty Ruskiej, wiodąc ich do oddania posłuszeństwa S. Stolicy Apostolskiej Rzymskiej” i jak się okazuje ze Stebelskiego (p. wyżej Dod. V), w połowie XVI-go wieku, znakomitsze familie Wielkiego Xięztwa Litewskiego wyznawały w ów czas religiję Greeką, co przekonywa także o Ruskiem ich pochodzeniu *).

*) Samo odbywanie spraw sądowych w XV, XVI i XVII wieku do 1697-go roku, w całym Xięstwie Litewskiem, w ję-

Въ грамотѣ Іоанна Казимира въ 1650 году сказано: „А народъ Русскій весь, духовнаго и мірскаго, Дворянскаго и нисшаго чина, при древнихъ правахъ и вольностяхъ сохраняя, общали мы на нынѣшнемъ сеймѣ относительно уничтоженія Уніи, поступить такъ, какъ о томъ съ Преосвященнымъ Отцемъ Метрополитомъ Кіевскимъ и Духовенствомъ условлено было, и весь народъ Русскій успокоить, въ ихъ вѣрѣ Греческой удовлетворить.” (смотри. Іезуита Кулеша Віага Православна Wilno. 1704 стр. 276).

Гвагнинъ Італіанецъ, бывшій въ Польской службѣ въ XVIII-мъ вѣкѣ, описываетъ положеніе и предѣлы земли Русской слѣдующимъ образомъ (смотри. *Kronika Sarmaciei Europaeae* стр. 323): „Русская земля, которая изъ давна Роксолонією называлась, лежитъ къ востоку при Бѣломъ озерѣ, рѣкѣ Танаисѣ, отдѣляющей Азію отъ Европы, къ западу граничитъ съ землями Валахій и Молдавіи, къ югу отдѣляютъ ея горы Татры. Она есть троюкая: одна бѣлая, другая черная, третья червонная. Бѣлая около Кіева, Мозыря, Мстиславля, Витебска, Орши, Полоцка, Смоленска и земли Сѣверской съ давнихъ временъ принадлежитъ къ Великому Княжеству Литовскому. Черная въ земляхъ Московской около Бѣлаго озера и къ предѣламъ Азій. Червонная при горахъ, прозываемыхъ Бескедами; Червоною Русью

на одномъ Русскомъ языкѣ и даже на Жмуди (какъ удостовѣряютъ акты книги того времени, находящіяся нынѣ въ архивахъ Уездныхъ Судовъ Поцевѣжа и Росіенъ главнаго города Самогитіи), гдѣ народъ до сихъ поръ, сохранялъ Литовско-Жмудскій языкъ, свидѣтельствуя, что въ Литовскомъ Княжествѣ Дворяне большею частію происхожденія Русскаго; ибо безъ сего, въ то время, когда еще было не много учащихся и мало образованія, языкъ Русскій не могъ бы доучить между дворянствомъ такой всеобщности.

Въ дипломатіе Јана Казимира въ року 1650-мъ выражено: „А народъ Ruski wszystek, Duchownego i Swieckiego, Salacheckiego i pospolitego stanow, przy prawach i wolnościachъ dawnychъ zachowującъ, obiecalіsmy na terazniejszymъ Sejmie, względemъ Unii zniesienia, takъ jakoby zъ Wielebnymъ wъ Bogu Ojcemъ Metropolitą Kijowskimъ i Duchowienstwemъ namówiono było, postąpić i народъ wszystkie Ruski uspokoić, wъ ichъ religii Gręckiej ukontentować.” (Об. *Jezuity Kulęszy Wiara Prawosławna. Wilno. 1704 str. 276*).

Гвагнинъ, Влохъ, который былъ въ войскѣ польскіемъ въ XVII-мъ вѣкѣ, описываетъ положеніе и границы земли Руской, въ способъ слѣдующій (об. *Kroniki Sarmaciei Europaeae* стр. 323): „Ruska земля, которую здѣвна Роксоланія зовутъ, оде востоку солнца лежить при Бѣлымъ озеромъ, при рѣкѣ Танаисъ, которая Азію отъ Европы дѣлитъ, къ западу Валахій и Молдавской землі погранична: оде полудня дѣлятъ ея горы Татры. А есть троюкая, одна Бѣлая, другая Черная, третья Червонная. Бѣлая около Кіева, Мозыря, Мстиславля, Витебска, Орши, Полоцка, Смоленска, землі Сіевіерской, которая зъ давна до Великаго Князтва Литовскаго принадлежитъ. Черная въ землі Москiewской около Бѣлаго-озера, и тамъ wszędzie къ Азій. Червонная при горахъ, которые Бескѣдами зовутъ, Которей Король Польскій розказуе, и до Короны принадлежитъ: jako въ Кошомы, въ Зыдочовіе,

только Рускимъ, а nawet на Жмудзи (о чемъ przekonują книги актовые зъ owego czasu, znajdujące się terazъ wъ архивахъ Sądowъ Powiatowychъ, Poniewieżа и Росіенъ; главнаго miasta Жмудзи), гдѣ людъ dotądъ zatrzymałъ языкъ Litewsko-Жмудзкий, — dowodzącъ, że въ Księstwie Litewskimъ Szlachta по więkшей części jestъ pochodzenia Ruskiego: gdyby bowiem nie to, wówczas, kiedy szkółъ nie wiele było i mało ukształcenia, językъ Ruski nie mógłby otrzymać między Szlachtą takъ powszechnego używania.

повелеваетъ Король Польскій и она принадлежитъ Коронѣ. При этихъ горахъ, находятся уѣзды: Галицкій, Пржемышльскій, Самборскій, а посреди ихъ городъ Львовъ, глава всей Русской земли, принадлежащей къ коронѣ Польской. Жители въ Руси: Словяне, Русские, Греки и Армяне."

Въ семъ же описаніи онъ означаетъ, въ числѣ Русскихъ знатныхъ фамилій, Князей: Острожскихъ, Заславскихъ, Пронскихъ, Чарторижскихъ, Сангушковъ, Коширскихъ, Висневецкихъ, Збаражскихъ, Четвертыньскихъ, Порицкихъ, Воронецкихъ, Рожинскихъ.

О Волыни и Украинѣ Гвагинъ пишетъ (стр. 329), что жители сей страны имѣютъ языкъ, писмо, обычаи Русские и Русскую вѣру. О Вильнѣ говоритъ (стр. 300) „въ этомъ городѣ церквей Римскаго и Русскаго исповѣданія, каменныхъ и деревянныхъ, находится около сорока. Митрополитъ имѣетъ свою Каѳедру въ Русской Церкви Пресвятой Богородицы, имя Пречистою называемой; а во всемъ Княжествѣ Литовскомъ Русскихъ Владыкъ (Епископовъ) семь: Полоцкій, Владиміръскій, Луцкій, Пинскій, Кіевскій, Пржемышльскій и Львовскій, который тоже пользуется званіемъ Митрополита."

Далѣе говоря о вѣроисповѣданіи Московскаго Государства (стр. 499), пишетъ: „предъ нами во всей Руси, какъ въ подвластной Московскому Государству, такъ и въ принадлежащей Литовскому Княжеству, равно и въ той, которая принадлежитъ Королевству Польскому, одинъ былъ Митрополитъ, который прежде имѣлъ пребываніе въ Кіевѣ, Русскомъ главномъ городѣ: послѣ во Владиміръ, а напослѣдокъ въ Москвѣ. Но какъ Митрополитъ Московскій, каждый семь лѣтъ, отъ Руси, принадлежащей

въ Снѣтynie, въ Рохатynie, въ Буску, etc. Pod temiż górami są powiaty: jako Halicki, Przemyslski, Samborski, a wpośrodku jest miasto sławne Lwów, i dwa zamki, wierzchny i dolny, tam jest głowa wszystkiej Ruskiej ziemi: do Korony Polskiej przynależącej. Lud w niej Słowiański, Grecki i Ormiański."

W témże opisanii kładzie on w liczbie znakomitszych domów: Xiążąt Ostrogskich, Zasławskich, Prońskich, Czartoryskich, Sanguszków, Koszyrskich, Wiszniowieckich, Zbarańskich, Czetyrtyńskich, Poryckich, Woronieckich, Rożyńskich.

О Волыни і Украині Гвагинъ пише (стр. 329), że mieszkańcy tego kraju mają Ruski język, pismo, obyczaje Ruskie i Ruską wiarę. О Вильні мови (стр. 300): „W tym mieście kościołów Rzymskiej i Ruskiej religii, murowanych i drewnianych, jest około czterdziestu. Metropolit też Ruski w cerkwi Ruskiej wielkiej, Najświętszej Pannie, którą oni Przeczystą nazywają, poświęconej, stolicę swą ma. A we wszystkiém Xięstwie Litewskiém Ruskich Władyków (Episkopów) siedm: Połocki, Włodzimierski, Łucki, Piński, Kijowski, Przemyslski i Lwowski, który też Metropolitskiego tytułu używa."

Далѣй, мови́а́с о рели́гії Москіевського па́нства, пише, (стр. 499): „wszystkiej Rusi przedtem, tak tej, która do Moskiewskiego, jako tej, która do Litewskiego Xięstwa, także i tej, która do Królestwa Polskiego należy, jeden był Metropolit, który pierwiej stolicę swą miał w Kijowie, Ruskim głównym mieście: potem była przeniesiona do Włodzimierza, a naostatku do Moskwy. A gdy Metropolit Moskiewski co siedm lat od Rusi, która do Wielkiego Xięstwa Litewskiego należała, dań wybierając, nie

Великому Княжеству Литовскому, собиравъ дань и тѣмъ не малую сумму денегъ вывозилъ изъ Литвы въ Москву; то Витольдъ, Великій Князь Литовскій, желая сіе отклонить, созвавъ Епископовъ и Духовныхъ Русскихъ, по совѣту ихъ въ своей Руси избравъ Митрополита, который проживаетъ въ Вильнѣ, главномъ городѣ Великаго Княжества Литовскаго, въ церкви Божіей Матери, которую Русь Пречистою зоветь. Но не всегда этотъ Митрополитъ пребываетъ въ Вильнѣ, потому, что здѣсь находится другой Епископъ Виленской главный, обряда Римской церкви; ибо мѣщане Виленскіе исповѣдуютъ вѣру Римскую; но на половину между ними есть Русь, и потому столько же много тамъ находится Русскихъ, какъ и Римскихъ церквей (1)."

Въ лѣтописи Польскаго Историка Бѣльскаго „Хроника всего міра“ 1564 г., книга IX, о Княжествѣ Московскомъ, стр. 427 сказано: „откудабы непронсходили Русскіе или Москва, всѣ они говорятъ Славянскимъ языкомъ, и Христиане; одни Греческаго, а другіе Римскаго обряда.“

„Земли Русскія граничатъ къ югу съ горами, которыми мы называемъ Бѣзидами (Карпатскія), а по преданію древнихъ Историковъ, рѣкою Днѣстромъ и Чернымъ моремъ; къ востоку съ рѣкою Волгою, а къ северу великимъ моремъ Балтійскимъ и Ледовитымъ; но незадолго до сего времени Турки завоевали многія ихъ страны, какъ то: Валахію и по всему берегу Понтійскаго моря, гдѣ лежатъ Килия, Бѣлгородъ, Перекопъ, Очаковъ и иные. Другія части Русскихъ земель состоятъ

малѣнкіе деньги зъ Litwy do Moskwy wywoził. Witold, Wielkie Xiążę Litewskie, grzesz zrozumiawszy, a prowincyom swoim, aby skarbu z dóbr swoich do obcych rąk nie tracili, chcąc zabieść, Biskupy i Opaty Ruskie zezwawszy, z radą ich Metropolita w swej Rusi obrat, który stolicę swą ma w Wilnie, w główném mieście Wielkiego Xięztwa Litewskiego, w Cerkwi Panny Najświętszej, którą Ruś Przczystą nazywa. Ale nie zawsze ten Metropolit mieszka w Wilnie, gdyż jest inszy Biskup najwyższy Wileński, według porządku Kościoła Rzymskiego: bo mieszczenie Wileńscy Rzymską wiarę trzymają; acz napoty między nimi jest Rusi, i tak wiele tam jest Ruskich, jako i Rzymskich Kościołów (1)."

W dziele Polskiego Pisarza Bielkiego pod tytułem: „Kronica wszystkiego świata 1564 r.“ w Księdze IX, o Księżwiewie Moskiewskiem str. 427 powiedziano: „Zkądkolwiek rzeczeni są Rusacy albo Moskwa, wszyscy są Słowiańskiego języka i Krześcianie, jedni obyczajem Greckim, drudzy Rzymskim.“

„Ruskie krainy zamykają się górami od południa, które zowiemy Bieszczad, a rzeką Dniestrem, według starych historyków, i morzem Pontyjskim, a od Wschodu słońca rzeka Wołga; od Północy morzem wielkim Bałtyckim, aż do morza Lodowatego; lecz niedawnemi czasy Turcy posiedli ich krain niemało, jako w Wataaszach i wyszędzie nad morzem Pontyjskim, gdzie leży Kilia, Białogród, Przekop, Oczakow i inne. Insze części Ruskich krain dzierżą trzej wielcy panowie. Pierwszą część największą dzierży

(1) Лѣтопись Гвагнина издавна имѣла первоначально на Латинскій языкъ, а потомъ, по его старанію, переведена на Польскій языкъ и издавна въ 1611 году.

(1) Kronika Gwagnina wydana przez niego naprzód po łacinie w 1578 r., potem zaś za jego staraniem na język polski przetłumaczona i wydana w 1611 roku.

подъ властью трехъ великихъ державъ. Moskiewski Książ, Drugą Litewski, Trzecią
Первою значительнѣйшею частью вла- Król Polski, zwłaszcza Nadolne ziemie i Pod-
дѣетъ Московскій Князь, второю Литов- dlasie (2).

но: Подолією и Подляхією (2).“

Стриковскій въ своей лѣтописи 1582 г. (Kronica Polska, Litewska, Żmódzka, i
wszystkiej Rusi Kijowskiej, Moskiewskiej, Siewierskiej, Wołhińskiej, Podolskiej, Pod-
gorskiej, Podlaskiej etc., издание Варшавское 1766 г. стр. 110) пишетъ: „А Русскіе или
Россійскіе нареды съ обывателями свои-
ми Славянскаго языка овладѣли и насѣ-
лили большую часть Европы и нѣкото-
рыя страны Азіи, начиная отъ Ледовита-
го до Средиземнаго и Адриатическаго мо-
ря, гдѣ Венеціанскія владѣнія, — также
отъ Лифляндскаго, Прусскаго или Бал-
тійскаго и Венедскаго моря, до Каспій-
скаго, Понтійскаго, Езейскаго и Гелес-
понтскаго и проч.; по въ нѣкоторыхъ мѣ-
стахъ, по смежности и различію странъ,
смѣшались со Славянами и другіе наро-
ды, какъ то: Литва, Лотва, Татары, Гре-
ки, Италіанцы и Нѣмцы.“

„Но откудабы производили Русаки
и другіе Русскіе народы имя и названіе
свое, всѣ они употребляютъ Славянскій
языкъ и всѣ уже Христіане; одни (ко-
торыхъ большая часть) Греческаго обря-
да, какъ то: Москва, Бѣлорусцы Литов-
скіе, Болгары, Босняки, Сербы и проч.,
другіе слѣдуютъ ученію Римской церкви,
а именно: Поляки, Мазовшане, Чехи, Мо-
равы, Хорваты, Далматы, Поморяне, Си-
лезцы, Каринтіяны, Штирійцы, Рагузій-
цы и многіе другіе, говорящіе Славяно-
Русскимъ языкомъ.“

(2) Бѣльскій на страницѣ 427 упоминаетъ также
разныя мнѣнія о названіи Руссовъ: „одни, говоритъ
онъ, выводятъ сіе прозваніе отъ Русса, брата Лехова,
другіе отъ города Руссы; находящагося неподалеку Нов-

Стрыkowski w swojej Kronice 1582 г. (Kronica Polska, Litewska, Żmódzka, i
wszystkiej Rusi Kijowskiej, Moskiewskiej, Siewierskiej, Wołhinskiej, Podolskiej, Pod-
gorskiej, Podlaskiej, etc., wydanie Warszaw-
skie 1766 г. str. 110). pisze: „A Ruskie albo
Rossieyskie narody z swoimi Sławiańskiego ję-
zyka obywatelmi, większą część Europy i A-
zyi, niektóre kąty, począwszy od morza Lo-
dowatego, aż do morza Międzyziemskiego
i Adryatyckiego, gdzie Weneckie dzierżawy,
także od Liffłantskiego, Pruskiego, albo Bal-
tyckiego i Wenedyckiego morza, aż do Kas-
pijskiego, Pontskiego, Ezejskiego, Helespont-
skiego etc, morza posiały i napętniły, acz
się też miejscami insze narody, jako Litwa,
Łotwa, Tatarowie, Grekowie, Włoszy i
Niemcy między Słowakami, według przyłe-
głości i różności krain, zmieszały.“

„Ale z kądkolwiek Rusacy i insze Ruskie
narody imię i nazwisko mają, tedy wszyscy
Sławianskiego języka używają i wszyscy już
są Chrześcianami, jedni według obrzędów
(których jest większa część) Greckich, jako
Moskwa, Białorusacy Litewscy, Bołgarowie,
Bosnowie, Serbowie etc. Drudzy według
Rzymskiego powszechnego kościoła nauki,
jako Polacy, Mazurowie, Czechowie, Moraw-
cy, Karwaci, Dalmatowie, Pomorzycy, Słę-
żacy, Karintowie, Stiriowie, Ragussowie i
inszych wiele narodów Sławiańskiego Rus-
kiego języka używających.“

(2) Bielski na karcie 427 wzmiankuje także o różnych
słaniach w nazwaniu Rosow: „niektórzy mniemali wyniść
od Russa brata Lechowego, niektórzy od miasteczka ra-
czonego Russo, niedaleko Nowogrodu, niektórzy od barwy

Симонъ Старовольскій въ Географіи Польши, изданной въ 1656 году на Латинскомъ языкѣ въ Вольфенбютелѣ стр. 35, въ статьѣ Россія пишетъ такимъ образомъ: „Подвластное Королю Польскому обширное Царство Руси, простирается въ длину отъ Покуціи (3) къ предѣламъ Ливоніи на 200 почти миль, въ ширину отъ малой Польши и Литвы къ востоку до обширныхъ татарскихъ степей или Московіи на 120 миль. Раздѣляется на Бѣлую Русь, которая принадлежитъ Великому Княжеству Литовскому и на Червоную Русь, которая собственно прозывается Роксоланією и принадлежитъ Польшѣ. Третья часть положеніе имѣетъ за Дономъ и источниками Днѣпра, прозывается съ давнихъ временъ Черная Русь, а позднѣе начали ее обыкновенно называть Московією. Сіе обширное Царство, отъ города и рѣки Москвы, получило такое названіе Московіи, а прежде именовалась Азіатская Сарматія; наша же (то есть находившаяся при Старовольскомъ во владѣніи Польши); Днѣпровская Русь Европейскою Сарматією, а самая Польша обыкновенно Вандалією называлась.”

А въ Географическомъ словарѣ Карпинскаго, изданномъ 1766 года въ Вильнѣ на Польскомъ языкѣ, стр. 492, въ статьѣ Русь означено: „Русь заключаетъ въ себѣ, сверхъ Руси Московской, Литовскую Русь, которая дѣлится на Бѣлую и Черную; Бѣлая

города, нѣкоторые отъ Руссыхъ воловъ, нѣкоторые отъ Роксоланъ; но Москва этому не вѣритъ, а полагаетъ, что названіе Руси (Россіи) дано отъ разсѣянїя, въ чемъ они соглашаются съ Греками, которые ихъ называютъ (или всѣхъ Сарматовъ) зрогу, то есть: разпространенные, ибо народъ сей разсѣянъ по всей Европѣ. Латинцы ихъ называютъ Роксоланами, Роксоланами, Рутенами. Тоже самое пишетъ Гвагнинъ и Стрикковскій на счетъ названїя Русскихъ. (См. Лѣтоп. Гвагнина стр. 313. Стрикковского стр. 109 и 110).

(3) Покуція въ Галиціи близъ Трансильваніи.

Symon Starowolski w Jeografii Polski, wydanej w 1656 roku w języku łacińskim w Wolfenbüttel str. 35, pod artykułem Rosyya, tak pisze: „Podlegające Królowi Polskiemu obszerne Królestwo Rusi, rozciąga się wzdłuż od Pokucia (3) do granic Liwonii na mil 200 prawie, wszecz od Mało-Polski i Litwy ku wschodowi do rozległych stepow Tatarskich albo Moskwy na 120 mil. Dzieli się na Ruś Białą, która należy do Wielkiego Xięstwa Litewskiego i na Ruś Czerwoną, która właściwie nazywa się Roxolaniją, i należy do Polski. Trzecia część położenie ma za Donem i źródłami Dniepru, zowie się z dawnych czasow Rusią-Czarną, a później zaczęli ją zwyczajnie nazywać Moskwą. To rozległe państwo, od miasta i rzeki Moskwy, otrzymało nazwisko Moskwy, a przedtem mianowana była Sarmacyą Azyatycką; Nasza zaś (t. j. za Starowolskiego do Polski należąca), Dnieprowska Ruś, Sarmacyą Europejską, a sama Polska pospolicie Wandalią nazywana.”

W Lexykonie Jeograficznym Karpińskiego, wydany 1766 roku w Wilnie w języku Polskim str. 492 pod wyrazem Ruś opisano: „Ruś, prócz Rusi Moskiewskiej, zamyka Litewską Ruś, która dzieli się na Białą i Czarną. Biała Ruś ma wojewódz-

stwo rumiana czarnej (gdzie i dziś mowiemy ruse włosy), drudzy od Roxolanii; ale Moskwa temu wiary nie daje, jedno za to mając, iż Ruś wzwana jest od rozsiania, to jest od rossiejs, a w tym się zgadzają z Grekami, którzy ją zowią (albo wszyscy Sarmaty) spory, to jest: rozproszeni, bo się po wszystkiej Europie rozsiali. Zowią je też Łacinnicy Rossani, Roxolani, drudzy Ruteny” toż samo pisze Gwagnin i Strzykowski o nazwaniu Russinów. (Obacz Kronika Gwagnina str. 313 i Strzykowski str. 109 i 110).

(3) Pokucie w Galicyi ku ziemi Siedmiogrodzkiej.

Русь имѣтъ Воеводства: Мстиславское, Подольское, Витебское и Смоленское; Черная Русь имѣтъ Воеводства: Новогрудское, Минское—и Русь Польскую или Червоную или малую, которая имѣтъ Воеводства: Русское, Белжское, Подольское, Киевское, Волыньское, Брацлавское, Черниговское и земли Хелмскую и Галицкую „

Изъ вышеприведеннаго согласнаго свидѣтельства Польскихъ Писателей xvi-го, xvii-го и xviii-го вѣка слѣдуетъ, что области, нынѣ составляющія Западныя Губерніи, заключаая въ себѣ коренное население Русское, употреблявшее языкъ Русскій, сохраняли всегда и подъ властію Литовскаго Княжества и Польши, названіе Руси и Русскаго народа (4).

ПРИЛОЖЕНИЕ VIII. О ДРЕВНЕЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ВЪ ВІЛЬНІ, НАЗЫВАЕМОЙ ПЯТНИЦКОЮ.

Въ городѣ Вильнѣ, на томъ мѣстѣ, гдѣ нынѣ находятся стѣны Церкви *Пятницкою* или *Патенкою* называвшейся, въ древнія времена была мошельня языческаго бога *Рагутиса* (5). По описанію, заключа-

(4) О древней принадлежности Россіи западныхъ губерній и о томъ, что сдѣланы сіи заключаютъ коренное Русское население, пишетъ извѣстный географъ Мальтъ Брюкъ. см. *Précis de la Géographie Universelle*. Bruxelles 1829. T. III. p. 605. Dans les woïwodats de Witepsk, de Mogilew, de Minsk, de Novogrodek et de Brzesc, formant la *Russie lithuanienne*, les paysans conservent la langue rousniaque et la religion grecque. p. 608. La *Russie lithuanienne* comprenait une partie des conquêtes que les grands-ducs de Lithuanie avoient faites sur les Russes, dans le 13 et 14 siècles. p. 612. C'est toujours le vrai peuple russe, depuis Lemberg, Halicz et Kiovie, jusqu'à Wologda et Woronesch, qui constitue le noyau de l'empire la dernière reprise fut exercée de nos jours sur les Polonais; car l'Ukraine, la Podolie, la Wolhynie, étaient d'anciennes contrées russes.

(5) Рагутисъ былъ богъ медоваровъ, пчельниковъ, пивоваровъ и винокуровъ: ему поклонялся народъ во время пиршествъ при употребленіи горячихъ напитковъ. Иначе называли его Бублосъ и Бубилосъ. Ласицкій утверждаетъ, что Русскіе поклонялись этому идолу подъ именемъ Зосима. (Нарбутъ въ *Ист. Лит. Народа* Томъ I, стр. 15).

twą Mściślawskie, Połockie, Witebskie i Smoleńskie; Czarna ma województwa: Nowogródzkie i Mińskie; i Rus' Polską albo Czerwoną albo Małą, która ma województwo Ruskie, Belskie, Podolskie, Kijowskie, Wołyńskie, Bracławskie, Czernihowskie, i ziemię Chełmską i Halicką."

Z wyżej przywiedzionych zgodnych świadectw pisarzy Polskich xvi-go, xvii-go i xviii-go wieku, wypada, że prowincye, w których się dzisiejsze Gubernije Zachodnie składają, zawierając w sobie pierwotną ludność Ruską, używając języka Ruskiego, zachowywały zawsze i pod panowaniem Xięstwa Litewskiego i Polski, nazwisko Rusi i Ruskiego narodu (4).

DODATEK VIII. O STARODAWNEJ PRAWOSŁAWNEJ CERKWI W WILNIE, PIATNICKĄ ZWANĄ.

Natém miejscu w Wilnie, gdzie dzisiaj stoją szczędy Cerkwi, *Piatnicką* lub *Piacionką* zwaną, była bałwochwalnia Ragutisa (5). Podług opisu, pozostałego w rękopiśmie

(4) O dawném gubernij zachodnich do Rosyi przynależeniu, i o tém, że kraje te mają pierwotną ludność Ruską, czytamy w sławnym *Geografie Malte-Brun*, ob. *Précis de la Géographie Universelle*. Bruxelles 1829. T. III, p. 605. Dans les woïwodats de Witebsk, de Mogilew, de Minsk, de Novogrodek et de Brzesc, formant la *Russie lithuanienne*, les paysans conservent la langue rousniaque et la religion grecque. p. 608. La *Russie lithuanienne* comprenait une partie des conquêtes que les grands-ducs de Lithuanie avoient faites sur les Russes, dans le 13 et 14 siècles. p. 612. C'est toujours ce vrai peuple russe, depuis Lemberg, Halicz et Kiovie, jusqu'à Wologda et Woronesch, qui constitue le noyau de l'empire la dernière reprise fut exercée de nos jours sur les Polonais; car l'Ukraine, la Podolie, la Wolhynie, étaient d'anciennes contrées russes.

(5) *Ragutis* bóg miodowników, bartników, piwowarów, gorzelników, wielbiony szczególniej potrawą biesiad od zagranej trunkiem tłuszczy. Inaczej zwano go *Bublos* i *Bubilos*. Łasicki powiada, że Rusini kłaniali się temu bogowi pod imieniem *Zosim*. (Narbutt *Dz. Nar. Lit.* T. I, str. 15).

ищемся въ рукописи Ксендза Лодзят (6): „Храмъ сей находился на Боль-
„шой улицѣ при новомъ Рыбномъ рын-
„кѣ гдѣ нынѣ каменный домъ Ксендзовъ
„Унитовъ. Языческій храмъ этотъ уни-
„чтоженъ около 1331 года, по повелѣнію
„супруги Великаго Князя Литовскаго и
„Русскаго Ольгерда, Ульяны, дочери Кня-
„зя Витебскаго (7). Эта благоверная Кня-
„гиня, защита тогдашнихъ Христіанъ Рус-
„скаго происхожденія или вѣры, на мѣ-
„стѣ сказанной молельни воздвигла Цер-
„ковь, назначивъ къ ней особаго приход-
„скаго священника. Церковь сія въ про-
„стонародіи именовалась *Петіонка*, отъ
„древняго урочища, получившаго свое имя
„отъ жрецовъ Рагутиса, называвшихъ
„*Петимники* или *Потимникай* (8). Церковь

X. Łodziaty (6): „Świątynia ta znajdowała się na
„Wielkiej ulicy przy nowym Rybnym Ryn-
„ku, gdzie dziś kamienica Jmć XX. U-
„nitów, która na miejscu tej bożnicy stoi.
„Bożnicę zniszczono *circa annum* 1331, za
„rozkazem Uliany, Xiążęcia Witebskiego co-
„ry, chwalebnej i świętej pamięci Pani, żo-
„ny Wielkiego Xiążęcia Litewskiego i Ru-
„skiego Olgerda (7). Ta pobożna Chrześciana-
„ska Xiężna, podpora w swym wieku Chrze-
„ścian Ruskiego szczepu, *alias* Kościoła, na
„miejscu wyż rzeczonej bałwochwalnicy Ra-
„gutisa, cerkiew z parochem fundowała,
„co się i dziś nazywa *vulgariter* Petionka,
„od uroczyska dawnego, które poszło od
„popow Ragutisowych *Pietiniki* *alias* *Poti-
„nikaj* zwanych (8), to jest: rozpusty mi-
„strzowie. Monument to wielkiej chwały

(6) Рукопись Ксендза Лодзятъ оставлена между 1649 и 1669 годами. (Нарбутъ въ Лит. Ист. Т. I. стр. 231).

(7) Нарбутъ, исправляя повѣствованіе Ксендза Лодзятъ, основанное на лѣтописи Стрыйковскаго, заклю-
чаетъ, что это должно было совершиться въ началѣ
царствования Ольгерда, вступившаго на престолъ въ 1345
году, поочечіемъ первоначальной жены его Маріи Кня-
жны Витебской. (Исторія Литовскаго Народа Томъ
VII. Прибавленіе XVII, стр. 168).

(8) И Нарбутъ тоже утверждаетъ, что названіе сей
церкви могло произойти отъ Петимниковъ. Крестоносцы
въ сочиненіяхъ своихъ именуютъ ее Храмомъ Св. Пра-
седы или Прасковіи. На Греческомъ языкѣ слово Пра-
сковія означаетъ день Предеуботній, или Пятницу; по-
чему церковь сія называлась была по Русски Пятницею
отъ Пятницы. По народнымъ преданіямъ, Богослуже-
ніе въ этой церкви отправлялось по пятницамъ. Мо-
жетъ быть, что языческіе Пятимники исправляли обря-
ды своей вѣры въ тотъ же день недѣли, какъ посвя-
щенный Меркуву, Царю Воговъ, и что Христіане у-
держали этотъ обычай, такъ какъ при разпрестрашеніи
Христіанской вѣры принято было правило: съ обра-
щеніемъ въ Христіанство Края, города, или селенія, воз-
двигать церкви въ тѣхъ мѣстахъ, гдѣ находились язы-
ческія молельни, введя Богослуженіе, торжественные
обряды и праздники Христіанскіе, по возможности въ
тѣ самые дни, въ которые это исполнялось у язычи-
ковъ. Въ г. Виленѣ Католическія церкви: Каседра-
ная, Св. Яна, Св. Петра, Св. Іакова, востроены на мѣ-
стахъ языческихъ храмовъ и посвященныхъ Богомъ
рощъ. Праздникъ *Росы* отправляемъ былъ Литовцами

(6) Rękopism X. Łodziaty pisany między latami 1649-m
a 1669-m. (*Tamże* str. 231).

(7) Narbutt, prestując podanie X. Łodziaty, oparte na
kronice Strzykowskiego, utrzymuje, że to musiało nastąpić za
staraniem pierwszej Olgerda żony, Maryi Xiężniczki Witeb-
skiej, w pierwszych latach jego panowania, zaocynającego się
od 1345-go (*Dz. Nar. Litt. T. VII, Dod. XVII, str. 168*).

(8) Również i Narbutt sądzi, iż nazwanie cerkwi
mogło pozostać od Pietimików, których i *Piatiniki* nazywa-
li. Ksążęcy w pismach swoich cerkiew tę nazywają S. Pra-
sedy albo Praskewii. W greckim języku, wyraz Pa-
rasceve, oznacza dzień przedsobotni czyli piątek. Od czego
cerkiew ta nazwana Piatnicką zruska od Piatnicy (piątku).
Podług miejscowych podań, nabożeństwo w tej cerkwi odpra-
wiano się w dni piątkowe. Męże i poganacy Piatiniki, obrządku
swej wiary odbywali w tym dniu, jako poświęconym Perka-
nowi, królowi bogów, a co i chrześcijanie zatrzymali: gdyż to
było zwyczajem w czasach początkowych szerzenia się Chrze-
ścijaństwa: po nawróceniu się jakiego kraju, miasta, lub osady,
wznosić kościoły chrześcijańskie, na miejscach pogańskich me-
danki, i zaprowadzać w nich nabożeństwo, uroczystość ob-
chodu, niektóre nawet obrządki podobne, w tych samych lub
zblizonych dniach, w których były obchodzone u poga-
nów. W samem Wilnie kościoły: Katedrały, S. Jana, S. Pie-
tra, S. Jakóba, stoją na miejscach świątyni pogańskich
i gajów poświęconych. Święto *Rosy* było u Litwi-
nów obchodzone w dniu 23 Czerwca, to jest: u Chrze-
ścian w wigilię S. Jana. Miejsce tego obchodu dotę-
dosi nazwano *Rosy*. Przed laty esterdyński kłku sa-

„сія есть великій памятникъ славы въ
„Вильнѣ, первый каменный храмъ истин-
„наго Бога, воздвигнутый въ Литовской
„столицѣ и землѣ (9). Для любителей
„отечественной исторіи она вѣчный сви-
„дѣтель памяти Благочестивой Княгини.
„Гробъ ея (10) въ сей церкви отъ народа
„всегда былъ чтимъ съ великимъ благо-
„говѣніемъ и даже Московитяне, многокра-
„тно разоравшіе Вильно, храмъ сей оста-
„вляли неприкосновеннымъ, хотя оный
„и принадлежалъ къ Уніи.”

Посланники Крестоносцевъ, около 1357
года къ Ольгерду присланные, описывая
эту церковь, именovali ее церковью при-
дворною Св. Пракседы или Прасковіи.
Они въ ней были во время торжествен-
наго богослуженія и въ описаніи томъ изъ-
яснились, что женщины во время этого бо-
гослуженія, находившіяся въ церкви, по-
мѣщались на большой галлерей, закрытой

„w mieście Wileńskim i pierwszy kościół
„murowany Boga przedwiecznego, edifiko-
„wany na Litewskiej stolicy i ziemi (9).
„A dla świadomych amatorów rzeczy ojczy-
„stych wielce szacowny pamięci wiecznej
„świadek, tak osobliwej Pani. Grób jej (10)
„w tej Cerkwi szanował zawsze z wielką,
„pobożnością lud prosty i Rusin moskiewski,
„tylekroć burząc miasto Wileńskie, nie ty-
„kał tej cerkwi, starej Witebskiej Pictionki,
„chociaż już w Unii s. będącej.”

Postowie krzyżaccy, około roku 1357-go
do Olgerda przysyłani, opisując tę Cerkiew,
zowią S. Praxedy, czyli Praskowii, nadwor-
ną; byli w niej podczas wielkiego nabożeń-
stwa, na którym damy wszystkie znajdowa-
ły się na wielkim balkonie, osłoniętym siat-
ką zieloną, że tylko cienie ich widziane być
mogły. Autor Dziejow Litewskich Narbutt,
porównawszy opisanie postów krzyżackich

23-go Іюня, т. е. на канунъ дня Св. Іоанна у Христіанъ.
Мѣсто, гдѣ это совершалось и по сіе время именуется
Роса. Назадъ тому 40 лѣтъ основано тамъ Кладбище;
но и прежде того, хотя въ означенномъ мѣстѣ не
было ни церкви, ни кладбища, каждый годъ 24-го Ію-
ня, то есть въ день Св. Іоанна, народъ собирался и до
сего времени собирается, для гулянія и увеселеній.

(9) Въ Вильнѣ сохранилось преданіе, что первымъ
Христіанскимъ храмомъ въ здѣшнемъ городѣ есть ма-
ленькій Костель во имя Св. Николая, принадлежащій
Францисканскому Монастырю и состоящій на Жмуд-
ской улицѣ. Напротивъ того Крашевскій пишетъ, что
Костель сей построенъ не прежде 1440 году, (см. Кра-
шевскій *Wilno od początków jego T. II, str. 309. u wy-
sze tego приложение III.*)

(10) Это гробъ Маріи, Княжны Витебской: ибо Улья-
на, Княжна Тверская, вторая жена Ольгерда, погребена
въ Церкви Пречистой Богородицы, гдѣ и самъ Оль-
гердъ, по ея старанію, при кончинѣ своей окрещенъ и
похороненъ. (Хроника Никоновская въ Ист. Карамзи-
на Т. V. примѣч. 60. Ист. Лит. Нарбутъ Т. V. стр. 285.
Лѣтописца Даниловича стр. 189.) Въ 1810 году при пе-
редѣлкѣ этой церкви была вырыта въ присутствіи Г. Мар-
цинковского жестяная гробовая доска съ Русскою надписью
имени Княгини Ульяны. Эта доска взята въ то время
бывшимъ Ректоромъ Виленскаго Университета, Малев-
скимъ; гдѣ же теперь находится, не извѣстно.

łożono na niém cmentarz. Lecz i dawniej, kiedy tam
nie było, ani kościoła, ani cmentarza, każdego roku w
dniu 24-m Czerwca, to jest: w dzień S. Jana, lud zbierał
się i dotąd zbiera, bawi się, ucztuje, weseli.

(9) Utrzymuje się w Wilnie podanie, że pierwszym
kościółem Chrześcijańskim w tém mieście, jest mały ko-
ściółek Franciszkański S. Mikołaja na Żmudzkiej ulicy.
Przeciwnie temu Kraszewski pisze, że ten kościół zbudow-
wany nie pierwiej, jak 1440 roku: (patrz Kraszewski *Wilno
od początków jego. Tom II, str. 309 i wyżej Dodatek III.*)

(10) Jest to grób Maryi Xięźniczki Witebskiej: bo U-
liana Xięźniczka Twerska, druga żona Olgerda, pogrzechiona
w Cerkwi Przeczystej Boga Rodzicy, gdzie i Olgerd za
jej staraniem przy skonaniu ochrzczony i pogrzebiony. (*Kro-
nika Nikonowska u Karawina w T. V. Nota 50. Dzieje
Nar. Lit. Narbutta, T. V, str. 285. Latopisiec Dania-
łowicza, str. 189.*) W roku 1810-m, podczas przerabiania tej
Cerkwi, był obecny P. Marcinowski, kiedy wykopano blachę
od truny z napisem Ruskim, z imieniem Xiężny Uliany. Bla-
chę tę wziął rektor b. Uniwersytetu Wileńskiego Malewski;
a gdzieby się znajdowała teraz, niewiadomo.

зеленымъ прозрачнымъ занавѣсомъ, такъ что можно было видѣть только ихъ тѣни. Авторъ Исторіи Литовской Нарбуттъ, сообразивъ это описаніе съ находящимися нынѣ остатками зданія, заключаетъ, что сія самая церковь, а не другая, именовалась Придворною (11).

Многokrатно Вильна подвергалась пожару, который перазъ постигалъ и церковь Пятницкую. Король Сигизмундъ Августъ, грамотою 1560 Юня 27-го дозволилъ отстроить на мѣстахъ погорѣлыхъ двѣ церкви: Рождества Господня и Пятницкую, подъ названіемъ Богоявленія (12). На основаніи сей грамоты церковь Пятницкая была возобновлена и богослуженіе въ ней отправлялось, какъ сіе свидѣтельствуется актъ 1609 года, напечатанный въ семъ изданіи Ч. II N. 22.

Изъ акта сего видно, что въ 1609 году Священникомъ Пятницкой Церкви былъ Александръ Львовъ. Въ семъ году Мѣщанинъ и Райца (гласный) мѣста Виленскаго Тутика, въ сопровожденіи городскихъ служителей, напавъ на жилище Священника Львова, вытѣснилъ изъ онаго его семейство, а изъ Пятницкой Церкви забралъ церковную казну, утварь и иконы, и заперъ оную своимъ замкомъ. Священникъ Львовъ приносилъ Духовному Трибуналу, составлявшемуся изъ духовныхъ и свѣтскихъ Депутатовъ, жалобу на самоуправіе Тутика; между тѣмъ Тутикъ утверждалъ въ Трибуналѣ о не принадлеж-

z pozostałymi murami, wnosi, że taż sama cerkiew, a nie inna, była nadworną (11).

Wilno wielokrotnym uległo pożarom, które nie raz i cerkiew Piatnicką dotknęły. Król Zygmunt August, przywilejem 1560 czerwca 27-go, pozwolił na miejscu pogorzałych odbudować dwie cerkwie: Narodzenia Pańskiego i Piatnicką, pod nazwaniem Zjawnienia się Pańskiego na Jordanie (12). Na mocy tego przywileju cerkiew Piatnicka była restaurowana i nabożeństwo w niej odprawiało się, co zaświadcza akt 1609 roku, wydrukowany w niniejszym wydaniu Cz. II, N. 22.

Z aktu tego okazuje się, że w roku 1609 parochem cerkwi Piatnickiej był Alexander Lwow. W roku pomienionym mieszczanin i rajca miasta Wileńskiego Tupeka, ze sługami mieszkimi, naszedł mieszkanie parocha Lwowa, wypędził jego familię i czeladź, a z Cerkwi Piatnickiej zabrał cerkiewny skarb, aparaty i obrazy, i zamknął ją swoim zamkiem. Paroch Lwow pozwał Tupekę do Trybunału Duchownego, składającego się z Duchownych i Świeckich Deputatów; a Tupeka dowodził niewłaściwości Sądu Trybu-

(11) Описаніе сей церкви на Латинскомъ языкѣ, составленное Посланными Крестоносцевъ, находится въ Кенігсберскомъ Архивѣ подъ заглавіемъ: Посольство Братіи къ Великому Князю Литовскому Ольгерду около 1357 года. Копія этого сочиненія была въ рукахъ сочинителя Литовской Исторіи (Т. V. стр. 237, Т. VII. прибавленіе XVII, стр. 168).

(12) О сей грамотѣ упоминается въ описи дѣлъ бывшаго Метрополитанскаго Архива, хранящейся въ Православной Консисторіи въ Журевцахъ.

(11) Описаніе той Церкви, sporządzone przez posłów Krzyżackich, znajduje się w archiwum Królewieckim, pod tytułem: „Legatio Frum ad M. D. L. Olgerd circa Ann. 1357.” Kopiją jego miał Narbutt przy pisaniu Dziejow Litwy: (Tom V. str. 237. Tom VII. Dodat. XVII. Str. 168).

(12) O tym przywileju jest wzmianka w summaryzmie archiwum byłego Metropolitańskiego, znajdującego się w Prawosławnym Konsystorzu w Żurawcach.

ности дѣла сего къ разбору Духовнаго Суда (13).

Пятницкая Церковь, принадлежавшая вѣдомству бѣлаго духовенства, въ 1611 году Митрополитомъ Киевскимъ, Галицкимъ и всея Руси Поцѣмъ, главнѣйшимъ виновникомъ Унии, отдана въ распоряженіе Виленскаго Свято-Троицкаго (нынѣ Православнаго) монастыря. Причиною передачи этой Церкви въ монастырское вѣдомство было показано неимѣніе Митрополитомъ средствъ къ возобновленію оной послѣ пожара. Слѣдовательно Церковь эта въ означенномъ времени была опять сгорѣвшею. Передача этой Церкви Троицкому Монастырю утверждена грамотою Короля Сигизмунда III, данною въ Вильнѣ 1-го Августа 1611 года. Грамота таковая Русскою скорописи и нынѣ въ подлинникѣ хранится въ монастырскомъ Архивѣ. Въ означенной грамотѣ названа сія церковь тоже Богоявленскою, или Пятницкою. (см. Ч. II, N. 25.)

По смерти Сигизмунда III, Владыславъ IV, въ 1632 году сдѣлавъ обѣщаніе успокоить обывателей Короны и Великаго Княжества Литовскаго, въѣхавъ Греческой неунитовъ (смотр. *Vol. Leg. T. III, стр. 763 и 787*); далъ грамоту въ 1633-мъ году 19-го Марга объ отдачѣ Неунитамъ, то есть Православнымъ, двухъ церковныхъ мѣстъ въ Вильнѣ, Св. Прасковіи, называемой Пятницкою и Св. Іоанна Кре-

(13) По этому предмету рѣшеніе Духовнаго Трибунала 26-го Іюня 1609-го года, за разногласіемъ Членовъ, подписано однимъ духовнымъ депутатомъ, коими хотя суждено по взысканію съ Тупика 10 т. злотыхъ польскихъ, но свѣтскіе члены не дозволили опредѣленіе это внести въ книги Трибунала, и за тѣмъ духовные Депутаты, приложивъ къ опредѣленію свои печати, отослали его въ Гродскій Судъ для внесенія въ тамошніе Акты. Было ли приведено въ исполненіе это рѣшеніе, свидѣнія нѣтъ; но оно подлинникомъ находится въ Архивѣ Виленскаго Монастыря Св. Троицы и напечатано въ семъ изданіи Ч. II, N. 22.

Церковь Пятницка належала до свѣцкаго duchowieństwa, w 1611 przez Metropolitę Kijowskiego, Halickiego i całej Rusi Pocej, głównego sprawcę Unii, oddana wileńskiemu klasztorowi S. Trójcy (dziś Prawosławnemu). Za przyczynę oddania klasztorowi wymieniony jest niedostatek funduszu na jej po zgorzeniu budowanie. Była więc w tym czasie cerkiew Piatnicka znówu pogorzała. Oddanie jej klasztorowi S. Trójcy potwierdzone zostało dyplomatem Króla Zygmunta III-go, danym w Wilnie d. 6-go Sierpnia, 1611 roku. Dyplom ten, ruskim skoropisem pisany, dotąd w autentyku zachowuje się w archiwum klasztoru. W dyplomie cerkiew ta nazwana jest także Zjawienia się Pańskiego albo Piatnicką (ob. Cz. II, N. 25).

По смерци Зygмунта III-go, Władysław IV, w 1632 roku, przyobiecawszy uspokoić obywateli Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego, religii Greckiej Nieunitów (ob. *Vol. Leg. T. III, str. 763 i 787*), wydał przywilej 19 marca 1633-go roku na oddanie Nieunitom, to jest: Prawosławnym, dwóch placów cerkiewnych w Wilnie, S. Praskowii, nazywanej S. Piatnicą i S. Jana Chrzciciela, polecając dopełnienie tego Wi-

(15) W sprawie tej dekret Trybunału Duchownego, 25-go Czerwca 1609-go, z przyczyny różności zdań Członków, podpisany przez samych Deputatów Duchownych, którzy, chociaż sądzili na Tupice 10 t. zł. pol., ale świeccy nie pozwolili dekretu tego wpisać do ksiąg Trybunału; duchowni zaś Deputaci, przycisnęwszy na dekrecie swe pieczęcie, odesłali go do Sądu Grodzkiego dla zaaktywowania. Czy ten dekret był kiedy spełniony, wiadomości nie ma; lecz autentyk jego znajduje się w archiwum Wileńskiego klasztoru S. Trójcy i w niniejszym zbiorze wydrukowany Cz. II, N. 22.

стителю, поручивъ сіе исполнить Виленскому Городничему Залескому. Но таковыя два церковныя мѣста Православнымъ не были тогда возвращены; сіе видно изъ поданнаго въ то время объявленія Залескаго (смотри Часть II. N. 92 и 94).

Хотя Пятницкая Церковь, какъ выше сказано, была отдана для возобновленія Троицкому Монастырю еще въ 1611 году; но возобновленіе церкви совершилось не прежде 1702. Сіе удостовѣряетъ рукопись Олешевского, находящаяся въ Троицкомъ Монастырѣ.

По изустнымъ разказамъ здѣшнихъ старожиловъ и по изслѣдованіямъ любителей отечественныхъ древностей, извѣстно, что ПЕТРЪ ВЕЛИКІЙ, ИМПЕРАТОРЪ Всероссійскій, во время бытности въ Вильнѣ, въ означенной Церкви слушалъ божественную Литургію, и въ память бытности своей въ этомъ храмѣ, подарилъ знамя, которое тогда же было получено, какъ трофей, приобретенный въ сраженіи Россійскихъ войскъ съ войсками Карла XII, и что по случаю сему ИМПЕРАТОРЪ ПЕТРЪ I въ Пятницкой Церкви приносилъ тогда благодарственное Господу Богу молебствіе (14).

Въ 1748 году во время пожара, случившагося 11 Іюня, Пятницкая Церковь вновь сгорѣла (15), и потомъ такъ же была возобновлена; но когда именно, неизвѣстно. Богослуженіе въ ней, по разказамъ лицъ нынѣ еще живущихъ, которые

леи́скому Городничему Залескому. Але oba te place nie zostały wtedy Prawosławnym powróconemi; co się okazuje z wydanego w tymże czasie przez Zaleskiego obwieszczenia, (ob. Cz. II, N. 92 i 94).

Chociaż cerkiew Piatnicka, podług tego, co się wyżej powiedziało, oddana była klasztorowi Trojeckiemu w 1611-m roku; z obowiązkiem restaurowania; restauracya ta jednak uskutecznioną została aż dopiero w roku 1702. Przekonywa o tém rękopism Oleszewskiego, znajdujący się w klasztorze S. Trójcy.

Z ustnych opowiadań starych mieszkańców tutejszych i badań miłośników ojczystych starożytności, dowiadujemy się: że PIOTR WIELKI CESARZ Wszech-Rossyj, będąc w Wilnie w Cerkwi tej słuchał nabożeństwa, i na pamiątkę bytności swojej darował chorągiew, wtedyż otrzymaną, a zdobytą w bitwie z wojskami Karola XII, za które to zwycięztwo CESARZ PIOTR I miał składać modły dziękczynne Najwyższemu Stwórcy, w Cerkwi Piatnickiej (14).

W roku 1748-m przez pożar, dnia 11-go czerwca zdarzony, znowu zgorzała Cerkiew Piatnicka (15); lecz potem nanowo była zreparowana: niewiadomo tylko w jakim czasie. Nabożeństwo w niej, o ile wnosić można z opowiadania żyjących jeszcze, którzy na

(14) ПЕТРЪ ВЕЛИКІЙ прибылъ въ городъ Вильно въ Іюль мѣцъ 1705 года, квартировалъ въ домѣ Слуцкихъ, гдѣ теперь Казармы Внутренняго Гарнизоннаго баталіона, (*Domowe wiadomości o W. X. L. 1771 w Wilnie* стр. 41).

(15) Яхимовичъ, описывая сей пожаръ на стр. 5., называлъ: „Церковь въ домѣ Коендзовъ Базиліановъ Уни. товъ, называсмоя Пятенка.“

(14) PIOTR WIELKI przybył do Wilna 1705 roku w miesiącu Lipcu; stał w pałacu Sluszczyńskim (*Domowe Wiadomości o W. X. L. 1771 w Wilnie* str. 41), w którym dzisiaj koszary batalionu garnizonowego.

(15) Jachimowicz opisując ten pożar na str. 5. wyraził: „Cerkiew w domu XX. Bazylanow Unitow nazywana Piatonka.“

въ сей церкви бывали при Богослуженіи, ніемъ бывали, устаѣло между латami 1794 а прекратилось между 1794 а 1796 годами. 1796.

Въ настоящее время эта Церковь или од- нѣ стѣны оной, безъ кровли и всякаго вну- тренняго устройства, закрыта со стороны Замковой улицы, частнымъ домомъ Мах- науровъ, отъ котораго отдѣляетъ ее узкой переулкомъ, ведущій на улицу Лоточекъ. Въ 1671 году Королевскіе Коммиссары, разрѣшая споръ, возникшій между Греко-Унитскимъ Митрополитомъ Колендою и Виленскимъ Магистратомъ, о правахъ юрисдикци, изъяс- нили: „Церковь Св. Пятницы находится въ своихъ стѣнахъ и кладбище, на кото- ромъ внутри построень каменный домъ, окнами на Замковую улицу (16).” Изъ сего видно, что въ означенное время, при этой Церкви было кладбище и при оной не находилось еще той громады до- мовъ, между которыми нынѣ видъ цер- кви исчезаетъ. Окна ея со стороны у- лицы теперь задѣланы, но отличитель- ною формою своею всегда обращаютъ на себя вниманіе и указываютъ, что прина- длежали зданію, посвященному Богу.

Тераз та Церкiew, albo raczej ściany jej, bez dachu i żadnego wewnątrz opatrzenia, od Zam- kowej ulicy zasłonięta prywatnym domem Ma- chnaurów, przedzielona od niego ciasnym zauł- kiem, prowadzącym na ulicę Łotoczek. W ro- ku 1671-m Kommissarze Królewscy, rozstrzą- sując spór między Metropolitą Greko-unitskim Kolendą, a Magistratem Wileńskim, o prawa juryzdyki, w dekreście wyrazili: „Cerkiew „S. Piatnicy w swoim murze i cmentarzu „stoi, na którym kamienica jedna, ab intra „wymurowana zostaje, oknami do ulicy Zam- „kowej (16).” Z czego się wydaje, że w owym czasie, przy Cerkwi znajdował się emen- tarz: nie było pasma tych kamienic, w któ- rych niekiedy teraz postać cerkwi: cer- kiew miała na samę ulicę okna, dzisiaj za- murowane, kształtem swoim uderzają prze- chodnia i okazują, że należą do budowy, dla czci Boga stawionej.

(16) Подлинное опредѣленіе сихъ Королевскихъ Ком- миссаровъ находится въ Виленскомъ Монастырѣ Св. Троицы, съ подлиннымъ планомъ; снимокъ сего плана прилагається при семъ изданіи.

(16) Autentyk dekretu Kommissarzy Królewskich znaj- duje się w Klasztorze Wileńskim S. Trójcy, z autentyczną mapą, której *facsimile* przyłączone jest do niniejszego wy- dania.

Названія Православныхъ Церквей и зданій, ознаженныхъ на планѣ буквами. *Nazwania Prawosławnych cerkwi i budowu, oznaczonych na planie literami.*

<i>A.</i> Спаськія Ворота.	Spaska Brama.
<i>B.</i> Госпиталь.	Szpital.
<i>C.</i> Церковь Св. Спаса.	Cerkiew S. Spasa.
<i>D.</i> Церковь Пречистыя Богородицы.	Cerkiew S. Przeczystej.
<i>E.</i> С. Екатерины.	S. Katharzyny.
<i>F.</i> Сборъ (Кальвинская церковь.)	Zbor.
<i>G.</i> Св. Покрова съ колокольной.	S. Pokrowy z dzwonnica.
<i>H.</i> Св. Іоанна.	S. Iwana.
<i>I.</i> С. Михаила.	S. Michała.
<i>K.</i> Св. Николая.	S. Mikołaja.
<i>L.</i> Св. Іліи.	S. Heliasza.
<i>M.</i> Рождества Христова.	Rozestwa Chrystowa.
<i>N.</i> Св. Пятницы.	S. Piatnicy.
<i>O.</i> Св. Николая (Перенесеніе мощей)	S. Mikołaja Perenesienia.
<i>P.</i> Воскресенія.	Woskresenia.
<i>Q.</i> Св. Св. Козьмы и Демьяна.	S. S. Koźmy i Damiana.
<i>R.</i> Св. Петра на зарѣчьи.	S. Piotra na zarzeczu.
<i>S.</i> Св. Юрія на Роси.	S. Jerzego na Rosi.

Исцелительного Монастыря.

Властному С. Троицы.

ОГЛАВЛЕНІЕ

I. Части.

SPIS RZECZY

I. Części.

№
Акн.
Актow

Объ издаваемомъ собраніи древнихъ Виленскихъ Грамотъ.
Замѣчанія касательно Исторіи Литвы.

Грамоты Города Вильны:

1. 1387. Короля Владислава Ягайлы, на Латинскомъ языкѣ, на Магдебургское право. Дана въ Меречъ.
2. 1432 Сентября 23. В. Князя Сигизмунда, на Русскомъ языкѣ, освобождающая отъ платежа пошлинъ. Дана въ Трокахъ.
3. 1432. В. Князя Сигизмунда на Латинскомъ языкѣ, на право Магдебургское Виленскимъ мѣщанамъ Католическаго и Русскаго исповѣданія, равно на вѣсы, продажу пива, меду и проч. Дана въ Трокахъ.
4. 1432 Сентября 27. В. Князя Сигизмунда на Русскомъ языкѣ, на право Магдебургское, Виленскимъ мѣщанамъ Римскаго и Русскаго вѣроисповѣданія. Дана въ Трокахъ.
5. 1440. В. Князя Казимира на Латинскомъ языкѣ, о не взиманіи торговыхъ пошлинъ съ мѣщанъ Виленскихъ Католическаго и Русскаго исповѣданія. Дана въ Трокахъ.
6. 1440 Нолбря 17. В. Князя Казимира, на Русскомъ языкѣ, о невзыманіи мыта съ мѣщанъ Виленскихъ Римской и Греческой вѣры. Дана въ Трокахъ.
7. 1441. В. Князя Казимира, на Латинскомъ языкѣ, на право Магдебургское, вѣсы, сборъ отъ пива, меду и проч. Дана въ Брестъ-Литовскомъ.
8. 1443 Іюня 15. В. Князя Казимира, на Русскомъ языкѣ, на свободное судоходство и приставаніе къ берегамъ. Дана въ Лидѣ.

Смр.
Стон.

О нинѣшнемъ wydaniu dawnych Dyplomatów Wileńskich 1.
Postrzeżenia odnoszące się do Historii Litwy. v-LXVI.

Dyplomata Miasta Wilna:

1387. Króla Władysława Jagiełły, w Łacińskim języku, na prawo Magdeburskie. Dany w Mereczu. 1.
- 1432 Września 23. W. Xiążęcia Zygmunta w Ruskim języku, uwalniający od płacenia myta. Dany w Trokach 2.
1432. W. Xięcia Zygmunta w Łacińskim języku, na prawo Magdeburskie dla mieszczan miasta Wilna Katolickiego i Ruskiego obrządku, także na wagę, sprzedaż piwa, miodu i. t. d. Dany w Trokach 3.
- 1432 Września 27. W. Xiążęcia Zygmunta, w Ruskim języku, na prawo Magdeburskie dla Wileńskich mieszczan Rzymskiego i Ruskiego wyznania. Dany w Trokach 4.
1440. W. Xiążęcia Kazimierza w języku Łacińskim, o niepobieraniu handlowego myta od mieszczan Wileńskich, Katolickiego i Ruskiego wyznania. Dany w Trokach 5.
- 1440 Listopada 17. W. Xiążęcia Kazimierza w Ruskim języku, o niepobieraniu myta od mieszczan Wileńskich Rzymskiej i Greckiej wiary. Dany w Trokach 6.
1441. W. Xiążęcia Kazimierza, w języku Łacińskim, na prawo Magdeburskie, wagę, pobór od piwa, miodu i t. d. Dany w Brześciu-Litewskim 7.
- 1443 Czerwca 15. W. Xiążęcia Kazimierza, w języku Ruskim, na wolność spławu i przybijania do brzegów. Dany w Lidzie. 10.

9. 1451. Короля Казимира, на Латинскомъ языкѣ, на свободу отъ исполненія подвальной повинности. Дана въ Парчовѣ.
10. 1492. В. Князя Александра, на Латинскомъ языкѣ, на свободу отъ дачи подводъ. Дана въ Трокахъ.
11. 1492. В. Князя Александра, на Латинскомъ языкѣ, утверждающая прежнія Города Вильны преимущества. Дана въ Трокахъ.
12. 1502. Короля Александра, на Латинскомъ языкѣ, на свободу отъ уплаты пошлинъ таможенныхъ въ Польшѣ. Дана въ Краковѣ.
13. 1503 Марта 10. Короля Александра, на Русскомъ языкѣ, на Гостинный домъ, чтобы въ ономъ, а не въ другомъ мѣстѣ, купцы Московскіе и прочіе пріѣзжіе останавливались. Дана въ Брестъ-Литовскомъ.
14. 1505 Сентября 6. Короля Александра, на Русскомъ языкѣ, освобождающая въ Г. Вильнѣ живущихъ отъ воинской службы, съ тѣмъ, чтобы Городъ обнесенъ былъ каменною стѣною или деревянною, и не было болѣе пяти воротъ, и обязывающая, чтобы каждый, кто ни везетъ въ Вильно на базаръ хлѣбъ, дрова и другія произведенія, платилъ отъ воза по пенезю, а буде кто не захочетъ дать пенезя, то привозилъ бы по камню. Дана въ Гроднѣ.
15. 1506. Короля Сигизмунда, на Латинскомъ языкѣ, утверждающая всѣ права и преимущества Вильны. Дана въ Гроднѣ.
16. 1511. Короля Сигизмунда I, на Латинскомъ языкѣ, дабы пріѣзжіе купцы, въ торговые только дни продавали свои товары. Дана въ Брестъ-Литовскомъ.
17. 1514. Короля Сигизмунда I, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая освобожденіе отъ уплаты пошлинъ таможенныхъ въ Польшѣ. Дана въ Краковѣ.
18. 1517 Іюня 8. Короля Сигизмунда I, на Русскомъ языкѣ, дабы всѣ мѣщане Вилен-
1451. Króla Kazimierza, w języku Łacińskim, na wolność od dawania podwod. Dany w Parczowie 10.
1492. W. Xiążęcia Alexandra, w języku Łacińskim, na wolność od dawania podwod. Dany w Trokach 11.
1492. W. Xiążęcia Alexandra, w języku Łacińskim, potwierdzający dawniejsze miasta Wilna przywileje. Dany w Trokach 12.
1502. Króla Alexandra, w języku Łacińskim, na bezmytną wolność handlu z Polską. Dany w Krakowie 16.
- 1503 Marca 10. Króla Alexandra, w języku Ruskim, na dom Gościnny, ażeby w nim, a nie w żadnym inném miejscu, kupcy Moskiewscy i inni przyjezdni stawali. Dany w Brześciu-Litewskim 17.
- 1505 Września 6. Króla Alexandra, w języku Ruskim, uwalniający nieszkańców miasta Wilna od służby wojskowej, z zastrzeżeniem, ażeby Miasto opasane było murem albo drewnianym parkanem, i nie było więcej, jak pięć bram, także obowiązujący, ażeby każdy, kto tylko przywozi do Wilna na rynek zboże, drwa, lub insze produkta, płacił od wozu po peniaziu, a kto by nie chciał płacić peniazia, ten powinien przywozić po kamieniu. Dany w Grodnie 18.
1506. Króla Zygmunta, w języku Łacińskim, potwierdzający wszystkie prawa i przywileje miasta Wilna. Dany w Grodnie 20.
1511. Króla Zygmunta I, w języku Łacińskim, ażeby przyjezdni kupcy tylko w dniach targowych sprzedawali swoje towary. Dany w Brześciu-Litewskim. 22.
1514. Króla Zygmunta I, w języku Łacińskim, uwalniający od płacenia myta od przywożonych towarów w Polsce. Dany w Krakowie. 23.
- 1517 Czerwca 8. Króla Zygmunta I, w języku Ruskim, ażeby wszyscy Wileńscy miesz-

- ские, содержащие фольварки, уплачивали подати, а преимущественно Серебщизну. Дана въ Вильнѣ.
19. 1522. Короля Сигизмунда, на Латинскомъ языкѣ, относительно лавокъ, замковой стражи и проч. Дана въ Вильнѣ.
20. 1526 Февраля 28. Короля Сигизмунда I, на Русскомъ языкѣ, уничтожающая постановленіе Городскаго Общества противу Магистрата, а повелѣвающая поступать сходно прежнимъ правамъ. Дана въ Брестѣ-Куявскомъ.
21. 1526. Короля Сигизмунда I, на Латинскомъ языкѣ, дабы Общество повиновалось Магистрату съ приличнымъ почтеніемъ. Дана въ Неполомицахъ.
22. 1535. Определеніе Короля Сигизмунда I, на Латинскомъ языкѣ, дозволяющее Виленскимъ мѣщанамъ въ Ковнѣ выгружать свои товары на берегу и продавать, кому пожелаютъ. Дана въ Вильнѣ.
23. 1535 Июля 17. Короля Сигизмунда, на Русскомъ языкѣ, на проведеніе ключеваго источника. Дана въ Вильнѣ.
24. 1536 Февраля 15, Короля Сигизмунда, на Латинскомъ языкѣ, утверждающая продажу ключеваго источника Вингеръ Ксендзами Доминиканами Городу Вильну. Дана въ Вильнѣ.
25. 1536 Августа 6. Короля Сигизмунда, на Латинскомъ языкѣ, на мостъ на рѣкѣ Вилии съ утвержденіемъ платы за проѣздъ. Дана въ Вильнѣ.
26. 1536 Августа 29. Короля Сигизмунда, I, на Русскомъ языкѣ, подтверждающая право на купленную землю и домъ Гостинный. Дана въ Вильнѣ.
27. 1536 Сентября 9. Короля Сигизмунда I, на Русскомъ языкѣ, о порядкѣ Магистрата и выборѣ въ оный членовъ и Бургомистровъ, половины закона Римскаго иполо-
 чзаніе, którzy mają folwarki, płacili podatki, a mianowicie Serebszczyznę. Dany w Wilnie 25.
1522. Króla Zygmunta I, w języku Łacińskim, o kramach, straży zamku i. t. d. Dany w Wilnie 26.
- 1526 Lutego 28. Króla Zygmunta I, w języku Ruskim, unieczemniający postanowienie Mieskiego Pospólstwa w sprawie przeciw Magistratowi, i nakazujący zachować się podług uprzednich praw. Dany w Brześciu-Kujawskim 29.
1526. Króla Zygmunta I, w języku Łacińskim, ażeby mieszczenie posłuszni byli Magistratowi z powinném dla niego uszanowaniem. Dany w Niepołonicach 31.
1535. Reskrypt Króla Zygmunta I, w języku Łacińskim, pozwalający Wileńskim mieszczanom wyładowywać w Kownie na brzeg swoje towary i komu zechcą przedawać. Dany w Wilnie 33.
- 1535 Lipca 17. Króla Zygmunta w języku Ruskim, na sprowadzenie do miasta wody ze źródła. Dany w Wilnie 36.
- 1536 Lutego 15. Króla Zygmunta w języku Łacińskim, potwierdzający sprzedaż źródła Wingier dla miasta Wilna przez XX. Dominikanów. Dany w Wilnie 37.
- 1536 Sierpnia 6. Króla Zygmunta w języku Łacińskim, na most na rzece Wilii, i potwierdzający opłatę za przejazd. Dany w Wilnie 42.
- 1536 Sierpnia 29, Króla Zygmunta I, w języku Ruskim, utwierdzający prawo na kupno ziemi i domu Gościnnego. Dany w Wilnie. 48.
- 1536 Września 9. Króla Zygmunta I, w języku Ruskim, o porządku dla Magistratu w wyborze Członków i Burmistrzów, w połowie Rzymskiego i w połowie Greckiego wyznania, ... 10*

вины закона Греческаго. Дана въ Вильнѣ. даны в Wilnie. Dyplom ten potwierdzony
Грамота сія подтверждена Сигизмундомъ przez Zygmunta III. 1607 roku. 51.
III. 1607 года.

28. 1538 Іюня 10. Короля Сигизмунда I, на 1538 Czerwca 10. Króla Zygmunta I, w
Русскомъ языкѣ, воеводамъ, старостамъ и języku Ruskim, Woiewodom, Starostom i Szla-
дворянамъ Великаго Княжества Литовска- chcie Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ażeby
го, дабы своихъ людей, зажилыхъ въ Г. ludzi swoich, zamieszkających w mieście Wilnie
Вильнѣ чрезъ 6 лѣтъ, изъ города не осмѣ- przez 6 lat, nie śmieli brać i wywozić
ливались брать и вывозить подѣ штрафомъ pod winą 500 kop. Dany w Krakowie 60.
500 копѣ. Дана въ Краковѣ.
29. 1538 Іюня 10. Короля Сигизмунда I, на 1538 Czerwca 10. Króla Zygmunta I, w
Русскомъ языкѣ, Магистрату, воспрещаю- języku Ruskim, Magistratowi, zabraniający
щая производить торговлю прїѣзжимъ въ przyjezdnym do Wilna kupcom prowa-
Г. Вильно купцамъ между собою. Дана въ dzić między sobą handel. Dany w Krakowie. 61.
Краковѣ.
30. 1538 Іюня 11. Короля Сигизмунда I, на 1538 Czerwca 11. Króla Zygmunta I, w
Русскомъ языкѣ, на учрежденіе пошлинна- języku Ruskim, na ustanowienie opłaty od
го проѣзда чрезъ мостъ на рѣкѣ Виленкѣ. przejazdu przez most na rzece Wilence. Dany
Дана въ Краковѣ. w Krakowie 62.
31. 1538 Іюля 11. Короля Сигизмунда, на 1538 Lipca 11. Króla Zygmunta, w języku
Русскомъ языкѣ, о платежѣ Ордынничны Ruskim, o płaceniu przez miasto Wilno Ordyn-
отъ Г. Вильны по 80 копѣ грошей въ годѣ. szczyzny po 80 kop groszy na rok. Dany w
Дана въ Краковѣ. Krakowie 62.
32. 1538 Декабря 12. Короля Сигизмунда, 1538 Grudnia 12. Króla Zygmunta w języ-
на Русскомъ языкѣ, Виленскому Воево- ku Ruskim, Wileńskiemu Wojewodzie Ga-
дѣ Гапшольду, дабы намѣстникъ его Ви- sztołdowi, ażeby Namiestnik jego nie sądził
ленскихъ мѣщанъ, коимъ предоставлено Маг- Wileńskich mieszczan i czeladzi ich, którym
дебургское право, и челяди ихъ несуд- dane jest prawo Magdeburgskie. Dany w Krako-
дилъ. Дана въ Краковѣ. wie 63.
33. 1539 Іюля 5. Короля Сигизмунда на Рус- 1539 Lipca 5. Króla Zygmunta, w języku
скомъ языкѣ, Виленскому Воеводѣ, дабы Ruskim, Wojewodzie Wileńskiemu, ażeby
всѣмъ, кои желаютъ жить въ Г. Вильнѣ, wszystkim, którzy chcą w mieście Wilnie mie-
приказалъ исполнять всѣ городскія повин- szkać, przykazał wypełniać wszystkie mieskie
ности. Дана въ Краковѣ. powinności. Dany w Krakowie 64.
34. 1539 Іюля 6. Короля Сигизмунда I, на 1539 Lipca 6. Króla Zygmunta I, w języku
Русскомъ языкѣ, дабы всѣ обыватели Г. Ruskim, ażeby wszyscy obywatele miasta Wil-
Вильны, повиновались Городскому Суду. na posłuszni byli Mieśkiemu Jurydykcyi. Da-
Дана въ Краковѣ. ny w Krakowie 66.
35. 1539 Іюля 7. Короля Сигизмунда I, на 1539 Lipca 7. Króla Zygmunta I, w języku
Русскомъ языкѣ, дабы никто изъ шляхты, Ruskim, ażeby nikt ze szlachty gwałtem nie
мѣщанъ насильно не бралъ и не вывозилъ, brał i nie wywoził mieszczan, ale poszukiwał

- но поискивалъ бы справедливости въ свой-
ственномъ Судѣ, равно, дабы преступниковъ,
отданныхъ въ Судъ, никто не отбивалъ. Да-
на въ Краковѣ. 67.
36. 1540 Октября 8. Короля Сигизмунда I,
на Русскомъ языкѣ, дабы на луга и паст-
бища городскіе, не пускали табуновъ Коро-
левскихъ, Сенаторскихъ и Шляхетскихъ.
Дана въ Вильнѣ. 68.
37. 1541. Короля Сигизмунда I, на Латин-
скомъ языкѣ, о Суконной постригальнѣ. Дана
въ Вильнѣ. 68.
38. 1542 Генваря 23. Опреѣленіе Короля
Сигизмунда I, на Русскомъ языкѣ, по дѣ-
лу между Городомъ и Епископомъ, кото-
рымъ взыскиваемый въ Веркахъ съ провоза
дровъ денежный сборъ уничтоженъ, и по про-
чимъ мѣстамъ взимать таковой воспрещено.
Дана въ Вильнѣ. 70.
39. 1542 Мая 29. Короля Сигизмунда I, на
Русскомъ языкѣ, дабы отъ плотовъ, по Ви-
лиі сплавливаемыхъ въ Неменчинѣ и Бы-
стрицѣ, платежа болѣе, нежели положено, не
взимать, а отъ вещей, которые будутъ при-
везены на тѣхъ плотяхъ или на лодкахъ,
вовсе не требовать и проч. Дана въ Вильнѣ.
1542 Стycznia 23. Dekret Króla Zygmunta I,
w języku Ruskim, w sprawie między Miastem
a Biskupem, mocą którego zaczęty pobierać
w Werkach pobor pieniężny od drew, skas-
sowany, i zabroniony w winnych miejscach.
Dany w Wilnie 70.
40. 1543 Генваря 18. Короля Сигизмунда, на
Русскомъ языкѣ, утверждающая духовныя
завѣщанія Виленскихъ мѣщанъ, писанныя
при достойныхъ вѣры людяхъ и постано-
вляющая впредь писать таковыя предъ
Судомъ. Дана въ Краковѣ. 75.
41. 1543 Генваря 19. Короля Сигизмунда I,
на Русскомъ языкѣ, Воеводамъ, Старостамъ
и Боярамъ Великаго Княжества Литовска-
го, дабы не нарушали правъ Г. Вильны.
Дана въ Краковѣ. 77.
42. 1545. Короля Сигизмунда Августа, на
Латинскомъ языкѣ, поручающая Вилен-
скому Магистрату завѣдываніе мостомъ чрезъ
Вилию и Богадальнею. Дана въ Вильнѣ.
1543 Стycznia 18. Króla Zygmunta, w języku
Ruskim, potwierdzający testamenta Wileń-
skich mieszczan, pisane przy osobach godnych
wiary, oraz stanowiący, ażeby w następnym
czasie były takowe pisane przed Sądem. Dany
w Krakowie 77.
43. 1547. Короля Сигизмунда Августа, на
1545. Króla Zygmunta Augusta, w języku
Łacińskim, zalecający Wileńskiemu Magi-
stratowi, ażeby miał w wiedzy swojej most
na Wilii i Szpital. Dany w Wilnie 79.
1547. Króla Zygmunta Augusta, w języku

- Латинскомъ языкѣ, утверждающая духовное завѣщаніе Эразма Бретнера, коимъ онъ записалъ свой домъ на Г'ошпиталь. Дана въ Вильнѣ.
44. 1547 Мая 2. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, объ искорененіи перекупства. Дана въ Вильнѣ.
45. 1547 Ноября 8. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, дабы мѣщане, содержащіе фольварки, платили подать Серебщицкой названію, вмѣстѣ съ мѣщанами, въ Городѣ находящимися. Дана въ Вильнѣ.
46. 1547 Ноября 10. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая права и преимущества г. Вильны. Дана въ Вильнѣ.
47. 1549 Ноября 8. Короля Сигизмунда Августа на Русскомъ языкѣ, дабы дворяне Виленскихъ мѣщанъ изъ домовъ ихъ не брали и власти своей надъ ними не распространяли. Дана въ Неполомицахъ.
48. 1551 Декабря 23. Короля Сигизмунда Августа, на Рускомъ языкѣ, на учрежденіе дворянину Палецкому въ Вильнѣ стекалаго завода. Дана въ Вильнѣ.
49. 1552. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, дабы никто изъ Виленскихъ мѣщанъ не уклонялся отъ городской должности, въ которую избранъ. Дана въ Петковѣ.
50. 1552 Ноября 20. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, дабы пріѣзжіе купцы не торговали съ прибывшими тоже купцами, подъ опасеніемъ лишенія товаровъ. Дана въ Вильнѣ.
51. 1552. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, о доходѣ въ пользу Магистрата съ горячихъ напитковъ. Дана въ Вильнѣ.
52. 1552 Декабря 18. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, дабы каждый изъ дворянъ и прочихъ обывателей, кото-
- Łacińskim, potwierdzający Testament Erazma Bretnera, którym zapisał dom swój na Szpital. Dany w Wilnie. 82.
- 1547 Maia 2. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, o wytepieniu przekupstwa. Dany w Wilnie 86.
- 1547 Listopada 8. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, ażeby mieszczenie, mający folwarki, płacili podatek nazwany Sereb-szczyną, razem z mieszczanami w Mieście mieszkającymi. Dany w Wilnie 89.
- 1547 Listopada 10. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, potwierdzający prawa i przywileje miasta Wilna. Dany w Wilnie 90.
- 1549 Listopada 8. Króla Zygmunta Augusta w języku Ruskim, ażeby szlachta nie brała Wileńskich mieszczan z ich domow, i władzy swojej nad nimi nie rozciągała. Dany w Niepołomicach 93.
- 1551 Grudnia 23. Króla Zygmunta Augusta w języku Ruskim, Szlachcicowi Paleckiemu na założenie huty szklanej w Wilnie. Dany w Wilnie 94.
1552. Króla Zygmunta Augusta w języku Łacińskim, ażeby nikt z mieszczan Wileńskich nie uchylał się od urzędu, na który został wybrany. Dany w Piotrkowie- 97.
- 1552 Listopada 20. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, ażeby przyjezdni kupcy nie handlowali z przybyłymi także kupcami, pod obawą utraty towarow. Dany w Wilnie. 97.
1552. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, o dochodzie od gorących trunkow na rzecz Magistratu. Dany w Wilnie 98.
- 1552 Grudnia 18. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, ażeby każdy ze Szlachty i innych obywateli, któryby dom po żo-

рый приобрѣтитъ домъ послѣ жены, или по купчей, закладной и прочимъ крѣпостямъ въ Вильнѣ, повиновался Магистрату. Дана въ Вильнѣ.

53. 1552 Декабря 22. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, о учрежденіи Контуберній (Ремесленного цѣха). Дана въ Вильнѣ.

54. 1556. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, дабы Виленскій Магистратъ не позволялъ апелляцій на рѣшенія свои иначе, какъ за уплатою 80 грошей Литовскихъ. Дана въ Вильнѣ.

55. 1557 Марта 19. Короля Сигизмунда на Русскомъ языкѣ, объ увольненіи Г. Вильны отъ платежа по копѣ грошей, съ лошади, на службу военную назначенной. Дана въ Вильнѣ.

56. 1557 Марта 19. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, объ уплатѣ съ Г. Вильны Серебщизны 500 копѣ грошей въ годъ, въ то время, когда таковой сборъ будетъ установленъ со всего Литовскаго Княжества. Дана въ Вильнѣ.

57. 1559 Августа 30. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, Виленскому Воеводѣ, дабы Виленскихъ мѣщанъ, состоящихъ подъ правомъ Магдебургскимъ, не судилъ. Дана въ Вильнѣ.

58. 1560 Сентября 1. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, Бургомистрамъ и Мѣщанамъ, дабы Виленскихъ купцовъ къ складыванію товаровъ въ Ковнѣ не принуждали и онымъ торговать не воспрещали. Дана въ Краковѣ.

59. 1564 Юля 7. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, которою Виленскихъ мѣщанъ отъ Статутаго права изъесть и оставляетъ ихъ подъ Магдебургскимъ правомъ. Дана въ Бѣльскѣ.

60. 1566 Января 16. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, о подтвержде-

nie, albo kupnem, zastawą, lub inném prawém; w Wilnie nabył, był uległym Magistratowi. Dany w Wilnie 100.

1552 Grudnia 22. Króla Zygmunta Augusta w języku Łacińskim, o ustanowieniu Kontubernij (Cechow Rzemieślniczych). Dany w Wilnie. 101.

1556. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, ażeby Magistrat Wileński nie dozwalał appellacyi od dekretoŭ swoich inaczey, jak po opłaceniu 80 groszy Litewskich. Dany w Wilnie 102.

1557 Marca 19. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, o uwolnieniu miasta Wilna od płacenia po kopie groszy od konia, naznaczonego na służbę wojenną. Dany w Wilnie 103.

1557 Marca 19. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, o płaceniu z miasta Wilna Serebszczyny 500 kop groszy na rok, w ten czas, kiedy takowy pobor ustanowiony będzie z całego Xięztwa Litewskiego. Dany w Wilnie 104.

1559 Sierpnia 30. Króla Zygmunta Augusta w języku Ruskim, Woiewodzie Wileńskiemu, a żeby mieszczan Wileńskich, zostających pod prawem Magdeburskiém, nie sądził. Dany w Wilnie 106.

1560 Września 1. Króla Zygmunta Augusta w języku Ruskim, Burmistrzom i Mieszczanom, ażeby kupców Wileńskich do składania towarow w Kownie nie przymuszali, i handlować im nie wzbraniali. Dany w Krakowie 107.

1564 Lipca 7. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, którym mieszczan Wileńskich od prawa Statutowego wyjąmuje, zostawując ich pod prawem Magdeburskiém. Dany w Wilnie 108.

1566 Stycznia 16. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, o potwierdzeniu dla

ній для Вильны Магдебургскаго права. Дана въ Вильнѣ. Wilna Prawa Magdeburskiego. Dany w Wilnie. 110.

61. 1568 Июля 15. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, дабы постоевъ въ домахъ Виленскихъ обывателей никто безъ Городскаго управленія не назначалъ, тѣхъ же Чиновниковъ, кои имѣють свои дома и дворы, у другихъ обывателей не ставить. Дана въ Гроднѣ. 1568 Lipca 15. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, ażeby w domach obywateli Wileńskich nikt kwaterunku bez wiedzy Rządu miejskiego nie назначалъ, tych zaś Urzędników, którzy w mieście mają swoje domy i dwory, u drugih obywateli nie stawiano. Dany w Grodnie. 114.
62. 1568 Июня 15, Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, предоставляющая Виленскому Магистрату Дворянское преимущество. Дана въ Вильнѣ. 1568 Czerwca 15. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, nadający Magistratowi Wileńskiemu prerogatywę Szlachectwa. Dany w Wilnie 116.
63. 1569 Декабря 5. Короля Сигизмунда Августа, на Польскомъ языкѣ, освобождающая отъ постоя каменный домъ на Рыбномъ концѣ, принадлежащій больницѣ Св. Троицы. Дана въ Кнышинѣ. 1569 Grudnia 5. Króla Zygmunta Augusta, w języku Polskim, uwalniający od postoju kamieniec w Rybnym końcu, należący do Szpitala S-tej Trójcy. Dany w Knyszynie . 119.
64. 1580 Апрѣля 28. Короля Сигизмунда Августа, на Русскомъ языкѣ, дабы мѣщанъ Виленскихъ не Статутомъ, но правомъ Магдебургскимъ судить. Дана въ Варшавѣ. 1580 Kwietnia 28. Króla Zygmunta Augusta w języku Ruskim, ażeby mieszczan Wileńskich nie Statutowém, lecz Magdeburskiém, prawem sądzono. Dany w Warszawie . . 120.
65. 1576 Июля 26. Короля Стефана, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая права и преимущества Г. Вильны. Дана въ Кнышинѣ. 1676 Lipca 26. Króla Stefana, w języku Łacińskim, potwierdzający prawa i przywileje miasta Wilna. Dany w Knyszynie 122.
66. 1578. Определеіне Ассессорское Короля Стефана, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающее, дабы Виленскій Магистратъ позываемъ не былъ въ другія мѣста, кромѣ Королевскаго Суда. Дана въ Вильнѣ. 1578. Dekret Assesorski Króla Stefana, w języku Łacińskim, potwierdzający, ażeby Magistrat Wileński nie był pozywany do innego, jak tylko do Królewskiego Sądu. Dany w Wilnie 125.
67. 1579. Короля Стефана, на Латинскомъ языкѣ, освобождающая дома Членовъ Магистрата отъ постоя. Дана въ Вильнѣ. 1579. Króla Stefana, w języku Łacińskim, uwalniający domy Członków Magistratu od kwaterunku. Dany w Wilnie 126.
68. 1582 Ноября 20. Короля Стефана, на Русскомъ языкѣ, подтверждающая постановленіе Сигизмунда Августа, дабы Виленскій Магистратъ судилъ перекупщиковъ и наказывалъ ихъ. Дана въ Варшавѣ. 1582 Listopada 20. Króla Stefana, w języku Ruskim, potwierdzający postanowienie Zygmunta Augusta, ażeby Magistrat Wileński sądził i karał przekupniów. Dany w Warszawie 127.
69. 1582 Июля 3. Короля Стефана, на Русскомъ языкѣ, Виленскому Магистрату, чтобы Прокураторы при отправленіи дѣлъ учтиво находились предъ Судомъ, подѣ 1582 Lipca 3. Króla Stefana, w języku Ruskim, Wileńskiemu Magistratowi, ażeby Prokuratorowie przy odbywaniu spraw uczciwie się zachowywali przed Sądem,

- опасеніемъ наказанія. Дана въ Гроднѣ. 130.
70. 1584. Опредѣленіе Короля Стефана, на Латинскомъ языкѣ, что писаря въ Магистратѣ безъ бытности Войта нельзя избирать. Дано въ Вильнѣ. 131.
71. 1586 Іюня 20. Короля Стефана, на Латинскомъ языкѣ, утверждающая постановленіе между Виленскимъ Магистратомъ и Цѣхомъ Шапочниковъ. Дана въ Гроднѣ, подтверждена Сигизмундомъ III. 1602 году. 134.
72. 1586 Іюля 29. Короля Стефана, на Польскомъ языкѣ, Виленскому Магистрату, о воспрещеніи отворять лавки въ праздничные дни по новому мѣсяцослову, и ремесломъ заниматься. Дана въ Гроднѣ. 137.
73. 1586 Сентлѣря 8. Короля Стефана, на Польскомъ языкѣ, дабы исповѣдывающихъ Греческую вѣру, въ праздничные ихъ дни, не требовать къ Суду и не назначать имъ присяги. Дана въ Гроднѣ. 138.
74. 1588 Генваря 23. Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая преимущества Г. Вильны, дана въ Краковѣ. 140.
75. 1602 Марта 7. Короля Сигизмунда III, на Русскомъ языкѣ, подтверждающая Виленскому Магистрату власть надъ перекупщиками. Дана въ Вильнѣ. 143.
76. 1602 Марта 18. Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, о воспрещеніи производить розничный торгъ привозимъ купцамъ въ Вильнѣ, исключая торговыхъ дней. Дана въ Вильнѣ. 146.
77. 1603 Феврала 16. Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая преимущества купцовъ и лавочниковъ. Дана въ Краковѣ. 147.
78. 1603 Марта 3. Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, обязывающая Виленскихъ Городскихъ жителей, исполнять городскія повинности. Дана въ Краковѣ. 148.
79. 1603 Марта 3. Короля Сигизмунда III, на Польскомъ языкѣ, дабы Воеводы, Ста-
- pod obawą ukarania, dany w Grodnie. 130.
1584. Reskrypt Króla Stefana, w języku Łacińskim, że pisarza do Magistratu bez bytności Wojta wybierać nie można. Dany w Wilnie 131.
- 1586 Czerwca 20. Króla Stefana, w języku Łacińskim, utwierdzający postanowienie między Magistratem Wileńskim a Cechem Czapczników. Dany w Grodnie, potwierdzony od Zygmunta III. 1602 roku 134.
- 1586 Lipca 29. Króla Stefana, w języku Polskim, Magistratowi Wileńskiemu, zabraniający w dni świąteczne podług nowego kalendarza otwierać kramy i zajmować się rzemiosłem. Dany w Grodnie. 137.
- 1586 Września 8. Króla Stefana, w języku Polskim, ażeby wyznających Grecką wiarę w dni ich świąteczne nie powoływano do Sądu, i nieznaczano im przysięgi. Dany w Grodnie 138.
- 1588 Stycznia 23. Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, utwierdzający przywileje miasta Wilna, dany w Krakowie 140.
- 1602 Marca 7. Króla Zygmunta III, w języku Ruskim, potwierdzający Magistratowi Wileńskiemu władzę nadprzekupniami. Dany w Wilnie 143.
- 1602 Marca 18. Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, o zabronieniu prowadzenia handlu częstkowego kupcom przyjezdnym w Wilnie, oprócz dni targowych. Dany w Wilnie. 146.
- 1603 Lutego 16. Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, potwierdzający przywileje kupców i kramników. Dany w Krakowie. . 147.
- 1603 Marca 3. Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, obowiązujący Wileńskich mieszkańców mieskich do wypełniania mieskich powinności. Dany w Krakowie 148.
- 1603 Marca 3. Króla Zygmunta III, w języku Polskim, ażeby Wojewodowie, Starostowie i

росты и Судьи не распространяли своей власти надъ Виленскими мѣщанами. Дана въ Краковѣ.

80. 1605 Февраля 15. Короля Сигизмунда III, на Русскомъ языкѣ, дабы всѣ обыватели какого бы ни были сословія, въ Вильнѣ жительствовавшіе, оказывали послушаніе Магистрату, и отъ Городскихъ повинностей не уклонялись. Дана въ Варшавѣ.
81. 1605 Марта 2. Короля Сигизмунда III, на Русскомъ языкѣ, позволяющая Вильнѣ взимать денежный сборъ съ мостовъ. Дана въ Варшавѣ.
82. 1606 Апрѣля 22. Короля Сигизмунда III, на Польскомъ языкѣ, къ дворянамъ, имѣющимъ свои помѣстья надъ рѣкою Вилиею, дабы Виленскимъ мѣщанамъ не воспрещали очищать рѣку отъ камней для безопасности судовъ. Дана въ Варшавѣ.
83. 1607 Іюня 8. Короля Сигизмунда III, на Русскомъ языкѣ, подтверждающая Грамоту Короля Александра для Г. Вильны на право Магдебургское. Дана въ Вильнѣ.
84. 1610 Ноября 11. Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, о порядкѣ избранія и утвержденія Войта.
85. 1614 Января 2. Короля Сигизмунда III, на Польскомъ языкѣ, Виленскому Магистрату, дабы избранные въ члены Магистрата не уклонялись отъ должности. Дана въ Варшавѣ.
86. 1618 Марта 28. Определеніе Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, дабы дворяне, имѣющіе свои фольварки на Городской землѣ, платили Городу подати. Дана въ Варшавѣ.

*Грамоты Контуберній и цѣховъ
Г. Вильны.*

87. 1552. Короля Сигизмунда Августа, на Латинскомъ языкѣ, объ учрежденіи цѣха

Sędziowie nad mieszczanami Wileńskimi władzy swej nie rozciągali. Dany w Krakowie. 150.

1605 Lutego 15. Króla Zygmunta III, w języku Ruskim, ażeby wszyscy obywatele, jakiegobykolwiek byli stanu, mieszkający w Wilnie, byli posłuszni Magistratowi i od miejskich powinności nie uchylali się. Dany w Warszawie 152.

1605 Marca 2. Króla Zygmunta III, w języku Ruskim, pozwalający dla M. Wilna pobierać dochód pieniężny z mostów. Dany w Warszawie 153.

1606 Kwietnia 22. Króla Zygmunta III, w języku Polskim, do Szlachty, mającej swe majątki nad rzeką Wilią, ażeby nie wzbraniли mieszczanom Wileńskim, oczyszczać rzekę od kamieni dla bezpieczeństwa statków. Dany w Warszawie 154.

1607 Czerwca 3. Króla Zygmunta III, w języku Ruskim, potwierdzający Przywilej Króla Alexandra, dany dla M. Wilna na Prawo Magdeburskie, dany w Wilnie 155.

1610 Listopada 11. Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, o porządku obierania i utwierdzania Wojta 158.

1614 Stycznia 2. Króla Zygmunta III, w języku Polskim, Magistratowi Wileńskiemu, ażeby obrani na członków Magistratu od urzędu nie uchylali się. Dany w Warszawie. 160.

1618 Marca 28. Dekret Króla Zygmunta III, w języku Łacińskim, ażeby Szlachta, mający swoje folwarki na ziemi miejskiej, płaciła miastu podatki. Dany w Warszawie 161.

*Dyplomata Kontubernij i Cechow
M. Wilna.*

1552. Króla Zygmunta Augusta, w języku Łacińskim, o ustanowieniu cechu Słodowników i

Солодовниковъ и Пиповаровъ. Дана въ i Piwowarow. Dany w Wilnie 162.
Вильнѣ.

88. 1552 Декабря 25. Короля Сигизмунда 1552 Grudnia 25. Króla Zygmunta Augu-
Августа, на Латинскомъ языкѣ, дабы ни- sta, w języku Łacińskim, ażeby nikt nie leczył
кто не лечилъ безъ дозволенія цѣха (кон- bez pozwolenia Kontubernii Chirurgów. Dany
тубернии) Хирурговъ. Дана въ Вильнѣ. w Wilnie 165.
89. 1584 Июля 5. Короля Стефана, на Ла- 1584 Czerwca 5. Króla Stefana, w języku
тинскомъ языкѣ, дабы никто, необучав- Łacińskim, ażeby nikt, co nie uczył się Chirur-
шійся Хирургіи, не лечилъ и не заводилъ gii, nie leczył i nie zakładał golarni, bez do-
цырульни безъ дозволенія Контубернии Хи- zwolenia Kontubernii Chirurgów i golarzy,
рурговъ и брадобрьевъ, исключая однако До- prócz jednakże Doktorów nauk wyzwolo-
кторовъ изящныхъ искусствъ и медицины, nych i medycyny, którzy się uczyli w jakiej-
обучавшихся въ какой нибудь Академіи. kolwiek Akademii. Dany w Wilnie 166.
Дана въ Вильнѣ.
90. 1596 Апрѣля 15. Короля Сигизмунда 1596 Kwietnia 15. Króla Zygmunta III, po
III, на Польскомъ языкѣ, объ учрежденіи Polsku, o ustanowieniu Cechu Rzeźników, co-
цѣха Рѣзниковъ (мясниковъ), ежегодномъ roczném wybieraniu na Zapusty Starszyn, utrzy-
избраніи на заговенья старшинъ, удержаніи maniu ołtarza w Kościele Panny Maryi,
олтаря въ Костелѣ Св. Маріи, имѣнии цѣ- na Piaskach, utrzymywaniu cechowej skrzynki, i
ховой скрышки, и дабы никто незапи- żeby nikt z niezapisanych do cechu, nie bawił
санный въ цѣхъ, не производилъ рѣзни- się rzeźniczem rzemiosłem. Dany w Warszawie. 168.
91. 1597 Марта 20. Короля Сигизмунда III, 1597 Marca 20. Króla Zygmunta III, w ję-
на Латинскомъ языкѣ, подтверждающая зыку Łacińskim, potwierdzający Dyplomat
грамоту Легата Папскаго Адама Але- Legata Papieżkiego, Adama Alexandra Komu-
ксандра Комулея, кою онъ возобновлялъ leja, którym on wznowił coroczny kościelny ob-
ежегодное Церковное обхожденіе въ честь ол- chod na cześć ołtarza Sw. Anny, SS. Kryspina i
таря Св. Анны, Св. Криспина и Криспинья- Kryspiniana, znajdującego się w Kościele Sw.
на, находящагося въ Костелѣ Св. Іоанна, и Jana, i żeby Starsi cechu Szewieckiego,
дабы Старшины Сапожнаго цѣха, ежегодно corocznie wybierani, bez różnicy wyznań
избираемые, присутствовали при молеб- znajdowali się na odprawianém nabożeństwie,
ствіяхъ, не взирая на различіе исповѣданій и i pilnowali ozdoby ołtarza, równie też, aże-
наблюдали за украшеніемъ олтаря, а также by nikt, niewpisany i nieprzyjęty do cechu
дабы никто, неписанный и непринятый nie zajmował się w Wilnie rzemiosłem sze-
въ цѣхъ, не занимался въ Вильнѣ сапожнымъ wieckiem. Dany w Wilnie 172.
ремесломъ. Дана въ Варшавѣ.
92. 1597 Июля 8. Короля Сигизмунда III, 1597 Lipca 8. Króla Zygmunta III, w
на Русскомъ языкѣ, дабы въ противность języku Ruskim, ażeby wbrew prawom tkac-
правъ ткацкаго цѣха приходящіе изъ дру- kiego Cechu, przychodzący z innych miast
гихъ мѣстъ ткачи подрыва цѣховымъ тка- tkacze, nie robili szkody tkaczom cechowym.
чамъ не дѣлали. Дана въ Варшавѣ. Dany w Warszawie 176.
93. 1611 Ноября 4. Короля Сигизмунда III, 1611 Listopada 4. Króla Zygmunta III, w

на Латинскомъ языкѣ, объ учрежденіи Литейнаго цѣха, ежегодномъ выборѣ Старшинъ въ праздникъ Св. Іоанна Крестителя, о имѣннѣ цѣхвой скринки, 4-хъ лѣтнемъ срокѣ обученія, испытаніи искусства, 4-хъ годичномъ путешествіи мастера, и дабы никто необучавшійся искусству и неприндалежащій къ цѣху, не производилъ литейнаго ремесла. Дана въ Варшавѣ.

94. 1635. Короля Владислава IV, на Латинскомъ языкѣ, дабы никто отъ рыбаковъ необычнаго торговаго платежа не требовалъ. Дана въ Варшавѣ.

95. 1636 Іюня 5. Короля Владислава IV, на Польскомъ языкѣ, (съ Русскаго переведенная), объ освобожденіи Соленниковъ, торгующихъ въ лавкахъ солью, сельдями, масломъ и воскомъ, отъ перекупщицкихъ податей и отъ платежа по 6 грошей съ каждой бочки сельдей. Дана въ Варшавѣ.

96. 1639 Іюня 28. Короля Владислава IV, на Польскомъ языкѣ, утверждающая устройство ткацкаго цѣха, о выборѣ въ день Св. Николая, по примѣру Виленскаго Магистрата, старшинъ, изъ коихъ одинъ долженъ быть Католическаго, а другой Аугебургскаго исповѣданія, о имѣннѣ цѣхвой скринки, объ обязанности мастеровъ собираться на богослуженіе въ воскресные и постные дни въ Костель Маріи Магдалины. Дана въ Вильнѣ.

97. 1713. Короля Августа, на Польскомъ языкѣ, (съ Латинскаго переведенная), заключающая грамоту Короля Стефана 1579 г. о подтвержденіи порядка по цѣху Сапожниковъ, о ежегодномъ выборѣ Старшинъ въ праздникъ Св. Николая, 2-хъ Римскаго, 2-хъ Греко-Россійскаго, и 2-хъ Нѣмецкаго исповѣданія, о обученіи и испытаніи въ знаніи ремесла и воспрещеніи пріѣзжимъ, въ подрывъ цѣховымъ, производить сапожное ремесло, и подтвержденіе Короля Августа 1713 г. опредѣляющее число мастеровъ сапожнаго цѣха въ Вильнѣ: 80 Римскаго, 40 Греко-Россійскаго и 20 Нѣмецкаго исповѣданія. Дана въ Варшавѣ.

языку Łacińskim, o ustanowieniu Cechu łudwiskarskiego, coroczném wybieraniu Starszych w uroczystość Sw. Jana Chrzciciela, o utrzymywaniu cechowej skrzynki, czteroletnim terminie nauki, doświadczeniu w sztuce, i czteroletniej wędrówce majstra, i żeby nikt niewyuczony w sztuce i niewpisany do cechu, nie bawił się łudwisarskiém rzemiosłem. Dany w Warszawie . 177.

1635. Króla Władysława IV, w języku Łacińskim, ażeby nikt od rybaków nie będącej we zwyczaju opłaty targowego nie wymagał, dany w Warszawie 180.

1636 Czerwca 5. Króla Władysława IV, w języku Polskim (przekład z Ruskiego), o uwolnieniu Solenników, handlujących w kramach solą, śledziami, masłem i woskiem, od przekupniczych podatków, i od płacenia po 6 groszy od każdej beczki śledzi. Dany w Warszawie 182.

1639 Czerwca 28. Króla Władysława IV, w języku Polskim, z potwierdzeniem urządzenia cechu Tkaczów, o wybieraniu w dzień Sw. Mikołaja, na wzór Magistratu Wileńskiego, starszyn, z których jeden ma być wyznania Katolickiego, a drugi Auszpurskiego, o utrzymywaniu cechowej skrzynki, o obowiązku majstrów zgromadzać się na nabożeństwo w dni niedzielne i postne, do Kościoła Maryi Magdaleny. Dany w Wilnie 185.

1713. Króla Augusta, w języku Polskim, (przekład z Łacińskiego), zawierający dyplomaty Króla Stefana 1579 roku, o potwierdzeniu porządku w Cechu Szewieckim, o coroczném obieraniu Starszyn w uroczystość Sw. Mikołaja, dwóch Rzymskiego, dwóch Grecko-Ruskiego i dwóch Niemieckiego wyznania, o nauce i doświadczeniu umiejętności rzemiosła i o zabronieniu przyjezdnym ze szkodą cechu zajmować się szewieckim rzemiosłem, tudzież potwierdzenie Króla Augusta, w 1713, oznaczające liczbę majstrów Cechu Szewieckiego w Wilnie: 80 Rzymskiego, 40 Greko-Ruskiego i 20 Niemieckiego wyznania, dany w Warszawie 189.

II. Части. (*)

II. Części. (*)

№ Грамоты и Акты Православных Церквей, Монастыря Св. Троицы и Троицкого Братства Г. Вильны.

Dyplomata i Akta Prawosławnych Cerkwi, Comp. Klasztoru S. Trójcy i Trojeckiego Bractwa w Mieście Wilnie.

1. 1582 Февраля 22. Грамота Короля Стефана, Братству Виленскому Закона Греческого, о дозволеніи варить медъ 6 разъ въ годъ безъ платежа капщизны и о Госпиталѣ братства. Дана въ Вильнѣ.
2. 1585. Выпись изъ книгъ Лавничихъ г. Вильно, заключающая опредѣленіе Королевское въ дѣлѣ между братствомъ Бурмистровъ и Радцовъ Панскимъ, называемымъ и братствомъ Купецкимъ, Кожемяцкимъ, Кушнерскимъ и Роскимъ, съ Мамоничемъ, о неуплатѣ братствомъ чепового сбора.
3. 1588 Июня 5. Грамота Греческаго Патриарха Іеремія, утверждающая постановленіе братства Церковнаго Виленскаго православнаго. Дана въ Вильнѣ.
4. 1589 Июля 21. Грамота Короля Сигизмунда III, Виленскимъ мѣщанамъ народа Русскаго, Закона Греческаго, о порядкѣ братства ихъ при Церкви Св. Троицы въ Вильнѣ, о ежегодномъ сборѣ для братства, о пособіи обѣдѣвшимъ, о содержаніи больницы, училища и типографіи братства и о расправѣ ихъ чрезъ Справцовъ братства. Дана въ Вильнѣ.
5. 1589 Августа 8. Грамота Короля Сигизмунда III, Дворянину (имя коего неопоставлено), о передачѣ Виленскаго монастыря Троицкаго со всѣми фольварками, землями и имуществомъ церковными, въ вѣдомство Бурмистровъ, Радцовъ, Лавниковъ и всѣмъ мѣщанамъ Виленскимъ Закона Русскаго. Дана въ Вильнѣ.
6. 1590. Грамота Короля Сигизмунда III, на Латинскомъ языкѣ, о дозволеніи Князю Острожскому построить въ Вильнѣ

- 1582 Lutego 22. Dyplomata Króla Stefana, Bractwu Wileńskiemu Greekiej wiary, o pozwoleniu sycić miód 6 razy na rok bez opłaty kapszczyzny i o Szpitalu Bractwa. Dany w Wilnie 1.
1585. Wypis z Ksiąg Ławnicznych M. Wilna, zawierający dekret Królewski w sprawie Burmistrzów i Rajców z Bractwem nazywaném Pańskim i Kupieckim, Garbarskim i Roskiem, z Mamoniczem, za nieopłatę przez Bractwo czopowego 3.
- 1588 Czerwca 5. Dyplomata Patriarchy Greekiego Jeremiasza, utwierdzający postanowienia Bractwa Cerkiewnego Wileńskiego Prawosławnego. Dany w Wilnie 6.
- 1589 Lipca 21. Dyplomata Króla Zygmunta III, mieszczanom Wileńskim Ruskiego narodu, wyznania Greekiego, o porządku Bractwa ich przy Cerkwi S. Trójcy w Wilnie i o corocznych składkach dla Bractwa, o wsparciu podupadłych, o utrzymywaniu szpitala, szkoły i drukarni Bractwa i o rozprawie ich przez Sprawców bractwa. Dany w Wilnie. 8.
- 1589 Sierpnia 8. Dyplomata Króla Zygmunta III, Dworzaninowi (którego imię niewymienione), o oddaniu Wileńskiego Trojeckiego Klasztoru ze wszystkimi folwarkami, ziemią i majątnością Cerkiewną w wiedzę Burmistrzów, Radców, Ławników i wszystkim mieszczanom Wileńskim Ruskiej wiary. Dany w Wilnie. 12.
1590. Dyplomata Króla Zygmunta III, w Łacińskim języku, pozwalający Xięciu Ostrogskiemu wybudować w Wilnie Cerkwie Ru-

(*) Въ сей росписи II. Части означено, копорые акты писаны въ подлинникѣ на Латинскомъ или Польскомъ языкѣ; всѣ же прочіе акты, гдѣ о семъ не сказано, писаны въ подлинникѣ по Русски.

(*) W tym Spisie II. Części wyrażono, które akta pisane są w oryginałach Łacińskim albo Polskim językiem, wszystkie zaś inne akta, gdzie niema o tem wzmianki, pisane po Rusku.

- Православныя церкви Св. Троицы и Св. Николая. Дана въ Вильнѣ.
7. 1594 Генваря 24. Сознаніе Вознаго о данномъ отъ Митрополита приказаніи, чтобы священники братства отправляли службу у большаго Олтаря въ Церкви Св. Троицы. Дана въ Вильнѣ.
8. 1594 Декабря 20. Выписъ изъ книгъ Лавничныхъ Виленскихъ, заключающая Духовное завѣщаніе 1594 года Виленскаго обывателя Павла Снипки, коимъ записывается на братство Церковное Св. Троицы домъ свой на Троицкой улицѣ въ Вильнѣ, идущей къ Острымъ воротамъ и ежегодную плату по 3 копы грошей на госпиталь Троицкій Православный и по 2 копы грошей на госпиталь Росскій.
9. 1595 Феврала 25. Грамота Короля Сигизмунда III къ Бурмистрамъ Виленскимъ, Закона Греческаго, чтобы они слушались Митрополита и не присвоивали себѣ власти въ дѣлахъ духовныхъ касательно церкви Св. Троицы. Дана въ Краковѣ.
10. 1595 Октября 7. Грамота Михаила Рагозы Митрополита Кіевскаго и всей Руси, къ Бургомистрамъ, Радцамъ и Лавникамъ Виленскимъ Православнаго Закона, объ избраніи Архимандрита или Игумена въ Св. Троицкій Монастырь Виленскій. Дана въ Новогородкѣ.
11. 1596 Апрѣля 3. Дозволеніе отъ Архіепископа Рагозы ставить тѣла умершихъ братства Виленскаго Греческаго Закона, въ трапезѣ Церкви Св. Троицы, пока купятъ братскій домъ. Дана въ Вильнѣ.
12. 1596 Апрѣля 22. Позывъ Короля Сигизмунда III, Старостѣ Братства Виленскаго Троицкаго, народа Русскаго, за занятіе трапезы въ Монастырѣ Св. Троицы, Дана въ Варшавѣ.
13. 1596 Мая 22. Грамота Короля Сигизмунда S. Trójcy i S. Mikołaja, даны w Wilnie. 13.
- 1594 Stycznia 24. Zeznanie Woźnego, o danym od Metropolity zaleceniu, ażeby Kapelani Bractwa odprawiali mszę u wielkiego ołtarza w Cerkwi S. Trójcy. Dany w Wilnie . 15.
- 1594 Grudnia 20. Wypis z ksiąg Ławniczych Wileńskich, zawierający testament, 1594 roku, Wileńskiego obywatela Pawła Snipki, którym zapisuje na Bractwo Cerkiewne S. Trojcy, dom swój na Trojeckiej ulicy w Wilnie, idąc do Ostrej bramy, i coroczną opłatę po 3 kopy groszy na Trojecki Prawosławny Szpital i po 2 kopy groszy na Szpital Roski. 17.
- 1595 Lutego 25. Reskrypt Króla Zygmunta III, do Burmistrzów Wileńskich wiary Greckiej, ażeby byli posłuszni Metropolicie i nieprzywłaszczali sobie władzy w rzeczach duchownych, względem Cerkwi S. Trójcy. Dany w Krakowie 21.
- 1595 Pazdziernika 7. Dyplomat Michała Rahozy, Metropolity Kijowskiego i całej Rusi, do Burmistrzów, Radców i Ławników Wileńskich Prawosławnego wyznania, o wyborze Archimandryty albo Ihumena do Wileńskiego Klasztoru S. Trojcy. Dany w Nowogródku. 22.
- 1596 Kwietnia 3. Pozwolenie od Arcybiskupa Rahozy, stawić ciała zmarłych Bractwa Wileńskiego Greckiej wiary, w refektarzu Cerkwi S. Trójcy, dopóki nie kupią brackiego domu. Dany w Wilnie 23.
- 1596 Kwietnia 22. Pozew Króla Zygmunta III, Starszynie Bractwa Wileńskiego Trojeckiego, Ruskiego narodu, o zajęcie refektarza w Klasztorze S. Trójcy. Dany w Warszawie. 25.
- 1596 Maja 22. Dyplomat Króla Zygmun-

- мунда III, о недопущеніи братства мѣщанъ Виленскихъ, Греко-Россійскаго исповѣданія, избрать себѣ особыхъ Священниковъ и отступать отъ послушности Митрополиту Рагозѣ. Дана въ Варшавѣ.
14. 1598 Февраля 17. Выпись изъ книгъ Виленскаго Воеводства, заключающая объявленіе Виленскихъ мѣщанъ исповѣданія Греческаго, цѣху сапожнаго (Шевцовъ), о жалобѣ, которую подали сапожники вѣры Греческой и Нѣмецкой, на братью свою цѣха сапожнаго вѣры Римской, за недаване дохода на православную церковь Греческаго набоженства и проч.
15. 1598 Февраля 23. Выпись изъ книгъ Гродскихъ Виленскаго воеводства, заключающая опроверженіе нѣкоторыхъ членовъ братства сапожничаго Греческой и Нѣмецкой вѣры, о томъ, что они аппеляцію, совместно съ братствомъ Римской вѣры, на братство Греческой и Нѣмецкой вѣры не подавали и что они о новѣмъ постановленіи, совместно съ братствомъ Римской вѣры, нехотатайствовали.
16. 1608 Іюня 6. Выпись изъ книгъ Виленскихъ Бургомистровъ, съ явкою Грамоты, братству Виленскому Кушнерскому Закона Греческаго, данной отъ Короля Сигизмунда III. 1590 года Апрѣля 14 дня, въ коей прописаны Грамоты Сигизмунда I, Сигизмунда Августа и Стефана Баторія, о дозволеніи дарить медь безъ платы капщизны для 6 праздниковъ въ году: Св. Духа, Божіей Матери, Покрова, Св. Николая, Рождества Христова и Великаго дня и о порядкѣ братствъ, дабы ссоры, случающіяся въ домѣ братскомъ въ бесѣдахъ, судить Старостамъ братства.
17. 1609 Іанваря 24. Выпись изъ книгъ Земскихъ Виленскихъ, съ прописаніемъ Грамоты Сигизмунда, 1538 года, данной братству Кушнерскому Виленскому.
- ta III, o wzbronieniu Bractwu mieszczan Wileńskich Grekorossyjskiego wyznania, wybrać sobie osobnych kapelanów i uchylać się od posłuszeństwa Metropolicie Rahozie. Dany w Warszawie 26.
- 1598 Lutego 17. Wypis z ksiąg grodzkich Województwa Wileńskiego, zawierający oświadczenie Wileńskich mieszczan wyznania Greckiego, Cechu Szewieckiego, o skardze, którą zanieśli Szewcy wyznania Greckiego i Niemieckiego na braci swoich cech Szewieckiego wyznania Rzymskiego, za niedawanie dochodu na Prawosławną cerkiew Greckiego nabożeństwa i t. d. 28.
- 1598 Lutego 23. Wypis z ksiąg Grodzkich Województwa Wileńskiego, zawierający zeznanie niektórych członków Bractwa Szewieckiego Greckiej i Niemieckiej wiary, o tém, że oni appellacyi, razem z Bractwem Rzymskiego wyznania, na bractwo Greckiej i Niemieckiej wiary, nie czynili i że oni o nowe postanowienie razem z Bractwem Rzymskiego wyznania nie starali się 30.
- 1608 Czerwca 6. Wypis z ksiąg Wileńskich burmistrzowskich z aktykacją Dyplomu Bractwu Wileńskiemu Kusznierskiemu Greckiej wiary, danego od Króla Zygmunta III, 1590 r. Kwietnia 14 dnia, w którym wypisane dyplomata Zygmunta I, Zygmunta Augusta i Stefana Batorego, o pozwoleniu sycić miód bez opłaty kapszczyzny na 6 uroczystości w roku: S. Ducha, Matki Bożej Pokrowy, S. Mikołaja, Narodzenia Chrystusa, i Wielkanoc, i o porządku Bractw, ażeby kłótnie, zdarzające się w domu Brackim na biesiadach sądzili Starszyny Bractwa 32
- 1609 Stycznia 24. Wypis z ksiąg Ziemskich Wileńskich z umieszczeniem dyplomu Króla Zygmunta 1538 roku, danego Bractwu Kusznierskiemu Wileńskiemu 40.

18. 1609 Марта 7. Вводный листъ Дворянина Буйвила, коимъ удостовѣряетъ о передачѣ, по повелѣнію Короля, Виленскаго Монастыря Троицкаго со всѣми имѣніями, къ оному принадлежащимъ. Архимандриту Рутскому, и о возраженіи и несогласіи на это Радцовъ и мѣщанъ Виленскихъ православнаго Греческаго Закона. Писана въ Вильнѣ.
19. 1609 Апрѣля 7. Выпись изъ книгъ главнаго Трибунала Виленскаго, съ прописаніемъ Грамоты Сигизмунда III, 1609 года Февраля 20 данной, коею Король поручаетъ Дворянину Буйвилу, передать Монастырь Виленскій Троицкій, Рутскому, на мѣсто тамошняго Архимандрита православнаго Сенчиловича, отрѣшеннаго Митрополитомъ Поцесемъ.
20. 1609 Апрѣля 11. Донесеніе Вознаго, объ отобраніи Церкви пятницкой отъ ея Священника Львова.
21. 1609 Апрѣля 28 Грамота Короля Сигизмунда III, къ Виленскимъ мѣщанамъ, по жалобѣ Троицкаго Архимандрита Рутскаго, чтобъ они ни сами, ни черезъ слугъ своихъ, противу него не покушались, подъ опасеніемъ взысканія 1,000 коп. грошей Литовскихъ. Дана въ Краковѣ.
22. 1609 Іюня 23. Засвидѣтельствоваанный списокъ съ рѣшенія главнаго Трибунала Виленскаго, противу мѣщанина Тупика; рѣшеніе сіе, равно и списокъ съ онаго, подписаны одними духовными членами, ибо свѣтскіе члены, бывъ разной съ духовными религіи, на таковое постановленіе ихъ не согласились.
23. 1609 Августа 17. Грамота Сигизмунда III, на Польскомъ языкѣ, о воспрещеніи братствамъ Радецкому, Купецкому, Кушнерскому и Роскому обращаться къ церкви Св. Духа и вносить въ пользу той церкви доходы отъ оныхъ, но дабы тѣ братства
- 1609 Marca 7. List Podawczy dworzanina Bujwiła, który przekonywa o podaniu, podług rozkazu Króla, Archimandrycie Wileńskiego Trojeckiego Klasztoru Rutskiemu, ze wszystkimi majątkami do onego należącemi i bronienu i niezgadzaniu się na to Radców i mieszczan Wileńskich Prawosławnego Greckiego wyznania. Dany w Wilnie 44.
- 1609 Kwietnia 7. Wypis z ksiąg Głównego Trybunału Wileńskiego z wypisaniem dyplomu Zygmunta III, 1609 r. Lutego 20 danego, w którym Król porucza dworzaninowi Bujwiłowi, oddać Klasztor Wileński Trojecki Rutskiemu, na miejsce tamiecznego Archimandryty Prawosławnego Senczyłowicza, usuniętego przez Metropolitę Pocieja 47.
- 1609 Kwietnia 11. Kwit Woźnego, o odebraniu Cerkwi Piatnickiej Księdzu Lwowu. 48.
- 1609 Kwietnia 29. Reskrypt Króla Zygmunta III, do Wileńskich mieszczan za prośbą Trojeckiego Archimandryty Rutskiego, żeby oni, ani sami, ani przez sług swoich przeciwko niemu nie czyhali, pod obawą winy 1000 kop groszy Litewskich. Dany w Krakowie 49.
- 1609 Czerwca 23. Poświadczona Kopia dekretu Głównego Trybunału Koła Duchownego na mieszczanina Tupikę; dekret ten i kopią jego sami Duchowni Członkowie podpisali: gdyż świeccy Członkowie, będąc nie jednej religii, co duchowni, na takowe postanowienie przystać nie chcieli 50.
- 1609 Sierpnia 17. Dyplom Zygmunta III, w Polskim języku, o zabronieniu Bractwom Radzieckiemu, Kusznerskiemu i Roskiemu, udawać się do Cerkwi S. Ducha i wносить na rzecz tej Cerkwi dochód od nich, ale, żeby te Bractwa udawały się do Cerkwi S. Trój-

обращались къ церкви Св. Троицы подъ опасеніемъ денежнаго и тѣлеснаго наказанія. Дана въ Вильнѣ.

cy pod ukarania abawą pieniężnego i cielesnego. Dany w Wilnie

56.

24. 1611 Августа 1. Грамота Короля Сигизмунда III о томъ, чтобъ братства, именно Кушнерское, Купецкое и Росское, доходы оныхъ братствъ не обращали на мѣста необычныя, но чтобъ таковыя обращали на постройку погорѣлыхъ церквей, на монастырь Св. Троицы. Дана въ Вильнѣ.

1611 Sierpnia 1. Dyplomata Króla Zygmunta III, o tém, ażeby Bractwa, mianowicie: Kuznierskie, Kupieckie i Roskie, dochodów swoich, nie obracały na miejsca niezwyčajne, ale, iżby takowe użyte były na odbudowanie pogorzałych Cerkwi, a po wybudowaniu Cerkwi, na klasztor S. Trójcy. Dany w Wilnie

57.

25. 1611 Августа 1. Грамота Короля Сигизмунда III, о порученіи Виленскому Троицкому монастырю возобновленія церкви Богоявленія, называемой Пятницкою, и при ней госпиталя и кладбища. Дана въ Вильнѣ.

1611 Sierpnia 1. Dyplomata Króla Zygmunta III, o oddaniu Wileńskiemu Trojeckiemu Klasztorowi, restaurowania Cerkwi Zjawienia się Pańskiego, nazywanej Piatnicką i przy niej Szpitala i cmentarza. Dany w Wilnie.

58.

26. 1614 Августа 7. Короля Сигизмунда III о томъ, чтобъ братства Виленскія Кушнерское, Купецкое, Росское и Панское, половину доходовъ обращали на постройку погорѣлыхъ церквей, а половину на Св. Троицкій монастырь. Дана въ Варшавѣ.

1614 Sierpnia 7. Dyplomata Króla Zygmunta III, o tém, ażeby Bractwa Wileńskie Kuznierskie, Kupieckie, Roskie i Pańskie, połowę dochodów obracały na budowanie pogorzałych cerkwi, a połowę na S. Trojecki klasztor. Dany w Wilnie

60.

27. 1619. Выпись изъ книгъ Метрихъ Литовскихъ, о подтвержденіи Духовнаго завіщанія Князя Матвѣя Никитинича, сдѣланнаго въ 1539 году, коимъ записано имѣніе на церковь Св. Троицы. Дана въ Варшавѣ.

1619. Wypis z ksiąg Metryki Litewskiej, o potwierdzeniu testamentu Xięcia Macieja Nikitinicza, sporządzonego 1539 roku, którym zapisany majątek na Cerkiew S. Trójcy. Dany w Wilnie

61.

28. 1620 Мая 7. Випись изъ книгъ главнаго Трибунала Виленскаго, съ прописаніемъ Грамоты Короля Сигизмунда III, Войтамъ и Бурмистрамъ Виленскимъ, дабы они допустили Рутскаго Митрополита Кіевскаго Галицкаго и всей Руси, взять справки изъ книгъ городскихъ о Грамотахъ Виленскаго Троицкаго монастыря.

1620 Maja 7. Wypis z ksiąg Głównego Trybunału Wileńskiego, z wypisaniem Listu Króla Zygmunta III, do Wojta i Burmistrzów Wileńskich, ażeby dozwolili Rutskiemu, Metropolicie Kijowskiemu, Halickiemu i całej Rusi, wyszukiwać w księgach miejskich dyplomatów Wileńskiego Trojeckiego Klasztoru.

67.

29. 1626 Мая 30. Запись Воеводы Виленскаго Гетмана Великаго Княжества Литовскаго Льва Сапѣги на Русскомъ языкѣ, объ отдачѣ имѣнія Беличанъ на Церковь Виленскую Св. Троицы Религии Греческой

1626 Maja 30. Zapis Wojewody Wileńskiego, Hetmana W. X.L. Lwa Sapiehy, w Ruskim języku, o oddaniu majątku Bieliczan na Cerkiew Wileńską S. Trójcy, religii Greckiej i jej klasztor przyłączony do unii, sporządzony

и Монастырь оной, обращенный въ Унію. w Wilnie 69.
Дана въ Вильнѣ.

30. 1629 Марта 29. Выпись изъ книгъ Бур- 1629 Marca 29. Wypis z ksiąg Burmistrzow-
мистровскихъ и Радецкихъ Виленскихъ, skich i Radzieckich Wileńskich, zawierający
содержащая договоръ заключенный между umowę zawartą między Klasztorem S. Trójcy
монастыремъ Св. Троицы и братствомъ a Bractwem Szewców Wileńskich, o wnosze-
Шевцовъ (Сапожниковъ) Виленскихъ, о взно- niu trzeciego grosza z dochodów Bractwa na
съ третьяго гроша изъ доходовъ братства Cerkiew S. Trójcy, w Polskim języku . . 71.
на Церковь Св. Троицы. На Польскомъ
языкъ.
31. 1633 Июля 12. Грамота Короля Влад- 1633 Lipca 12. Dyplomat Króla Włady-
слава IV, Виленскому Троицкому мона- sława IV, Wileńskiemu Trojeckiemu Kla-
стырю, обращенному въ Унію, подтверждаю- sztorowi, zamienionemu w uniją, potwierdza-
ющая прежнія двѣ Грамоты, коими Король jący dwa dawniejsze przywileje, w których
Сигизмундъ III, дозволяетъ Виленскимъ Król Zygmunt III, pozwala Wileńskim mie-
мѣщанамъ народа Русскаго вѣроисповѣданія szczanom, Ruskiego narodu, greckiej wiary,
Греческаго, учредить свѣтское братство, у- założyć świeckie bractwo, szkołę, szpital i
чилище гошпиталь и книгопечатаніе. Дана drukarnią, dany w Wilnie 74.
въ Вильнѣ.
32. 1635 Февраля 26. Грамота Короля Вла- 1635 Lutego 26. Dyplomat Króla Włady-
дислава IV, подтверждающая, чтобъ брат- sława IV, ponawiający, ażeby Bractwa Wi-
ства, Виленскія Русскія а именно: Куш- leńskie Ruskie, a mianowicie: Kuznierskie,
нерское, купеческое и Росское, вносили Kupieckie i Roskie, wносиły należne od nich
причитающіеся съ нихъ сборы, половину opłaty, połowę na pobudowanie pogorzałych
на построение погорѣлыхъ церквей, а Cerkwi, a połowę dla klasztoru S. Trójcy, da-
половину для монастыря Св. Троицы. Дана ny w Warezawie 85.
въ Варшавѣ.
33. 1635 Мая 25. Выпись изъ книгъ Трибу- 1635 Maja 25. Wypis z ksiąg Trybuna-
нала Виленскаго, о записи Князя Острож- łu Wileńskiego, o zapisie Xięcia Ostrogskie-
скаго 1522 года, которымъ онъ завѣщалъ го 1592 roku, w którym on testamentem za-
имѣніе свое на Соборную православную ка- pisał majątek swój na Soborną Prawosławną
менную церковь въ Вильнѣ Успѣнія Пре- murowaną Cerkiew w Wilnie, Wniebowzięcia
чистыя Богородицы, для удержанія въ ней Przeczystej Bogarodzicy, dla utrzymania przy
4 Священниковъ и 2 дьяконовъ. niej 4 kapłanów i 2 dyakonów, dany w Wilnie. 89.
34. 1636 Марта 26. Грамота Короля Вла- 1636 Marca 26. Dyplomat Króla Włady-
дислава IV, повелѣвающая, чтобъ все имѣніе i kapitały, jakiegokolwiek prawem należące
и капиталы, какимъ либо правомъ принадле- do Klasztoru S. Trójcy, były mu powrócone,
жащие монастырю Св. Троицы, были оному dany w Wilnie, w języku Polskim . . . 93.
возвращены. Дана въ Вильнѣ, на Польскомъ
языкъ.
35. 1639 Генваря 14. Выпись изъ книгъ Зем- 1639 Stycznia 14. Wypis z ksiąg Ziemskich

ВЪ РУКОПИСНОМЪ ЭКЗЕМПЛЯРѢ ЛИТОВСКАГО СТАТУТА

перваго изданія • 16 столѣтія

хранящагся

ВЪ ВІЛЕНСКОЙ ДУХОВНОЙ АКАДЕМІИ

на страницѣхъ неопероженной № 24 и 25 написано:

А. С. 11 № 12 1874 г. 12

малъ уни и чтооъ при монастырьъ были показаны, тѣмъ же

Уч. Временникъ
Ахматъ.

- скихъ Воеводства Виленскаго, объ отдачѣ Княземъ Матвѣемъ Микитиничемъ монастырю Св. Троицы въ Вильнѣ имѣнія своего.
36. 1643 Апрѣля 27. Выпись изъ книгъ Виленскаго Трибунала съ явкою записи 1642. Книгини Вишневецкой, урожденной Тышкевичъ, о производствѣ ежегодно, платы для поминовения ея родителей и предковъ Тышкевичевъ, похороненныхъ при церкви Св. Троицы въ Вильнѣ.
37. 1645 Июля 24. Опрежденіе Ассесорское, дабы братство сапожниковъ, ежегодно по обычаю братства портныхъ, давало вмѣсто 3-го гроша въ день Сошествія Св. Духа, по 8 свѣчей восковыхъ въ монастырь Св. Троицы На Латинскомъ языкѣ.
38. 1646 Марта 24. Постановленіе Ассесорское Владислава IV, коимъ повелѣно, чтобы шевцы Г. Вильно (сапожники), какъ Латинскаго такъ и Греческаго вѣроисповѣданія, обращались въ Костель Св. Іоанна. На Латинскомъ языкѣ.
39. 1701. Мая 28. Выпись изъ книгъ главнаго Трибунала, съ явкою Грамоты Короля Владислава IV. Виленскому Троицкому монастырю, обращенному въ Унію, объ избраніи ими Архимандрита и подтверждающая постановленіе братства медоваго, Панскаго, Купеческаго Кушнерскаго и Росскаго.
- Грамоты и Акты Православныхъ Монастырей Св. Духа, Цеперскаго, Кронскаго и Сурецкаго.*
40. 1618 Декабря 7. Выпись изъ книгъ главнаго Трибунала въ Новогородкѣ, содержащая записъ Дворянина Доłмата и жены его изъ фамиліи Юрковскихъ, на Русскомъ языкѣ, коею они отказываютъ имѣніе свое Новый дворъ православному Цеперскому монастырю, съ тѣмъ, чтобы онъ непринималъ Уніи и чтобы при монастырѣ были
- Województwa Wileńskiego, o oddaniu przez X. Macieja Mikitinicza Klasztorowi S. Trójcy w Wilnie swojego majątku 94.
- 1643 Kwietnia 27. Wypis z ksiąg Trybunału Wileńskiego z aktykacją zapisu 1642 Xieżny Wiszniewieckiej, z domu Tyszkiewiczówny, o corocznej opłacie na modły za duszę jej rodziców i przodków Tyszkiewiczów, pochowanych przy Cerkwi S. Trójcy w Wilnie. 95
- 1645 Lipca 24. Dekret Assesorski, ażeby bractwo szewców corocznie, według zwyczaju bractwa krawców, dawało zamiast 3-go grosza w dzień Zestania S. Ducha, po 8 świec woskowych do klasztoru S. Trójcy. W Łacińskim języku 99
- 1646 Marca 24. Postanowienie Assesorskie Władysława IV, którym rozkazano, aby Szewcy w mieście Wilnie, jak Łacińskiego, tak i Greckiego wyznania, chodzili do Kościoła S. Jana. W Łacińskim języku 102
- 1701 Maja 28. Wypis z ksiąg Głównego Trybunału z aktykacją dyplomu Króla Władysława IV, Wileńskiemu Trojeckiemu Klasztorowi, obróconemu w uniją, o wybieraniu Archymandryta, oraz potwierdzający postanowienia bractwa Miodowego, Pańskiego, Kupieckiego, Kuszniarskiego i Roskiego 104:
- Dyplomata i Akta Prawosławnych Klasztorów S. Ducha, Ceperskiego, Kronskiego i Surdeckiego.*
- 1618 Grudnia 7. Wypis z ksiąg Głównego Trybunału Kadencyi Nowogródzkiej, zawierający zapis funduszu Ziemiańska Królewskiego Dołmata i żony jego z domu Jurkowskiej, w Ruskim języku, którym zapisują majątek swój Nowy-Dwór na Ceperski Prawosławny Klasztor, z zastrzeżeniem, ażeby nie przyjmował unii, i żeby przy Klasztorze była zało-

- учреждены училище для обученія дѣтей и гошпиталь для бѣдныхъ и больныхъ.
41. 1629 Декабря 4. Выпись изъ книгъ главнаго Трибунала въ Минскѣ, содержащая запись Райны изъ дому Воловичевъ, жены Троцкаго Подкоморья Огинской на Русскомъ языкѣ, объ отдачѣ имѣній Крожскому православному монастырю, Огинскими построенному.
42. 1633 Марта 18. Грамота Короля Владислава IV. на Русскомъ языкѣ, о представленіи братству Св. Троицы при церкви Св. Духа въ Вильнѣ, свободнаго отпращиванія Богослуженія и о удержаніи при ономъ училища для обученія языкамъ Греческому, Русскому, Латинскому и наукамъ, а также Гошпиталя и о подвѣдомственности сему монастырю другихъ православныхъ монастырей. Дана въ Краковѣ.
43. 1636 Февраля 6. Выпись изъ книгъ Земскихъ Вилкомирскихъ, содержащая запись на Польскомъ языкѣ Ставецкой Городенской, объ отдачѣ застѣнка Скѣришки и земли Сурдецкому православному монастырю и чтобъ Игуменъ въ ономъ былъ утверждаемъ братствомъ Виленскаго монастыря Св. Духа.
43. 1646 Генваря 8. Запись Самуила Огинскаго, Тивуна Троцкаго, на Польскомъ языкѣ, объ отдачѣ Крожскому православному монастырю 3½ волокъ земли и 1500 злотыхъ, для поминованія за душу его и жены Софіи, изъ дому Белявичевъ.
44. 1703. Февраля 28. Грамота Государя Царя Петра Алексѣевича, на Русскомъ языкѣ, Виленскому православному Св. Духа монастырю, о дозволеніи пріѣзжать старцамъ того монастыря въ Московское Государство для милостыни. Дана въ Москвѣ.
45. 1708 Февраля 29. Грамота Государя Царя Петра Алексѣевича на Русскомъ языкѣ, о пожалованіи Виленскому православному Св. жона Szkoła dla uczenia dzieci, oraz Szpital dla ubogich i chorych 107.
- 1629 Grudnia 4. Wypis z ksiąg Głównego Trybunału Kadencyi Mińskiej, zawierający zapis Reiny z Wołowiczów, Podkomorzyny Trockiej Ogińskiej, w Ruskim języku, o oddaniu majątkow Krońskiemu Prawosławnemu Klasztorowi, przez Ogińskich fundowanemu 113.
- 1633 Marca 18. Dyplomat Króla Władysława IV, w Ruskim języku, o pozwoleniu bractwu S. Trójcy przy Cerkwi S. Ducha w Wilnie swobodnie odprawiać nabożeństwo, i o utrzymaniu przy nim Szkoły, dla uczenia języków Greckiego, Ruskiego, Łacińskiego, i Polskiego, i nauk, a także Szpitala, i o podległości temu Klasztorowi innych Prawosławnych Klasztorów. Dany w Krakowie 118.
- 1636 Lutego 6. Wypis z ksiąg Ziemi Wileńskich, zawierający zapis w Polskim języku, Stawецkiej Horodeckiej, o oddaniu zaścianka Skieryszki i. ziemi Surdeckiemu Prawosławnemu Klasztorowi, i żeby Ihumen w nim był potwierdzany od Bractwa Wileńskiego Klasztoru S. Ducha 126.
- 1646 Stycznia 8. Zapis Samuela Ogińskiego Ciwuna Trockiego, w Polskim języku, o oddaniu Krońskiemu Prawosławnemu Klasztorowi 3½ włoki gruntu i 1500 złotych, na modlitwy za dusze jego i żony Zofii z domu Bielawiczówny 129.
- 1703 Lutego 28. Dyplomat Cara Piotra Aleksiejewicza, w Ruskim języku, Wileńskiemu Prawosławnemu S. Ducha Klasztorowi, o pozwoleniu przyjeżdżać starcom tego Klasztoru do Moskiewskiego Państwa dla jałmużny. Dany w Moskwie 132.
- 1708 Lutego 29. Dyplomat Cara Piotra Aleksiejewicza, w Ruskim języku, o darowaniu Klasztorowi Wileńskiemu Prawosławne-

Духа Монастырю на Церковное и Монастырское строение 300 и милостыни братьям ежегодно по 50 руб., а также о имении сего Монастыря в Государском милостивом призывании и дозволении старцам того Монастыря приезжать в Московское Государство. Дана в Москвѣ.

46. 1733 Сентября 12. Грамота Государыни Императрицы Анны на Русскомъ языкѣ, о пожаловании Виленскому Православному Св. Духа монастырю на церковное и монастырское строение 300 руб. и прибавкѣ къ производимой милостыни братьямъ по 50 руб. в годъ и производствѣ таковой напередъ ежегодно по 100 руб. и дозволении приезжать за таковыми в Москву настоятелю Монастыря или кому доверено будетъ.

Грамоты и Акты Православныхъ Церквей в. Трокахъ.

47. 1526 Октября 27. Грамота Короля Сигизмунда, объ отдачѣ подъ попечение Дворянина Андрѣевича, Православнаго монастыря Пречистыя Богоматери в Трокахъ. Дана в Краковѣ.
48. 1527 Апрѣля 17. Запись объ уступкѣ Сапѣгамъ отъ Остиковича мѣста и огорода в Трокахъ, которые онъ получилъ отъ своего тестя Хрептовича Литавора. Дана в Вильнѣ.
49. 1528 Октября 10. Запись Хрептовича на десятину Церкви Св. Николая в Трокахъ. Дана в Вильнѣ.
50. Марта 5. Великаго Князя Александра, объ освобождении Православнаго монастыря Пречистыя Богоматери в Трокахъ отъ подвѣдомственности Митрополита.
51. Февраля 8. Грамота Великаго Князя Сигизмунда, Игумену монастыря Пречистыя

mu S. Ducha na Cerkiewne i Klasztorne zabudowanie 300, i jałmużny zakonnikom corocznie po 50 rubli, takż o mieniu tego Klasztoru w Monarszej miłościwej opiece i o pozwoleniu starcom klasztoru przyjeżdżać do Moskiewskiego Państwa. Dany w Moskwie . 134.

1733 Września 12. Dyplomat Cesarzowej Anny, w języku Ruskim, o przeznaczeniu Wileńskiemu Prawosławnemu Monasterowi Św. Ducha, na cerkiewne i klasztorne budowlę 300 rubli, i o przydaniu do wydawanej uż jałmużny dla Braci zakonnej po 50 rubli na rok, jeszcze po 50 rubli co rok, tudzież o wypłacaniu takowej na przyszłość jałmużny corocznie po 100 rubli, i o pozwoleniu, ażeby przyjeżdżał do Moskwy po tę ofiarę Przełożony Monasteru, lub też umocowany 135.

Dyplomata i Akta Prawosławnychъ Cerkwi w m. Trokachъ.

- 1526 Pazdziernika 27. Dyplomat Króla Zygmunta, o oddaniu pieczy obywatela Andrejewicza, Prawosławnego Trockiego Monasteru Przeczystej Matki Boskiej. Datowany w Krakowie 138.
- 1527 Kwietnia 17. Zapis Ostikowicza, na ustąpienie Sapiehom placu i ogrodu w Trokach, które on otrzymał od swego teścia Chreptowicza Litawora. Dany w Wilnie . . . 139.
- 1528 Pazdziernika 10. Zapis Chreptowicza na dziesięcinę dla Cerkwi Św. Mikołaja w Trokach. Dany w Wilnie 139.
- Marca 6. Dyplomat Wielkiego Xięcia Alexandra uwalniający Trocki Prawosławny Monaster Przeczystej Bogarodzicy zpod władzy Metropolity 141.
- Lutego 8. Dyplomat Wielkiego Xięcia Zygmunta, Ihumenowi Prawosławnego Monasteru

- Богоматери въ Трокахъ, освобождающая сей монастырь отъ вѣденія Митрополита. Дана въ Трокахъ.
52. Мая 1. Грамота Короля Сигизмунда, Воеводѣ Троцкому, по просьбѣ подскарбія Намѣстника Утенскаго Ивана Андрѣевича, о православномъ монастырѣ Троцкомъ Пречистыя Богоматери, построенномъ его отцомъ и предками, чтобъ въ оный монастырь Воеводы не вступались. Дана въ Краковѣ.
53. 1538 Юля 18. Грамота Короля Сигизмунда, Тивуну и Городничему Троцкому, о предоставленіи корчмы и въ ней вольной продажи меду и пива на доходъ Православной Церкви Рождества Христова въ Трокахъ. Дана въ Краковѣ.
54. 1571 Юня 1. Записъ Мацковскаго, о возвращеніи Сапѣгъ острова съ каменною церковью въ Трокахъ, которыя были у него въ заставѣ. Дана въ Варшавѣ.
55. 1585 Юля 9. Выписъ изъ книгъ Главныхъ Трибунальных Троцкихъ, съ явкою отъ Тивуна Тверскаго Илиговскаго Грамоты Витовта, Князя Ярославича и Подскарбія Андрѣевича, на земли и десятину, назначенную для трехъ Православныхъ церквей въ Трокахъ: Рождества Пречистыя, Св. Николая и Воскресенія Христова.
56. 1589 Юля 20. Приказъ отъ Троцкаго Суда землянину Славенскому, о возвратѣ земли, приналежащей церкви Рождества Пречистыя Богородицы въ Трокахъ.
57. 1599 Юня 24. Листъ Виленскаго Протопопа Парфѣновича, объ отдачѣ по приказанію Митрополита Рагозы двухъ церквей православныхъ въ Трокахъ, построенныхъ Дворянами Троцкаго повѣта Священнику Филиппу Ивановичу.
58. 1619 Августа 2. Позывъ о явкѣ къ Суду Яну Баце, по жалобѣ Троцкаго Священника Троцкого Пречистей Богородицы, уwalniający ten Monaster od władzy Metropolity. Dany w Trokach 142.
- Мая 1. List Króla Zygmunta do Wojewody Trockiego, na skutek prośby Podskarbiego Uteńskiego Naniestnika Jana Andrejewicza, o Prawosławnym Monasterze Trockim Przczystej Boga-Rodzicy, pobudowanym przez jego ojca i przodków, ażebydo tego Monasteru nie mieli wstępu Wojewodowie. Dany w Krakowie . 142.
- 1538 Lipca 18. List Króla Zygmunta, do Ciwuna i Horodniczego Trockiego, o oddaniu karczmy i na wolną w niej sprzedaż miodu i piwa na dochod Prawosławnej Cerkwi Narodzenia Chrystusa P. w Trokach. Dany w Krakowie 143.
- 1571 Czerwca 1. Akt Mackowskiego, o powróceniu Sapiezic ostrowia z cerkwią mrowaną w Trokach, które były u niego w zastawie. Dany w Warszawie 143.
- 1585 Lipca 9. Wypis z Ksiąg Głównych Trybunalskich Trockich z aktykacją od Iligowskiego Ciwuna Twerskiego Dyplomatów Witowta, Xięcia Jarosławicza i Padskarbicego Andrejewicza, na grunta i dziesięcinę, przeznaczoną dla trzech Prawosławnych Cerkwi Trockich: Narodzenia Panny Maryi, Św. Mikołaja i Zmartwychwstania Pańskiego 145.
- 1589 Lipca 20. Rozkaz Trockiego Sądu, Ziemiańninowi Sławenskiemu, o powrócenie gruntów, należących do Cerkwi Narodzenia Panny Maryi w Trokach 148.
- 1599 Czerwca 24. List Wileńskiego Protopopa Parfienowicza, o oddaniu za rozkazem Metropolity Rażozy dwóch Prawosławnych Cerkwi, w Trokach zbudowanych przez obywateli Powiatu Trockiego, Parochowi Filipowi Iwanowiczowi. Dany w Trokach . . . 149.
- 1619 Sierpnia 2. Pozew o stawienie się przed Sądem Janowi Bace, z powództwa Trockie-

- Филиппа Ивановича, за неплатежъ по духовному завѣщанію отца его на Троцкую церковь Рождества Пресвятыя Богородицы.
59. 1624 Августа 8. Листъ Вознаго, о передачѣ двухъ церквей Рождества Пресвятой Богородицы и Рождества Христова въ Трокахъ въ вѣденіе Виленскаго Св. Духа Монастыря.
60. 1638 Апрѣля 16. Грамота Короля Владислава IV, о передачѣ двухъ церквей въ Трокахъ: Рождества Богородицы и Воскресенія Христова, съ принадлежащими землями и имѣніями, въ вѣденіе Виленскаго Троицкаго монастыря, обращеннаго въ Унію, на Польскомъ языкѣ. Дана въ Варшавѣ.
61. 1666 Юня 18. Выписъ изъ книгъ Гродскихъ Воеводства Троцкаго, съ прописаніемъ передачи въ томъ году въ вѣдомство Архимандрита 3-хъ церквей въ Трокахъ именно: монастыря съ церковью Рождества Богородицы, церкви Рождества Христова и Св. Георгія съ имуществомъ, даннымъ сей церкви Литовскимъ Княземъ Александромъ Витолдомъ, Княгиней Іуліанією и Сапѣгами, коихъ предки (Сапѣговъ) похоронены въ сей Церкви. На Польскомъ языкѣ.
62. 1547 Грамота Короля Сигизмунда Августа на Русскомъ языкѣ, о позволеніи иноземнымъ купцамъ торговать только въ Ковнѣ, или въ городахъ и мѣстечкахъ, имѣющихъ Магдебургское право и то съ одними гражданами оныхъ. Дана въ Вильнѣ.
63. 1584 Мая 31. Короля Стефана Баторія на Латинскомъ языкѣ, предоставляющая право Ковенскимъ гражданамъ избирать изъ среды своей четырехъ Кандидатовъ для Войтовской должности.
64. 1609 Августа 4. Короля Сигизмунда III,
- go Parocha Filipa Iwanowicza, o za niepłacenie testamentowych ojca jego zapisow, na Cerkiew Trocką Narodzenia Przczystej Bogarodzicy . 150.
- 1624 Sierpnia 8. List Woźnego o podaniu dwóch Prawosławnych Cerkwi Trockich, Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy i Narodzenia Chrystusa wiedzy Wileńskiego Monasteru Sw. Ducha 152.
- 1638 Kwietnia 16. Dyplomat Króla Władysława IV na oddanie dwóch Trockich Cerkwi, Narodzenia Panny Maryi i Zmartwychwstania Pańskiego, z należącemi gruntami i majątkami, Wileńskiemu Monasterowi Sw. Trójcy, przyłączonemu do unii; w języku Polskim, Dany w Warszawie 154.
- 1666 Czerwca 18. Wypis z ksiąg Grodzkich Województwa Trockiego, względem oddania w tymże roku, pod władzę Archimandryty, trzech Cerkwi w Trokach, a mianowicie: Monasteru z Cerkwią Narodzenia Panny Maryi, Cerkwi Bożego Narodzenia, i Św. Jerzego, z majątkiem, nadanym tej Cerkwi przez Xiążęcia Litewskiego Alexandra Witolda, Xiężnę Uljanę i Sapiechów, którychto (Sapiechów) przodkowie pogrzebieni są w tej Cerkwi; w języku polskim 155.
- Грамоты и Акты Гг. Ковна и Троцк. Дипломата и Акта Миаг: Ковна и Троцк.*
1547. Dyplomat Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, o pozwoleniu cudzoziemskim kupcom prowadzić handel tylko w Kownie, lub w miastach i miasteczkach, mających prawo Magdeburgskie, i to z samymi tylko ich obywatelami. Dany w Wilnie 157.
- 1584 Maja 31. Króla Stefana Batorego, w języku Łacińskim, nadający obywatelom Kowieńskim prawo wybierania z pomiędzy siebie czterech Kandydatów na urząd Wojta. 159.
- 1609 Sierpnia 4. Króla Zygmunta III, w

- на Польскомъ языкѣ, о дозволеніи купцамъ Иноземнымъ торговать только въ Ковнѣ и то съ одними гражданами онаго.
65. 1623 Апрель 29. Выпись изъ Судебныхъ Ковенскихъ Актовъ, заключающая въ себѣ Грамоту Сигизмунда III. на Русскомъ языкѣ, о запрещеніи брать съ Ковенскихъ мѣщанъ на езахъ или загородкахъ, сдѣланныхъ на рѣкѣ для ловли рыбы, мыта больше узаконеннаго и объ освобожденіи ихъ отъ платы на устройство береговъ, мостовъ, гатей или плотинъ и проч.
66. Апрель Грамота Короля Казимира на Русскомъ языкѣ, чтобъ половину Серебщины платили въ Трокахъ конецъ жидовскій, Ляхи и Русь и Жидова Татарове, а половину мѣсто на другой сторонѣ моста. Дана въ Гроднѣ.
67. Марта Короля Сигизмунда на Русскомъ языкѣ, освобождающая дома Троцкихъ Жидовъ отъ постоя. Дана въ Гроднѣ.
68. 1507. Короля Сигизмунда на Латинскомъ языкѣ, о дозволеніи Троцкимъ Жидамъ, дабы въ дѣлахъ между ними разбиралъ Войтъ Жидовскій, а въ дѣлахъ съ Литвою и Русью, вѣдались чрезъ Троцкаго Воеводу, опплатежъ тѣми Жидами чинша и объ освобожденіи ихъ отъ платежа мыта. Дана въ Гроднѣ.
69. 1516 Августа 9. Короля Сигизмунда на Русскомъ языкѣ, обывателямъ г. Троцъ закона Римскаго и Греческаго и Жидамъ Троцкимъ, позволяющая учредить въ томъ городѣ двѣ въ году ярмарки. Дана въ Вильнѣ.
70. 1552 Октября. Короля Сигизмунда Августа на Русскомъ языкѣ, освобождающая мѣщанъ г. Троцъ, отъ дачи подводъ подъ гонцовъ Государскихъ и о платежѣ Серебщины Татарами за торговлю въ Трокахъ. Дана въ Вильнѣ.
71. 1555 Августа 30. Короля Сигизмунда Августа на Русскомъ языкѣ, дабы на мѣстѣ
- języku Polskim, o pozwoleniu cudzoziemskim kupcom prowadzić handel tylko w Kownie, i z samymi jego obywatelami 160.
- 1623 Kwiecienia 29. Wypis z Aktow Sadowych Kowieńskich, zawierający Dyplomat Zygmunta III, w języku Ruskim, o zabronieniu pobierania od Kowieńskich mieszczan, na jazach, czyli zagrodach, zrobionych na rzece dla łowienia ryby, myta większego nad ustanowione i o uwolnieniu ich od opłaty brzegowego, mostowego, grobelnego i t.d. 161.
- Kwiecienia . Króla Kazimierza, w języku Ruskim, ażeby połowę Serebszczyzny płacili w Trokach: koniec Żydowski, Lachi i Ruś i Żydzi i Tatarowie, a połowę miasto na drugiej stronie mostu. Dany w Grodnie 163.
- Marca Króla Zygmunta, w języku Ruskim, uwalniający domy Żydów Trockich od postoju. Dany w Grodnie 164.
- 1507 Króla Zygmunta, w języku Łacińskim, o pozwoleniu Żydom Trockim, ażeby sprawy między nimi sądził Wojt Żydowski, a w sprawach z Litwinami i Rusinami, rozprawiali się przed Wojewodą Trockim; o płaceniu przez tych Żydów czynszu i o uwolnieniu ich od płacenia myta. Dany w Grodnie 165.
- 1516 Sierpnia 9. Króla Zygmunta, w języku Ruskim, wydany obywatelom m. Trok wyznania Rzymskiego i Greckiego, oraz Żydom Trockim, pozwalający zaprowadzić w tym mieście dwa jarmarki w roku. Dany w Wilnie. 166.
- 1552 Pazdźernika Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, uwalniający mieszczan miasta Trok od dawania podwód pod gonców Królewskich i o płaceniu Serebszczyzny przez Tatarów za prowadzenie handlu w Trokach. Dany w Wilnie 168.
1555. Sierpnia 30. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, ażeby Namiestnik Troc-

- никъ Троцкій недѣлалъ похвалоу и утѣшеній жидамъ Троцкимъ. Дана въ Вильнѣ.
72. 1555 Октября 30. Короля Сигизмунда Августа на Русскомъ языкѣ, предоставляющая землю подъ выгонъ для мѣщанъ города Троцкѣ. Дана въ Вильнѣ.
73. 1568 Ноября 9. Короля Сигизмунда Августа, о подати поголовной со всѣхъ жидовъ по 12 грошей, съ мужскаго и женскаго пола и дѣтей ихъ, съ каждой души, а съ Христіанъ по 48 грошей съ волоки земли. Дана въ Варшавѣ.
74. 1570 Апрѣля 2. Короля Стефана на Латинскомъ языкѣ, о не платежѣ Троцкими обывателями Христіанами и жидами, прибавочнаго 4-го гроша пошлыны. Дана въ Вильнѣ.
75. 1579 Мая 15. Короля Стефана на Русскомъ языкѣ, подтверждающая Троцкимъ жидамъ дозволеніе, дабы въ дѣлахъ между ними разбиралъ Войтъ жидовскій, а въ дѣлахъ съ Литвою и Русью вѣдались чрезъ Троцкаго Воеводу, о платежѣ тѣми жидами чинша и объ освобожденіи ихъ отъ платежа мыта. Дана въ Вильнѣ (Грамота сія подтверждена Сигизмундомъ III. въ 1587 году).
76. 1579 Іюня 19. Короля Стефана на Русскомъ языкѣ, Бурмистрамъ и мѣщанамъ г. Ковно, дабы не запрещали Троцкимъ мѣщанамъ торговать и становить товары на рынокъ въ Ковнѣ. Дана въ Вильнѣ.
77. 1579 Іюня 25. Короля Стефана на Русскомъ языкѣ, освобождающая по примѣру Виленскихъ обывателей, мѣщанъ г. Троцкѣ Римскаго и Греческаго Закона, тоже жидовъ и татаръ отъ дачи подводъ подъ гонцовъ Государевыхъ. Дана въ Вильнѣ.
78. 1582 Октября 15. Короля Стефана на Русскомъ языкѣ, освобождающая дома Троцкихъ жидовъ отъ постоя. Дана въ Варшавѣ.
- ki nie czynił pochwałek, i nie uciskał Żydów Trockich. Dany w Wilnie . . . 109.
- 1555 Pazdziernika 30. Króla Zygmunta Augusta, w języku Ruskim, oddający grunta na wygony dla mieszczan miasta Trok. Dany w Wilnie . . . 169.
- 1568 Listopada 9. Króla Zygmunta Augusta, o podatku poglównym ze wszystkich Żydów plci męskiej i żeńskiej i dzieci, a od Chrzescian po 48 groszy z włoki gruntu. Dany w Warszawie . . . 170.
- 1570 Kwietnia 2. Króla Stefana, w języku Łacińskim, o niepłaćeniu przez Trockich obywateli wyznawia Chrześcijańskiego i Żydowskiego 4-go grosza cła powiększonego. Dany w Wilnie . . . 172.
- 1579 Maja 15. Króla Stefana, w języku Ruskim ponawiający dane Żydom Trockim pozwolenie, ażeby sprawy między nimi sądził Wojt Żydowski, a w sprawach z Litwinami i Rusinami, rozprawiali się przed Wojewodą Trockim, o płaceniu przez tych Żydów czynszu i o uwolnieniu ich od płacenia myta. Dany w Wilnie (Dyplom ten potwierdzony przez Zygmunta III, w roku 1587) . . . 172.
- 1579 Czerwca 19. Króla Stefana w języku Ruskim do Burmistrzów i Mieszczan m. Kowna, ażeby nie bronili mieszczanom Trockim handlować i stawiać towarów na rynku w Kownie. Dany w Wilnie . . . 175.
- 1579 Czerwca 25. Króla Stefana, w języku Ruskim, uwalniający, na wzór obywateli Wileńskich, mieszczan Trockich wyznawia Rzymskiego i Greckiego, tudzież Żydów i Tatarów, od dawania podwód pod gońców Królewskich. Dany w Wilnie . . . 177.
- 1582 Pazdziernika 15. Króla Stefana w języku Ruskim, uwalniający Żydów Trockich od postoj. Dany w Warszawie . 177.

79. 1585 Мая Короля Стефана, на Латинскомъ, языкѣ постановленіе, освобождающее Трокскихъ обывателей Христіанъ и жидовъ отъ платежа пошлины откупнику Августовской Таможни. Дана въ Краковѣ. 1585 Maja Króla Stefana, w języku Łacińskim, postanowienie, uwalniające obywateli Trockich, Chrześcian i Żydów, od płacenia cła dzierżawcy Komory celnej Augustowskiej. Dany w Krakowie 178.
80. 1589 Марта 28. Короля Сигизмунда, на Русскомъ языкѣ, дабы Ковенскіе мѣщане не препятствовали торговать въ Ковнѣ Трокскимъ жидамъ. Дана въ Варшавѣ. 1589 Marca 28. Króla Zygmunta, w języku Ruskim, ażeby Kowieńscy mieszcianie nie przeszkadzali handlować w Kownie Żydom Trockim. Dany w Warszawie 180.
81. 1697. Короля Яна Казимира, на Польскомъ языкѣ, о мирѣ, заключенномъ съ Царемъ Московскимъ, кою постановлено свободный торгъ купцамъ Смоленскимъ до Риги, а Рижскимъ до Смоленска и чтобы ни кто въ потребныхъ случаяхъ не сносился прямо съ Царемъ Московскимъ и думными его Боярами, но чрезъ Гетмана Великаго Княжества Литовскаго и таковыя сношенія производить не на Русскомъ, но на Польскомъ языкѣ. Дана въ Варшавѣ. 1697. Króla Jana Kazimierza; w języku Polskim, o pokoju zawartym z Carem Moskiewskim, przez który zabezpieczony jest wolny handel kupcom Smoleńskim do Rygi, a Ryzkim do Smoleńska; i żeby nikt w zdarzonych potrzebach nie znosił się prosto z Carem Moskiewskim i Bojarami jego Rady, ale przez Hetmana Wielkiego Xięstwa Litewskiego, i takowe znoszenie się pisać, nie w Ruskim, lecz Polskim języku. Dany w Warszawie . . . 180.

Грамоты и Акты на имѣнія и по разнымъ предметамъ.

Dyplomata i Akta na majątki i w różnychъ справкахъ.

82. 1566 Марта 22. Грамота Короля Сигизмунда Августа на имѣнія Ботты, отданное Дворянину Девялтовокому въ заставу за 500 копъ грошей Литовскихъ долга, съ тѣмъ, чтобы имѣніемъ владѣть до выкупа, но на подданныхъ того села Ботты, сверхъ реестра Ревизорскаго, ни чего по-вышать не можетъ. Дана въ Книшинѣ. 1566 Marca 22. Dyplomata Króla Zygmunta Augusta, na majątek Bobty, oddany dworzaninowi Dewiałtowskiemu w zastaw za 500 kop groszy litewskich długu, z zastrzeżeniem, że majątkiem tym może on władać do wykupu, ale na poddanych tej wsi Bobt, nad registr Rewizorski nic podwyższać nie może. Dany w Knyszynie 183.
83. 1585 Февраля 25. Грамота Короля Стефана, на дожизненное владѣніе Староствомъ Доршунинскимъ по переказу Князя Збаражскаго Князю съ Козельска Огинскому. Дана въ Варшавѣ. 1585 Lutego 25. Dyplomata Króla Stefana, na dożywocie starostwa Dorsuniszek, za przekazem Xięcia Zbarazkiego Xięciu z Kozielska Ogińskiemu. Dany w Warszawie 186.
84. 1592 Іюня 24. Грамота Короля Сигизмунда III, на Русскомъ языкѣ, дабы не облагать мѣщанъ г. Россіенъ излишними податями сверхъ устава Ревизорскаго. Да- 1592 Czerwca 24. Dyplomata Króla Zygmunta III, w języku Ruskim, ażeby mieszczań miasta Rosień nie obciążać zbytęcznemi nad ustawę Rewizorską podatkami. Dany w Krakowie

- на въ Краковѣ 1592 года и выписъ изъ Ревизорскаго Устава на Польскомъ, о повинностяхъ, коими облагались городскіе мѣщане 1590 года, явленныя въ книги Земскія Жмудскія въ 1592 году. 1592 roku. Takież wypis z ustawy Rewizorskiej, w języku Polskim, o powinnościach, jakim podlegali obywatele miast w 1590 roku, wniesiony do ksiąg Ziemijskich Zmójdzkich w 1592 roku : : : : 187.
85. 1593 Февраля 3. Грамота Короля Сигизмунда, чтобъ Бояръ земли Жмудской не заставлятъ исполнять службу тяглую, но чтобъ имъ по стародавнему обычаю отправлять Государю службу Земскую. Дана въ Брестѣ 1544. а явлена въ книги Земскія Жмудскія 1593 года. 1593 Lutego 3. Dyplomat Króla Zygmunta, ażeby Bajarów ziemi Zmójdzkiej nie zmuszać do pełnienia służby ciągłej; lecz, żeby podług dawnego zwyczaju odbywali ziemską służbę Królowi. Dany w Brześciu, 1544 i aktykowany w księgach Ziemijskich Zmójdzkich w 1593 roku. 191.
86. 1593 Марта 5. Грамота Короля Сигизмунда III, на дожизненное владѣніе староствомъ Бобтовскимъ Кавечинскому, по переказу Княжны Радзивиловой, и чтобъ онъ Ковечинскій держалъ то село Бобты по уставу и реестру Ревизорскому и на подданныхъ тамошнихъ, ни чего вытягать и повинности причиняти не маеть. Дана въ Варшавѣ. 1593 Marca 5. Dyplomat Króla Zygmunta III, na dożywotnie posiadanie Starostwa Bobtowskiego, Kawieczynskiemu za przekazem Księżny Radziwiłłowej, i żeby Kawieczynski trzymał tę wieś Bobty podług ustawy i Rewizorskiego Regestru, i od tamiecznych poddanych niczego nie wyciągał i powinności nie przyczyniał. Dany w Warszawie . . 193.
87. 1601 Июня 25. Грамота Короля Сигизмунда III. о дозволеніи Роману Непитуци село Дедино и Дымовское, которыя ему даны пожизненно переуступить тоже въ пожизненное владѣніе Юрію Голеници. Дана въ Варшавѣ 1600, а явлена въ книги Земскія Браславскія въ 1601 году. 1601 Czerwca 24. Dyplomat Króla Zygmunta III, o pozwoleniu Romanowi Nieputuszczy wieś Dedino i Dymowskie, które jemu dane dożywociem, przekazać takież w posiadanie dożywotnie Jerzemu Goleniszczy. Dany w Krakowie 1600 roku i aktykowany w księgach Ziemijskich Brasławskich w 1601 roku . . 195.
88. 1602 Марта 15. Грамота Короля Сигизмунда III, объ отдачѣ имѣнія Троцаны Деялтовскому и потомкамъ его мужескаго рода леннымъ правомъ съ обязанностію отправлять съ того имѣнія службу Земскую Восншую. Дана въ Вильнѣ. 1602 Marca 15. Dyplomat Króla Zygmunta III, o oddaniu majątku Troszczany Dziewiatowskiemu i jego potomkom płci męskiej, prawem lenném z obowiązkiem odbywania z tego majątku służby ziemskiej wojennej. Dany w Wilnie 1602 roku 197.
89. 1605 Февраля 10. Грамота Короля Сигизмунда III, на дожизненное владѣніе селомъ Озято Сумароку по переказу Яроша Звѣтра, съ обеспеченіемъ на семь имѣній занятыхъ на Восншыя потребности 800 червонцовъ. Дана въ Варшавѣ. 1605 Lutego 10. Dyplomat Króla Zygmunta III, na dożywocie wsi Oziato Sumarokowi za przekazem Jarosza Zwiera z zapewnieniem na tym majątku pożyczonych na wojenne potrzeby 800 dukatow. Dany w Warszawie 198.
90. 1665 Июня 8. Листъ Ревизора Деялтовскаго, о измѣреніи и обмѣнѣ земель для 1665 Czerwca 8. List Rewizora Dewiatowskiego, o wymiarze i zamianie gruntow

- Бояръ волости Орахгольской. Данъ въ 1568, дла Bojarow włości Ojrakholskiej, pisany w roku 1568, wpisany do Ksiąg Ziemskich Zmójdzkich w 1665 roku 201.
91. 1693 Октября 23. Грамота Короля Сигизмунда Августа, объ отдачѣ земли Боярину Юрію Матейтису послѣ умершихъ родныхъ его, съ обязанностию отправлять съ той земли службу Военную. Дана въ Люблинѣ 1569 года, явлена въ книги Земскія Княжества Жмудскаго 1693 года. 1693 Pazdziernika 23. Dyplomat Króla Zygmunta Augusta, o oddaniu ziemi Bojarowi Jerzemu Matejatysowi, po zmarłych jego krewnych, z obowiązkiem odbywania z tej ziemi służby wojennej. Dany w Lublinie 1569 roku, wpisany do ksiąg Ziemskich Xięztwa Zmójdzkiego w roku 1693 204.
92. 1633 Марта 16. Грамота Короля Владислава IV, на Польскомъ языкѣ, объ отдачѣ двухъ мѣстъ церковныхъ въ Вильнѣ Св. Прасковіи и Св. Іоанна Крестителя неунитамъ для построения на оныхъ церквей, и о назначеніи для исполненія сего Виленскаго Городничаго Залѣскаго. Дана въ Краковѣ. 1633 Marca 16. Dyplomat Króla Władysława IV, o oddaniu dwóch placow cerkiewnych w Wilnie, Sw. Praskowii i Sw. Jana Chrzciciela Nieunitom dla pobudowania na nich cerkwi i o wyznaczeniu do wypełnienia tego podania Horodniczego Wilńskiego Zaleskiego. Dany w Krakowie 205.
93. 1633 Маія 12. Выпись изъ книгъ Главнаго Трибунала въ Вильнѣ, содержащая грамоту Владыслава IV, объ отдачѣ двухъ церковныхъ мѣстъ въ Вильнѣ Св. Пятницы и Св. Іоанна Крестителя неунитамъ. Maja 12. Wypis z Ksiąg Głównego Trybunału w Wilnie, zawierający dyplomat Władysława IV, o oddaniu dwóch placow cerkiewnych w Wilnie, Sw. Piatnicy i Sw. Jana Chrzciciela Nieunitom 206.
94. 1633 Іюля 4. Оповѣщеніе митрополиту Рутскому отъ Городничаго Залѣскаго, на Польскомъ языкѣ о томъ, что къ отдачѣ неунитамъ церковныхъ мѣстъ въ Вильнѣ Св. Іоанна Крестителя и Св. Пятницы его недопустили. 1633 Lipca 4. List obwieszczy Metropolicie Rutskiemu od Horodniczego Zaleskiego, o tem. że go do oddania Nieunitom placow cerkiewnych w Wilnie, Sw. Jana Chrzciciela i Sw. Piatnicy, nie dopuszczono 207.

Рисунки въ I. Части.

1. Нынѣшній видъ зданій бывшихъ двухъ Православныхъ Церквей въ Г. Вильнѣ: Соборной Успенія Пресвятыя Богородицы и Пятницкой, построенныхъ въ XIV вѣкѣ.
2. Планъ части Г. Вильны, съ подлинника составленнаго въ 1672 году, означающій мѣста бывшихъ Православныхъ Церквей.
3. Снимокъ почерковъ нѣкоторыхъ грамотъ Русскихъ, Латинскихъ и Польскихъ.

Ryciny w I. Części.

1. Teraźniejszy widok budowy byłych dwóch Prawosławnych w M. Wilnie Cerkwi: Katedralnej Wniebowzięcia Przenajświętszej Bogarodzicy i Piatnickiej, zbudowanych w XIV wieku do stronicy I.
2. Plan części M. Wilna z autentyku roku 1672, pokazujący miejsca byłych Prawosławnych Cerkwi do stronicy LXVI.
3. Fac simile charakterow, czyli pisma niektórych dyplomatow Ruskich, Łacińskich i Polskich do stronicy XCIV.

Казимръ боже ѿмислѣ приступяюу
вѣрнымъ служаномъ правѣ, позы
чи и есмо и да и то вѣсо мѣюу
руссо мѣ, жаднос

ГРАМОТЫ ГОРОДА ВИЛЬНЫ.

DYPLOMATA MIASTA WILNA.

I.

Wladislaus Dei gra Rex Polonie, Litwanieq, Princeps supremus, et Heres Russie etc Cunctorum quibus expedit noticie comendam⁹ ex gratuitis et multiplicib⁹ obsequior insignijs, quibus fideles nri . . Ciues et Incole totaq, Comunitas Civitatis nre Wylnen Maiestatem nram sunt hactenus venerati, et in futur continuato fidelitatis studio se potrunt continuo reddere graciosiores: quorum intuitu Ipsos specialibus et graciosis afftibus intendentes pseui, Cupientesq, ex eo Civitatis nre Wylnen pfate felicorem statum et condiconem fieri meliorem, Eisdem Civibus et Incolis toteq, Comunitati pdicte Civitatis nre Wylnen, Jus Theutnicum qd Maydburgen dicitur, damus et conferimus, de Regalis plenitudine maiestatis, Super quo certas litras nras Sigillo nro pendenti sigillatas, supctis. Civibus et Incolis toti⁹ Comunitati sepe fate Civitatis ntr Wylnen dare Volumus, dum in Regno nro Polonie pximo constituti fuerimus, diuina nobis gra suffragante Nichilominus tamen iidem Cives et Incole totaq, Comunitas memorate Civitatis nostre Wylnen . . Capitn nro Wylnen, qui pro tempe fuerit, in omibus licitis et honestis, Vt moris est, obedire fidelit teneantur Castrum quoq, nrm Wylno sumptibus pprijs custodiant, iuxta consuetudinem a multis tnsactis tpibus hactenus tentam et habitam, tamdiu Videlicet, quousq, sepedcta Civitas nra Wylnen, muro ex omi sui pte fuerit circumducta Postqm autem Civitas huiusmodi muro sic ut pmittitur crudata extiterit, extunc iidem . . Cives et

Incole totaq, Communitas ipsius Civitatis Wylnen ab huiusmodi custodia Castri nri Wylnen, sint liberi penitus et exempti, Pncium sub nre maiestatis Sigillo testimonio lrarum, Datum in Merecz in crastino Sancti Bndti Abbatis, Anno domini millesimo trecmo lxxx-mo septimo. (*Sigil. appens. M. D. L. Auth. perg.*)

2.

Мы великий князь Жигимонтъ даемъ вѣдомо всякому сѣю нашою грамотою пожаловали есмо. виленскихъ мѣстичовъ. ляховъ и руси што имъ мыта не давати. по всей нашої земли какъ издавна не давали а отпустили. есмо имъ вся мыта вѣчно А протож штобы есте на всихъ виленскихъ мѣстичохъ мыта не имали ани которыхъ пошлинъ торговыхъ в луцку в киеве и по подольской земли оу смоленску и оу берестѣи в новѣгородку оу мѣнску в ковне и по инымъ пакъ мытомъ по рекамъ и по мостомъ по ставомъ гдѣ николи будутъ мыта А на то есмо дали имъ сѣю нашу грамоту. с нашою печатью А штобы наше грамоты никто не ослушался А псан оу троцехъ подъ лѣты рѣтва Іс Хва тысяча и чотыриста. лѣ. мѣсяця сентяб кг днь инди м (1432 Сентября 23). (*Печатъ привеи. отпави. Подл. Перг.*)

3.

In nomine Almae Trinitatis Amen. Ad perpetuam rei memoriam Ne error oblivionis gestis sub tempore versantibus pariat in posterum detrimenta. Alta Principum Consilia decreverunt, ea Literarum apicibus et Testium annotatione perennari. Proinde Nos Sigismundus. Dei gratia Magnus Dux Lithvaniae Russiaeque etc. Significamus tenore praesentium quibus expedit universis praesentibus et futuris, ad quorum notitiam deducetur praesens pagina. Quomodo Cupientes Civitati Nostrae Vilnensi et Incolis in ea habitantibus conditionem facerae meliorem ut tempore Nostris fe-

licis Gubernationis, nostris munificentiae donis suffulti, et praesidijs adiuti in multitudine populi valeant salubria. suscipere incrementa, praefatae Civitati Nostrae Vilno et omnibus et singulis Civibus et Incolis ipsum inhabitantibus praesentibus et futuris Jus Theutonicum quod Magdeburgense dicitur denuo damus donamus conferimus inscribimus et largimur ibidem perpetuo duraturum tam fidei Catholicae Cultoribus quam etiam Ruthenis in omnibus suis Conditionibus Clausulis Sententijs punctis et Articulis obtinendum, prout Civitas Cracoviensis ipsum Jus Theutonicum Magdeburgense dignoscitur obtinere Removentes ibidem alia omnia Jura Polonica Lithuanicalia et Ruthenicalia modos et consuetudines universas, quae ipsum Jus Theutonicum, plerumque consueverunt perturbare, eximimus etiam absolvimus et perpetuo liberamus omnes et singulos Cives et Incolas ejusdem Civitatis Nostrae Vilni: Catholicos et Ruthenos ab omni jurisdictione et potestate omnium Terrae Nostrae Lithvaniae Palatinorum Judicum et quorumvis aliorum officialium Nostrorum: ita quod coram ipsis aut coram aliquo pro causis tam magnis quam parvis puta furti, Sangvinis homicidij incendij et membrorum mutilationis ac quibuslibet aliis enormibus excessibus evocati et citati minime respondere tenebuntur, nec aliquas paenas solvere sint astricti, sed tantum Cives et Incolae praedictae civitatis coram eorum Advocato qui pro tempore fuerit; Advocatus vero coram Nobis dum tamen per Literam Sigillo Nostro Signatam, evocatus fuerit et citatus, tunc non aliter quam Jure Ipsorum Theutonico cuilibet ad objecta respondere sit astrictus. In causis vero capitalibus et criminalibus superius expressis Eidem Advocato Judicandi Sententiandi, puniendi corrigendi rotandi plectendi et condemnandi damus et conferimus plenam et omnimodam potestatem prout hoc ipsum Jus Theutonicum Magdeburgense in omnibus suis punctis Clausulis Sententijs Conditionibus et articulis postulat et requirit. Damus etiam denuo conferimus et largimur praenotate Nostrae Civitati pensam in qua scilicet cera et aliae res mercimoniales cuiusunque generis seu spetieij Existant solent ponderari. Item Rasoria panni quae plura et Ipsa Civitate fieri poterint Quatuor institas Panni et alias quatuor iuxta se contigue positas ac depositionem seu propinationem Cerevisie medonis aut vini quae in vulgari Schrotarstwo nuncopatur cum Ipsorum utilitatibus et proventibus Quos Cives Nostri praenominati in usum et meliorationem Nostrae Civitatis

4

Nostrae Vilnen: convertendi plenam et omnimodam habeant facultatem volentes etiam quod dicti Cives Nostri Vilnen: Censum Tabernarum singulis Annis Nobis et Nostris Successoribus solvere debeant prout prius ex antiquo eundem consveti sunt solvere et soliti. In quorum omnium Testimonium et evidentiam certiorem Nostrum sigillum praesentibus est subappensum actum et datum In castro Nostro Trocensi Feria Secunda ante Festum Michaelis Anno D-ni Millesimo Quadrigentesimo Trigesimo Secundo praesentibus Praeclaro Principe Alexandro alias Olescone nec non Magnificis et strenuis Kiezskał Capitaneo Samogitiensi Rumpoldo Terrae Lithuaniae Generali Marschalco Joanne Jawnut Palatino Trocensi Petrastchio Montigerdowicz Wojewoda Novogroden Iwasthene alias Gastold et Savlo Twardowa Secretario Nostro aliisque quam pluribus Testibus fide dignis per manus Nicolaj de Blascowicz Secretarii Nostri Fidelis dilecti (*Sigil. appens. M. D. L. ex Lib. Privil.*)

4.

Во имя сѣе трѣицы аминь. к вѣчной памяти и рѣчи высокая князата рада оуставила шtbody безрядством и неуставностью меже речей шtbody имуть дѣяти потомъ пакостибы не было оуставили на то твердости грамоты и сведоки выкладаючи знамя ижбы то было вѣчно про тожъ мы жикгимонтъ божіею мѣстью великий князь литовский жомойтский руский и иныхъ визнаваемъ тою грамотою всѣмъ которымъ надобно есть нинешнимъ людямъ и который потомъ будутъ которыхи сѣ грамоту нашу оузрять или оуслышать чтучи иже мы хотяче и жадающе шtbody нашему мѣсту вилену всимъ тымъ што оу немъ живутъ бытъ лѣпшее оучинити тымъ оурядомъ ижбы за нашего часу счастливого правованья нашими дарми и поможеньемъ и помочою и твердостью ижбыся люди множили и ширили справедливостью тому то нашему мѣсту вилену и всимъ мѣстичомъ што в немъ суть нинешнимъ и тымъ хто по томъ будетъ право немецкое што словесъ матъбургское изнову даемъ и даруемъ и записуемъ на нинешние и на вечные часы всимъ мѣстичомъ виленскимъ наше вѣры римское и рускимъ што суть

руское вѣры и всему посполству мѣста виленского во всех своих
 оурадах того права немецкого и члонкох роздѣлах розумех держа-
 ти ихъ по томужъ какъ мѣсто краковское тое истое право немецкое
 матьборское держати отдаляючи отъ иныхъ правъ што сущъ поль-
 ская литовская руская и отдаляючи вси обычаи которыи нѣбы то-
 му праву на пакость были отъ тыхъ и иныхъ правъ и обычаемъ вый-
 наемъ и ослобожаемъ тое мѣсто виленское ото всего права и насилья
 всехъ воеводъ и судей земли нашею литовское и ото всехъ иныхъ оуря-
 дниковъ нашихъ. А передъ ними передъ воеводами и судьями. А любо
 передъ которыми изъ нихъ не надобѣ имъ никотырыхъ речей ни вели-
 кихъ ни малыхъ татѣбы розкрывавленья нападокъ мордованья зажогъ а
 члонковъ охромленья и всѣхъ какихъ коли иныхъ неподобныхъ просту-
 покъ о всякая дѣла не надобѣ ихъ зазывать переднихъ ани имъ пе-
 редъ ними отвѣты давати ани которыхъ винъ не надобѣ имъ платити но
 о вся дѣла розсправлятися имъ передъ своимъ войтомъ который того ча-
 су будетъ колижъ войта хто позоветъ передъ насъ нашею грамотою
 съ нашею печатью тогда не иначе но ихъ жо правомъ немецкимъ и
 масть отповедити каждому хто ему вину дастъ. Но оу тыхъ то оурадахъ
 головныхъ первовыписанныхъ войтови судити и отсудити казнити мсти-
 ти на кола бити стинати даемъ и сполна оусю моць какъ оу томъ пра-
 ве оу немецкомъ матьборскомъ во всехъ своихъ члонкохъ розумехъ роз-
 дѣлахъ по ихъ оуставленью и оураду держати. А также даемъ и знову
 перый реченому мѣсту нашему вагу на которой воскъ вѣсять и инши
 рѣчи крамныи и какійньколи твари имутъ важити а также пострига-
 ня суконъ который оу мѣсте могутъ быти чотыри ятки суконныи а
 инши къ тому чотыри подлѣ себе оуставленныи а шинкованья и сложе-
 нье вина меду и пива што полскимъ языкомъ слово шротарство съ
 ихъ пожитки и приходы тии то мѣстчане наши первореченныхъ оужитокъ
 а полевщине нашего мѣста вили и сполна моць володѣти и мають.
 А также хочомъ первореченныи мѣстчане платъ корчмныи на каждыи
 рокъ намъ и хто по насъ будетъ нашимъ намѣсткомъ и мають плати-
 ти какъ первой и здавна тотъ истинъ платъ давали и платили а на вси
 тые рѣчи и на сведочество и на знамя нашу печать къ той грамотѣ

есмо подвѣсили сталося а дан оу троцох въ городе нашем под лѣ-
ты ис хва рожства тысяча чотыриста тридцат второго сен-
тлб кз. Индик лѣ. А сведоки на то што притом были кнзи наши
олександро володимирович семень иванович а панове панъ остик
впленский пан пан кезкганло староста жомойтский евни воевода троц-
кий сунктайло пан троцкий ромволтъ петрашь намѣтникъ новгороц-
кий кгастовтъ редивил остикович и иных много. *(Печатъ привеши,
отпави. Подл. перг.)*

5.

Kazimirus Dei gratia Magnus Dux Lithwanie Russie etc Significamus te-
nere presencium quibus expedit vniuersis Quomodo attent fidelib⁹ servi-
cijis nobis per Ciues Wylnenses exhibitis ipsis omnibus tam katholice fidei
cultorib⁹ qm Ruthenis Jure tamen Meydburgensi gaudentib⁹ concessi-
mus et dedimus pntibusq⁹ concedim⁹ ac damus hanc libertatem quod
per totum nrm Magnum Ducatum Lithwanie et Russie nullum theoloneu
a quibuscumq⁹ mercancijs dar et solver tenebuntur. Sed iuxta consue-
tudinem antiquam a nostris Predecessoribus et signanter Senissis Princi-
pib⁹ Awo vzt Olgerdo olim Magno Duce lithwanie et Domino Wladislao
Rege Polonie tunc eciam Magno Duce existente Genitore nris ipis con-
cessam et datam racone deti theolonej ppetue permanebunt. Idcirco vobis
Principib⁹ Castellanis Palatinis Capitaneis Tenutarijs Theoloneatorib⁹ pon-
cium nauigior et Viarum custodib⁹ aliisq⁹ Officialib⁹ et Vicesgerenti-
b⁹ singulis pro tempore existentib⁹ presentib⁹ requirendis Mandamus
nris firmis in mandat qtus a prefatis Civibus Wylnensibus quocunq⁹
per Vras Thenutas ipis ire contigerit nullum theoloneum a quibuscumq⁹
ipsor mercimonijs ut pfertur exigatis nec exiger prsumatis, ipsos
iuxta antiquam consuetudinem observan Har quib⁹ Sigillum nrum est ap-
pensum testimonio Lrarum. Datum in Troky feria sexta ante festum San-
cte Elizabet Anno Dni Millesimo Quadringentesimo Quadragesimo. Ad Manda-
tum Magnifici Gastoldi Trocensis Palatini. *(Sigil. appens. M. D. L. Auth. perg.)*

6.

Казимръ божьею млытью великй кнзь литовскый и рускый, оузыъявляемъ тымъ листомъ. которымъся пригодить. иже, приступаючи вѣрнымъ службамъ намъ презъ мѣщаны виленскый, всимъ римское вѣры и грецкое вѣры што суть в матборескомъ праве, позычили есмо и дали. и нинешнимъ тѣжъ позычаемъ и даемъ, тое изволенье во всемъ великомъ кнженъи в литовскомъ и оу рускомъ, жадного мыта не давати. А подълугъ старого обычая от нашихъ штожъ а были первоосвѣченные кнзи дѣда нашего. олькирда нѣколи будущего великимъ кнземъ литовскимъ и освѣченого владислава короля польского тогда тѣжъ великимъ кнземъ будущего отца нашего имъ было то позычено и дано на веки и мы нине имъ вѣчно даемъ, про тожъ вамъ кнжатоу старостамъ воеводамъ намѣстникомъ заказыцамъ мытникомъ по мостомъ по перевозомъ и подорожнымъ сторожомъ и всимъ врьдникомъ нинешнымъ и што по томъ будутъ приказуемъ нашимъ мощнымъ приказаньемъ абы отпервореченныхъ мѣстичовъ виленскихъ куды коли чересь ваши державы пригодилосябы имъ пойти жадного мыта отъ каждого товару мыта неимали оу нихъ ани смѣлибы есте взяти, подълугъ старого обычая такъбы есте ихъ держали. а на то есмо имъ дали сию нашу грамоту с нашою печатью спривѣнатьчатою. а псан оу троцехъ подъ лѣты рожества Хрстова .л. ѳ. м. мѣсяца нобря 4^е день индикъ .д. (*Печатъ привеи. В. К. Л. Подл. перг.*)

7.

In Nomine Alme Trinitatis Amen. Ad ppetuam Rei memoriā Ne error oblivionis gestis sub tempore versantibus pariat imposterum detrimenta alta Consilia Principum decreuerunt ea l-rarum apicibus et annotatione Testium perhennari. Proinde Nos Kazimrus Deigracia Magnusdux Lithwanię Russie etc Significamus tenore presencium quibus expedit vni-

uersis presentibus et futuris ad quorum noticiam deducetur pns pagina Quomodo cupientes Ciuitati nostre Wylno et Incolis in ea habitantibus condicom facr meliorem ut tempore nostre felicitis gubernacionis nostris munificencie donis suffulti et presidijs adiuti in multitudine populi valeant salubria suscipere incrementa prefate Civitati nostre ac omnibus et singulis Civibus et Incolis ipam inhabitantibus presentibus et futuris Jus Theutunicum quod Meydburgense dicitur denuo damus donamus conferimus inscribimus et largimur ibidem ppetuo duraturum tam fidei katholice Cultoribus qm eciam Ruthenis in omibus conditionibus et clausulis sentencijs punctis et articulis optinend prout Civitas Cracouiensis ipm Jus Theutunicum Meydburgense dinoscitur optinere Remouentes ibidem alia omnia Jura Polonica Lithwanica et Ruthenicalia modos et consuetudines vniuersas que ipm Jus Theutunicum Meydburgense plerumq consueuerunt perturbare Eximim⁹ eciam absolui-
mus et ppetuo liberamus oms et singulos Cives et Incolas eiusdem Ciuitatis nostre Wylnensis Katholicos et Ruthenos ab omi iurisdicione et ptate omi Terre nostre Lithuanie Palatinorum Judicum et quoruvis aliorum Officialium nostrorum. Ita qd coram ipsis aut eorum aliquo pro causis tam magnis qm paruis puta furti sangwinis homicidii incendij et membrorum mutilacionis ac quibuslibet alijs enormibus excessibus, euocati et citati minime respondere tenebuntur nec aliquas penas soluere sint asstricti Sed tm Ciues et Incole predictae Ciuitatis coram eorum Advocato qui pro tempore fuerit Advocatus vero coram nobis dum tamen per l-ram sigillo nostro signatam evocatus fuit et citatus tunc non aliter qm eorum Jure Theutunico ad obiecta respondere tenebuntur In causis vero capitalibus et criminalibus superius expressis Eidem Advocato iudicandi Sententiandi puniendi corrigendi rotandi plectendi et condemnandi damus et conferimus plenam et omimodam ptatem prout hocipm Jus Theutunicum Meydburgense, in omibus suis punctis clausulis Sententiis Conditionibus et articulis postulat et requirit Damus eciam denuo conferimus et largimur prenotate nostre Civitati pensam sev trutinam in qua videlicet cera et aliae res mercimoniales cuiuscumq⁹ generis seu speciei existant solent ponderari et Rasoria panni que plura

in ipsa Civitate fieri poterint ac depositionem seu ppinacom Ceruise medonis aut vini que in vulgarij Schrotarstwo nuncupatur cum ipsaru vtilitatibus et proventibus quos Ciues nostri prenomiati in vsus et melioracom nostre Ciuitatis Wylnensis predictae comitendi plenam et omniodam habeant facultatem Volentes etiam qd dicti Ciues nri Wylnen. Censum Tabernarum singulis annis nobis et nris Successoribus soluere debeant prout prius ex antiquo eundem consueti sunt soluer et soliti Preterea pro maiori melioracone et augmento eiusdem Ciuitatis nostre Wylnen Ciuibus et Incolis ipius damus omnia maccella que nunc sunt et plura esse possunt meliori prouisione mediante cum omnibus utilitatibus et prouentibus eorund Insuper pro meliori vtilitate dicte nre Ciuitatis damus ac assignamus et ppetuo largimur ipsis Ciuibus et Incolis Campum nostrum a Ciuitate ipsa usque ad fluvium Wilia ab vna et a Czarthowahora vsq ad Lukyschky partibus ex altera situatum Ceterum concedimus sepefatis Ciuibus et Incolis per totum Magnumducatum nrm Lithwanie et Russie. in omnibus Castris et Ciuitatibus vzt Troky Ploczko Wytewsko Smolensko Kyow Szithomyrz Sluczko Myensko Nowogrodek Luczka Brzeszcze Drohiczin Grodno Cawno aliisq omnib⁹ Castris Ciuitatib⁹ et foris liberam facultatem emendi et vendendi per vnam vnam vnum talentum vnam pellem Sabellinam Mardurinam Castorinam variorum cuiuscumq generis aut speciej existant de omnibus Mercanciis quibuscumq nomibus generalibus et specialib⁹ possint et valeant nominari Item Damus et concedim⁹ predictis Ciuibus et Incolis in Wylno liberam potestatem bis in quolibet anno annuale forum et nundines tenendj videlicet a festo Epiphanie vsq ad Octauas et in festo Assumpconis beate Marie Virginis gloriose etiam vsq ad Octauas eiusdem vice altera ppetuis temporibus duraturum In quorum omnium testimonium et euidenciam cerciorem nostrum Sigillum est presentibus subappensum. Datum in Bersti feria sexta post Dominicam Iudica Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Quadragesimo Primo Presentibus preclaris Principibus ac Magnificis Strenuis et Nobilibus Donis Hleb Dawgoldowicz et Georgio Semenowicz, Dawgerd Wylnensi et Iwaschko Gastold Trocensi Palatinis Petraschio Montigerdowicz Terre Lithwanie Marschalco Sandzilbogio Wolimuntowicz

Naczhone Capitaneo Brestensis Andruschkone Nyemyrowicz Andruschkone Sakowicz et Iwaschkone Boyczowicz aliisq, compluribus testibus fide dignis Per manus Nicolai nostri Secretary I Ad relacom Magnificor Dawgerd Wylnensis et Gastold Trocensis Palatinorum. (*Sig. appens. avuls. Auth. perg.*)

8.

От великого князя казимира королевича, наместникомъ нашимъ. и тивуномъ. и бояромъ всимъ. по обе стороне вельи. от вилни. и до ко-
вна. которынколи вилневци. пойдуть по вельи с торговлею судномъ. и
выбы ихъ пропускали. по нашимъ Езомъ. и по боярьскимъ. починайте
ворота. куда судомъ ходити. также и берегъ приволили есмо имъ. со всею
нашею радю. по обѣю сторонамъ вельи судно тягнути. и въ верхъ. и
на низъ. и выбыимъ и берега не боронили. занюж то есть наше до-
брое. и земьское. а псанъ оу людѣ. под лѣты. ржтва гса на-
шего. ис. хсва. 4. лѣт. 4мг. мца. юл. 31. индикта 4. (1443 юл. 15
инд. 9). (*Подл. перс. пер. вытис. на перс.*)

9.

Kazimirus Deigracia Rex Polonie et Magnus Dux Lythwanie Russieq,
etc Significamus tenore presencium quibus expedit vniuersis Qualiter Ci-
uitati Nostre Wylno et eiusdem Incolis, tam fidei katholice Cultoribus,
qm eciam Scismaticis Jus thewtunicum Maydburgense contulimus, in
omibus Capitulis Clausulis et articulis, quemadmodum in Regno Polonie in
alys nris Ciuitatibus habetur obseruandum. Nunc autem intelleximus quom
Incole eiusdem Dicte nre Ciuitatis per Thywunos et officiales Wyl-
nen: pro equis vectigalibus seu podwodorum quos nusqm als dare so-
lebant, qui Jure huiusmodi sunt potiti, nimium gravarentur, propterqd
eadem Ciuitas nra in Incolis ipius minuitur et Decrescit Unde volen dic-
tam Civitatem circa Jura ipius conseruare et vt in populo augeatur crescat

et amplietur, salubriaq, tempore nri felicitis regiminis suscipiat incrementa Incolis ipius talem libertatem pntibus conferimus, quod nusqm equi Subjugales et Podwodorum exigi et recipi debeant ab eisdem Mandantes districtius omibus et singulis Palatinis Thywunis et officialibus Wylnensibus nunc et pro tempore existentibus, Quatenus predictam nram Ciuitatem cum Incolis eiusdem, qui Jure predicto Maydeburgensi gaudent atque gaudebunt circa nram pntem Donacionem Illese temporibus perpetuis observando equos huiusmodi subiugales et podwodorum amplius ab eis nullomodo exigatis Harum quibus Sigillum nrum presentibus est appensum testimonio literarum Datum in Parczow feria quinta post festum sancti francisci proxima Anno Domi Millesimo Quadringentesimo Quinquagesimo primo. Dominus Rex per se. (*Sigil. appens. avuls. auth. perg.*)

10.

Alexander deigra Magnusdux Lithuanie Russie Semothieq, dns et Heres etc Significam⁹ tenore pncium qbus expedit vniuersis Qualiter Ciuitati nre Vilno et incol eiusd tam fidei Catholice cultorib⁹ qum etiam Ruthenis iuxta concessionem Pdecessorum Nrorum Jus theutunicum Maydeburgen. Cum omibus capitul clausul articulis dedim⁹ et contulim⁹. Volen quoq, ipam Ciuitatem et incolas eiusd circa iura iporum conservare. Ut et in populo crescat et augmentetur. Salubriaq, tpre felicitis nre gubernationis suscipiat incrementa. Ciuib⁹ et incol eiusd qui sunt sub iure Meydeburgen talem libertatem pntib⁹ conferim⁹ qd nusqm equi subiugales et podwodorum exigi et recipi debeant ab eisdem Mandan districtius omibus et Singul Palatinis Tywunis et officialib⁹ Vlnensib⁹ nunc et pro tpe existen Quatenus predictam nram Civitatem cum incolis eiusdem qui Jure predicto Maydeburgen gaudent atq, gaudebunt. Circa nram presentem donatiom illese temporibus ppetuis obseruando equos huiusmodi subiugales et podwodorum ab eis nullatenus exigatis. Harum quibus Sigillum nostrum est subappensum testimonio lrarum. Datum in Troky feria se-

cunda in Crastino sancte Catherine Anno Domi Millesimo quadringen
Nonagesimo secundo Presentibg ibidem Reuendo in Chro Pre Do-
mis Alberto Episcopo Vilnen Magnificisq, et Generos Nicolao Raduilo-
uicz Palatino Vilnen et Magniducatus Lithuanie Cancellario Petro Janowicz
Palatino Trocen terreq, Lithuanie Mareschalko generalj. Johanne Zabrze-
zinsky Castellano Trocen. Stanislao Janouicz Capit. nro Semothien.
Stanislao Costyewicz Tenutario Cawnens Johanne Littaor Chrepthouicz
Stanislao Iwaskouicz, Stanislao Petraschkouicz. Gregorio Ostikouicz Alber-
to Kuczuk Tenutarijs et Marschalcis nris Fethkone Secretario et alijs
qmplurib⁹ Curien nris testib⁹ circa premissa dat per manus Honlis
Ade Jakubowicz de Kothra Notarij in Cancellaria — Rlo Magnifici Nicolai
Roduilouicz Palatini Vilnen et Magni dutg Lithuanie Cancellarij (*Sigil.
appens. M. D. L. Auth. perg.*)

II.

In nomine Domini Amen Ad ppetuam rei memoriam Quoniam o-
mnia que fiunt cito ab humana mmoria labuntur. nisi lrarum et sigil-
lorum munimine fuerint roborata Proinde Nos Alexander deigra Magnus-
dux Lithuanie Russie Semogittieq, dnus et heres etr Significam⁹
tenore pntium quibus expedit Universis et singul tam pntib⁹ qm fu-
turis harum noticiam habituris Quomod famosi et Circumspecti Ad-
vocatus Mgrj Ciuium et Consules Ciuitatis nre Vilnen ad nrum
et Consiliariorum nrorum conspectum psonaliter venien monstravert
et obtulerunt quasdam Lras pargamineas signatas et munitas Sigil-
lo Magniducat⁹ Lithuanie. continentes Jura libertates priuilegia et mu-
nimenta Jus theutonicum Maydemburgen vt alias emmunitates datas et con-
cessas dcte Ciuitati nre Vilnen per predecessores nros Magnos Du-
ces Lithuanie et finalr ac nouissime per Serenissimum olim domi
Kazimirum Polonie Regem et Magnmducem Lithuanie et Prem nrum
carissimum Cui Jure hereditario successim⁹. Nouis Iris quas hic
voluim⁹ insertas esse dcta Jura omia pfate Ciuitatis Vilnen firmata et

roborata. Supplicaveruntq; nobis humiliter pfati Aduocatus Mgri Ciuium et Consules ex parte totius communitatis qtenus dignaremur ipsos remanere cca Jura iporum literasq; quas desup habent Nouis Iris nris confirmarem⁹ et Ratificarem⁹. quarum quidem lrarum et Priuilegij iporum verbum de verbo tenor iste est. In nomie Dni Am Ad ppetuam Rei memoriam ne error obliuionis gestis sub tpe versantib⁹ pariat in posterum detrimenta Alta Principum consilia decreuerit ea lrarum apicib⁹ et anotationum testium prhennare Proin Nos Kazimirus Deigra Magnusdux Lithuanie Russie etr Significa⁹ tenor pncium qbus expedit Vniuersis pntibus et futuris ad quorum notitiam deducetur pns pagina Quomodo cupien Ciuitati nre Vilno et incolis in ea habitantibus conditionem facere meliorem ut tpe nre felicitis gubernationis nris munificen donis suffulti et presidijs adiuti in multitudine populi valeant salubria suscipe incrementa prefate Ciuitati nre ac omibus et singul Ciuib⁹ et incol ipam inhabitantibus pntibus et futuris Jus theutunicum quod Meydburgense dr denuo dam⁹ donam⁹ conferimus inseribim⁹ et largimur ibidem ppetuo duraturum tam fidei Catholice cultorib⁹ qm etiam Ruthenis in omnib⁹ condicionibus et clausul sentenciis punctis et articulis obtinend. prout Ciuitas Crac ipm Jus Theutunicum Meydburgense dignoscitur obtinere. Removen ibidem alia omia iura polonica. lithuana Ruthenicalia modos et consuetudines vniuersas que ipm Jus theutunicum Meyburgense plerumq; consueuernt pturbare Eximim⁹ etiam absoluim⁹ et ppetuo liberam⁹ omnes et singulos Ciues et incolas eiusd Ciuitatis nre Vilnen Catholicos et Ruthenos ab omi Jurisditone et pttate omnium Terre nre Lithuanie Palatinorum Iudicum et quoruus aliorum officialm nrorum. ita qd coram ipis aut eorum aliquo pro causs tam magnis qm paruis puta furti, Sanguinis homicidij Incendij et membrorum mutilationis ac quibuslibet alijs enormib⁹ excessib⁹ euocati et Cittati mime responder tenbuntur nec aliquas penas soluere sint astricti. sed tm Ciues et incole pdcte Ciuitatis coram eorum Advocato qui pro tpe fuerit Advocatus vero coram nob dum tn per lram Sigillo nro signatam euocatus fue-

rit et citat⁹ tunc non aliter qm eorum Jure theutnico ad obiecta respondere tenebuntur In causis vero capitalib⁹ et Criminalib⁹ supius expressis eidm Aduocato Judicandi Sentenciandi puniendi corrigendi rotandi plectendi et condemnandi dam⁹ et conferim⁹ plenam et omiodam ptem prout hoc ipm Jus theutunicum Meydburgen in omib⁹ suis punctis clausul sententijs conditionib⁹ et articul postulat et requirit Dam⁹ etiam denuo conferim⁹ et largimur pnotate nre Ciuitati pensam seu Trutinam in qua vzt Cera et alie res mercimoniales cui⁹cunq³ generis seu speciei existant solent ponderari. Et Rasoria pani que plura in ipa Ciuitate fieri poterut ac depositiem seu ppinationem Ceruisie Medonis aut vini. que in vvlgari Schrotarstwo nuncupatur cu iparum vtilitatib⁹ et pruentib⁹ quos Ciues nostrj pnominati in usus et meliorationm nre Ciuitatis Vilnen pdcte conuertendi plenam et omiodam habeant facultatem Volen etiam qd dicti Cives nrj vilnen censum tabernarum singlis annis nobis et nris successorib⁹ soluere debeant. prout prius ex antiquo eundem consueti sunt soluen et soliti. Preterea pro maiorj melioratione et augmeto eiusd Civitat nre Vilnen Civib⁹ et incol ipius dam⁹ omia macella que nuc sunt et plura esse possut meliori prouision mediante cum omib⁹ utilitatib⁹ et prouetib⁹ eorundm. Insuper pro meliori utilitate dcte nre Ciuitatis damus et assignamus et ppetuo largimur ipis Ciuibus et incol Campum nrm a Ciuitate ipa usq³ ad fluum Vilia ab vna et a Czarthowagora usq³ ad Lukyschkij ptib⁹ ex altera situatu Ceterum concedim⁹ sepe fatis Ciuib⁹ et incol p totum Magnum Ducatum nrm Lithuanie et Russie in omib⁹ Castris et Ciuitatib⁹ vzt Troky Ploczko Vytewsko Smolensko Kijow Szythomirz Sluczko Mijensko Nouogrodek Luczka Brzestije Drohiczin Grodno Kawno aliisq³ omib⁹ castris Ciuitatib⁹ et foris liberam facultatem emendi et vendendj per vnam ulnam vnum talentum vnam pellem Sabellinam Mardurinam Castorinam variorum cui⁹cunq³ generis aut speciej existant de omib⁹ mercantijs qbuscunq³ nomib⁹ generalibus et specialib⁹ possint et valeant nomiari Item damus et concedim⁹ pdctis Ciuibus et incol in Vilno liberam ptem bis in quolz anno annale forum et nundinas tenendi vzt a festo Epiphanie usq³ ad octauas et in festo assumptionis bte Marie virginis glose etiam usq³ ad octauas eiusd vice altera ppetuis tpibus duraturum In quorum oim testioniu et euiden cerciorem nrm sigilla est pntib⁹ subappensum Dat

in Bersthty feria sexta post dominicam Judica Anno domi Milleo quadringen
quadrago primo. pntib⁹ preclar pncipib⁹ et magnificis Strenuis et nobilib⁹
dnis Hleb Dawgowdowicz et Georgio Semenowicz Dawgird Vilnen et I-
waschko Gastowth Trocen Palatinis Petrassio Montygirdowicz terre Lithe
Marschalko alijsq³ qm plurib⁹ testib⁹ fidedignis Nos vero visis et auditis
istis Iris iporum hic inscriptis habitaq³ super hoc matura deliberation cum nris
Consiliarijs tand hmilib⁹ precibus eorund benigniter acclinati de nra gra detas
lras Jura priuilegia et libertates pdcte Ciuitatis nre Vilnen et incolar ipius
omsq³ emunitates p nros pdecessores Magnosduces Lithe eidem datas et
concessas duxim⁹ acceptandas appban ratifican acceptam⁹q³ apbam⁹ ratificam⁹
roboram⁹ ppetuo et in ewm tenor pntm mediante PRETEREA Volen dcte
Ciuitatis nostre Vilnen condition et statum face meliorem dam⁹ eidm et con-
cedim⁹ habere publicum Cellarium Ciuitatis. et depositum ac ppinationm Malma-
tici et omis vini cui⁹cunq³ generis patrie seu regionis existat et quocunq³
nomne appelletur. Etiam vinum sublimatum. Damus insup eid Civitati. ppina-
tionm humuli venditionmq³ eiusde ad mesuram sub ptorio uel extra aut vbi
Seniorib⁹ Ciuitatis oportuni⁹ visum fuerit Ideo Statuim⁹ et inhibem⁹ omibus
tam hospitib⁹ qm etiam domesticis Civib⁹ et generalr alijs omib⁹ cui⁹cunq³
conditionis vel sub quacunq³ manu et ptate fuerit. Vt a mo nullus in domo
uel extra domum neq³ vinum ppinare audeat nec humulum ad mensuram
vende in preiudicium iurium Ciuitatis Dam⁹ item eid Ciuitati pro ipius me-
lioration publicam expressuram Cere in vulgari Zaboynicza. Et ppterea o-
mes alias expressuras que hucusq³ priuatim habite sunt destruim⁹ cassam⁹
et extingvim⁹ Solum excepta expressura nra. Et Episcopi et palatini Vil-
nen pro tpe existencium. quib⁹ pro exprimeda ppria cera in iporum Curijs istud
admittim⁹ habere Cum his itaq³ que mo Ciuitati nre Vilnen dedim⁹ alia omia
Jura Lras Libertates priuilegia et statuta quecunq³ p nros pdecessores eid sunt
data et concessa de nra gra et munificen decreuim⁹ denuo dandi donandi
inscribendi ratificandi. damusq³ donamus et largimur ppetuis temporib⁹ du-
raturm. In cui⁹ rej testimonium Sigillum nrm pntib⁹ Iris est appensum. A-
ctum et datum in Troky feria secunda in Crastino sancte Catherine vir-
ginis et martiris Anno Domi Milleo quadringen nonagesimo scdo Pntibus
ibidem Reven in Cro pre Domio Alberto Episcopo Vilnen Magnificis et

Generosis Nicolao Vilnen Palatino et Cancellario Magniducat⁹ Lithuanie Petro Janowicz Palatino Trocen et Marschalko generali terre Lithuanie Johanne Zabrzezinsky Castellano Trocen et tenutario in Poloczko Stanislae Janowicz Capitaneo Semothien Stanislae Costijewicz Tenutario in Cawno. Georgio Zynowicz tenutario in Bryaczlaw Stanislae Iwaschkowicz Johanne Littor Chreptowicz Alberto Kuczuk Gregorio Ostikowicz Tenutariis et Marschalcis nris Fethkone Secretario et alijs qm plurib⁹ Curien nris testib⁹ circa premissa Datum per honlem Adam Jakubowicz de Kothra Notarium in Cancellaria — Rlo Magnifici Nicolai Raduilowicz Palatini Vilnen et Magdt⁹ Lith Cancellri (*Sigil. appens. avuls. auth. perg.*)

12.

Alexander Dei gratia Rex Polonie Magnus dux Lithuanie Russie Prussie q³ dominus et heres etc Significamus tenore pntium quibus expedit uniuersis quomodo ex innata nobis clementia et speciali affectu quem ad Ciuitatem nram Vilnensem at ciues et incolae illius gerimus, presertim attendentes Ciuium illorum in nos fidem beniuolentiam et obsequiorum promptitudinem quibus se nobis omni tempore commendatos curarunt efficere horum aliorumq³ seruitiorum nobis per eos in futurum fideliter exhibendorum ob respectum Volentes eos prerogatiuarum nrarum gratiis prosequi Regiis, ipos et quemlzt iporum nunc et in futurum in eadem Ciuitate nra existentes Ciues Mercatores negociatoresq³ Vilnenses tam Romane ecclesie cultores qm etiam Ruthenos per totum Regnum nrum Polonie, a solutione thelonei pntibus eximimus et Liberamus Idcirco Vobis Magnifice Generosis Nobilibus famosis Circumspectis Palatinis Castellanis Capitaneis Burgabiis Terrigenis Consulibus Ciuitatum opidorum Comunitatibus eorum factoribus et Vices iporum gerentibus theloneatoribus viarum custodibus et arestatoribus ceterisq³ officialibus per predictum Regnum nrum Polonie ubilibet constitutis pntibus requirendis Mandam....precipientes quatenus prefatos Ciues Vilnenses per totum Regnum Polonie ut premittitur ire stare morari mercaricias exercere quouscumq³ opportunum fuerit Libere et secure

tam per aquam qm per terram absq Exactione et solutione Theloneorum
nrorum omni impedimento remoto permitatis et permitti faciatis pntibus
ad nram voluntatem tantumo duraturis Secus non facturj gratie nostre
sub obtentu harum quibus Sigillum nrum est subappensum testimonio lra-
rum. Dat Cracovie feria quinta festi Sanctorum Fabiani et Sebastiani mrti-
rum Anno natiuitatis domini millesimo quingentesimo secundo Regni ve-
ro nrj primo. Czeslaus E et R P Cancll. Rlo Reueren pris Domi Czeslai Epi.
Wlad. R P Cancelarij. (*Sig. appens. R. P. et M. D. L. Auth. perg.*)

13.

Александръ бою мстыю король полскый великый кнзь литвскый
рускый кнжа пруское жомойтскый и иных

Били нам чолом войт мста виленского бурмистры и рядци и вси
мѣщане и поведили перед нами штож который коз гости купци моск-
вичи новгородци псковичи тферичи и зинших земель купци чужеземци
приежчаютъ с товары своими до мста виленского и становятся в мѣ-
сте подомом гдѣ который хотят никомуся неоказываючи ани обвещаючи-
ся и торгуют з немци изыншими купци чужеземци гость з гостем и
торговавши так в мѣсте и несколько ден або недель змѣшкавши и за ся
з мста теж безвѣдома выезжаютъ а межи таковыми купци чужиземци
другды могутъ быти и лазуки або который инший лихий люди. и били намъ
чолом абы есмо дозволили имъ вмѣсте дом одинъ къгостиныи збудовати къ
ихъ мѣстскому вжитку гдѣбы мѣли купци чужеземци приежчаючи ста-
новитися и мы на их чоломъ битѣе то вчинили и дозволили имъ одинъ
дом гостиныи вмѣсте нашимъ виленскимъ збудовати къ ихъ вжитку мѣсть-
скому мають каждыи купци гости москвичи новгородци псковичи тфе-
ричи и зыншихъ земель купци чужеземци приежчаючи с товары своими
до мста нашего виленского и напервей обвестившиися намѣстнику па-
на воеводу городовому становитися в томъ одномъ дому ихъ гостинымъ
што они збудуютъ а по инымъ домамъ вмѣсте ни по чимъ не маються
становити и на то есмо имъ дали сесь нашъ листъ. А на твердость
того и печат нашу казалесмо приложити ктому нашему листу. Псан

Ч. I.

3

оу берестьи въ лѣто 4^м мѣсяца Мар : ден индикт и прѣт были воев
вил кан пан мик ради воев тр мар зем пан мик мик ради и пан тр стар
жом пан стани янович. (Печ. выписи. В. К. А. Подл. Пере.)

14.

Александръ божю млыстю корол полскій Велики кнзь Литвски Ру-
ски кнжа пруское жомонтскій и иных

Чиним знамѣнито сим нашим листом хто на него посмотреть або
чтучи его въслышнть нинѣшним и потом будучим кому будетъ потреб
того вѣдати Били нам чоломъ воить и бурмистры и радци и вси мѣ-
щане мѣста виленского о том што есмо тыми разы казали им поить
наслужбу нашу со всими кнзи и паны и совсею землею панства на-
шого великого кнжества литовского и они били нам чоломъ штож тое
мѣсто виленское незатвореное и естлибы наслужбу нашу поѣхали тог-
ды его Бже вховай штобы тому мѣсту нашему какое шкоды от по-
ганства небыло ино для того абыхмо их стое службы наше вы-
зволили и казали им около мѣста будоватися хто можетъ муром тот-
бы свою дѣлницу замуровал а хто натотчас неможетъ замуровати дѣл-
ници своеѣ тот бы порканом порканяи ино виделося нам и паномъ
радѣ нашей тая рѣчь слушная иж тое мѣсто столечное всим мѣстом
оу отчине нашей Великом кнжествѣ литовском будучи голова а естли
бы бже вховай которая налога была от неприятелей нашихъ на тоѣ
панство наше великое кнжество литовское а тое мѣсто для таковое
неопатренности мѣлобы згинути дозволили есмо им около мѣста будова-
тися каждый свою дѣлницу хто можетъ муром тотъ нехан муруетъ
А иные нехай порканом порканять И вѣлѣли есмо воеводе виленско-
му канцѣрю нашему пану миклаю радивилевичу около мѣста обе-
хати и им росказати куды мають будоватися около того мѣста и по
которому мѣсту пан воевода им роскажетъ будоватися ачинь дома
пригодятся потому мѣсту куды маеть мур веден быти кнзьскими або
панскими и боярскими тыи вси дома велѣли есмо им зметати бо подобныи

одному члвку шкода подняти нежли всему мѣсту згинути ась службы наше оне есмо сего году вызволили вже сего году ненадобѣ им навоину поити ани у свое мѣсто кого выпровляти або слати хотябы вси кнзи и панове и вся земля на службу нашу пошли а они мають своего дѣла додѣлывати и тот поркан а перекопы заправляти теж того году и иных служб и поплатков ненадобѣ им на нас служити ни довати почон от свтго михаила дня до свтго михалаж дня кроме серебщины а которые кнзи и панове и земляне и каноници и иные костелного вряду люди так закону римского а греческого хотѣлибы дома мѣти вмуру встенѣ тог ды маєть кажды зних свою дѣлицу стени замурувати або запорканити а есталибы нехотѣли тотды казали есмо пану воеводѣ виленскому въ их дома мѣщанѣ увязывати а им от мѣну замѣстом давати а мѣщанин который тот дом возьмет тот и дѣлицу его замуруеть Теж говорили нам мѣщане абы для певнѣише сторожи и безпеченства от неприятелен немного форток было нежли толко дозволили бых мо имъ пять брон замурувати и мы врозумѣвши штож то слушная рѣчь приказали есмо им улицы безлѣпичныи стеною замурувати а пять брон толко справити вкоторых маєть быти сторожа завжды ден и ноч первая брона за пана старостиним двором хвели другая подле матки Божеѣ къ трокам третей подле Стое Тронци четвертая подле стого Спса а пятая вгород Ачерес то брон болши того не дозволили есмо им дѣлати а тую ласку мѣщаном вѣлали есмо для того штож они злюбили нам тоѣ мѣсто наше сего году опорканити и перекопы выкинути а потом вже кажды изних свою дѣлицу муrom забудуетъ Теж втых брон которые там справятъ будутъ потреб сторожи ден и ноч и мы помысливши отомъ спаны радами нашими и приказали есмо воиту и мѣщаном абы там вкаждое брони сторожу мѣли безпрестани ден и ноч а за што маєть тая сторожа справлена быти и мы врадники им так коли которые люди чииколве будутъ повезут домѣста пшеницу гречку овес муку и иные рѣчи странные штоколве будетъ и дрова и сѣно стых со всех велѣли есмо им скаждого воза по пѣнезю брати и за то сторожу в тыхъ брон мѣти а естали которые люди невсхотят пѣнязей давати тые нехай покаменю

везуть до мѣста по такому как бы мог молодѣцъ тот камен узнати и понести а то есмо имъ дозволили на два годы стых воевъ попу-незю або по каменю брати а коли два годы выйдуть а поразумѣем штож земли нешкодно а мѣщане бы пильность ку будованю приложили и мы и надалеи можем того им допустить а натвердость того и печат нашу казали есмо привесити ксему нашему листу псан в городне в лѣт 5 кѣ (1505) мѣца сентебра 5 ден индик 5 (*Пег. привѣш. В. К. Л. подл. перг.*)

15.

In Nomine Domini Amen Ad perpetuam rei memoriam Quoniam dignum est ut Cunctas humanas Actiones que cum lapsu temporis consueverunt defluere et obliuioni subesse constans apex roboret Irarum et fides testum iugiter confirmet Proinde Nos Sigismundus deigra Magnusdux Lithuanie Russie Samagithie dominus et heres etc Significamus tenore pntium vniuersis quibus expedit presentibus et futuris harum notitiam habituris Quomodo in nra et Consiliariorum nrorum presentia Constituti personaliter Prouidi Aduocatus Mgriciuium et Consules Ciuitatis nostre Vilnensis suo totiusq. comunitatis nomibus exhibuerunt coram nobis certa priuilegia in pergameni scripta titulo et Sigillo Serenissimi Principis et domi domi Alexandri Magniducis Lithuanie Russie etc Germani nri charissimi consignata Donationem Juristheutonicis Maydeburgen ac Jura Libertates emunitates et exemptiones a solutione Theoloneorum aliasq. donationes concessionem et prerogatiuas in se continen dicte Ciuitati nre Vilnen ac ipsius Ciuibus et Incolis per predecessores nros Magnosduces Lithuanie, ac per Serenissimos pncipes domnos Kazimirum genitorem nrm carissim data et datas et nouissime per felicis memorie Alexandrum Reges immediatum autecessorem Germanu nrum Cui Jure hereditario dei opti fauen clementia in Magnuducatum Lithuanie successimus confirmata et confirmatas ac concessa et concessas Supplicarunt q. nobis humiliter dicti Aduocatus Mgriciuium et Consules pro parte sua et totius comitatis Ciuitatis nre Vilnen prefate Quatus Jura eorum donationes Libertates Emunitates Priuilegia q. predicta et alias

Lras quas desuper habent Nouis nris privilegii Irls approbare ratificare roborare et confirmare dignaremur Nos itaq₃ attendens fidem et constantiam prefatorum Ciium nrorum Vlnensium quam erga nos et antecessores nros semper habuerunt Quorum proptra peticoni tanqm iuste et rationi consonae anuentes, Ipsis, de certa sciencia deliberatone ac de gratia et munificentia nris speciali de q₃ consilio Consiliariorum nrorm eademipsa Jura donatus Libertates Emunitates Concessionones Indulta lras priuilegia et alia munimenta que et quas a Serenissimis Principibus domis Alexandro fratre Kazimiro patre Ladislao Vitoldo et aliis Pncipibus veris et legitimis hereditibus Magniducatus Lithuanie predecessoribus nostris super quibuscunq₃ bonis libertatibusq₃ habere dinoscuntur et habent sub quibuscuque caracteribus dats iuste et lgtime emanata et concessa ac emanatas et concessas quorum quarum q₃ tenores per inde esse ac valere volumus tanqm hiis nris de verbo ad verbum inserta inserteq₃ essent Lrls In omibus eorum earumq₃ tenoribus passibus Capitulis Condicionibus clausulis et Articulis duximus confirmanda approbanda ratificanda et roboranda Confirmandasq₃ approbandas ratificandas et prout confirmamus approbamus ratificamus et roboramus decernentes ea et eas vim et robur perpetue firmitatis obtinere tenore presentem median ineyvm In Cujus rei testimonium Sigillum nrum presentibus est subappensum Actum et Dat in Grodno feria Quarta in festo Sancte Catherine virginis et Martiris glose Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexto. Presentibus ibidem Reueren in Cro Pre Magnificis Gnosis et Nobilibus Alberto Epo Vilnen Nicolao Nicolai Raduylouicz Palatino Trocen Johanne Jurieucz Zabrziesinski Marsalco generali Magniducatus nri Lithuanie et Capitaneo Grodnen, Stanislao Janouicz Castlano Trocen et Capitaneo Tre Samagithie, Duce Iwon Lwouicz Hlinsky Palatino Kyouien, Stanislao Hliebouicz Palatino Polocen, Duce Michaelle Lvouicz Hlinsky Tenutario Vthanen, Georgio Gylinicz et Johanne Sopiha Secretario Marsalcis nris Nicolao Georgii Paczewicz Butrym Nyemirovycz Johanne Jacobouicz Szczithouicz, Georgio Zauischicz et Simone Kyborthouicz Aliisque, qm plurimis Consiliarijs et Curiensibus sincere et fidelibus nris dilectis, testibus circa premissa. Per manus Venlis Nicolai de Zukouo Prepti Srzeden et Canci Vilnen. Secretarii nri, qui pncia a nobis habuit in comissis (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg.*)

16.

Sigismundus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiaeque Dominus et Haeres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit universis praesentibus et futuris Harum notitiam habituris. Quomodo Famosi, Advocatus, Praeconsules, Consules et Mercatores Civitatis Nostrae Vilmensis, venientes huc ad nostrae Majestatis praesentiam, humiliter supplicaverunt Nobis; quatenus eos in libertate forisandi in eadem Civitate Vilmensi ab antiquo tempore Ducis olim Casimiri Regis Genitoris nostri ac aliorum Praedecessorum nostrorum servari solita, conservare dignaremur; sic videlicet: ut nemo alius Hospes undecunque existens, aut de quibuscunque aliis Civitatibus, oppidis et Castris quocunque nomine nuncupatis Magni Ducatus nostri Lithvaniae, et aliunde Vilnam veniens; cum Hospitibus et Advenis Mercatoribus forisare, mercesque exercere ibidem Vilnae audeat, nec debeat, duntaxat cum eisdem solis Civibus et Mercatoribus Vilmensibus. Itaque nos petitionibus eorundem Civium et Mercatorum Vilmensium tamquam justis et consentaneis permoti: de certa scientia et gratia nostris conservavimus et conservamus eos, in eiusmodi libertate forisandi, sic quod ipsi soli Cives Vilmenses, jus Civitatis Vilmensis habentes cum omnibus et singulis Hospitibus forisare debent, et non alii Hospites seu advenae cujuscunque Sectae et Fidei cum Hospitibus undecunque Vilnam cum mercibus sese conferentibus, sub poena amissionis omnium bonorum seu mercium suarum, excepto quod Nos aliquando constituerimus in eadem Civitate Nundinas et fora annualia, in quibus licebit Advenis et Hospitibus Mercatoribus cum aliis Hospitibus forisare et mercari, sic quod non alio tempore: qua in libertate volumus et decernimus eos conservari perpetuo, et super id, praesentes Literas nostras dedimus, quibus in majorem fidem Sigillum nostrum subappendi jussimus. Actum et datum in conventionem Generali Brestensi, Feria Secunda in Crastino Festi S. Margarithae Virginis. Anno Domini Millesimo Quingentesimo undecimo, Regni Nostri Anno quinto. Praesentibus Reverendo in Christo Patre Domino Alberto Episcopo Vilmensi, Nicolao Nicolai Radziwiłł Palatino Vilmensi et Cancellario Magni Ducatus Nostri, Georgio Ostykowicz Palatino Trocensi et Mareschalco Curiae

nostrae Stanislao Janowicz Castellano Trocensi et Capiteo Samogitiae, Georgio Nicolai Radziwilt Palatino Kiioviae, Stanislao Hlebowicz Polocensi et Joanne Sapieha Vitebscensi, Palatinis ac Mareschalcis etc. Supremo Secretario nostro aliisque Consiliariis et Curiensibus nostris fide dignis testibus ad praemissa, per manus Venerabilis Laurentij Mudzilewski Praepositi et Canonici Vilnensis Secretarij nostri. Relatio Magnifici Nicolai Mikolajewicz Palatini Vilnensis et Cancellarij M. D. Litt. (*Sigil. appens. R. D. Litt. ex Lib. Privil.*)

17.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae Magnusdux Lituanie Russiae Prussiae etc. Dux et Heres. Significamus tenore precium quibus expedit universis. Quomodo famosi proconsul et Consules Civitatis nostre Vilnen certas lras tenoris infra scripti coram nobis exhiben et reproducen easdem propter earum maledictionem et corrupcionem supplicarunt innouari quarum tenor sequitur et est talis. Sigismundus dei gratia Rex polonie Magnusdux Lituanie Russiae Prussiae etc. dux et heres. Significamus tenore precium quibus expedit universis Quod dum nomine famosorum proconsulum Consulium et tote plebis Civium et incolarum Civitatis nostre Vilnen exhibite fuerunt coram nobis lre serenissimi olim domini Alexandri Regis germani et predecessoris nri quibus ipsa olim Mts eos a solutione Theloneorum per universum regnum nrm ad beneplacitum suum liberarat et exemerat simul tunc supplicacio porrecta fuit nobis qtenus eos in ipsa libertate conseruare, easdemq. lras confirmare dignaremur quarum sequitur tenor Alexander dei gratia Rex Poloniae Magnusdux Lituanie Russiae Prussiae q. dux et heres etc Significamus tenore precium quibus expedit universis Quomodo ex innata nobis clemencia et speciali affectu quem ad Civitatem nostram Vilnen ac Ciues et Incolas illius gerimus presertim attenden Civium illorum in nos fidem benivolenciam et obsequiorum promptitudinem quibus se nobis omni tpe comendatos curarunt efficere horum aliorumq. serui-ciorum nobis per eos in futurum fideliter exhibendorum ob respectum

volens eos prerogatiuarum nostrarum gratijs prosequi Regijs ipsos et quemlibet ipsorum nunc et in futurum in eadem Ciuitate nostra existen Ciues et Mercatores Negotiatoresq; Vilnen tam romane ecclesie Cultores qm etiam Rutenos per totum Regnum nrm polonie a solucione Thelonei pntibus eximimus et liberamus. Iccirco vobis Magnificis Generosis Nobilibus Famosis circumspcctis Palatinis Castellanis Capitaneis Burgrabiis Terrigenis Consulibus Ciuitatum opidorum comunitatibus eorum factoribus et vices ipsorum gerentibus theloneorum exactoribus viarum custodibus et arrestatoribus ceterisq; officialibus per predictum regnum nrm polonie ubilibet constitutis presentib⁹ requireri mandamus districtius precipien quatenus prefatos Ciues Vilnen per totum regnum polonie ut premittitur ire stare morari mercancias exercere quociescunq; oportunum fuerit libere et secure, tam per aquam qm per terram absq; exactione et solucione theloneorum nostrorum omi impedimento remoto permittatis et permitti faciatis pntibus ad nostram voluntatem tantumodo duratur, secus non facture gratie nre sub obtentu Harum quibus sigillum nrm est subappensum testimonio lrarum. dat Cracouie feria quinta festi Sanctorum Fabiani et Sebastiani Martirum Anno domini Millesimo quingentesimo sedo Regni nostri anno primo. Rlo Reueren in Christo patris domini Czeslai Episcopi Vladislauien, et Regni polonie Cancdry Czeslaus E et R p Cancellar Sszt. Itaq; nos Sigismundus Rex prefatus Cupien predictos Ciues nostros Vilnen pro illorum in nos fide et meritis ea gratia prosequi qua per antecessores nostros fuere prosecuti lras preinsertas in omibus punctis condicionibus et articulis confirmandas appbandas et ratificandas duximus, confirmamusq; approbamus et ratificamus pntibus, volen decernenq; quod ipsi Ciues Mercatores et vniuersi Incole Vilnen tam preinsertar qm pncium lrarum vigore ea ipsa a solucione thelonei libertate et exempcone vbilibet in regno nro eo modo pociantur et gaudeant quo tpe predicti domini Alexandri regis germani nostri, et usq; ad hoc tempus potiti et gauisi fuerit simlr ad beneplacitum nrm Regium Jure tamen et iusticia cuiuslibet saluis Harum quibus sigillum nostrum est subappensum testimonio lrarum dat Cracouie feria sexta in festo sancti Gregorij Anno domini Millesimo quingeno septimo Regni vero nostri anno primo Joannes de Lassto pptus posuanien R. p. Cancldr Sszt

Nos itaq, supplicaconibus eiusmodi tanqm iustis et rationi consonis permoti lras preinsertas in omnibus punctis condicionibus et articulis innovan ratifican et confirman putauimus ratificamusq, et confirmamus pntibus lris nostris decernen easdem robur debite firmitatis obtinere Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio lrarum dat. Vilne feria quinta intra octs Natiuitatis Xsti Anno eiusdem Millesimo quingentesimo quarto decimo Regni nostri anno octauo Math. D. Eps Vlad et Cancellarius. Rlo Reueren in Chro patris Domini Mathie Epi Wladislauien et Regni polo Cancellri (*Sig. appen. R. P. auth. perg.*)

18.

Жикгимонтъ божю матью корол полский великий князь литовский руский княжа пруское жомойтский и иныхъ.

Чинимъ знаменито сим нашимъ листомъ хто на него посмотреть або чтучи его. вслышитъ нынѣшнимъ и на потомъ будучимъ Кому будетъ потребъ того вѣдати Били намъ чоломъ воеит и бурмистры и рядцы мѣста виленскаго и вси мѣщане виленскыи о томъ што есмо положили серебщицу на все панство отчизну нашу великое князство литовское для великое потребы внешнее наше и земское и которыхъ они люди свои отчизныи и выслугу и купленыи по близу мѣста виленскаго и поодали мѣста по фолваркомъ своимъ мають и тежъ которыхъ мещане и сами мешкають у своихъ фолваркохъ а з давна посполъ з мѣстомъ всякыи службы служатъ и поплаты платять и въ ихъ присуде мѣстцкомъ мешкають они повѣдали переднами ижъ стыхъ людей своихъ и тые мещане серебщину давали посполъ з мѣстомъ то пакъ бирчины наши которыхъ есмо посылали тое серебщины выбирати хотѣли водле росказаня нашего тую серебщину на тыхъ мещанехъ и на людехъ ихъ брати И они били намъ чоломъ абыхмо имъ таки тыхъ мещанъ и людей ихъ которыхъ у фолваркохъ ихъ мешкають привернули к мѣсту и казали быхмо имъ стыхъ мещанъ и з людей ихъ серебщину намъ давати посполъ з мѣстомъ ино мы на ихъ чоломъ битье и для льпшо-

Ч. I.

4

го вспоможеня мѣста виленскаго тых есмо мещан которыи по своимъ фолваркомъ мешкають а здавна сними з мѣстомъ всякии службы служатъ и полаты платятъ и въ ихъ присуде мѣстьцомъ мешкають и людеи ихъ всихъ отчизныхъ и выслугу и купленыхъ которыи у фолваркохъ ихъ мешкають привернули к мѣсту Мають тыи мещане и люди ихъ серебщину намъ давати ннешнюю и вперед коли положимъ на все панство отчизну нашу великое князьство литовское посполъ з мещаны виленскими а врядники и бирчин наши которыхъ коли встановимъ тое серебщину выбирать не маются в нихъ ничимъ уступати А на твердость того и печать нашу казали есмо привѣсити ксему нашему листу Псан у вили Лѣта божего тысяча пятьсотъ сегомо надцат. Мца июня осмыи днь индикта пятого. *(Печ. привеш. В. К. Л. подл. перг.)*

19.

In nomine Domini Amen Quoniam ea que in humanis geruntur negocijs facile e memoria hominum labuntur nisi lrarum monumentis posteritatis comendentur noticie Ad perpetuam proinde rej memoriam Nos Sigismundus Deigratia Rex Polonie Magnus dux Lituanie Russie Prussie Samogithieq, etc dominus et heres Significamus tenore presencium quibus expedit uniuersis presentibus et futuris harum noticiam habituris. Quod licet orta controuersia atq, ad presenciam Maiestatis nostre deducta inter consulum Ciuitatis nostre Vilnen ex una et comunitatem eiusdem Ciuitatis ex altera partibus dimidiam partem apotecarum seu institarum mercimonialium in foro seu circulo eiusdem Ciuitatis sittarum pro nobis et successoribus nostris Magnisducibus Lituanie recipere, alteram uero medietatem earumdem ad pretorium pro necessitate comuni eiusdem ciuitatis conuertere decreueramus, eo q, absq, aliquo specialj priuilegio per quosdam eorumdem ciuium pratim huiusmodi instite hactenus possesse sunt Tamen ad supplicacionem Consulum et ciuium eorumdem atq, ad intercessionem nounullorum Consiliariorum nostrorum de specialj gratia nostra et presertim ex eo quia huiusmodj instite antiquitus a primeua sui origine taliter per eos quiete et libere possidebantur

omnes et singulas institas mercimoniales circa pretorium in medio forj seu circulj Vilnen contigue sitas dictas vvlgariter klyethkij eisdem ciuibus possessoribus earumdem et eorum successoribus ipos in hoc iuxta antiquam consuetudinem conseruando, dimisimus, dedimusq, eisdem denuo et donauimus, Damusq, et donamus per presentes in perpetuum, decernen easdem institas omnes et singulas per eosdem Ciues Vilnen possessores earumdem more ueterj tenend. haben. dand donand venden comutand, resignandum, et in vsus eorum, successorumq, ipsorum beneplacitos conuertend, et cum omni iure proprietateq, perpetue possidendum, iuxta consuetudinem antiquam, quam per presentes approbamus, et confirmamus duraturam imperpetuum. Ea nichilominus lege qd ipsi ciues possessores earumdem iustitarum illas ob decorem Ciuitatis eiusdem Vilnen muro erigere et construere tenebuntur. Ceterum ut eadem Ciuitas nostra vilnen ordine meliorj regatur, debitaq, pociatur securitate ad remouendum omnium maliuolorum pacem communem perturbancium scandala et ausus facinorosos custodiam ciuilem de eadem ciuitate nostra ad castrum nostrum Vilnen translatam, atq, interim duntaxat, donec Ciuitas ipsa muro cingeretur iuxta ordinacionem diui olim Wladislai felicis recordacionis Regis et Magni ducis, Avi et predecessoris nostrj charissimi exhiberj debitam, et hactenus sub dicione eiusdem loci palatini de more existentem, ipsi Ciuitatj Vilnen custodieq, ac Iurisdictioni eiusdem, ex quo iam Ciuitas ipsa muro cincta est, inniten eiusdem Avj olim et predecessoris nostri disposicioni de certa sciencia et gratia nostris, de consensuq, et uoluntate Magnificj Domi Albertj Martini Gasztolt palatini moderni Vilnen Cancellarij Magni ducatus nostri Lituanie sincere nobis dilectj restituimus adiunximus uniuimus et incorporauimus, Adiungimusq, vnimus, restituimus et incorporamus per presentes imperpetuum. Ita q, ipsi ciues vilnen exnunc inantea futuris perpetuis temporibus a custodia castrj, erunt et sint penitus liberj. nisi pro ordine et presidio ciuitatis et tranquillitate ac Iurium suorum conseruatione et executione, custodes uiginti quatuor decenter armatos more et ad instar ciuitatis nostre Cracouiensiu seruare et fouere tenebuntur Actamen vrgente necessitate urbis atq, castrj ipsi Preconsules Consules, Aduocatus et vniuersi ciues debent imperio et directioni ipsius palatini Vilnen seu vices gerentis eius pro tempore existentis obedire in omnibus licitis; que contra ho-

stiles impetus et obsidia ad defensionem tam ciuitatis qm castrj predictorum pertinere videbuntur. Insuper quia Hidem ciues nostrj Vilnen. plerumq, nobis in necessitatibus reipublice facultatibus suis auxilium prestiterunt. Necnon ciuitatem eandem nostram sumptibus proprijs muro cinxerunt, Ne igitur in solucione exactionum reipublice modis novis et taxacionibus uarijs ultra antiquam consuetudinem nimium grauentur et molestentur, Iccirco de consensu et consilio consiliariorum nostrorum tam spualium qm secularium decernimus et ordinamus qd ipsi Ciues Vilnen a modo et deinceps futuris temporibus exactiones solitas, quociens eas pro necessitate reipublice imponi seu institui contigerit illas more antiquo et non nouo soluere tenebuntur, pro contribucione videlicet generalj alias Schyerepsczijna, quam super vniuersum MagnumDucatum nostrum Lituanie institui contigerit trecentos Siclos hoc est quingentas sexagenas grossorum iuxta ueterem consuetudinem, prout tempore diuj olim Regis et Magniducis Cazimirj genitoris nostri charissimi soluere vnacum tota terra consueuerunt pro exactione uero dicta Hordijnszczijna duos quadragenarios Sobellorum, quorum uterq, quadragenarius seorsum debet fieri ualoris octodecim sexagenarum grossorum. Quod si forte thesaurario nostro eiusmodi quadragenarij Sobellorum uiderentur minus ualere qm per decemocto sexagenas, extunc ad uitandam controuersiam. debet ab eisdem ciuibz recipere predictam peccuniarum summam pro vno quoq, quadragenario videlicet per decemocto sexagenas. Necnon stamina panni- modo infrascripto videlicet Lunden vnum Machelskj vnum, Anglicanum vnum, et Norszkijch seu Camparskijch Sex, preter que nullas alias exactiones nouas nobis uel successoribus nostris ipsi ciues Vilnen dare tenebuntur, preterea, quemadmodum decreueramus ceram de singulis tabernis mellicis per vniuersum Magnumducatum Lituanie vbilibet constitutis tam nostris quam eciam quorumuis subditorum nostrorum spualium et Secularium pro nobis tollendam, ac pro necessitate reipublice conuertendam, Quod quidem decretum tandem de consensu et consilio consiliariorum nrorum relaxan instituimus qd tribus duntaxat annis proxime sequentibus per vnum saltem Lapidem cere de singulis tabernis ad fiscum nostrum tollj debet Ita eciam ipsi ciues Vilnen, quicunq, tabernas medonis habuerint, singulj per vnum Lapidem cere crude pro nobis dare tenebuntur per tres duntaxat annos

proxime sequentes post quorum decursum, nichil penitus cere nobis neq. successoribus nostris ipsi ciues Vilnen dare tenebuntur Sed penitus erunt ab ejus dacione liberj Verum more antiquo tenebuntur soluere nobis et successoribus nostris de una quaq. taberna, a Medone vnam et a ceruisia similiter vnam sexag gr et non plus, tenore presenciu mediante imperpetuum. In quorum omaium fidem et testimonium Sigillum nostrum presentibus est subappensum, Actum vilne feria tertia in crastino Concepcionis gloriosissime uirginis Marie Anno domini Millesimo quingentesimo uigesimo secundo Regni uero nrj anno Sedecimo Presentibus ibidem Reueren in christo patribus et dominis Joanne Vilnen Joanne Kyyovien Episcopis Necnon Magnificis ac Genorosis prefato Alberto Martini Gasztolt Palatino Vilnen et Cancellario Magniducatus nostri Lituanie. Constantino Duce Ostrogien Palatino Trocen et Supremo magniducatus nostrj exercituum Capitaneo Joanne Zabrzezijskij Palatino Novogroden et supremo terrestrij Marshalco Georgio Hilinicz Curie nostre Marshalco, et Bresten Cownen ac Lijden Capitaneo Janussio Cosczyiewycz Palatino Podlacen et Joanne Radzijvil pincerna nostro Et alijs qm pluribus circa premissa Consillarijs et Officialibus sincere nobis dilectis Sigismundus Rex P. (*Sig. appens. M. D. L. Auth. perg.*)

20.

Жигимонт божю мтѣю корол полскій великій князь литвскій рускій прускій жомойтскій и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ хто на него посмотритъ або чтучи его въслышитъ нѣшнимъ и потомъ будучимъ кому будетъ потребъ тое вѣдати били намъ чоломъ Бурмистры и рядцы мѣста виленского о томъ штож неоднократно кротъ жаловали намъ на нихъ все поспольство того то мѣста ншго ижбы они справовалися неведлугъ права ихъ писаного какъ выншихъ мѣстехъ нашихъ справяти какъло приносили передъ насъ выписавши некоторымъ члонки обыхмо казали раде ихъ мѣстскѣй подде тыхъ члонковъ справоватися и радити а Бурмистры и рядцы повѣдали переднами ижникили тыхъ члонковъ недер-

жали алися справовали подлуг стародавнього обычая и привилей и прав тых которыми мають отъ предковъ нашихъ закоторымже деи упоромъ ихъ и затыми новыми члонками многіе заможныи зубожали отзываючися отправа ихъ и нетолкаден вправе ихъ але и выншихъ справахъ мѣстскихъ затымъ своволенствомъ и упоромъ ихъ трудность великую отъ нихъ мають И били намъ чоломъ бурмистры и рядцы того то мѣста ншго виленского абыхмо заховали ихъ вурате зуполномъ и вусправахъ ихъ мѣстскихъ во всемъ подавньому какся они справовали передтымъ запредковъ нашихъ и занасъ ажъ до сихъ часовъ а теперъ и на потомъ потомужъ быся рядили и справовали якожъ и панове рады нши какъ дховныи такъ светскіе великого князства литовского о томъ заными до насъ писали а такъ мы бачачи ижъ то мѣсто нше надано есть офите а ласкаве правомъ и привиліи отславное памяти дѣда и отца ншго королеи ихъ мсти и иныхъ предковъ нашихъ великихъ князей литовскихъ закоторымъ жо правомъ и привиліями ажъ до тыхъ часовъ ся справовало и завждыся в богатствахъ и в пожиткахъ множило а иншихъ жадныхъ правъ непотребовало а наболенъ бы то мѣсто ншо потребовало тыхъ члонковъ какъ теперъ посполство вымышляеть могли бы добрето предковъ нши обачити и в привиліяхъ своихъ то имъ выписати для таковыхъ причинъ невиделося намъ надправа и привилія предковъ нашихъ которыми сутъ добре а обачне имъ выданы иншихъ правъ и врядниковъ надъ стародавній обычай уставляти а овшемъ потвержати якожъ и теперъ тыи вси права привилія предковъ нашихъ и стародавныи обычай справы того то мѣста ншго потвержаемъ тымъ то привилемъ нашимъ внешнимъ бурмистромъ и рядцомъ раде мѣста ншго выше писаннаго и по нихъ будучимъ враннимъ вѣчно и навѣки не порушно маються они и по нихъ будучи бурмистры и рядцы справоватися и рядити ведлугъ стародавнихъ обычаевъ и привилей и правъ предковъ ншихъ яко передтымся справовали а посполство вжо чересто немають тыхъ новыхъ члонковъ выносити и нивчомъ немають имъ противни быти але овшемъ мають книмъ повсемъ послушенство яко къ старшимъ своимъ мѣти нашо есмо имъ дали сесъ нашъ листъ знашою печатю Псанъ у брестыи кувявскомъ подъ лѣты Божего нароженя тысяча пятсотъ двадцать ше-

стого мца Февраля двадцать осмого дня индикта четвертого надцать
Sigismundus Rex. Васкович Маршалок и Писарь. (*Пез. привеш. В. К.
Л. подл. перс.*)

21.

In Nomine Domini Amen Quoniam ea que in humanis geruntur negotijs, facile ex hominum labuntur memoria, nisi lrarum monumentis et ministerio posteritatis comendentur noticie. Ad perpetuam proinde rei memoriam. Nos Sigismundus deigra Rex Polonie Magnusdux Lithwanie Russie Prussie Samagithieq, etc Dōminus et Heres, Significamus tenore pntium quibus expedit vniuers et singulis pntibus et futur Harum noticiam habituris. Quo, licet prius orta inter Ciues nros vilnen controversia, quam comunitas plebis Ciuitatis ipsius mouerat con Mgratum suum, vzt preconsoles, Consulesq, et Scabinos, asserens Jus suum municipale Thevtonicum Maideburgense, negligenter ac minus debite per eos administrarj, regimenq, vrbis ipsius negligi ab eisdem, vnde populares ipsi congesserant articulos quosdam Cupien Mgratum sequoq, ipsos, alias totam Ciuitatem iuxta huiusmodi articuloru tenorem et dispositionem gubernarj, Super quibus quidem articulis, priuilegium quoddam novvm, plebi ipsi, ad instantiorem eius petitionem, concedend duxeramus et comiseramus. Demum tam attenden articulos huiusmodi Ciuibus ipsis alias Ciuitati prefate nre, non esse conducibiles nec pficuos quinImmo nocivos, quorum pretextu vsuq, nonnulli Ciuium ipsoru varijs et inexplicabilib⁹ litib⁹ involuti devenerant ad inopiam, displicentieq, et dissensiones a vulgo contra Mgratum, et intra ipsummet vulgus qm plurime fuerunt exorte, indiesq, avgebantur, vnde et reuerentia Consularibus debitam plebs ipsa exhibere cessaverat. Attendend itaq, qd in alijs quibusdam Ciuitatibus nris. ex huiusmodi dissensionibus atq, insolentijs et temeritate plebis, Majestati etiam nre defficultatis nonnihil est illatum, pensitandq, qd dicta Ciuitas nra Vilnen, a primevo sui origine et dotatione, gaudens Juribus et privilegijs suis antiquis, quibus per divos olim predecessores Avvm szt genitoremq, ac frem nros charissimos gratiose et sufficienter extat dotata et provisa, semper hactenus in fide et pbitate lavdabtr est conservata, atq, in

pventibus tam nris qm etiam suis assidue crevit. Quappter matura intra nos deliberatione prehabita, tum etiam de vnanimi Consilio atq, ad interpellationem totius gremij Consiliarioru nrorum Magniducatus nri Lithuanie status vtriusq, privilegium predictum de et super novis articulis, et quoruundam novorum et insolitorum Officialium institutione et antiquoru diminutione novissime conditum, ipsosq, novos articulos et constitutiones, nec non oms et singulas lras nras comissariorumq, nroru quomodolibet desuper emanatas etiam penas vel vadia vel aliud quidcunq, continen, et cuiuscunq, fuit tenoris, abrogand cassand et annulland duxim⁹, prout cassamus abrogamus et annullam⁹ perprntes ad pristumq, statum regimenq, ac ordm Ciuitatem ipsam szť Ciues tam Mgratum qm plebem integre et plenarie reducim⁹ et redigimus, nec non decernim⁹ per pntes perpetueq, duraturo Maiestat nre decreto statuim⁹, Quod exnunc in antea futuris perpetuis temporibus nunquam licebit conitatj plebis Ciuitatis ipsius, huiusmodi articulos novos et insolitos, neq, quoscunq, vel qualescunq, alios suggerere, neq, vllas rixas dissensiones vel pteruitates contra Mgratum suum exercere vel suscitare. neq, qvovis modo vel colore officio eorum se ingerere neq, Jurisdictionem eoru impedire, sed semper in omnib⁹q, reverentiam obedientiamq, debitam Mgratui ipsj velutj maioribus et rectorib⁹ suis exhibere tenebuntur, Mgratumq, in numero suo vzt Preconsulu Consulum et Scabinorum atq, in omnibus et singulis manebit perpetuo iuxta primam institutionem et consuetudines suas antiquitus appbatas vltra quasquidem consuetudines antiquas Ciuitatis ipsius et privilegia eius, nullas alias consvetudines nec constitutiones novas in Ciuitate ipsa Consulatu invito introducere, nec officiales novos instituere, neq, antiquas alios numerum solitum Proconsulum Consulum et Scabinorum diminuere licitum erit, Sed perpetue et in evvm Civitas ipsa omnesq, et Singulj Concives regentur et gubernabuntur iuxta sua antiqua Jura et Privilegia a diuis olim pdecessorib⁹ nris Ciuitatj ipsi concessa. Quequidem Jura et privilegia atq, Consuetudines antiquas Ciuitatis ipsius in omib⁹ et singl⁹ eorum conditionib⁹ et articulis inheren prioribus lris nris Confirmatorijs, nunc quoq, iterum appba⁹ et confirma⁹ perprntes quas robur perpetue firmitat habere volum⁹ et decerni⁹. In Cuius rei fidem et testimonium Sigillu nrum ducale pntibus est subappensum. dat in Nyepolomycze feria qrtā post domīcam Letare pxima Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo Sexto. Sigismundus Rex.

(Sigil. appens. M. D. L. auth. perg.)

22.

Sigismundus Dei gratia Rex Polonie Magnusdux Lithwaniæ Russie Prussie Samagithie Masiovieq. etra Dominus et Heres Significamus tenore Presentium quibus expedit vniversis et singulis harum noticiam habeturis, presentibus et futuris, quod orta controversia inter ciuitates nostras, Vilenensem et Cawnensem ppositum fuit coram nobis Judicialiter ex parte Advocatj Consulatusq. et totius commvnitatis Vilnensis contra Advocatum Consulatam et communitatem Cawnen quod ipsi contravenien priuilegio diu olim Regis et Magniducis Kasimirj genitoris et predecesoris nri charissimi, eis ipsis ciuibus Vilnensibus de et super libera ac immvni eis vbicunq. per ciuitates dominiorum nrorum mercandj facultate, et alijs progatiuis liberaliter concesso, et per nos confirmato, ab eis ipsisq. ciuibus Vilnensibus in assiduo casu continve et indesinenter observato, pretendunt non esse integrum ac liberum in Ciuitate eorum Cawnensj ipsis Vilnensibus iuxta huiuscemodi priuilegiatam eorum libertatem consuetudine approbatam, forisandi seu mercandj cum quo voluerint et non debere eos eaipsa mercandi libertate gaudere ac vti frui, et quo merces suas ipsi Vilnenses in evendo et redevendo trans Cawnam terra vel aqua transvehere et iuxta beneplacitum suum de eis illic disponere minime licitum habeant, donec prius merces ipse eorum illic in Ciuitate Caynensj deposite et locate fuerint, perseveraverintq. ibidem adminus triduo vendicantes per id Ciuitati sue Cawnensj depositum mercimoniale alias Skład. Exadverso Cawnensibus, Advocato scilicet Proconsulibus Consulibus et nonnullis ex communitate cum pleno et sufficienti a tota Ciuitatis sue commvnitate mandato, litem contestan iure id ac legitime vigore priuilegij sui tenendum esse allegantibus, et exhibitis coram nobis desuper hincinde priuilegijs, et vtraq. parte in continuo vsu priuilegij sui et consuetudinis ab antiquo observate asseverante se fuisse et esse, Et producti fuerunt coram nobis parte ab vtraq. pro verificatione huiusmodi intentionum earum testes, qui cum pro parte Vilnensium ex pluribus vicinitate coniunctioribus Civitatibus publicitus missi et accersiti, et munere et conditione atq. convenientia testimonij essent integriores, et iure adver-

sis preferendi, admittendiq, ad testificandum et iurandum desuper, elegerunt itaq, ad pstandum iuramentum, Advocatus Proconsules Consules Ceteriq, Cawnen vnanimiter, in primis ex ipsismet actoribus Proconsulibus Consulibusq, Vilenensibus honestos Martinum Stvlbicz Jarmolaum Glocowicz Martinum Nestzyvk et Iwanum Milnyk, ex testibus vero, de vnaqvaq, Civitate singillatim de Troky videlicet Jacobum Advocatum, et Iwanum Tolokonsky Proconsulem de Grodno Pavlum Bohdanowicz Consulem, de Szosly Georgium Advocatum, de Gdanensj vero ciuitate Conradum Klippingk et Thomam Rosth, quiquidem sic ad iurandum per Cawnenses electj, et inprimis dvo Proconsules et duo Consules Vilenenses predictj in pretorio civitatis sue in presentia Generosi Andree Michailowicz ducis Coszirsky Marsalcj nri ad id a nobis ex brachio nro specialiter deputatj et missi, ac in pntia Advocati Proconsulum et Consulum Cawnensium eos ad iurandum dvcentium corporale vt fide digna prefatj Andree Coszirsky didicimus relatione pstiterunt iuramentum, quod nunqm in Ciuitate Cawnensj nec extra eam, in domibus incolarum eius ac alijs locis circumvicinis ciuitati illi adherentibus, supra nec infra Civibus Vilenensibus cum mercibus eorum quibuscunq, ex necessitate depositum erat, sed quod liberum ipsis omnibus fuit in evndo et redevndo merces suas in utrisq, fluuiorum ripis locisq, alijs et domibus civium Cawnensium et vbicunq, alicui placuerit deponere depositaq, iuxta eorum priuilegij continentiam disponere, forisare, mercarij, et vendere cui placuerit iterumq, iuxta unius cuiusq, beneplacitum, sine qvavis retentione et contradictione Cawnensium infra et supra, tam aqua qm terra, et per vtrunq, fluuium transvehere, suis qvoscunq, et undecunq, habere poterint vectoribus sev navtis, Quoquidem iuramento taliter per eos prestito, et per Cawnenses avdito, testes quoq, Vilenensium per Cawnenses ut pmittitur electi superius nominatj sub similj ac eadem forma iuraverunt. Nos itaq, awditis et cognitis premisis de vnanimi voluntate consensu et Consilio Consiliariorum nrorum Magniducatus nri spiritualium atq, secularium controversiam huiusmodj ciuitatum nrarum pdictarum decidendo et definiendo pronuntiavimus et setenciavimus, Quod ciues Vilenenses quemadmodum hactenus priuilegio suo supradicto prerogativisq, ac libertatibus in eo expressis iuxta consvetudinem antiquam iugiter et sine intermissione vsi sunt, ita et infuturum perpetuis

et sempiternis temporibus ipsi cives Vilnenses modum et successores eorum vtantur integramq_{ue} habeant libertatem iuxta huiusmodi priuilegij sui tenorem, et antiquam eorum consuetudinem hactenus observatam, et per documentum supra expsum iuridice et plenarie comprobata merces suas pro beneplacito suo, et non ex necessitate, prout Cawnenses vigore priuilegij sui ptendebant in ciuitate Cawnensj et ripis vtriusq_{ue} fluuij alijsq_{ue} locis deponendj, easq_{ue} in locis hmoi vendendj comutandjve cum quo voluerint et als iuxta beneplacitum suum disponendj et iterum libere absq_{ue} cuiusvis impedimento retentione et contradictione exinde dum eis placitum opportunumve fuerit tam terra qm aqua transvehendi et transportandj infra et supra Telonearijs duntaxat nris ibi Cawnensibus se notificando, non obstante priuilegio Cawnensium cuius ptextu inpmis innitebantur, quibus Silentium desuper iniunximus et imposuimus perpetuum, priuilegiumq_{ue} Vilnensium supradictum quo in premissis fylciuntur in omnibus et singulis eius articulis punctis et clausulis eos hic pro expressis haberi, nec non consuetudinem antiquam de et super vsu priuilegij eiusdem, ut pmissum est veritate fultam in plenaria et integra firmitate reliquimus et conservauimus, decernentes priuilegium et consuetudinem hmoi robur firmum obtinere perpetuo et in evm harum quibus Sigillum nostrum est subappensum testimonio et munimine literarum. Actum et datum Vilne feria Sexta post dominicam Letare proxima Anno Domini Millesimo quingentesimo trigesimo quinto. Regni vero et magniducatus nrorum vigesimo nono, Presentibus Reverendis in Christo Patribus ac Magnificis, Dominis Joanne Vilnensj Venceslao Mednicensj Episcopis, Alberto Martini Gastolth Comite in Murata Geranoyny Palatino Vilnense Cancellarioq_{ue} nro Capitano Byel-scense et Mosirensis, Georgio Nicolai Radywil Castellano Vilnense Marsalko Curie nostre Campiductore generalj Capitano Grodnensj et Lydensj Johanne Johannis de Zabrezye Palatino Trocensj Marsalco terrestrij Joanne Nicolai Radywil Capitano Samagitiensj et Cawnensj Stanislao Albert Gastolth Comite in prefata Murata Geranoyny Palatino Novogrodensj Gregorio Gregorij Ostikowitz Structore mense nostre, et alijs proceribus Baronibusq_{ue} Consiliariis nostris, Sincere nobis dilectis. Per manus prefatj Magnifici Albertj Gastolth Comitis in Murata Geranoijnij Palatini Vilnens Cancellarij Magniducatus Nostrj. Sigismundus Rex. (*Sig. app. M. D. L. auth. perg.*)

23.

Жикгимонт божю матью король полски велики князь Литвски руски, пруски жомойтски мазовецки и иныхъ

Чинимъ знаменито симъ ншимъ листомъ хто на него посмотрит або чтучы его услышитъ нынешнимъ и потомъ будучимъ кому будетъ потребъ того вѣдати били намъ чоломъ воит и бурмистры и рядцы и вси мещане мѣста нашего виленского оповедаючи намъ великии недостатокъ воды втомъ месте нашомъ яко ку потребе ихъ посполитой такъ и вчасъ наглое пригоды к уташенью огня на тое место ншо виленское для того ижъ есмо мнихомъ закону светого доминика воду винькгеръ звыроку ншого привлачили которая вода вольнымъ токомъ черезъ мѣсто хоживала А протаковый недостатокъ воды тое место и замок ншъ отогню былъ згорелъ ижъ старымъ токомъ тая вода винькгеръ нешла и повелили тежъ намъ воит и бурмистры и рядцы мещане места виленского ижъ есть досыт воды едучы съ засубочовичъ улицы до гуръ на великой дорозе на земли ншой гдрской которую бы они от толь могли черезъ сеножати свои местскии рурами к месту вести И просили насъ абыхмо втомъ ихъ подьданныхъ нашихъ ласкаве осмотрели и тую воду к пожитьку местскому имъ дали А такъ мы маючи ласковый взглядъ на тое место ншо виленское и хотечи его вдоброй опатрѣности и безпечности захвати працы ншое втомъ есмо нелютовали и сами парьсуною ншою гдрскою тамъ до того местца ездили и нное воды огледали и видѣли есмо ижъ тая вода есть на великой дорозе наншой земли гдрской до которежъ никто ничего не маеть одно намъ гдрю она прислухаетъ и хотечи тежъ есмо оное место и тыхъ подьданныхъ ншихъ водою достаточне осмотрети потому яко и место ншо краковское добре втомъ есть способено подьлугъ которогожъ обычаю мають они такжеса справовати дали и даровали есмо тую воду на ономъ мѣстцы всимъ мещаномъ места ншого виленского у праве майтбарскомъ мешкающимъ тое воды добровольне на вечность поживати и до ме-

ста ее вести з оного местца приреченого от великое дороги нашою землею через сеножати ихъ мѣстские черезъ перекопы и муры тежъ мѣстские и дома и огороды которыхъ здавна к месту залежали або на тотъ часъ прислухаютъ и вольно имъ самимъ тое воды вживати и инъцимъ кому колвекъ они спожиткомъ мѣстскимъ взычатъ и мають они зное воды всякии пожитки собе и тому месту ншому чинити яко сами налпей розумеючи притомъ тежъ зособливое ласки ншое взычаемъ и даемъ тымъ подданнымъ ншимъ всимъ мещанамъ виленскимъ воду збыточную которая з винькгеря выходить на мѣстскую землю и перекопомъ идетъ подымваячи муры мѣстские ижъ они мають тую воду греблею або деревомъ заставить яко сами налпей могутъ и пожитку мѣстскому посполитому вымыслити и могутъ ее вести до места и передъ мѣстомъ черезъ муры и перекопы и черезъ наши дороги и улицы и до перекоповъ гдеколвекъ будетъ и пожитку мѣстскому потреба и якъ они сами налпей справити и вчинити то могутъ и тую всю воду на обоихъ тыхъ мѣстцахъ потверждаемъ и вмоцняемъ имъ тымъ то нашимъ привилеємъ ижъ мають они безъ каждого гамованья и переказы того вживати на вечныи часы а никто имъ тое справы и пожитку ихъ мѣстского боронити и втося ничимъ уступати немаеть и на то дали есмо имъ сесь нашъ листъ до которогожъ и печать нашу привесити казали Псан у вилни под лет Божего нароженя тысяча пятсотъ тридцатъ пятого году мца июля сегогонадцать дня индикта осмого. Sigismundus Rex. (*Пег. привѣш. В. К. А. подл. перг.*)

24.

Sigismvndvs dei gratia Rex Poloniae Magnus dux Lituaniae, Russie Totiusq, Prussiae, Samogithie, ac Masouie etc dominus et heres. Significamus tenore presentium quorum interest uel in futurum interesse poterit uniuersis et singulis pntibus et futuris pntium noticiam habituris. Quia uenientes ad presentiam nostram Honorabilis Stanislaus Raduan Theologie magister, et mona-

sterii sancti spiritus, ordinis sancti dominici in ciuitate Vilmensi, cum aliquot alijs fratribus Conuentus et monasterii prefati nomine, atq; Aduocatus cum aliquot consulibus eiusdem ciuitatis nostre Vilnen similiter nomine sponte et libere recognouerunt sefecisse certum contractum occasione riui vinger dicti, et ante ciuitatem prefatam defluentis, atq; ad prefatos fratres et monasterium eorum pertinentis. Cuiusquidem contractus et emptionis literas mutuo consensu et bona deliberatione prehabita conscriptas, et sigillo subappenso prefati conuentus communitas omni suspicionis uitio carentes apud nos exhibuerunt, quarum talis est. Universis et singulis cuiuscumq; status spiritualis et secularis conditionis seu eminentie existentibus presentibus et futuris, huius quoq; cause quomodolibet interesse habentibus, precipue itaq; coram Serenissimo principe et sacratissimo domino, domino Sigismundo dei gratia, Rege Polonie, magno duce Lituanie, Russie, Prussie, Samogithie et aliorum domino et herede, domino nostro semper clementissimo. Nos fratres ordinis predicatorum als sancti Dominici conuentus sancti spiritus in ciuitate Vilmensi sitti uidelicet Stanislaus Raduan sacre theologie magister Prior, et pater Laurentius subprior, frater Alexander predicator, Blasius predicator, Augustinius, Thomas, Ezechiel, Dionisius, Macharius, Bartholomeus de Vilna, Jacobus, Bartholomeus de Cracouia sacerdotes. Albertus, Ambrosius, Mauricius diaconi, Mathias, Albinus, Gabriel Subdiaconi omnes professi, totusq; conuentus fatemur et recognoscimus Quod nos non vi, metu, dolo, fraude, seu aliquomodo sinistre circumuerti, sed ex mera et libera christiana charitate, precelebrato desuper omnium et singulorum fratrum nostrorum, tam iuniorum quam seniorum conuentus nostri maturo ac sufficienti consilio, et habita etiam indulti ac irreuocabili admissione, uoluntate et consensu Reuerendi in chro patris fratris Andree sacre theologie Baccalaurei prioris prouincialis prouincie Polonie ordinis iamdicti pariter et in effectum uendidimus, abscessimus et ressignauimus, Vendimus, abscedimus et ressignamus Riuum nostrum vinger seu torrentem uulgariterq; dictum extra huius cinitatis vilmensis moenia existentem, vnacum alueo et aqua exinde fluenti, et canalibus, omniq; usufructu et quibusuis emolumentis eiusdem, que ordini ac conuentui nostro prememorato per resignationem et concessionem quondam venerabilis Nicolai Corczak prepositi ibidem, ubi nunc monasterium istud nostrum protunc existentis iuxta priuilegium desuper emanatum Serenissimiq; di-

ue recordationis Alexandri magni ducis Lituanie confirmationem, moderniq; Sacratissimi domini et domini Sigismvndi dei gratia Regis Polonie, magni ducis Lituanie domini nostri gratiosissimi iudicialis sentencie adiudicationem, confirmationemq; appropriata, hucusq; possessa etc Famatis sagacibus atq; honestis dominis vicinis et benefactoribus nostris Aduocato Proconsuli et Consulibus totiq; communitati sepedicte ciuitatis Vlnensis nunc et in futurum eius temporibus existentibus, presertim iure Maideburgen pretoriali eiusdem ciuitatis subditis pro centum saxagenis grossorum, monete et numeri Lituanicalis pro nunc consuete currentis, et decem talentorum piperis eius temporibus habendum, tenendum, possidendum, utifruendum, in suos ac eorum usus quomodocunq; fructuosius excogitare poterint, unacu domuncula ibidem circa vinger contigua, siue nostrorum ac ordinis uel posterum nostrorum singulorumq; hominum contradictione, quemadmodum prememoratus noster predecessor prepositus ordo et monasterium nostrum tepuerunt, possiderunt atq; usi sunt, nobis ordini q; et fratribus nostris nullum dominium seu usufructum reseruantes. Quamquidem iam predictam summam centum sexagenarum pecuniarum nobis realiter et actualiter in toto persoluerunt. Quamquidem leuata ipsos ac omnes eorum posteros harum uigore pro se ac toto ordine et posteros nostros quietamus et liberos pronunciamus, ita quod ab isto nunc infuturum eius temporibus ad predictum vinger et eius usufructum nullum interesse quomodocunq; excogitari poterit habere neque obtinere debemus neq; debebimus. Preterea pro nobis unam exceptionem reseruantes. Quod ipsi domini ciues tenebuntur unam tubam seu capitale canale subterraneum proprijs sumptibus ducere, et totiens quotiens opus fuerit destructum redificare et reformare adusque ceniterium templi sancti Spiritus uel ad murum monasterii nostri tenebuntur et erunt obligati, quod cum illuc perductum fuerit, tum nos de libero consensu nostro nostris impensis ac sumptibus ab huiusmodi canali ex eodem aquam ad siphonculum intra nostrum monasterium factum uel faciendum perducere ad usus omnes nostros monasteriiq; nostri coquine, braxatorii. Qua quidem exceptione nostra uti ac frui perpetuo debemus, et hoc quidem ciues et posteri eorum infringibiliter obseruare debebunt sub decem sexagenis pena conuentui et monasterio nostro persoluenda. Non minus tamen canalia pro parte monasterii nostri

ut supra obseruare debebunt. Quod autem attinet aquam que ex siphunculo monasterii nostri superflua efluxerit, eandem propriis nostris impensis subtus terra circa hospitale nostrum in loco monasterii nostri ibidem prope perducere licebit ad siphunculum longitudinis cubiti unius, latitudinis totidem, profunditatis uero duarum vlnarum, et ex eadem aqua ibidem nullus nisi balneum nostrum, et domuncule nostre ibidem adiacentes, quorum uti ac frui poterint seu debebunt, et que ex hinc superflua fuerit, eandem domini ciues et posteri eorum perducere poterint quorsumcunq, uoluerint pro necessitate communitatis. Fatemur itaq, et recognoscimus quod neq, Reuerendissimus episcopus Vilnensis neq, quispiam aliorum cuiuscunq, status canalia eiusdem aque nec vendita neq, appropriata habent. Sed Regia maiestas uti princeps ex superioritate sua ex eodem riuo pro necessitate maiestatis sue ad castrum suum Vilnen proprijs sumptibus ducere et in presentia sua conseruare dignata est. Exhinc etiam Reuerendissimus dominus Presul Vilnen canale ad suam curiam a Maiestate Regia expetere non pretermisit. Vicarius autem et monasterium diue virginis hic Vilne in arena ordinis sancti Francisci ceteriq, ciues, quia nobis exinde annualem censum obtulerunt eadem aqua canalibus usi sunt. Nunc uero eadem aqua utj pretactum est uendita et nostra per amplius non existen singula stabunt. Aduocato Proconsuli et Consulibus totiq, eiusdem ciuitatis Vilnensis nunc et in futurum existentibus dispositionem et gubernationem commendata excepto domino Joanne Hosio prefecto castri Vilnensis, posterisq, ipsius, cuius parenti domino vlich nuper defuncto aquam ad illius domum, in platea germanorum ducendam et habendam in perpetuum permisimus, atque nostro illo datu priuilegio firmauimus. In quorum omnium fidem roburque immutabile ac inuolabile prefato Vilnensi Magistratui dedimus, concessimus et presentauimus literas ac decreta Regum que et qualia ad prefatum Vinger ab illis habuimus dempto originali priuilegio in quo non modo huius riui de quo agitur, sed tota fundatio monasterii ecclesieq, nostre inscripta est, atque ob eam causam nemini illud a nobis presentari potest ob aliquid quod inde euenire possit nobis ac monasterio nostro periculum, loco tamen ipsius nos nunc submittimus atq, obstringimus successoresq, nostros presentibus obligamus fore perpetuo ac sumptibus pro-

priis, patronos, euictores ac defensores jam sepissima nominatorum dominorum Aduocat Proconsulis et Consul. totiusque Ciuitatis Vilmensis contra omnes et singulos tam spirituales quam seculares ipos dominos ciues ob illum riuum impetere uolentes interesseque sibi aut quodpiam ius ad eundem attributum, cassantes insuper et annichilantes iam nunc ut tunc et tunc prout nunc omnes literas, decreta, ac priuilegia cuiuscunq, huic uenditioni nostre aduersa offensaq, priuilegio huic nostro minantia, quecunq, imposterum quouis tempore reperta uel excogitata essent, volentes illa nullius fidei, uigoris aut roboris, sed prorsus inania, inutilia, uiliaque tam apud nos quam apud successores nostros fore. In cuius rei testimonium sigillum nostrum totius Conuentus est subappensum. Actum et Datum in conuentu sancti Spiritus Vilmensi ordinis fratrum predicatorum feria secunda ipso die sancte Helene electe. Anno a Christo Salvatore omnium nostrum nato millesimo quingentesimo Tricesimo sexto. Vt autem preinserte litere contractusq, pro parte dictorum fratrum appareat legitime et cum consensu ac voluntate superiorum fratrum eiusdem ordinis factus esse, prefatus stanislaus prior produxit coram nobis alias quoq, literas manu prouincialis ordinis sui in regno Polonie scriptas, et sigillis diffinitorum ordinis obsignatas, et a quatuor fratribus eiusdem ordinis quod de manu eorum Prouincialis essent ibidem recognitas. Quarum tenor sequitur estq, talis. Nos Andreas de Parczeu baccalarius prior prouincialis prouincie Polonie unacum diffinitoribus presentis capituli Lublinensis anno millesimo quingentesimo Tricesimo quarto, die ultimo septembris, patre Stanislao priore Vilmensi baccalario. dominico priore Leopoliensi lectore, hieronimo lectore vicario minoris Polonie et Benedicto priore domus fratres et patres damus facultatem et licentiam Reuerendo patri fratri Stanislao baccalario priori Vilmensi una cum conuentu suo componendi et ordinandi cum ciuibus Vilnesibus de aque ductu, qui per Regiam maiestatem eidem conuentui nunc nouissime adiudicatus est eidem conuentui et quicquid cum eisdem fecerit aut ordinauerit ratum et gratum pollicemur habere. Dat in capitulo nostro Lublinensi anno salutis Millesimo Quingentesimo Tricesimo Quarto sub sigillis nostris. Postquarumquidem literarum preinsertarum exhibitionem prefati contrahentes, tam prior cum fratribus dicti conuentus San-

cti Spiritus quam Aduocatus cum consulibus ciuitatis nostre Vilmensis facta omnium in literis contentorum coram nobis recognitione, petierunt magna cum instantia, ut praefatum contractum emptionis et uenditionis, literas q₃ preinsertas super eo emanatas approbare, ratificare et confirmare dignaremur. Nos ita q₃ audita huiusmodi partium prefatarum spontanea confessione, expensis q₃ debite negotii presentis circumstantiis, et cognito quod contractus prefatus uergat ad utriusq₃ partis commodum et utilitatem, contractum prefatum literasq₃ super eo conscriptas in omnibus punctis clausulis et conditionibus, ita et quemadmodum superius sunt descripte et presentibus inserte approban, ratifican, et confirman, duximus, prout approbam^{us} ratificamus et confirmamus eisq₃ auctoritatem nostram apponimus, decernentes eas in omnibus punctis et clausulis, totoq₃ earum tenore robur habituras perpetuo et in eum. Harum quibus sigillum nostrum magni Ducatus Lituaniae est subappensum testimonio literarum. Dat Vilne quindecima mensis februarii. Anno domini Millesimo Quingentesimo Tricesimo Sexto. Sigismundus Rex. (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg.*)

25.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam, regum ac principum preclare gesta, que ad comoda generis humani augenda et propaganda suscipiuntur, propterea immortalitate digna iudicantur, ut eorum exemplo grata posteritas incensa, ad similia aut etiam maiora facienda prouocaretur, que nisi literarum monumentis commendentur, facile ex hominum memoria elabescunt. Proinde nos SIGISMUNDUS dei gratia Rex Poloniae magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogithiae, etc. dns et hes. Manifestum facimus tenore presentium, vniuersis et singulis tam presentibus quam futuris harum notitiam habituris. Quia cum nos retroactis annis nobiscum reputaremus molestias, sumptus, et incommoda subditorum nostrorum magni ducatus Lituaniae, et aliorum hominum que in traijciendo navigijs flumine Vilia apud ciuitatem nostram Vilmensem subire cogerentur, damnaq₃ rerum suarum quas ducebant in eodem flumine facerent, cogitantesq₃ quo pacto huiusmodi in-

commodis eorundem subditorum obuiari posset, consilium ceperamus extruendi firmi alicuius pontis in eodem flumine, instigante etiam nos ad id faciend Generoso olim Vlrico Hosio Horodnyczi castri nostri Vilnen. Et proinde, quod nobis consultum videbatur, perficere volentes cognitamq, ac perspectam habentes fidem et integritatem eiusdem olim Generosi Vlrici Hosij, commiseramus ei, ut ipse pontem ipsam in flumine Vilia apud eandem Ciuitatem nostram Vilnensem, maiori qua fieri posset et ei videretur firmitudine proprijs sumptibus et impensis extrueret et edificaret, sub modis et conditionibus infrascriptis, videlicet, quod extracto et constituto ponte predicto, ita vt aduenientes homines commode pertransire hac atq, illac possent, Jus phasq, esset auctoritate et permissione nostra, eidem Vlrico Hosio vectigal siue Theloneum pontale in eodem loco a pertransientibus petere et exigere, modo infrascripto, scilicet ab vno curru lignorum aut straminis, feni, et omnis generis frumentorum, et ab alijs rebus quascunq, venales vno equo quisq, vexerit, vnum denarium siue obolum. Ab vno vase siue tonna salis vnum obolum. Ab vno curru mercibus onusto qui vno equo ducitur denarios siue obolos tres. Ab vno curru mercibus onusto qui duobus equis ducitur denarios siue obolos quinq,. A quolibet boue et vacca, et ab eo quicquid trans flumen ad vendendum ducitur siue pellitur, denarium siue obolum vnum. Ab vno cumulo argille pro conficiendis lapidibus coctis qui lateres appellantur, grossos viginti. Ex eo autem vectigali siue Theloneo potestatem feceramus eidem Vlrico Hosio omnes sumptus et impensas, quascunq, in extruendo dicto ponte fecisset, compensandi et resarciendi, tam diu donec tota summa ab eo exposita ei exolueretur. Posteaquam vero sumptus et impensas suas quas in extruptione pontis fecisset, rursus ex eodem vectigali seu Theloneo recuperasset. Mandata illi similiter viue vocis oraculo dederamus, ut reliquas partes et summas pecunie, que ex eodem vectigali pontis predicti vltra sumtus ab eo factos prouenirent et colligerentur, pro extruenda domo hospitali pro egenis et languidis hominibus apud monasterium fratrum predicatorum ordinis sancti dominici Ecclesie sancti Spus in eadem ciuitate nostra Vilnensi collocandis proq, illorum sustentatione et cura conuertet. Quiquidem Generosus Vlricus Hosius voluntati et manda-

tis nostris satisfaciens, pontem ipsum in flumine Vilia predicto apud Ciuitatem nostram Vilnensem, magnis sumtibus et impensis, omniq; cura et diligentia erexit et edificauit, atq; ad omnem quam potuit diuturnitatem firmavit. Vectigalq; ipsum siue Theloneum pontale iuxta prescriptum nostrum superius expressum instituens, ex eo summas pecunie, quas in aedificando dicto ponte impenderat. Sibi ipse processu temporis deduxit et defalcauit, eodemq; opere deinde perfecto et absoluto, ad alteram voluntatis et mandatorum nostrorum partem conuersus, hospitale predictum apud monasterium fratrum predicatorum, quod antea aedificare ceperat, perficere conatus esset, bonamq; eius partem ex muro construxisset, prius tamen quam id potuerit ad effectum perducere, vt est mortalium conditio, humanis rebus morte exutus esset. Nosq; in eius locum Generosum Joannem Hosium filium prefati olim Vlrici sufficeremus, qui non minori fide ac virtute patrem secutus cum reliqua officia sibi a nobis data, tum vero hoc ipsum vectigal pontale administrans sese nobis vehementer probauit, quemadmodum etiam in restauratione eiusdem pontis, qui vere superiori impetu aquarum et glacierum fractus et direptus fuerat industriam sua declarauit, ad pristinam firmitatem et vsum hominum pecunijs ex eodem vectigali antea pro parte collectis et pro residuo colligendis nostra voluntate et mandato illum restituens. Nos igitur cupientes, ut pons ipse sic exstructus perpetuis futuris temporibus durare, et quotienscunq; vel tempore, vel casu aliquo aduerso, aut vi et impetu aquarum devastaretur, instaurari rursus et reedificari possit. Vectigal predictum seu Theloneum superius descriptum, quemadmodum prefatus olim Vlricus Hosius et Joannes eius filius ex voluntate et constitutione nostra superius descripta exigebant, de certa scientia et voluntate nostra regia instituendum in eodem ponte duximus, et instituimus harum serie literarum, ita ut homines cum rebus et mercibus suis illum pertranseuntes secundum ordinationem nostram supra expressam soluere teneantur et debeant. Quodquidem vectigal siue Theloneum pontale prefatus Generosus Joannes Hosius per eos quos ad id deligendos et deputandos duxerit, exiget et exigi faciet. Ut autem hoc ipsum Theloneum pontale a nobis sic vt premissum est institutum, cumulatiores fructus et pro-

uentus adferat, ad eos vsus ad quos illud designauimus sustinendos, prout in infrascripta ordinatione nostra continetur et habetur. Inhibendum perpetuo duximus, et inhibemus sub ammissione bonorum, omnibus et singulis Palatinis, Castellanis, Capitaneis, et alijs officialibus ac subditis nostris, cuiuscunq; Status, ordinis, dignitatis et preeminentie existentibus, ne ipsi, aut quisquam illorum coniunctim vel diuisim, alium pontem, preter hunc in eodem fluuio Vilia alibi aedificare et erigere presumat, intra terminos a nobis designatos, hoc est incipiendo ab oppido Bistrzicza sursum usq; ad aliud oppidum nostrum Kiernow deorsum, adeo ut nullus alius pons inter haec oppida preter hunc nostrum Vilnensem extrui vel aedificari possit, in preiudicium Thelonei Pontalis prefati. Non licebit preterea hoc nostro interdicto et prohibitione mediante, cuiquam subditorum nostrorum paruos ponticulos, qui Jasij vocantur, in eodem fluuio in alijs locis extruere incipiendo a Curia nostra Nijemijenczyna usq; ad oppidum nostrum Kiernow predictum sub similibus ammissionis bonorum et alijs poenis arbitrio nostro exigendis. Interdicta etiam esse volumus et interdicimus ac prohibemus Nauigia, quae Promy vocantur, in eodem flumine Vilia, ita quod nemo officialium aut subditorum nostrorum illis uti possit, intra villam Vorky Episcopatus Vilnensis, et villam Ponari Capituli Ecclesie Vilnenis sursum ac deorsum, in preiudicium eiusdem Thelonei pontalis a nobis instituti, sub poenis nostris supra expressis. Et quoniam nos sicut antea testati sumus, pontem predictum pietate in subditos nros permoti erigi et edificari feceramus, ita etiam vectigal ipsius et Theloneum predictum in eius reparationem, et in egenorum, languentiumq; hominum vsus longe antea animo destinaueramus, propterea volentes jam tandem animi nostri institutum ad effectum perducere, et inopie eorum, qui elemosinam expectant succurrere, commiseramus nonnullis consiliarijs nostris, vt hospitale apud monasterium sancti Spiritus sittum, quod prefatus olim Vlricus Hosius muro aedificare ceperat, reuiderent, et quemadmodum perfici, aut quibus finibus et spacio loci concludi posset diligenter unacum fratribus monasterij predicti constituerent. Qui commissionem nostram exequen, retulerunt coram nobis se cum eisdem fratribus sancti dominici ita constituisse, vt dictum hospitale necessario loci spacio in quo

ea que ad vsum domus hospitalis predicti pertinent erigi et edificari possint, quod ab eis ostensum et designatum est in hunc modum, Incipiendo ab introitu siue porta ad Curiam Hospitalis, que est in vico ex opposito value Cimiterij Ecclesie sancti Spiritus, a qua porta porriguntur limites longitudinis aree hospitalis in decliue usq, ad finem domorum Petri Pusdrowitz et Pauli Pieskowitz, ciuium subditorum Reueren Domini Episcopi Vilmensis, centum vlnis siue triginta quatuor cubitis, latitudinis vero ab area ecclesie hospitalis in loco superiori eiusdem aree viginti vlnis siue septem cubitis. Area vero inferior penes domum et hortum Petri Pusdrowitz usq, ad finem domus Pauli Pieskowitz, habens vlnas sexaginta siue cubitos viginti. Eius vero longitudo a fine horti Pusdrowitz penes hortum conuentualem Stephani Tubicinis nostri sursum habens triginta sex vlnas, siue cubitos duodecim. Quodque etiam duplici ingressu dicta domus hospitalis gaudere debeat, altero videlicet ab ea parte qua itur ad Ecclesiam Sanctispiritus monasterij predicti, altero in latere quod spectat plateam sancti Spiritus appellatam. Cui quidem hospitali, ac pauperibus in eo habitantibus, ac vsibus eorum. Theloneum pontale predictum nos de benignitate nostra regia perpetuo dandum, donand, assignandum et inscribendum duximus, prout damus, donamus, assignamus et inscribimus modis et conditionibus infrascriptis, ita videlicet, quod hoc tempore, quo dictum hospitale instauratione et tota fere structura indiget. Supranominatus generosus Joannes Hosius, quem eiusdem pontis et hospitalis procuratorem et prouisorem constituimus, vectigal ipsum Pontale quod eius administrationi vti prouisori hospitalis prefati commisimus, similiter et census omnes atq, obuentiones et oblationes, quascunq, pia christi fidelium deuocio vel contulit jam, vel deinceps conferet, semper exiget et percipiet, ex eiusq, prouentibus dictum hospitale cum omnibus edificijs que ad illud necessaria uidebuntur, edificabit et construet, ita vt in eo pauperes et languidi homines includi et collocari commode ac vitam degere possent, quemadmodum id eius industrie et integritati committimus pntibus literis nostris. Posteaquamvero hospitale predictum edificauerit, ac quemadmodum opus fuerit perfecerit. Extunc reliquos prouentus eiusdem Thelonei pontalis per nos prefato hospitali inscripti, singulis annis sequentibus in vic-

tum, amictum, et medicinas, aliosq; vsus domesticos pauperum, in eodem hospitali tunc collocatorum conuertet et impendet, aliq; eius Successores quos in eodem officio et administratione nos ipsi constituerimus, aut Successores nostri constituerint, conuertent et impendent, conuertereq; et impendere debeant et teneantur perpetuo et in evum. Ita tamen quod dictus Joannes Hosius et eius Successores prefati, partem aliquam prouentuum dicti Thelonei pontalis singulis annis retinere et conseruare omnino sint astricti, que in reparationem et instaurationem pontis prefati ac hospitalis, quotiens vsus venerit, depromi ex parato possit. Cura vero et administratio Spiritualium Sacramentorum pauperibus, et alijs hominibus in dicto hospitali pro tempore comorantibus, incumbere debet et incumbet priori et fratribus prefati monasterij sancti Spiritus, vt missas illic celebrare, Confessiones audire, et supersacrata communionem Corporis dominici reficere eosdem habitatores hospitalis perpetuo teneantur, quemadmodum propter occupationem loci, in quo antea hospitale exstructum fuerat, et propter extinctionem tituli prepositi hospitalis eiusdem, quem ipsi in se assumpserunt merito debent et sunt astricti. Vt autem ordo et diligentia, tam in extruendo et reparando eodem hospitali, quam in prouidendis et gubernandis eisdem pauperibus hospitalis predicti ritte ac debite seruetur. Curam et superioritatem administrationis predictae Reueren in Christo patri domini Episcopo Vilmensi moderno et pro tempore exnti, ac eius Capitulo Vilmensi delegandam duximus et delegamus, ita vt ipsi bono regimini et administrationi ipsius hospitalis eiusq; prouentuum predictorum superintendant. Eamq; ob rem etiam volumus et presentibus litteris nostris statuimus quod dictus Joannes Hosius et eius in administratione Vectigalis siue Thelonei, ac prefatorum hospitalis et pontis prouiso- res, a nobis pro tempore deputandi, coram prefato domino Episcopo seu duobus Prelatis vel Canonicis ab eo, vel in eius absentia a Capitulo deputandis singulis annis et in fine cuiuslibet anni, de omnibus et singulis ad dictum hospitale et pontem spectantibus perceptis et expositis, rationem reddere et quitationes ab eis accipere debeant et teneantur. Harum testimonio Irarum quibus in fidem et testimonium Sigillum nostrum est appensum. Actum et dat Vilnae Sexta mensis Augusti. Anno Domini mil-

lesimo. quingentesimo. tricesimo sexto. Regni vero nri anno -tricesimo Sigismundus Rex. (*Sigil. appens. M. D. L. auth. perg.*)

26.

Жикгимонт божю маетю Корол полскій Великий князь Литовский Русский пруский жомонтский мазовецкий и иныхъ.

Чиним знаменито симъ нашимъ листомъ хто на него посмотреть або чтучи его услышитъ нынѣшнимъ и на потомъ будучимъ кому будетъ потреб того вѣдати Били намъ чоломъ воить и бурмистры и радци и все посполство места ншого виленского И повѣдали перед нами штож они для великихъ потребъ всего того мѣста ншого купили плитницу и з землею которая к ней прислухаетъ на предмѣстьи по оной сторонѣ вели против мосту на горѣ лежащую Мартина Шварца Рыжанинову у князя Яна бискупа познанскаго за полтараста коп грошей литовское манѣты обел вечно на штож княз бискуп и листъ свои записнымъ по латине писаннымъ под печатью своею и сподписю руки своею дал И тот они листъ его перед нами вказывали Который же мы листъ для певности по руски выложивши слово от слова всея нашъ листъ казали вписати. Янъ з божее ласки Княжат Литовскихъ Бискуп Познанский вшисткимъ и особливимъ которого колвек стану ннешнимъ и на потомъ будучимъ маючи знамость того листу явно чинимъ симъ листомъ иже мы тую плитницу и дворець за мѣстомъ виленскимъ над рекою велею противку мосту на горѣ тое реки лежащий зовсими и особными тое то плитницы дворца дома будованемъ нивами ролями сеножатми землями скриницами зречками з глиною и меловымъ каменемъ теж под землею будучими речми и иншими всими тамъ будучими и до нихъ аж до того часу прислухающими отъ недавнихъ прошлыхъ лѣтъ отъ учтивы пани алжбеты нѣкды небожчика мартина рыжанина жоны детей и дедичовъ и потомковъ того мартина рыжанина которого кды былъ живъ тая то плитница властна и дедична была не бискупства виленского ани теж на вжитокъ его але на нашъ властный пожи-

ток властными ншими пѣнязми з добра ншого дедичного взятый з до-
ходов купилсимы и суполне заплатили так широко долго и округло
яко под границами их и привилиев на то вышлых в собѣ сама Мар-
тин Рыжанин кды был жив и дѣдичи его потом мы тримали мѣли и
держали славутным войту и бурмистромъ и рядцамъ и всему поспол-
ству мѣста виленского за полтараста коп грошей манѣты и личбы
литвское ннешнее звыклое идучое продалихмы за которогож дворца и
плитницу скуточну и зуполну заплату ихъ през тот листъ квитуюе-
мы и от всякого нагабанья ото хотимъ их мѣти волных тому то вой-
ту бурмистромъ и рядцамъ и всему тому мѣсту виленскому нне и на
потомъ якоколве будучим на пожитокъ рѣчи посполитое тримати мѣ-
ти держати на их то есть рѣчи посполитое пожитку якобы колвек
найпожиточнейся имъ видѣло обратит без уступованья которых колвек
парсун або достоинстей духовного або светского стану абовѣмъ та-
кова плитница и к ней прислухачая властными ншими пѣнезми есть
куплена и заплачена и водлугъ того теж привилием Его Королевского
Маестату парсунѣ ншой особливой potwierжоной яко втом то приви-
лию ширей а ижебы часто менованое мѣсто виленское вдержаню в
добром и спокойномъ того то дворца и плитницы напотомъ могло бы-
ти заховано Мы менованымъ войту и бурмистромъ и рядцамъ и всему
посполству всякий особливый привилия листы твердости potwierжєня
якишколвек небожчик martin рыжанин и понем мы на тое имѣнье
менованое властность и держанье трималихмы мѣли держали и вжива-
ли тым то войту и бурмистромъ и рядцамъ и всему посполству да-
лихмы Которыми листы будутся мѣти боронити противку каждому
хтобыся имъ втом около того противил обвезуючися иж естли бы ча-
сто меновани войтъ бурмистры и рядцы и посполство нне и на по-
том будучии ку кривде того то проданья которм бы колвек обы-
чаемъ и пред которыми колвек судіями были бы кгабани хотим ихъ
быти заступцю поки пан богъ вшегоуцый на том свете нас бу-
дет ховаль А на лепшую твердость и сведєньє печать нашу каза-
лихмы завѣсити к сему листу ншому Сталося и дано у виани в пя-
ток на завтре по свтомъ петре и павле лѣта божєго тисѣча пят-

Ч. I.

7

соть тридцать шостого И били намъ чоломъ а быхмо имъ на то дали ншь листъ и тую плитницу куплю ихъ И листъ купчин подтвердили ншимъ листомъ на вечность А ктому просили нас иж быхмо дозволили имъ втой плитницы збудовати домъ и корчму волную мѣти в котором бы дому могли послы становитися Московскии татарскии и иншии которых бы до нас приходили Ино мы выслухавши того листу записного князя Іана бискупа познанского з ласки ншое на ихъ чоломъ бите то вчинили на то дали имъ сес ншь листъ И тую плитницу за велею куплю ихъ подтверждаемъ симъ ншимъ листомъ Войту и бурмистром и рядцамъ и всему посполству мѣста виленского И дозволяемъ имъ втой плитницы домъ збудовати и корчму волную мѣти и медомъ и пивомъ шинковать в которомъ дому послы московскии и татарскии и иншии которых будутъ до насъ приходити маютъ становлены быти А кромъ того дому за велею купли ихъ маршалки и приставы нши не маютъ нигде инде въ ихъ домахъ пословъ московскихъ и татарскихъ становити И стое корчмы немаютъ они на насъ капчизны давати на вечнымъ часы И маютъ они тую плитницу совсимъ плечомъ и совсими тыми рѣчи што кней прислухаетъ къ пожитку мѣстскому держати и вживати такъ долго и широко и округло ничего не выймуючы ако мартин Рыжанинъ держалъ водле данины брата ншого славное памяти Александра Короля его мати и подлугъ листу записного князя Іана бискупа познанского и тую корчму волную водле сего листу ншого вѣчно и на веки непорушно А Притомъ били намъ чоломъ и о ятки мястныя которыхъ стоятъ на середъ рынку ижъ деи для тыхъ ятокъ плюгавость и нечистота великая тамся плодитъ абыхмо для болшого простронности рынку и для такового смроду и нечистоты дозволили имъ тии ятки перенести и поставити на иншомъ мѣстцу то есть идучи отъ ратуши в немецкую улицу по правой руке у вулочце порожной где бывалъ рынокъ штохъ почениши отъ домовъ промежи пашка лоба с одной стороны а з другой стороны до муру рукавичниковского до другого конца улицы якося она всобе маеть гдежъ деи они к той улочце для тыхъ ятокъ домовъ и огородовъ мѣстскихъ прикупили Ино мы бачачи ижъ то есть рѣчь потребная абы тии ятки бы-

ли оттоль перенесены а наболен кды тая улочка стоит порожна И там они домов и огородов мѣстскихъ прикупили На их чолом бите то вчинили Дозволили есмо имъ тьи ятки мястныи перенести и поставити ихъ на том вышеменом мѣстцу втой улочце порожней идучи от ратуши в немецкую улицу по правой руке где бывал рынокъ штохъ и яко вышей всемъ ншомъ листе стоит описано Мають они тьи ятки на том мѣстцу поставити и справити так якося имъ будет видети И стого собе платъ и пожитки на ратуш брати навѣки вѣчныи водле привилевъ своихъ которыи они на тьи ятки в себе Мають а инши никто втьи ятки не маються ничимъ уступати А на твердость того и печат ншу казали есмо привѣсити к сему ншому листу Псан у виани под лѣты Божего Нарожения тысяча пят сот тридцать шестого Мѣсяца Августа двадцать девятый ден Индикта девятого. Sigismundus Rex. *(Пег. привеш. В. К. Л. подл. перг.)*

27.

Жикгимонт третии Божю Млстью Король Полскій Великій Княз Литовскій Русскій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Ифлянтскій Ашведскій Кгодъскій Ваньдальскій дедичный Корол.

Ознаймуем сим листомъ нашим, иж за прозбою Славутного Ивана Иацковича Писаря Руского радецкого Места нашего Виленского до нас именемъ Бурмистров радцов и всихъ Мещанъ наших Виленскихъ внесеною, казали есмо имъ з метрик канцелярей нашое видимус дати Привилею Прodka и деда нашего светобливое Памети Короля его масти Жикгимонта першого, Месту нашему Виленскому даного, на потвержене некоторыхъ Артикуловъ, от нихже самыхъ постановленныхъ, а другихъ вырокомъ господарскимъ межи радою Местскою и посполствомъ узнанныхъ з стороны всякого раду и пожитку речи посполитое местское, который Привилей слово от слова такъсе в себе мает Воимя Боже стансе Мы Жикгимонтъ Божю мстю Корол Полскій Великій княз Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ, Пан и

дедич, Чиним знаменито сим нашим листом хто нанего посмотрят або чтучи его услышит нынешним и потом будущим кому будет потребъ того ведати, што от давных часов около Посполитого доброго Места нашего Виленского о правах и пожитках местских, были немалые ростырки и незгоды межы радою и посполитым человеком того мста Преречонного, о которыхже незгодах и розницах своих рада и посполство много крот переднами яко Паномъ своим дедичным справы межы собою мевали, и жалобы обеде стороне чынили, и споры великие дельвали, А так мы для пожитку и розширения того нашего Места хотячи абы в добром раду и слушной справе упожитках и обороне и будованюсе множило, запричиною Королевое наше ее мсти и реликое Кнегини Боны допустили им обема сторонам абы рада и посполство сами межы собою высадивши певныхъ достипных мудрых людей, и наученых права Майдеборского немецкого втых розницах поровнанье вчинили и слушную вгуду взяли, А вчом быся згодит немогли то есмо на вырок наш zostавили, подтымъ способомъ в которых бы артикулах рада с посполствомся незгодила втом есмо мели выроком нашим посредок межы ними вчинити, А в которых члонках они собустронся зволят притом мели их заховати, и листом ншим потвердити, гдеж тые подданные ншы рада и посполство Места Виленского намногихсе артикулах згодивши, нам их подали просечы о потверъжене тых Артикулов, которые ниже особливе сут выписаны, А начомся незгодили тые на суд и сказане наше прыпустили, жедаючи абыхмо тым незгодам их конец вчинили мы то принявшы от них милосердне яко от подданных ншых и достаточне розваживши, тые речы зрадами нашими того панства Великого Князства Литовского таковое сказане и вырок нашъ который на вечные часы втом то месте мает тривати вчинили есмо, На первой тые слова которые межы радою а посполитым чловеком около раду и пожитков местских, якожколле ущипливе, и не постиве мовены, сказуемо иж жадной стороне так зрады, ани спосполитого человека, им ани их потомком навечные часы на их чтях и добрых повестяхъ не мают шкودити, а межы собою у милости и възгоде и в послушенстве мают быти яко

члонки у водном теле, А притом скажем иж рада виленская радцы и бурмистры которые стародавна сами себе мают обирание и ставене рады бурмистров и присяжников мают быти втой личбе якъ давно было тоест двадчат и чотыре радець, А дванадцат бурмистров, половица тое рады и бурмистров закону римского, а половица закону грецкого, так яко обудвум законом право майдеборское дано. А на кажды рокъ два бурмистры, один римского закону а други Грецкого закону, А чотыры радцы два грецкого а два римского сидячими мают быти, и тот плат яко первой на бурмистра каждого сидячего подваци копь а нарадцу каждого сидячего по десети коп грошей на каждый раз мети, а притомъ обы что добром обирание и личбы рады и тых доходов заставуем их на вечныи часы. Тежь оскарбы и радместскихъ у доходах, расходахъ и хованью так найдуемъ, иж мают быти чотыры шафари, которые вси пожитки доходы, и расходы, и дворцы местские мают ведати, вытегати заховати и осматривати, шафовати, спорадою и волею рады виленское на пожитокъ и потребу местскую, А тые шафари мают быти два з рады которых рада межи собою оберет, а два споспльства которыхъ теж завжды рада обирати маеть, тым обычаем ижъ посполство десет межи собою мают добрыхъ людей а осемыхъ обрати и предрадою поставити, А рада снихъ мает двухъ обирати, А тые шафари каждый рокъ мают личбу вчинити прикотоу кой личбе мают быти уставичне два з рады, А хтоколве усхочет з рады при личбе быти, то каждому волю будет, мают теж быти при той личбе сцехов по одному мистру добрыхъ людей а осемыхъ которыхъ рада выберет, А посполство межи собою мают обрати скупцов, и теж зынныхъ людей добрыхъ мещан Виленскихъ осемнадцат и передрадою поставити, А рада шест межи ними оберет который личбы посполу зрадою слухати мают и сцехов людьми обранными, а тые споспльства и сцехов которые будут сидети на личбе доконавши личбы мают присегати ижъ никому не мают зъявити скарбов и таемницъ местскихъ, А кухованью скарбовъ и листовъ привилевъ местце на ратушу мает быти Якожъ и есть, отно его выпретати мают, А индеи перенести порохи, Або иншыя потребы, которые там ховают, Ашто потре-

ба к тому збудовати, то має бути за посполитые пнези, А до скарбу и до привилевъ местских мають бути чотыры замки а чотыры ключи, а до оных замков мають бути два ключи у бурмистра веры римское а другіе два у бурмистра грецкое веры седячих, а тые скарбы которые тамъ будут ховати по личбе с шафарев немают бути рушоны одно на посполитую реч того Места з ведомостю всих, и въ книги писати што которого року будет взято до скарбу, А тые книги в скарбе мають бути, Теж сказуемъ, ижъ рада выншой избе має седети справы свое справовати што на них прислушит з бурмистры, а лавники в ыншой избе седети мають и судити з войтомъ хиба коли пошлет рада по лавники для речы посполитое въ яких потребах, тогды до них мають прыйти и о том сними радити што будет потреба, А лавники мають мети свою печат которую вжо им даем навечные часы, а так седячи особно один другому пересказати nebude у справах потребныхъ, затым штось дотычет спору о клетки и передклете, так найдуемъ иж тые мешчане а дедичи которым клетки свои мають дедичные, рѣчь зостати мають с потомки своими, которые накладомъ своимъ збудо. и и от нас на вечност одержали, и не мають бути о клетки нагабаны, ани з клеток ничого не мають платити особного на ратушъ, одно так якъ з домов дедичных платят коли прыйдут податки, а с предклетя тот чья клетка ест, а естли ее наймет кому колевекъ а своего товару што у клетце продает сам на передклетю не продает, таковыи кождый на всякій рок хто наймет має давати пятнадцат грошей с передклетя на ратуш Абы теж речпосполитая мела пожиток откол и самъ берет тотъ хто наймет передклете, и тежъ допускаемъ имъ ку розмноженю и будованю дом кушнерских мети. Который же вжо ест збудован при клеткахъ мурованых местскими грошми на котором жо доме, кушнерскомъ, мають бути продаваны вси товары косматые яко могут бути менованы а нигде инде, абы таковыи товары небыли фалшованы, А платъ з оног дому має бути оберненъ на будоване места преречоного, А дозволяем тежъ имъ ку мурованю клеткам будовати крамы, на шевцы, гончары, соленики, кгарбары, рымары, и на иншы речы што могут вымыслити ку пожитку плату будованя

места нашего, Ктому даемъ имъ кухню местскую при ратуши збудовати для речи, посполитое при той пивниці местской которую вжо они давно мают, А то сут тые артикулы на которые се сами рада с посполством згодили, А мы их при моцы zostавили и приняли и сказали всем нашом листе кожного особливе а меновите выписати, найпервей ижъ они мают твердо держати право майдеборское и прием стояти и того права, привилейми боронити, и волностей месту тому данных через нас и предков наших такеж боронити, и привилевъ их, Аведже подтым обычаем штоколевек у писаном майдеборском праве стоит, а чого быся первей у Виленском месте незаховало, а знову трудно бы постановити, тогды пилновати мают посполу рада и посполство абы то посполитым добрым згодливе межи собою установили, Ещо кождого году кгда новые бурмистры седячи, будут посажены на местцах своих, тогды мают позваны быти старшіе с цеховъ которые там жо мают присягнути раде на посполитое доброе яко на то прыслушит, Теж естлибы бурмистры годовые з своими седячими чого вменкали у справах местскихъ, такеж и шафары умыслом своим або недбалостю што опустили, а через тое бы се месту посполитому доброму шкода стала, Тогды таковые мают отповедати и справитися водлугъ права майдеборского, к тому который бурмистры и рядцы и лавники в раде и в лаве седят [отец з сыном або брат рожны з братом, тые мают безпорушени седети аж до животов своих, але отнинешнего часу на потом которые стого света зойдутъ жадный таковый то ест отец з сыном ани брат рожны з братомъ на таковые врады немают быти выбираны, А ни сажоны, нижили может отец седети в раде а сын его в лаве, также и братя рожная один седети в раде а другій также в лаве, а бурмистръ на бурмистровство, має быти выбран з радец неводлуг местца але водлугъ годности, А тежъ штосе тычет плитниц мают тые пнове которые плитницы держат почон от сих часов на пят лет каждый з своее плитницы один раз в год дати на будоване местское тисечу плиты, а как пят лет выйдет тогды далей немают того давати, затымъ што ест упрывили местском пострыгання сукон и шынкованя вина горелки в месте Виленском, ино нигде

индей одно к ратушы то мает прислухати, А штосе тычет гостиного дому у котором гости стояти мают, и плат на ратушу давати, тот вже ест збудовано. А естли далее чого будет потреба в том дому мает быти добудовано, а в том дому мают стояти гости чужоземцы водлуг привилея брата нашего Короля Его Масти Александра Турцы Волохи, и Мусквичи, а теж ярмарки як тепер держат так и мают быти держаны, а будованя перекопов и валов и их оправливаня, где того будет потреба, мают быти оправливаны и будованы водлуг можности А теж каждого чвартку рада мається збирати, на Ратушь на годину положоную, для справ местских и посполитого доброго под виною естлибы хто омешкав з рады на ратуш в четвер на годину положоную, таковы мает виву покупити водлуг права, А естли же бы за которого омешканемъ посполитому человеку справедливостсе нестала, тогды тот немеется очищати виною але мает каран быти водлуг права, окромъ слушное причины, А кгда се теж придаст которое поселство от рады и ото всего посполства до нас гдара у местских их справах за местским датком, тогды таковые послы або посланцы местские, своих ани которых речей справовати, немают, одно вчом будут от места посланы, а як от туа приедут тогды рада мают узвати посполство, и тамже перед радом и посполством тые послы мают узавити щым от нас прыехали, а которые посланцы иначе бы вчинили, таковы мают караны быти так яко право носит, естлибыхмо для некоторых недоспешностей тую справу местскую завесили на ден або на два тогды тот посланец або инший хто з нимъ поедет своей речы может справити, а кгда вжо справившы местские sprawy тогды через то жаден тамъ немеется быти на местскихъ пнзяхъ але на свое шkode, естли еще будет свое речы доводить а прыехавши мают личбу выдати штобы на той дорозе стравили, Вилтерминстры мают в том месте виленском захованы быти, к тому рада и посполство мают пилни быти, абы водлугъ можности посполитого скарбу ку обороне местской каждого году справованы были, пушки, гаковницы, ручницы, и штоколвек ку обороне напировко неприятеля прислушут мети, каждый мешчанин особливе свою зброю и ручницу и рогатины, ведра секеры, и штоколню прислухает мает мети

а того врад каждого року має досмотрети также и на ратуши рада свое потреби має держати, а естли се чого Боже уховай пригодит огонь вместе, або передместомъ тогда кажды мещанин ку гашеню огня має бегчы, а бурмистры того року сядачие также мають пилновати ко принуженю людю посполитого ку гашеню, далейж мещанин кожды обывател того места за выступ свой немає промежы злодеевъ осажен быти, але на иншомъ местцу, где бы злочинцы неседели, теж войтъ и рады не мають людей як своих так и чужих которые до нихъ о справедливост прийдут фукат, албо острыми словы отстрашати, так теж зася кождый мещанин албо обчи человекъ прышедшы до Войта або до рады мають почливыми словы и слушною покорою мовити, и речы свое справовати, еслижбы Богъ всемогучый допустил на тое место, чогож его святая милост уховай, поветрся, тогда має совсемъ врад быти осмотрен добрыми людьми которые бы на то смотрели ижбы люди неумирали без тестаментов а инший бы рад местски также не гинул, теж кгда ся стороны будут правовати тогда обето их жалобы отповеди доводы выводы и выроки мають у книги вписаны быти, а выни с стороне которая будет жедати має быти дан поколко крот жедати будет, а то за заплатами писарскими справедливыми слушными и звычайными а необтежливими має быти давано, а естлибы того кому было боронено а тожбы затым у шкоду попал, тогда такову шкоду мають ему оправити тые которые того боронили, теж мещаном виленским под правом магдеборскомъ сядачимъ допущонъ має быти Прокуратор таиошний албо чужоземець хто которого будет жедати и речы своей комуся зверыт водлуг Права окром духовныхъ. За тым мають руры посполитымъ грошом вместо ведены быти для всякое пригоды и потреби местское а хто будет иное воды поживати тот має с дому своего на год на руры осмъ грошей дати, к тому рада має пилновати втом абы резники быдла нездороваго на мясо не били ани продавали, а который бы смел инакъ чинити таковой має быти каран виною водлуг Права, а в местское право по старому мають быти прыймованы за поручниками так яко и первей, рада теж має опатрност и пилност великую мети абы посполитымъ грошомъ скуплено было збоже на посполитое доброе

Ч. I.

для пригоды, чого Боже уховай, голоду дорогости албо облежена окодо Места, абы втых часех недостаточных мещане мели поживене. Мае теж рада опатрна и пишна быти абы жаден перекупник несмел купити речей стравных перед годиною нато установеною, Взгляд теж рада мае мети о ваги и о меры купецкіе шинкаревъ, А то тым обычаемъ ижъ маюут в каждой корчме бочки медовые и пивные установити одностайные водку медъ подцехомъ местскимъ также и пекаров смотрети и всякихъ речей котормы продают на меру и на вагу, абыся каждая реч справовала справедливе без каждого омылу, а каждого мещанца мае того рада огледати, водлуг права, далей о рухане домов в месте котормы неводле шнура сут будованы то вжо быти неможет, але от нинешнего часу на цотом жадин Мещанин немає рухати ани будовати домов своих, олиж первей мае оповедати враду, вси ворота местские рада под своимъ ключом и властностью маюут мети, а естлибы котормы ворота небыли потребны тые маюут быти затворены, а у ворот узводы маюут быти справлены и ворота гвоздемъ железнымъ збиты для вырубания ночного и для твердости и безпеченства и певности лепшого, Прытом мы уставуем естлибы хто будучи мещаниномъ и маючи волность и послушенство ку Праву местскому, а хотел опустит послушенство Ратушное вмысломъ своимъ а поддатисе под иншое Право, Тогда таковой немає того вчинити первей не продавшы лежачого своего имени Мещанину нашему Ратушу послушному, а естлибы хто инак смел вчинит, тогда таковому оселост мае отнята быти на оправу местскую и пушок и гаковниц Местских, Теж жадное вздане штось тычет дедичства домов и чогокозвек подтым Правомъ виленскимъ лежачого речей нерухомыхъ нигде инде не поступлены ани записаны быти маюут, толко угайномъ праве водле права, а естлибы то где инде было вчинено тогда жадное моцы немає мети. Теж котормы дома отышли от места без записов на ратушу и доходы и послушенство за тымъ згинуло, на томъ заставуемъ ижъ тые вси хто оные дома держати будет маюут перед нас быти позваны а хто не будет мети привилля нашего вынятого отправа и послушенства Местского таковыхъ кождыхъ дома маемъ все ку праву местскому привернути, а што поспод-

ство о девет десять и сем золотых в золоте накладов своих на раде поискивали того им раде платити не найдуемъ мают быти втой речы умолчани, далей уставуем иж рада без посполитого человека, жадныхъ новыхъ платовъ або податков уставяти немают, ани вилокерев новыхъ без посполитого человека теж немают уставяти, ктому уставуем иж которые дома, и штоколвек к муру местскому есть и было прибудовано таковое будоване вместе за местомъ мает быти зрушно, бо дорога при муру, и около муру мает быти волна и просторонна сторожомъ и оборонцомъ местскимъ и пушкамъ ку обороне местской, от неприятеля часу потребы, и мают мещане за муром от стены волно сорок сажней отмерити впоперог около всего Места для будованя перекоповъ и валу, затым допускаем раде и посполству спосполитыхъ пнзей местскихъ наслушныхъ и годныхъ местцахъ лазни збудовати, с которыхъ жо плат мает бран быти на место для пожитку посполитого доброго, Теж уставуем иж в небытности нашей Господарской немают панове рада наши, яко пан Воевода Виленскій, и Маршалок земскій и Маршалок дворный и иные некоторые вранники ншы по домом их местскимъ слуг своихъ посылати, и послов и гонцов у домех их становити, Леч которые бы послы або гонцы мели коли до Вилни быти тогды мает пан Воевода Виленскій также и Маршалок земскій и Маршалок дворны бурмистра обослати и дати ему о томъ знати А бурмистръ мает сам господы добрые у домех местскихъ осмотревши тымъ посломъ и гонцомъ давати. И маючы есмо яко пан их дедичный Ласкавый узгляд и бачность на тое преречное место Виленское и на нихъ верныхъ подданныхъ нашихъ з ласки нашею панское тые вси артикулы якоже кажды снихъ особливими словы замыкает сим нашимъ привилемъ умоцняемъ и потвержаемъ вечно и на веки непорушно имъ самымъ и потомкомъ ихъ хотячы тотъ вес рад и справу в томъ месте Виленскомъ вчиненую и наконцы поставеную, и всемъ нашему привилю описаную мощну и ничимъ непорушну мети ныне и на потомъ на вечные часы, а на твердость всехъ техъ речей и печат нашу ктому ншому привилю казали есмо привесити, прытомъ были панове рада Великого Князства Литовского Князь Павелъ Бискупъ Виленскій, Воевода Троцкій Маршалок

земскій державца пунскій и мерецки пан Ян Яновичъ Заберезенскій, Подскарбій земскій Маршалок и Писар нашъ Староста Слонимскій и Мстыбоговскій державца Дорсунишский и Зелвенскій Пан Иван Горно-стай, Писан у Вилни под летъ Божего нароженя тысяча пят сот трид-цат шостого Мца Сентебра девятый день индыктъ десятый. Которо-го привилею выше вписанного сес видимусъ з метрик под печатю Ве-ликого Кнзства Литовского, месту нашему Виленскому выдан есть, писан у Варшаве, лета Божего нароженя тысяча шест сотъ сегого Мца Іюня девятого дня. Левъ Сапега Канцлеръ Вел. Княз. Лит. (*Печ. при-сви. В. К. Л. подл. пере.*)

28.

Зыгмунтъ Божю милостию Король Польскій Великій Князь Ли-товскій Рускій Прускій Жмойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Князіомъ и Паномъ Воеводомъ и Старостомъ, Державцомъ Намест-никомъ, и Тивуномъ, Князніомъ Паніомъ Удовамъ и Бояромъ и двора-номъ нашимъ; по ойчизне нашой въ Великомъ Князестве Литовскомъ. Присылали до насъ Войтъ бурмистры и радцы и все мещане места на-шого Виленскаго, поведаячи о Томъ штожь которіе Людзи до того ме-ста нашего приходятъ и тамъ осѣдають и намъ служатъ, Ино тей вы присылаючи до Войта, Бурмистровъ и Радець виленскихъ, а иншіе са-ми до места тамешного приеждзаючи оныхъ людей зъ места виленска-го за себе хочете выводить, и вневолѣ ихъ ксебе брати. Зачимъ ужо дей не мала трвога замѣшанъ втомъ месте нашемъ деѣтсѣ. Прото которыбы кольвекъ чоловѣкъ отьколъ до того места Виленскаго при-шолъ и тамъ мѣшкаючи и кормячися черезъ шесть лѣтъ втомъ мѣ-сте былъ приказуемъ вамъ подъ завладомъ нашимъ пятисотъ копами грошей, абы есте тыхъ людей засѣдлыхъ зъ места Виленскаго не вы-водили и никоторое трудности и нагабанья имъ неделаи нѣхай они безъ порушенья втымъ месте тамешнимъ мешкають и намъ служатъ.

Писанъ въ Кракове подъ лѣты Божого нароженя 1538 Мѣсяца Юня 10 дня Индикта перваго Печать притиснена В. К. Л. На подлинномъ подписано Михайло Писарь. (*Из Кн. Прив.*)

29.

Жигимонтъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Войту, Бурмистромъ, и Радцомъ и всему посполству Мѣста нашего Виленского; што есте присылали къ Намъ, ижъ которіе Купцы и Мѣщане съ иныхъ Мѣстъ нашихъ до того Мѣста Виленского съ товары своими приѣзжаютъ, и тамъ мѣшкаючи каждый Гость съ Гостіомъ кромъ ярмарку купчать и продавають на локте и на фунты и пуль фунты, и съ Золотниками черезъ Привиліе Ваше Мѣскіе которые Вы у себѣ на то маєте бадати, въ Тыхъ Привиліеахъ данныхъ отъ Продковъ нашихъ, и отъ Насъ Вамъ Вписано ижъ не маєтъ никто кромъ Ярмарковъ въ томъ Мѣсте Виленскомъ купчить и продавати: Прото гдыжъ вы Привилія, твѣрдости отъ Продковъ нашихъ и отъ Насъ у себѣ маєте, приказуемъ Вамъ, подъ ласкою нашею абы есте водле Привилеевъ своихъ мѣскихъ, въ томся справовали и недопускали, онымъ Гостіомъ приѣздатчимъ въ Мѣстѣ Виленскомъ Ярмарковъ купчить и торговать; ачкольвекъ бы хто Листы Наше дозволенне противъ Привилеомъ Вашимъ отъ Насъ себе выправилъ, выбы пресе недбаючи на тые Листы ихъ Привилеевъ своихъ уживали, ничимъ съ нихъ не выступуючи: штобы есте онымъ всимъ Гостемъ приѣжымъ, штобы они противъ Привилеомъ Вашимъ чинить хотели, моцно бранили конечно, Писанъ въ Кракове подъ лѣты Божого Нароженія, тысячь пятьсотъ тридцать осмого, Мѣсяца Юнія дѣсятого дня индикта еденастого Михайло Писарь. Печать привешена Великаго Княжества Литовскаго. (*Изъ Книгъ Привил.*)

30.

Жигимонтъ Божю Милостію Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ Листомъ присылали до Насъ Войтъ Бурмистры и Радцы и вси мещане, Мѣста Нашого Виленскаго повѣдаючи штошъ который мостъ на рече Вильни есть отъ кляштору С. Бернардына тотъ уже вельмися сказалъ и нельзя черезнего якъ съ Мѣста такъ и до Мѣста Виленскаго ѣздить и для того великаяся трудность подданнымъ нашимъ дѣлаетъ, и просили они Насъ абыхмо наказали тотъ мостъ на Вильни рече нашими пѣнѣзми знову збудовати, або дозволили имъ Мѣскими пенѣзми его справити, и отъ толь который платъ на Мѣсто брати установили; а такъ мы бачучи въ томъ прѣздѣ трудность подданныхъ Нашихъ дозволили есмо Мѣщаномъ Виленскимъ, оныи Мостъ на Вильни рече, за мѣскіе пѣнези знову збудовати, и завзды его направовати, и брати мостового съ подданныхъ Нашихъ Князичихъ и Панскихъ, Духовныхъ и Свѣтскихъ которые до мѣста Виленскаго поѣдутъ, отъ каждого воза по пѣнѣзю. И на то дали есмо имъ сей Нашъ Листъ съ нашою печатью. Писанъ въ Краковѣ подъ лѣты Божого нароженія, Тысяча пятсотъ тридцать осмого Мѣсяца Юня единого индикта. На подлинномъ подписано Михайло Писарь. Печать приписана Великаго Княжества Литовскаго. (*Изъ кн. Прив.*)

31.

Жигимонтъ Божю милостію Король Польски, Велики Князь Литовски, Руски, Пруски, Жомойтски, Мазовецки и иныхъ. Войту Бурмистромъ и Радцомъ и всему Посполству места нашего Виленскаго, ижъ што присылали есте къ Намъ повѣдаючи о томъ: ижъ принесены до васъ Листъ Нашъ, абы есте дали Ордынщизну зъ того Мѣста Виленскаго, пять сотъ

копъ грошей, а вы Привилее Продковъ Нашихъ, и Рашіе на то у себе маєтъ, ижъ неповинни есте большъ надъ осмдесять копъ грошей, той Ордынщизны зъ места Виленского давати, якожъ и квиты Подскарбихъ Нашихъ Земскихъ у васъ суть, што завшесте по осмдесять копъ грошей, до скарбу Нашего имъ давали, и жодаете отъ Насъ абыхмо водлугъ Привилеіовъ вашихъ, васъ въ той речи заховали. Прото гды вы привилеіе и варунки, отъ Продковъ Нашихъ и отъ Насъ, то у себе маєте: Мы васъ при тыхъ варункахъ вашихъ зоставляемъ, а если быхмо коли Ордынщизну, на тое Место Нашое Виленское положили, и Листы Нашіе о томъ до васъ писали, выбы тую Ордынщизну до скарбу платили подлугъ давного обычая, и подлугъ Привилеіовъ вашихъ мескихъ. Писанъ въ Краковъ подъ леты Божого Нароженя, тысеца пять сотъ тридцать осмого, месяца Юлія единастого дня, Индыкта единастого. *(Пег. вытис. изъ кн. Прив.)*

32.

Жигимонтъ Божю Милостью Король Полскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Воеводъ Виленскому Канцлеру Нашему, Старостъ Бѣльскому и Мозырскому. Пану Ольбрихтови Марциновичу Гаштольдowi. Присылали къ Намъ Войтъ, Бурмистры и Радцы мѣста Нашого Вильна жалуючи о томъ што намѣстникъ твоей милости виленскій, много людей ремѣсниковъ и челядь ихъ, которые въ мѣскихъ домахъ мѣшкають, съ mocy и права и послушенства мѣского выймають, и въ свою оборону ихъ бѣреть и ихъ судить, и справляеть, а имъ судить и справовать оныхъ недопускаеть, вчемъ онымъ Кривда, и праву ихъ Магдебурскому ущербекъ не малый дѣеть: прото будетъ, то такъ, якъ они Намъ прекладали, твоябы милость намѣстнику своему виленскому, сурово приказалъ, абы онъ таковыхъ людей Ремѣсниковъ, и ихъ челядей, которые въ домѣхъ мѣстскихъ мѣшкають, съ mocy и присуду ихъ не выймоваъ и ихъ не судилъ и несправоваъ, нѣхай они тыхъ Ремѣст-

никовъ въ правѣ и послушенствѣ своемъ мають, и сами ихъ судятъ и справляютъ, а онъ быся въ то ничий не вступалъ: абы за тымъ правомъ ихъ жадного ущербу въ томъ не было и абы они о томъ болѣй намъ недоносили. Писанъ въ Краковѣ подъ лѣты Божого naro-
женія тысяча пятсотъ тридцать осмого, Мѣсяца Децембра дванацатого
дня, индикта ѣднастаго. Печать притиснена Великаго Княжества Ли-
товскаго. (*Изъ кн. Прив.*)

33.

Жикгимонтъ Божью млатью королъ польскій великий князь литовскій
рускій прускій жомойтскій мазовецкій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ нынешънимъ и на потомъ бу-
дучимъ кому будетъ потребъ того ведати штожъ поведано передна-
ми именемъ вряду места нашего виленскаго ижъ много домовъ такъ
вместе яко и на передѣмьстю черезъ дивный обычай и вынайденныя
выходятъ справа и послушенства вряду ихъ местскаго одны черезъ
таемный а покутны змовы а записы неvvрядовъныи тежъ черезъ пой-
моване вмалженство вдовъ и девокъ отъ дворянъ або служебъниковъ па-
новъ радъ и тежъ инъшихъ врьдъниковъ панства нашего княства ве-
ликаго Литовскаго тежъ выймованьемъ листы нашими с права ихъ
местскаго и черезъ подданье воборову и порученство реместниковъ
паномъ радамъ и инъшимъ врьдъникомъ нашимъ заработами и послу-
гами ихъ которыи они имъ чинятъ зачимъ жо некоторымъ мещане вря-
ду суть непослушни и спослушенства и права ихъ местскаго ся ви-
ламоваютъ ку великой сказе и шкоде всего вряду местскаго и зни-
щенью послушенства повинного и уменьшенью доходовъ и по-
житковъ нашихъ и местскихъ штожъ естабы долго трывати
и множитися мело тогдыбы не мало доходовъ такъ намъ яко и тому
месту затымъ отошъло и великое бы замешанье у раде и справе
местской посполитой было а такъ мы тымъ речамъ добре вырозу-
мевши и бачачи втомъ шкоду нашу гдрьскую и оного места нашего

и хотя чи то за часу обьваровати а таковыи речи шкодливыйи угамовати зъ зъвирьжности наше гдрьское на томъ zostавуемъ ижъ хтобы сподьданныхъ нашихъ якоколькокъ стану хотелъ выименью мѣстскомъ седети тогда мають таковыи вси подъ правомъ и присудомъ ихъ мѣстскимъ быти. И тежъ коморьники которыи бы у таковыхъ домехъ перемешькивали и слуги ихъ и иньши и вси мещане и люди реместьнымъ мають повинность и послушенство къ вряду ихъ мѣстскому мети и всякий платы и повинности посполъ з мѣстомъ полънити ничимъ стого невымольяючи а которыибы дома мѣстскийи покупилъ тыи мають право мѣстское прияти и водъле повинности и захованья права ихъ присягу вчинити а такового торьгу о домахъ некоторымъ потаемнымъ обычаемъ не мають дѣлати, лечъ таковыи речи явне передъ врядомъ ихъ мѣстскимъ записывати а вси платы наши и мѣстскийи мають платити и не мають вжо никто таковыи сподьданныхъ нашихъ справа и послушенства ихъ мѣстского ся выимовати также уставуемъ ижъ которыибы мещане и вси обыватели оного мѣста нашего дома и фольварьки свои у праве мѣстскомъ мели и ктому тежъ хотябы який оселости мели и вкаторомъ иньшомъ правѣ тогда предъ ся затымъ не мають справа и послушенства ихъ мѣстскогося выламовати лечъ оселости мѣстское послушни мають быти вряду ихъ мѣстского нижьли естли быхъмо мы кого за слушными а великими причинами стакое повинности вызволили тогда вжо тотъ за онымъ вызволеньемъ нашимъ маеть быти того воленъ и тежъ хочемъ мети ижъ которыхъ быхъмо мы або панове рада и врядники наши у воборону нашу взяли тыи однакъ мають подьдани и послушныи вряду мѣстского быти при томъ тежъ которыи бы якими кольвекъ вымыслы и обычаи хотели справа и послушенства мѣстскогося выимовати тогда имъ то на жадной помочи не маеть быти а врядъ такъ войтовъский яко и рядецький пильне того мають смотрети а намъ то подъ своими присягами объявати и ку ведомости нашей приводити а мы сами и наши потомки таковымъ всимъ праву ихъ мѣстскому непослушнымъ хочемъ дома и фольварьки ихъ отбирати а на потребу и на оправу мѣстскую давати и то все штоколькокъ на томъ ли-

Ч. I.

сте нашоуъ выписано маемъ имъ держати на вечныи часы а ведъ жо тыи вси речи вышемененыи зъ звиръжности нашео гдрское заста- новеномъ рассказали есмо поторъгамъ и местомъ нашимъ явне выволати абы] кождый сподъданныхъ нашихъ тому былъ зведомъ а неведомостью того немогъся вымовляти И на то дали есмо имъ сесъ нашъ листъ до которого и печать Нашу приложити казали, Псанъ у Кракове под- лѣты Божьего нароженья тысяча пять сотъ тридцать девятый мѣца Ю- ля шостого дня. Индикта второго надцать. Михайло Писаръ держав- ца Кормяловскій и Стоклишскій. (Пег. вытисн. В. К. Л. Подлин. пере.)

34.

Жигимонтъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Ли- товскій Рускій Прускій Жомойтскій и иныхъ.

Воеводѣ Виленскому Канцлеру Нашому Пану Миколаю Радивило- вичу, Присылали къ намъ Войтъ и Бурмистры и Радцы и вси Мѣща- не мѣста Виленского жалуючи о томъ што дей многи Дворяне Наши и Бояре и слуги нѣкоторыхъ пановъ, жоны собѣ въ мѣсте нашоуъ ви- ленскомъ попоймали и дома местскіе осли, а съ ними дей никото- рыхъ поплатковъ мѣстскихъ платити и мѣста будовати непомагають и ни вчомъ имъ помощни быти нехотятъ: про тожъ штобы твоя ми- лость всимъ томъ приказалъ которебы съ нихъ въ мѣстѣ нашимъ хо- тѣли мѣшкати и дома мѣстскіе дѣржати нѣхайбы имъ во всемъ по- мощни были и мѣста дѣльницы свои што на нихъ придѣтъ абы безъ мѣшканія замуrowали и ничымбыся не вымовляли штобы съ тыхъ до- мовъ служба и поплатки шлы по тому какъ и передъ томъ бывало конечно а инакбы то не было. Писанъ въ Краковѣ Мѣсяца Юлія пя- того дня индикта дванатцатого тысячъ пятьсотъ тридцать дѣвятого году. (Пег. притис. В. К. Л. Изъ Кн. Прив.)

35.

Жигимонтъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ Листомъ нынешнимъ и на потомъ будущимъ кому будетъ потреба того вѣдати: ижъ жаловали передъ Нами Войтъ Бурмистры и Радцы Мѣста Нашого Виленскаго, штожъ мещане и обыватели того Мѣста нашего отъ некоторыхъ Князей и Пановъ и Дворянъ нашихъ гвалтовне бывають пойманы и сажаны и держаны до ихъ воли. Которые своволенство гвалтовне иманъ подданныхъ Нашихъ тамошнихъ вѣлми въ томъ мѣстѣ повстало ижъ дей не только на улицахъ, и на мѣйсахъ посполитыхъ тося дѣтъ, але дей и съ домовъ нѣкоторыхъ Мѣщанскихъ тыхъ людей моцно гвалтомъ бѣрутъ вчомъ великая тяжкость и шкода подданнымъ Нашимъ и нарушенъ Правомъ ихъ Магдебурскимъ ся дѣтъ къ тому тежъ жаловали они передъ Нами штожъ дей некоторые свовольни Люде слугъ ихъ мѣскихъ люди таковыхъ которыи за выступы свои до враду ихъ мѣстского ведени бывають гвалтовне отнимають съ чогося великіе шкоды посполитому человеку дѣють и Враду ихъ мѣстскому не мале зельженіе въ томъся становить. А такъ Мы хотячи великаго свовольства ихъ уняти жебыся больше того въ томъ мѣсте нашомъ немножило, Звѣрхности нашей Господарской на томъ заставуемъ жебы никто съ подданныхъ нашихъ отъ вышого стану и до низшого не смѣлъ мѣщанъ Виленскихъ такъ въ Мѣсте въ Домѣхъ яко и на передмѣстьѣ гвалтовне имати и въ неволи держати, Лѣтъ хтобы собѣ отъ кого кривду быти меновалъ тогды абы самъ собѣ справедливости недоводилъ, нижи абы Враду ихъ мѣскому тую кривду свою оповѣдалъ и тамъ справедливости собѣ доходилъ а они повинны въ томъ имъ справедливость чинити. А хтобыколько смѣлъ съ того розказанія Нашого выступити и свовольнѣ подданныхъ Нашихъ Мѣщанъ и Обывателей Виленскихъ гвалтомъ имати тогды каженъ того таковымъ караніемъ якобы котораго посполитого розбойника карати, тежъ хтобыколько человека Мѣст-

ского выступного, черезъ слугъ мѣстскихъ до Уряду ихъ провадѣнного отнялъ, альбо отбилъ, тогда таковой будетъ повинѣнъ то все терпѣти такъ на своей маѣтности, яко и на тѣхъ чого будетъ онъ Чоловекъ отнятый который бы до Уряду ихъ былъ поведенъ, заслужить; а веджо те вси речи выжей писаные Звѣрхности Нашой Господарской зостановенне розказали есмо по торгомъ и мѣстомъ Нашимъ явнѣ выволати абы каждый съ подданныхъ нашихъ тому былъ свѣдомъ а не вѣдомостію того не могъ ся вымавлати: и на то дали есмо имъ сѣй Нашъ Листъ до которого и печать Нашу приложить казали. Писанъ въ Краковѣ подъ лѣты Божого Нарожения Тысяча пятсотъ тридцать девятого Мѣсяца Іюлія сѣмого дня, индикта второго на дѣсяти. (*Изъ книгъ Привил.*)

36.

Жикгимонтъ Божю Мстѣю Королъ Полскій Великій Кнзь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ

Чинимъ знаменито симъ ншимъ листомъ хто на него посмотритъ або чтучи его услышитъ ннешнимъ и на потомъ будучимъ кому будетъ потребъ того ведати, Били намъ чоломъ Бурмистры и радцы и вси мещане места ншого Виленского о томъ которыхъ сеножати ихъ подвольчевичи спрїезду виленского на ваце почонъ от татаръ ншихъ по трубачовъ аж до мерешлянъ и впорудомине и вдушенятех и по всимъ дворцомъ мещанскимъ были завжды вцелости захованы ани коли стадомъ ншимъ и дворяне наши якъ полскіи такъ и здешніи литовскіи и кнзи и панове и земяне нши ихъ нетравливали А ныне тыи сеножати ихъ имъ вытравили гдѣ есмо ещо первой того будучи въ здешнемъ панстве ншомъ кнзьстве великомъ литовскомъ посылали о томъ доведывати естлибы на тыхъ сеножатахъ ихъ передтымъ стадъ ннихъ и дворянъ ншихъ и кнзьскихъ и панскихъ и земянскихъ непасывано подчасного ншого коруны полское пана зборовского А тивуна и городничого виленского державцу Ушполского пенянского и радунского па-

на шимька мацковича какъ жо они наончасъ тамъ выездили и о томъ ся доведали иж тамъ на тыхъ сеножатехъ ихъ николи стадъ нищихъ не пасывано и то намъ оказали наштож мы втотчасъ и листъ нашъ на папѣре писаный имъ дали иж вжо натыхъ сеножатехъ ихъ стадъ нищихъ и дворянъ нищихъ и кнзѣскихъ и панскихъ паствити немають который жо листъ они передъ нами покладали и били намъ чоломъ Абыхмо тотъ листъ нашъ имъ отменили а на паригамене дати его казали А такъ мы того первшого листу нишого огледавши на чоломъ быте ихъ то учинили на то дали и даемъ имъ сесъ нашъ листъ ижъ черезъ то на тыхъ сеножатехъ ихъ вышемененыхъ стадъ нищихъ и дворянъ нищихъ и кнзѣскихъ и панскихъ паствити немають на вечный часы А на твердость того и печатъ нашу казали есмо привести къ сему нишему листу. Псанъ у вили подлетъ божого нароженя тысяча пятъ сотъ чотыръ десять мѣца октября осмого дня Инъдикта четвертогонадцать. Иванъ Горностаѣ Подскарби Земск. маршалокъ и Писар. *(Пет. привеи. Подл. перг.)*

37.

Sigismundus Deigratia Rex Polonie Magnusdux Lituanie Russie Prussie Samagitie Masouieq, etc Dominus et Heres. Significam⁹ tenore prntium quibus expedit vniversis et singulis, harum noticiam habituris, presentib⁹ et futuris, Quia dum Consules Civitatis nre Vilenensis Habentes antiquitus, ex Priuilegijs Maiestatis Nre et Predecessorum nrorum inter ceteros civitatis publicos prevent⁹, rasuram panni, locauerint officinam eam rasoriam, rasoribus certis quib⁹dam ad censum annum, et cum deinde censum illum, pro temperis condicione adaugere voluerint, rasoresque in hoc eis renitentes et auctionem census illius minime iam licere pretendentes, privilegium sibj desuper a nobis, per suam simplicem narrationem, preteritis Consulibus obtinuerint, Hinc igitur orta inter eos, ad iudiciumque nostrum delata Controuersia. Nos auditis partium ipsarum, propositis responsis, et privilegiis, de Consilio Consiliariorum Nostorum sententiando iudicialiter, Consules ipsos Vilenenses, iuxta veteram vigo-

rem privilegiorum reliquimus, per presentesque relinquimus et conservamus, in perpetuumque esse decernimus conseruandos circa integram et liberam officinae illius rasorie dispositionem, et circa census ejus, pro temporum conditione, augendj aut etiam minuendj facultatem. Ita tamen, ne auctio census ejus ad publicum populi vergat incommodum, id quod a consilibus ipsis providendum erit; ut scilicet rasores ipsi in preciiis rasure contenti sint ab ulna panni scarlatj et semiscarlatj nummis Lituanicis minimis octo, ab ulna panni Flamskj nummis quinque, ab ulna Scametj et Lundensis nummis quatuor, ab ulna Machelski, Ostrodomensis, Hormensis et Coltrysze nummis tribus, Camporskie, Berlicze et aliorum similium ab ulna nummis duobus (nummum vero hic intlligi volumus eum, qui est decima pars grossi Lituanici). Sic igitur Civitas ipsa nostra Vilmensis proventu eo suo potietur, non obstante in his privilegio quod per rasores noviter obtentum erat, quod nos in iudicio eodem cassavimus et annihilavimus, cassamusque et annihilamus, vetus autem et originale privilegium civile, in robore debito illibate observandum esse sancimus, harum quibus Sigillum nostrum subappensum est testimonio literarum. Datum Vilne Feria quarta post Dominicam letare proximam, Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo, Presentibus Reverendo in Christo Patre, et Magnificis ac Generosis, Domino Venceslao Episcopo Mednicense, Johanne Georgij Hlebowicz Polocensi, Mathia Alberti Janowicz Vitebscensi Palatinis, Marsalcis Nostris Johanne Alberti Narbuth Coquine Magistro et Marcoviensi, Nicolao Alberti Narbuth, Utianensi et Mosirensi Tenutariis, aliisque Consiliarijs et Officialibus Nostris, Sincere et fideliter dilectis. Per manus Nobilis Venceslai Mikolayowicz Secretarij Nostri qui presentia a nobis habuit in Commissis. (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg.*)

38.

Жикгимонт Божю маетью Корол Полскій Велики Кнзь Литвски Руский Прускый Жомойтский Мазовецкый и инныхъ.

Смотрели есмо того дѣла спаны радами ншими жаловали Намъ Войтъ Бурмистры и Рядцы и вси мещане места Виленского на Кнзя

Павла Бискупа Виленского водлугъ позволю своихъ о томъ штожь онъ на реце вельи выименьи своемъ Верькахъ отъ плотовъ дерева которые на будоване або надрова къ месту Виленскому спусканы бывають мыто беретъ къ великой обтяжливости и шкоде всихъ подданныхъ ншихъ безъ данины и листовъ ншихъ. Ино отъ князя Павла бискупа Виленского подкоморый Сирацкий панъ Миколай и грябля а архидьяконъ Виленскій Кнзь Езофъ Ясенскій маючи отъ его мсти втой речи зуполную моць и порученство зними поступовати переднами на то повѣдали ижъ передтымъ съ стародавна втомъ имени Верькахъ заперъвшихъ Предьковъ его Бискуповъ Виленскихъ мыто по дванадцати пенезей отъ плотовъ биривано какъ жо онъ и теперъ водлугъ предьковъ своихъ тое мыто потому беретъ И того чого предькове его впоживанью были вживають и готовъ есть того довести ижъ, оное мыто у Верькахъ заперъшихъ бискуповъ было бирано на то мещане Виленскіи переднами повелили ижъ тамъ втомъ имению Верькахъ николи здавна мыто небиривано лечъ недавнихъ часовъ задержаня своего кнзь Янушь предокъ его Бискупъ Познанскій на онъчасъ будучи Бискупомъ Виленскимъ тое мыто новое у Верькахъ установилъ чогожь они и вонъчасъ Кнзю Янушу немолчали и отое мыто ново уставеное жаловали намъ лечъ на онъчасъ некоторые конецъ с кнземъ Янушомъ имъ ся стати не могъ а ведъ же дей теперъ тамъ у Верькахъ не одно по дванадцати пенезей мыта которого николи тамъ недаивно але берутъ отъ плота по десяти и по дванадцати и по петнадцати грошей и тыхъ подданныхъ ншихъ онтоколцовъ которыми оныи плоты спускавали и на которыхъ оное мыто бирано переднами ставили. И просили абы тое мыто на сторону было отложено а што безъ данины и листовъ ншихъ втомъ имени брано абы то при статутъ земскомъ было заховано Ино на то отъ Кнзя Бискупа Виленского переднами повелили ижъ яко за предковъ его тамъ у Верькахъ по дванадцати пенезей мыта отъ плотовъ биривано такъ и теперъ онъ потому беретъ а назвышь того ничего яко мещане жалуютъ оного мыта у Верькахъ неберутъ И просилъ абы водлугъ держанья предковъ своихъ притомъ мыте былъ захованъ и на противку того мещане Виленскіи переднами повелили ижъ тамъ не-

коли у Веркахъ мыто небирано лечъ за Кнзя Януша уставено а теперь вжо подванадцати и попятнадцати грошей от плотовъ мыто берутъ вчомся великая обтяжливость подданымъ ншимъ дееть и готови яко того довести людьми добрыми старыми вери годными ижъ тамъ николи у Веркахъ мыто нетолко подванадцати грошей от плоту але и подванадцати пенезей небыло бирано тактеж и набранье такъ великого мыта ку чомуся от кнзя Бискупа незнали готови доводъ учинити тые теж подданные нши антоколцы переднами ставши поведили ижъ от плотов на реце вельи у Верькахъ мыта подванадцати и попятнадцати грошей наних за кнзя Павла Бискупа теперешнего Виленского брано и хочуть на томъ присягу вчинити И от кнзя бискупа виленского оныи прокураторы его поведали ижъ такъ великого мыта яко они жалуютъ именуютъ кромъ дванадцати пенезей нанихъ небрано а ведже кды они ку присязе берутъ тогды нехай на томъ присегають а кды присягнуть тогды то водлугъ присяги ихъ будетъ имъ оправено и тыи мещане Антоколцы записягуся няли на имя гринь Мартиновичъ а Мартин Петковичъ а Андрей Соболя а Петраш Юшковичъ а Матей Кгевжевичъ а Миколай Васковичъ а Янъ Пеленисъ и Мы присягу имъ сказали и рокъ присязе третии день зложили на которыхъ жо рокъ они присягу вчинили што накомъ што оногго мыта у Верькахъ взято а на тое мыто новоустановено у Верькахъ ставили переднами светьки на первой боярина Сморгонинского пана Яна Земовевича Гриня Тимофеевича а Семена Озарича а слугу пана ивана Гринковича, Ивана Черевачевича а з Жупран пана Виленского Олехна Олексеевича и брата его Гриня Ворочовича а к тому людей ншихъ волости мемижское которыхъ живутъ подле Быстрицы у литовскомъ селе на реце вельи на имя Юриса Михновича Станислава Моковича Юриса Римутевича Миколая Мотовича Тешила Милейковича Трябуса Петровича Хотила Савиримовича Мацка Нарушевича Есиса Станиславовича которыхъ светки вышемененыи переднами ставши сознавали и светчили ижъ от отцовъ своихъ слышали и сами то ведають ижъ переднымъ здавна нетылко у Веркахъ але и в неменчине и в быстрицы у Маркове в Данюшеве у Жодкишкахъ и вжеймене николи мыта небы-

ло бирывано нжили дей у Веркахъ за Кнзя Януша мыто уставено а в Неменчине и в Быстрицы небочикъ Пан Миколай Радивиль Воевода Виленскіи мыто по дванадцати пенезей увель а такъ мы достачне тых речей ихъ зобусторонъ выслаухавши и спаны радами ншы-ми втомъ обмовивши вырокомъ ншимъ такъ сказали ачъколвекъ оное мыто за Кнзя Януша уставено а Кнзь теж Павел Бискуп Виленскіи оное мыто на себе бралъ а кдыж передтымъ съ стародавна яко и тые светки светчили тамъ у Верках мыта небирано а на то теж жадных листов твердостей съ стороны Кнзя Бискупа Виленского не положено зачимъ бы ку оному имену костелному тое мыто мело быть брано тогды мы тое мыто у Верках на сторону откладуемъ и на томъ zostавуемъ иж вжо чересто нине и на потомные часы такъ у Верках немаєт от плотов и от всяких речей справныхъ и живностей которыхъ кольвекъ на плотех и при плотех учолнехъ будуть зложоны яко от нашихъ людей такъ и Кнзьскихъ и панскихъ мыта быть брано не тылко по дванадцати пенезей але жадного пенезя а штося дотычетъ того иж такъ в ономъ имену через заруку ншу мыто брано около чого у Статуте права земьского єсть описано хто своволне безданин листовъ ншихъ выимену своемъ мыто на себе брал тотъ тое имене тратить мы яко тое мыто и за руку приволи а заске ншой zostавуемъ штося намъ будетъ видети то мы стымъ учинимъ даи што они жаловали намъ на пана Станислава Довойна а на скарбного пана Микиту и на пана Миколая Войтеховича Нарбута а Кнзя Юрья Фалчевского Бискупа Луцкого и Берестецкого а на пана Яна Войтеховича Нарбута Кухмистра о тыхъ мыта которыхъ они на реце Вєли и на жемене поименемъ своимъ берутъ Пан Довойно выимену своемъ Коркозишкамъ на реце жеймене а Панъ Микита на реце жейменеж выимену своемъ въ Скодишкахъ а Пан Миколай Нарбутъ выимену своемъ вколтенянохъ на реце жєймене а Кнзь Бискуп Луцкий на реце Вєйли выимену своемъ Вжодкишкахъ а Пан Янъ Нарбутъ на реце Вєйли у Маркове от плотов которыхъ на будованє и на дрова до Вильни спускаютъ мыто берутъ которыхъ жо мыть на тыхъ местцахъ передтымъ здавна николи небирано ино панъ Довойна и пан Микита переднами став-

ши стых мыться вырекли а поведили иж их выименяхъ своихъ не берутъ ани хочуть брати а кнзь тежъ Бискупъ жадныхъ листовъ твердостей на тое мыто выименю Жодкискомъ передъ нами неположилъ а панъ Миколай Нарбутъ персднами за ихъ позванемъ нестал а панъ Янъ Нарбутъ поведилъ иж того мыта у Маркове неберуть Ино мы тыи вси мыта на тыхъ мѣстцахъ вышемененыхъ на сторону отложили и грозно всимъ Кнземъ паномъ такъ духовнымъ яко и светскимъ приказали абы никто от того часу на тыхъ мѣстцахъ и нигде инде по реце Велли и жеймене тыхъ мытъ отъ плотовъ и отъ всякихъ речей стравныхъ и живностей которыи кольвекъ на плотехъ и при плотехъ вчолнехъ будутъ узложоны и до Вилни спусканы яко отъ ншихъ людей такъ и Кнзьскихъ и панскихъ выименяхъ своихъ своволне небрали а штосѧ дотычетъ Язовъ по реце Велли и жеймене Ино у Язовъ маютъ быти ворота простронныя а широкии абы волне безъ жадного замешканя оныи плоты приходили а жадное бы трудности и задерживаня людямъ ншимъ и Кнзьскимъ и панскимъ на оныхъ Язехъ ни отъ кого небыло А хто будетъ черезъ теперешнее росказане и вырокъ нашъ предся убраню оного мыта узнатьъ и досветчонъ тыи водле Статуту маютъ того утерьпети и штосѧ дотычетъ теперешнего браня што они своволне втыхъ именяхъ мыта брали черезъ за руки нши тогда яко тые имена такъ и за руки есть на ласце ншой а кутому што тежъ они первый сего позывали переднасъ листы ншими позовными Воеводиную Виленскую и Канцлеровую нашу пани миколаевую Миколаевичъ Радивиловича пани Алжбету о мыто Данюшевское которое тамъ на реце Велли отъ плотовъ также берутъ чому многіе роки отъ насъ были складаны на которыи тая справа ихъ спани Воеводиною конецъ мела взяти ино панъ янъ Миколаевичъ Радивиль староста Жомойтскій именемъ матки своеѧ ставши персднами штосѧ мыта Данюшовского вырекъ а поведилъ ижъ вжо пани matka его штосѧ мыта отстапуеть и черезто выименю своею Данюшевскомъ брати его нехочеть ани кажетъ брати А такъ мы слышачи тое выречене пани Воеводиное черезъ сына се млсти пана Старости Жомойтского зъ выроку ншого на томъ тую речъ zostавили ижъ вжо тамъ вономъ имспю Данюшовскомъ ныне и на потомные часы оного мыта

от плотов и от всякихъ речей которыи на плотех и при плотех у чод-
нехъ будутъ немаетъ быти брано И на то есмо дали имъ сес наш листъ
до котораго и печать нашу привесити казали псанъ у Виани подлетъ
Божего нароженъа тысяча пять сотъ чотырдесять второго ица Генва-
ря двадцать третии ден индиктъ пятый надцать. А. Михайло Писарь.
(Пег. привеш. В. К. Л. подл. перг.)

39.

Жикгимонтъ Божю милостью Король Польскій Великій Князь Литов-
скій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій и инныхъ.

Чинимъ знамѣнито симъ Нашимъ Листомъ хто на него посмотритъ,
або чтучи его услышитъ, нинешнимъ и на потомъ будучимъ, кому бу-
детъ потреба того вѣдати. Били намъ чоломъ Войтъ, Бурмистры и
Радцы и вси Мѣщане Мѣста Нашого Виленского, о томъ: што есмо не-
давно минулыхъ часовъ все мыта отъ всякихъ плотовъ на реце Вилий
и по Зейменіе, на первой у Веркахъ, и Коркожишкахъ, и въ Кодпишкахъ,
и въ Колтынянахъ, въ Зодкишкахъ, у Марковъ и въ Данюшовъ, съ вы-
року Нашого установили, и на сторону ихъ одложили и не казали на
тыхъ мѣйсахъ выжъ мѣнѣныхъ, Жадного Мыта отъ плотовъ брати, ни-
жали добровольне, а без-мытніе ихъ пропускати, на што есмы и При-
вилей Нашъ имъ дали, котори широкими словы коло бранія оныхъ
мытъ, яко Войтъ, Бурмистры и Радцы, съ тыми Паны хто онымъ Мыта
на тыхъ мѣстцахъ, на себе бралъ передъ Нами чинили естъ описанъ,
нижали штось дотычетъ Быстрыцы и Неменчины, Войтъ, Бурмистры
и Радцы и вси Мѣщане передъ Нами повѣдали, ижъ тамъ въ Быстры-
цы и Нѣменчинѣ отъ плотовъ и отъ всякихъ речей которые кольвекъ
при плотѣхъ будутъ, великіе мыта отъ плотовъ берутъ, и просили Насъ
абыхмо, на томъ мѣстцу въ оныхъ мытахъ застановеніе учинили. А
такъ Мы въ тей речи, первши вырокъ Нашъ о мыто Быстрыцкое, и
Нѣменчинское учинемы, на доброй памяти маючи; казали есмы въ Кни-
гахъ Нашихъ того смотреть, которымъ способомъ и якимъ обычаемъ

съ Выроку Нашого тое мыто Быстрыцкое и Нѣменчинское застанове-
но, гдѣ на выроку Нашомъ такъ есть описано, ижъ тамъ въ Быстры-
цы и Нѣменчинѣ, гдѣ передъ тымъ съ стародавна мыто было бира-
но, мають отъ плоту протесового и бервенного, и Тешничного по три
грошей платити, а въ плотѣ протесовомъ и бервенномъ и тесничномъ
по тридцати бервень маеть быти. А што на оныхъ плотѣхъ будѣтъ
взложено яко бочки, драницы, збожа, сѣна, овсы и якиеколько жив-
ности, масла, яйца, сыры и рыбы въ чолнѣхъ и у вершохъ и колько
чолновъ будетъ наложено, отъ того всего некоторого мыта не маеть
быти брано, а въ колодномъ плоту древняномъ шестьдесятъ колодъ
маеть быти, якъ отъ девняного такъ и отъ платенія мыта по дванадцати
цѣнѣзи мають давати. Ино мы теперь съ выроку Нашого на томже зо-
ставуемъ, ижъ тамъ въ Быстрыцы и въ Нѣменчинѣ отъ плоту протес-
ового и бервенного и тесничного по три гроши, а отъ плоту древен-
ного и отъ платеницъ по двацать цѣнѣзи мыта мають давати, ни-
жли яко на первшимъ выроку нашомъ личба онымъ платомъ, колько
въ нихъ маеть быти, есть описана, мы уже теперь оную личбу пло-
товую на сторону откладаемъ, алѣ якося плотъ можетъ въ себе мѣтъ,
тогда таковыя плоты мають быти спускане, а штоколько на пло-
тѣхъ и при плотѣхъ въ чолнѣхъ всякихъ речей будетъ, яко выжей
есть описано: тогда отъ того всего жадного мыта не маеть быти
брано, тежъ по тымъ речамъ выжей мѣненнымъ на Вѣли и на Зейме-
не мають ворота у Езовъ и у мостовъ простронные быти, абы могли
плоты всякіе вольно безъ зацепки проходить. Къ тому тежъ Войтъ,
Бурмистры и Радцы, покладали передъ Нами Листъ брата Нашого
славной памѣти Александра Короля Его Милости, на которомъ такъ
стоитъ описано. ижъ Намѣстникъ Виленскій Воеводы Виленского, Пана
Миколая Радивиля, Богданъ Кѣвла, увѣлъ былъ имъ новину, и бралъ
на нихъ у Езу блиско вильни, отъ плоту, по грошу, чого съ давна
не бывало, и Его милость казалъ тое речи посмотреть и тогося дове-
дати Пану Миколая Радивилю Воеводу Виленскому и панъ Миколай
тогося довѣдалъ, штожъ они съ давна за Великаго Князя Витольда и
за Жигимунта, на тѣзу блиско вильни Намѣстникомъ Пана воеводинымъ,

отъ плота по грошу не давали, нежли только давали по грошу отъ плота ѣзовникомъ который плотъ пропустить; а такъ Король Его Милость Александеръ взявши въ томъ справу отъ пана Миколая Радиви-ла листъ на то имъ далъ: ижъ не мають они на ѣзу близко Вильни, Намѣстникомъ пана Воеводинымъ отъ плота по грошу давати, на вѣч-ные часы, нижли только мають давати отъ плота ѣзовникомъ, которые плотъ пропустить по грошу, и били они намъ чоломъ, абыхмо при томъ листъ брата Нашого Александра Короля Его милости, ихъ захо-вали и то листомъ нашимъ имъ подтвердили, и естлибы они ѣзовники не хотели за тотъ грошъ описаныхъ плотовъ спускати, абыхмо имъ дозволили на то мѣсто иншихъ людей наймати, который бы мѣли оныхъ плоты пропускати. Ино мы того листу его милости оглядавши на то дали имъ сей нашъ листъ и то имъ тымъ листомъ Нашимъ по-тверждаемъ на вѣчные часы, ижъ не мають они яко Паномъ Воево-домъ, такъ и Намѣстникомъ ихъ пана Воеводинымъ теперешнимъ и на потомъ будучимъ на ѣзу близко Вильни Жадного Мыта отъ плотовъ да-вати, Лѣчь ѣзовникомъ, которые будутъ плоты спускати; мають по грошу давати. А естлибы они не хотели за то оныхъ плотовъ спу-скати, Мы имъ дозволяемъ на то мѣть иншихъ людей, какъ воля ихъ будетъ, на то наймати, которые мають оные плоты пускати, и на твердость тыхъ всихъ речей на симъ Листъ Нашимъ описаныхъ, казали есмы и Печать Нашую привѣситъ къ сему Нашому Листу. Писанъ у Вильни подъ лѣты Божого Нароженія, Тысяча пятсотъ сорокъ второ-го, Мѣсяца Маія девѣтнадцатаго дня, индикта лѣтнадцатаго. Михайло Писарь. Печать привешена В. К. Л. (*Изъ кн. Привил.*)

40.

Жикгимонт Божю Млатью Корол Полский Великий Кнзь Литов-ский Руский Прусский Жомойтский Мазовецкий и иныхъ

Чинимъ явно симъ нашимъ листомъ ижъ присылали до насъ войтъ бурмистры и рядцы и вси мещане места ншого виленского о томъ

штож часу прошлого былъ обычай вместе виленскомъ иж подданныи наши обыватели мещане того места виленского справовали себе тастаменты перед особливыми парьсунами людьми добрыми вѣры годными штож есть противьку праву их Маитбарьскому гдѣж врядъ мѣстский за то насъ жедалъ абыхъмо оныи тастаменты которыи перед тымъ и тыхъ часовъ были пописаны исправлены при моцы заховали а дадем того вжо такихъ тастаментовъ справовати неказали бо естли бы ден оныи тастаменты первшии были порушоны тогды бы меж подданныи ншими мещаны виленскими великое замешанье и разницы повстали и великии бы непокои и трудности были А такъ мы бачачи то кды врядъ мѣстский и подданныи наши тамошнии через посланьцовъ своихъ за то насъ жедали и розумеючи теж тому естли бы оныи тастаменты перво и тепер справлены были порушоны тогды бы меж подданныи ншими мещаны виленскими немалая розность и замешанье с того повъстало про то за жедаемъ их самихъ с тыхъ причинъ онымъ вси тастаменты которыи часу прошлого и тепер вместе виленскомъ суть справены при моцы зоставуемъ а ничимъ их нерушаемъ лечъ вжо от сего часу а от выданья имъ того листу ншого таковыи тастаменты которыи бы передкимъ колевекъ а неперед врьдомъ мѣстскимъ водлугъ права маитбарьского мещане виленские себе покутне справовали жадное моцы мети немають лечъ вси подданные нши мещане обыватели места виленского от того часу мають вжо оныи тастаменты справовати перед врьдомъ мѣстскимъ такъ якося обычай права маитбарьского заховываетъ И на то дали есмо имъ сесъ нашъ листъ з нашою печатью псан у краковѣ под лет бож нароже 4ф (1543) 14г мец ген м (18) ден индикт А. Михайло Писарь. (Пег. вытис. Подл. перг.)

41.

Жигимонтъ Божю Милостью Король Польскій Великий Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Князіомъ Паномъ Воеводомъ и Старостомъ, Държавцомъ, Намѣстни-

комъ, Тивуномъ, Князномъ, Паніомъ, Вдовомъ, Бояромъ Нашимъ въ панствѣ Нашомъ Княжествѣ Великомъ Литовскомъ. Прысылали до Насъ Войтъ, Бурмистры, и Радцы и все посполство Мѣста Нашого Виленского, бѣючи Намъ чоломъ о томъ: ижъ которыи Привиллея и Листы Наши у справахъ и потребахъ своихъ мѣстскихъ они мають выданы на тоє розказаніе Нашое ниного дбати и водлугъ тыхъ Листовъ нашихъ до васъ писанныхъ къ нимъ ся заховати, нехочучи и томуся спротивлятися и Листовъ нашихъ въ поважности не маєте, а черезъ оныя Листы Наше отъ Насъ имъ даные, кривды и утеженья великіе имъ дѣлаєтъ и били они Намъ чоломъ абыхмо въ тыхъ въ овсихъ речахъ вамъ розказали водлугъ тыхъ Листовъ нашихъ къ нимъсе заховати и розказанье Наше, въ лепшой бачности мети; про то на штокольвекъ Привиллея Листы Наши отъ Насъ будутъ они мети и часу потребы своей вамъ ихъ будутъ указывати. Приказуемъ вамъ ажебы есте во всемъ водлугъ тыхъ Листовъ нашихъ къ нимъ ся заховали и ничимъ зъ того розказанья и листовъ нашихъ не выступовали, и надъ тые Листы Войту, Бурмистромъ, и Радцомъ и Всему Посполству Мѣста Нашого Виленского некоторые трудности незадавали и жадное противности тому нечинили, и въ лепшой бачности и повадзе розказанье Нашое Господарское ховали, коично, а инакобы есте того несмели чинить бо на то есть Воля Наша Господарская а истябы хто зъ Васъ нехотель веде тыхъ листовъ къ нимъ се заховывати и онисе къ намъ зъ жалобами будутъ утекати, Мы ужо будемъ вѣдати што маємъ зъ тыми чинить и которую оборону подданнымъ нашимъ дѣлати. Писанъ въ Кракове подъ Лѣты Божого Нароженья Тысеча пятсотъ сорокъ третего, Мѣсеца Генваря Дѣвятнастого дня Индикта первшого. Печать притиснена В. К. Л. (*Изъ кн. Привил.*)

42.

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Polonie, Magnus Dux Lituanie, Russie, Totius q. Prusie, Samogithie, Mazouie etc Dominus et heres. Significamus tenore pntium, quibus expedit, vniuersis presentibus et futuris ha-

rum notitiam habituris. Quia cum retulisset ad Nos Genorosus Joannes Hosius Vlrici, prefectus in Gojciwniski, Lubow et Wiershypi bonorum nostrorum. Quod cum propter alia seruitia nostra, occupationesq, domesticas, tum vero ob imbecillitatem virium corporis, non raro morbis adfflictati, et ob alias preterea non leues causas non facile posset sufficere administrationi procurationi et prouisioni pontis in flumine Vilia consistent, Simul que et ptochodochii seu Hospitalis egenorum et languidorum hominum, penes monasterium fratrum predicatorum, Sancti Dominici, Ecclesie tituli Sancti Spiritus, intra menia Ciuitatis nostre Vilnen siti. Cujus quidem ptochodochii seu hospitalis, ac Telonei seu pontis et vectigalium ex eo prouenien, pro vsibus eiusdem ptochodochii assignatorum administrationem et circa eorundem edificationem et structuram, operam et curam non uulgarem, per tot annos, pro pietate susceptam, aut potius sibi, per Serenissimum Principem et Dominum Dominum Sigismundum Dei gratia Regem Polonie Magnum Ducem Lituaniae, etc, parentem nostrum colendissimum, huius pontis atque adeo etiam hospitalis, primum fundatorem et instauratorem, impositam gerebat. Supplicaretq, nobis non semel, vt eiusmodi curam et administrationem ab eo ammoueremus, et cuiuspiam potius alii imponeremus, qui ad hoc ipsum commodior et valentior nobis videretur. Nos vero, quamuis propter illius, cum in hac administratione, tum vero et in aliis non paucis negociis nostris, non uulgarem industriam, in quibus suam nobis fidem dexteritatemq, vehementer probauit, non libenter facturi fueramus, vt hac administratione careret: Attamen eius in hac re, supplicacioni clementer assentien. Hac ipsa procuracione eum liberamus, absolutumq, pronuntiamus. Sed cum tandem rationem quereremus, quam recte administrationi eiusmodi pontis et ptochodochii consultum fieret: Non alia nobis interim commodior visa est, qm, vt eam ad Consulatatum huius Ciuitatis nostre Vilnen reiceremus: id quod et ipsi coram nobis comparen vltro se susceptur professi sunt. Quare deinceps futuris perpetuis temporibus, volumus et decernimus istam ipsam administrationem et procuracionem, tam pontis vectigalisq, seu telonei ex eo prouenien, Nec non etiam domus hospitalis prefati, curam omnem, penes Aduocatatum Consulem et Consulares professionis Romane duntaxat, et non Greci ritus fieri debere: Sic vt quotaunis ipsi Aduocatus cum Consule

Consularibusq; debebunt semper eligere et constituere, duos ex populo seu communitate viros, non modo fidei spectate, Sed et industrios pariterq; pruden: quorum fidei et conscientie, omnem curam et administracionem tam pontis qm etiam hospitalis mandent et commitant: qui tandem sic designati et constituti habebunt potestatem omnem; administran prouiden et curan dicti pontis vectigalisq; ab eo prouenien, Necnon et dicte domus hospitalis prouentuumq; eius omnium ad ea pertinen: qui nunc habentur aut postea haberi poterint, als secundum dictum priuilegium foundationis et erectionis, dictorum pontis et domus hospitalis, Serenissimi Parentis nostri, et secundum ordinationem ac constitutionem contentam in dicto priuilegio, Quod nos vt par est Christiano Principe, in omnibus et singulis in eo contentis, approbamus, ratificamus, roburq; perpetuum et nullo vnquam, tempore quauis ratione violan habitur, decernimus per presentes, preter tamen curam et superioritatem administrationis predictæ, que in priuilegio illo fuerat, tam Reueren domino Episcopo Vilnen moderno, et pro tempore existenti, ac eius Capitulo delegata, quam ex certis rationibus ad prefatos Aduocatum Consulem et Consulares religionis Romane transferimus: defensionem tamen a vi et iniuriis tam dicti hospitalis qm pontis: ceterorumq; bonorum ad id pertinentium, pro nobis, vbi ad hoc ipsum, istiipsi Curatores non suffecerint, esse reseruata volumus, Qui quidem Aduocatus cum prefatis collegis suis Consularibus designaturi semper erunt, preter illos duos ex populo eligendos duos è suo collegio viros industrios, Et ad gerendas res maxime ydoneos: qui sub conscientia et fide sua, quoad fieri poterit sepissime hospitale illud intervisent et perlustrent diligenter omnia, tam ea que ad edeficia: qm ea quoq; que ad prouidendos et gubernandos egenos et languidos: qui in illo hospitali fuerint: pertinerent. ut ritte, pie et ordine debito omnia fierent ijdeniq; superintendentes habebunt facultatem corrigendi ea: que illis minus apte aut incommode fieri per illos procuratores viderentur. Debebunt pretere eidem procuratores quotannis in fine cuiusque anni rationem reddere administrationis procurationis sue coram prenominato Aduocato, totoq; collegio eorum Consulari: aut saltem coram aliquibus ab eis ad id deputan Simulq; adiunctis aliis duobus ex populo seu communitate per eandem eligendis ibiq; iuste et secundum conscientiam demonstrare et declarare: quantum ex

prouentibus tam annuis qm etiam ex elemosina et alias quomodocunq, per illum annum perceperint: atq, in quos vsus id collocauerint et expenderint: qua quidem ratione ab eis suscepta: debet ipse consulatvs registra seu libros rationum ab eis acceptos adseruare, et dum requisiti fuerint, coram nobis aut Commissariis nostris ad id per nos specialiter deputan: reponere reuiden eadem et demostran an legitime eiusmodi ratio fuerit absoluta et expedita. In quorum omnium fidem et testimonium euidentius Sigillum nostrum presentibus est appensum, eisdem q, subscripsimus. Actum et Datum Vilne Die Lune ipso festo diui Floriani Martyris. Anno a Natali Christi Millesimo Quingentesimo quadragesimo quinto. Sigismundus Augustus Rex. Valerianus Norius Magni Ducat⁹ Litvanie S. Mts Sue Regie Secretarius. (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg.*)

43.

Sigismundus Augustus Deigratia Rex Polonie magnus Dux Lithuanie Russie Prussie Samogitie Masouieq, etc Dominus et heres. Significamus tenore presentium quibus expedit vniuersis et singulis quoru interest aut quomodolibet interesse poterit in futurum, Quomodo in Nostri et Consiliariorum nostrorum presentiam, veniens personalr famatus Erasmus Brethner Proconsul et Aurifex Civitat nostre Vilnensis, Testamentu et ultima suam voluntatem, de et super incorporatione et ascriptione certi census annui perpetui et in usufructum, pro Pauperibus hospitalis Sancti Spiritus Vilnen, in et super domo et area sua aciali Vilne in platea Sancti Joannis, prout infra in testamento suo specificatum est, sitta, et eorum occasione, in bannito Iudicio opportuno legitime et solenniter, ut apparebat, conditum, ex actis eorum ciuilibus scabinalibus extractum, eorundemq, sigillo scabinati Vilnen obsignatum, non viciatum et in nulla parte sui suspectum, obtulit, Cujus testamenti tenor de verbo ad uerbum sequitur et est talis. In nomine Domini Amen. Sub anno natiuitatis eiusdem Millesimo quingentesimo quadragesimo sexto, famatus domin Erasmus Brethner Proconsul et aurifex Vilnen, licet languens corpore sane tamen mentis et compos rationis existens, matura intra se deliberatione prehabita, non compul-

sus nec coactus neq; fraude seu dolo circumventus, Animaduertens q; vita hominis super terram more florum marcescit, et qd homo quotidie ad finem vite sue properat, revoluens in animo nihil esse certius morte, incertius vero hora mortis, Idcirco ne ex hac luce intestatus decedat, cupiens inprimis Saluti anime sue consulere et demum ne post mortem suam lites, discordie, controuersie, ac dissensiones, pro bonis sibi in hac vita a Deo Omnipotenti collatis, orirentur, seu fierent. Coram Iudicio Bannito oportuno, quod celebratum fuit Vilne in domo propria ipsius domi Erasmi in Castren platea, feria sexta post festum conuersionis Sancti Pauli proxima, in quo nobilis dominus Felix Langiurga Advocatus, Mathias Burbicz, Lycas Wielkowiez, Stanislaus Korzonek et Siemion Szinczilo, Scabini iurati Civitat Vilnen, presidebant, omnibus melioribus modo, via, iure, forma et effectu, quibus melius et efficacius, iuxta forma et dispositionem iuris Maideburgensis, suum testamentum et ultimam voluntatem, fecit, condidit, et in hunc qui sequitur modum ordinavit. In primis et ante omnia prenominatus testator animam suam, que nobilior ac preciosior est corpore, Deo omnipotenti, Beatissime Virgini Marie, totiq; celesti hierarchie, corpus vero suum terrene sepulture, comendavit, Item testator coram eodem Iudicio propria vi sine quorumvis hominum iuvamine, veniens et stans personalr iudiciu requirebat, an bona sua propria tam mobilia qm immobilia, in et extra hanc ciuitatem Vilnen et ubicumq; locorum existentia, cujuscumq; generis et speciei fuerint, non ex aliqua successione deuoluta, sed propriis sudoribus et laboribus, et ex nulla penitus propinquitate seu hereditate acquisita et parta, dare, legare, alienare, sponte et voluntarie, cui voluerit, possit, aut quid juris, Sententiatum est, Ex quo dominus Erasmus personalr coram Iudicio stans, quamvis, ut supra, aliquantulum languens corpore sane tamen mentis et compos rationis, iudicium querit, an bona sua mobilia et immobilia, in civitate Vilnen quam extra ubicumq; facientia, propriis sudoribus et laboribus acquisita, et ex nulla successione deuoluta, dare et legare, cui voluerit et poterit, Extunc ipse dominus Erasmus, talia, ut premissum, bona sua propria, dare, alienare, legare, et cum eisdem dispone potest iuxta libitum suum prout sibi placuerit, de forma iuris, Et juxta id testator domum suam ligneam propriam, cum

II*

omnibus domunculis, habitacionibus, cameris, et censibus in platea Sancti Joannis, in acie, eundo versus curiam Rmi domi Episcopi Vilnen, penes domum domi Joannis Hossij, ex vna, et versus plateam Episcopalem, ex altera partibus, domus acialis, vna cum domunculis ibidem sittis, ita late longe et circumferentialr prout se in suis metis et limitibus extendit. Ad hospitale Sancti Spiritus pro sustentatione et victu pauperum in eodem hospitali nunc et in posterum existentium, eternaliter, cum omnibus usibus, utilitatibus, censibus et fructibus, ejus temporibus in futuro, tenendu habendum et possidendum, legauit. Ita vczr, quod talis domus et singuli eam inhabitantes, nulle alie iurisdicioni solummodo pretoriali Juris Majj-deburgen semper subesse debebunt, ab isto nunc eius temporibus in futurum, nihil penitus iuris seu iusticie aut interesse sibi testatori seu posteris suis relinquendo, sed solummodo, ut premissum officium Pretoriale, talem domum cum Singulis in eadem habitantibus, providere debet et disporre. Ut talis proventus in subsidium sustentationis Pauperum hospitalis Sancti Spiritus proueniant. Exceptis exactionibus et ceteris quibuscumq, dationibus, quandocumq, super ciues et incolas ciuitatis hujus imponere totiens quotiens soluere contigerit, quod tunc semper eandem domum inhabitantes talia eque et eodem modo, ad Pretorium pro comodo Reipublice dare et solvere astricti esse et fore debebunt, eius temporibus, Cujus quidem domus coram Judicio Bannito exposito, ut juris resignan, elegit et petijt, famatum dominu Simonem Solkenmacher Notarium Civitat Vilnen presentialiter astantem et onus huiusmodi acceptantem dans et comittens sibi omnimodam facultatem, qui dum famatus Consulatus eum requisiverit eandem domum resignare debebit. Judicium Bannitum expositum feria sexta post Marie Magdalene proxima, in quo famatus dominus Paulus Piothrowicz Consul loco domi Advocati, Mathias Burba, Fedor Zozonowicz, Joannes Hoffman, Lucas Wielkowicz, Stanislaus Korzonek et Siemion Ignathowicz, Scabini iurati, presidebant, ibidemque celebratum. Coram quo Judicio personalr comparens famatus domi⁹ Erasmus Brethner Proconsul et Aurifex Vilnen, resignavit et abscessit domum suam propriam, cum omnibus edificiis, habitationibus et domunculis ad eandem domum pertinentibus, in platea Sancti Joannis iacentem in acie ad curiam R-mi domi Episcopi Vilnen eundo,

Cum omnibus censibus, utilitatibus, officio civili seu pretoriali tenentibus, habentibus, iuxta confectionem testamenti sui feria sexta, cum presentis, post festum conversionis Sancti Pauli proxima, in omnibus punctis et capitulis non abscedendo, sed omne et totum ius in id ipsum officium transfundendo, prout ibidem latius obloquitur in testamento, pro utilitate egenorum et victu hospitalis Sancti Spiritus, in nullo tamen puncto et articulo, in testamento contentis abscedendo, quod et consignare dedit. Ex actis Dominoru Scabinoru Civitat Vilnen extractis eorumdemq, sigillo subimpressos. Post cuiusquidem testamenti preinserti exhibitionem, memoratus Erasmus Bréthner, sic ut prefertur Nobis humiliter et debita cum instantia supplicavit, quatinus huiusmodi suum ultime voluntatis testamentum, in omnibus eius punctis, clausulis, capitulis et condicionibus, confirmare, approbare et rathificare, decretum q, nostrum pariter et robur perpetue firmitatis interponere, Census q, eiusmodi predicto pauperum hospitali, ascribere et incorporare, Atq, domum suprascriptam acialem in platea Sancti Joannis a locatione et susceptione quorumvis hospitum, etiam aulicorum nostrorum et a solutione exactionum tam a medone qm a cerevisia, que vvlgo Kapczizna nuncupatur, libertare, eximere, immvnmq, facere, dignaremur, Et quia iusta petentibus benignus annuendus est assensus, precipue vero cum in hac parte pietati Christiane non mediocriter consultum esse videtur. Proinde Nos qui divina clementia, quos presidendo gubernamus, illic nedum temporali tranquillitati, verum et eterne saluti incrementis prospicere cupimus et ne videamur salutaria negligere commoda, supplicationibus huiusmodi clementer assensimus. Testamentum que ipsum seu dispositionem ultime voluntatis, ut pote nulli iuri contrarium, ritte et legitime esse factum, declaravimus, pronuntiavimusque. Illud quoq, in omnibus et singulis eius punctis, clausulis, capitulis et condicionibus, approbandum, rathificandum et confirmandum, ac census et obventiones quasq, seu utilitates ex prefata domo provenien, in usum pauperum pro tempore existentium, dicti hospitalis Sancti Spiritus Vilnen, iuxta testamenti dispositionem ascribendos et incorporandos. Nec non domum ipsam libertandam et eximendam esse duximus, iuribus tum civilibus per omnia saluis. Prout et jam exnunc testamentum ipsum confirmamus, approbamus et rathificamus, ac domum sepememoratam legatam a locatione seu

susceptione quorumvis hospitem etiam Aulicorum nostrorum, et a quavis solutione exactionum tam medonis quam cerevisie et id genus poculentorum propinari solitorum, que vulgo Kapczizna nuncupatur, libertamus, eximimus, immuemq_{ue} facimus. Census deniq_{ue} et quascumq_{ue} utilitates et obventiones, ex ea domo et habitationibus eiusdem, quomodolibet provenientes in usum pauperum pro tempore existentium hospitalis Sancti Spiritus sepe dicti ascribimus, appropriamus, incorporamus q_{ue} per presentes confirmationis nostre litteras decerentes omnia et singula valitura roburq_{ue} perpetue firmitatis habitura in evm. In cuius rei fidem et testimonium, easipsas Privilegij confirmationis nostre lras, Sigilli magni Ducatus nostri sub appensione et manus nostre subscriptione iussimus et fecimus communiri. Actum et datum Vilne, feria quinta ante Dominicam Palmarum proxima. Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragesimo septimo. Presentibus Rndis in Christo Patribus, Magnificis ac Generosis, domino Paulo Vilnen, Georgio Luceorien, Venceslao Mednicen Episcopis, Joanne Georgii Hlebowicz Palatino et Cancellario, Gregorio Gregorii Ossikowicz Castellano, Vilnens, Duce Janussio Holschanen Palatino Trocen, Nicolao Joannis Radziwil Marschalco magno et tenutario in Schawlie, Duce Friderico Pronski Kiouien, Stanislaw Stanislawi Dowojno Polocensi, Palatinis, Ivano Hornostai Marschalko Curie et Thesaurario terrestri Magni Ducatus nostri Lithuanie, et alijs quamplurimis Consiliarijs et Aulicis nostris. Sigismundus Augustus Rex. Rlcio magf domini Johannis Hlebowicz Palat Vilnen Cancellry Magni Ducatus Lithvanie. Valerianus Notarius eiusdm. Magni Ducat Lith. (*Sig. app. M. D. L. auth. perg.*)

44.

Жигимонтъ Третій Божю Милостію Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Инфляндскій а Шведскій Готскій Вандавскій дедичный Король.

Ознаймуемъ симъ Листомъ Нашимъ ижъ за потребованіемъ Бурмистровъ Радець и Лавниковъ Мѣста Нашого Виленского, казали есмы сь Метрику Канцеляріи Нашой Видимусъ дати изъ Листу Прodka и

Вуя Нашого Свѣтобливое памяти Короля Его Милости Жигимонта Аугуста Ураду Мѣстскому Виленскому даного поддаючи подъ Владзу и Справу ихъ Всякихъ перекупниовъ въ Мѣстѣ Виленскомъ будучихъ для постреганія дрогоности въ продаванію живности. Который Листъ Слово отъ Слова такъся въ собѣ маѣтъ: Жигимонтъ Аугустъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и инныхъ. Ознаймуемъ симъ Нашимъ Листомъ ижъ будучи Намъ съ Паны Радами Нашими и всеми Зѣмянами Панства Нашого Великаго Княжества Литовскаго на Соймѣ Вальномъ у Вильни чинили къ Намъ прозьбу и жаловали яко Пановѣ Рада Наши ихъ Милость такъ и вси инные подданные Наши Шляхта ижъ которые съ нихъ обещне мѣшкають при Насѣ Господару въ Мѣсте Виленскомъ для потребъ и справъ нашихъ Господарскихъ и Зѣмскихъ а пишие съ нихъ у своихъ власныхъ справахъ до Насѣ Господаря и до того мѣста Нашого приѣзжаючи они въ томъ мѣстѣ Виленскомъ въ покупованію на себѣ живности своихъ великую трудность и дороговсть принимаютъ для недозренія таковыхъ речей отъ Ураду Мѣстского и за тымъ ку великимъ накладомъ и утратомъ своимъ приходятъ; о чомъ же гды есмы казали передъ Насѣ возвати Войта Бурмистровъ и Радець Мѣста Виленского они повѣдели передъ нами, штося такая дрогоность въ Мѣстѣ не ихъ недозреніемъ дѣеть; бо то имъ самымъ въ живности ихъ посполитой тожъ пожитку нечинить, нижили дей дѣется то перекупнями которыхъ въ томъ Мѣстѣ Виленскомъ ружныхъ Пановъ Духовныхъ и Свѣтскихъ подданныхъ которые всякіе живности въ Мѣстахъ и на дорогахъ заѣзжаючи перекупають и потомъ то Водѣ Воли ихъ дорого продають ижъ и Ураду и Праву Мѣстскому не суть послушни и о заказы ихъ владовые ничего недбають: Гдежъ Мы то порозумѣвши съ Паны Радами Нашими ихъ Милостью, яко Духовного такъ и Свѣтского Стану за добровольнымъ призволеніемъ самыхъ Ихъ Милости на то есмы постановили хотѣчи таковую дороговсть живности посполитой въ томъ Мѣстѣ Нашимъ загамовати даи есмы имъ и симъ Листомъ Нашимъ даемъ подъ Моць Владность и дозреніе Бурмистровъ и Радѣць Мѣста Нашого Виленского въ сихъ таковыхъ перекупниковъ чыбы-

кольвекъ они подданные были будь Нашие замковые Бискупа альбо Роеводы Виленского Кляшторные, Метрополіе и вси инные Князскіе и Панскіе и Зѣмянскіе и Духовные люди которые въ Мѣстѣ и на передѣмѣстю Виленскомъ по Домахъ Пановъ своихъ и инде гдѣ кольвекъ мѣшкають а таковымъ перекупованіемъ живности обходятся мають Бурмистры и Радцы того мѣста нашего съ Ураду своего Радъ и постановеніе того чинити и никому въ Мѣстѣ ани передъ мѣстомъ Виленскомъ никоторыхъ живности не допустити перекуповать. А которые бы перекупни чьибыкольвекъ они подданные были не хотѣли въ томъ Ураду и постановенію ихъ послушни быть таковыхъ всихъ дали есмымо мощъ и казали не обсылаючи Пановъ ихъ имати и до казни ихъ мѣстское Ратушовое сажати и оные речн ихъ стравные перекупные мощно въ нихъ забирати и на Шпиталяхъ Мѣстскіе убогихъ людей роздавати, а сами тожъ они Мѣщаны Наши Виленскіе таковымъ перекупованіемъ живности не маются обыходить ани тымъ которые суть подъ Урадомъ ихъ Мѣстскимъ доущати перекуповать. При томъ тожъ вырозумѣли есмымо тому: ижъ которые люди ку наймованію до работъ съ ружныхъ сторонъ до того Мѣста Нашого Виленского приходятъ которыхъ досыть не мало въ томъ Мѣстѣ Нашомъ есть а такъ ижъ мѣстца певного не мають гдебыхъ они къ наймованію работамъ сходити мели; и для того по господамъ своимъ мѣшкають которыхъ работниковъ къ работамъ нашимъ Господарскимъ и Князскимъ Панскимъ и Зѣмянскимъ и тожъ пѣсполитого чоловѣка туточного Мѣста Нашого Виленского наймующи вѣликоебы омешканіе покибы ихъ набыти мѣлъ и въ наймованію дорогость ся дѣеть: ино Мы коло таковыхъ работниковъ хотячи въ томъ Мѣсте Нашомъ Виленскомъ добрый радъ и постановеніе мети розказали есмымо Бурмистромъ и Радцомъ мѣста Нашого Виленского абы они съ Ураду своего Мѣстского того дозрели и таковымъ людямъ которые для наймованія работъ, тутъ въ Мѣсте мѣшкають, то на рынку выволать и розказать вѣлели абы они вси на одно мѣстіе што по Краковску прозывается Микстадъ на каждый день поранѣ якъ будетъ година на день подъ Ратушься сходили, а такъ на томъ Мѣстѣ подъ Ратушомъ кажды таковой комубы ихъ

ку работѣ потреба была; водле потребы своей мають тыхъ работни-
ковъ собѣ наймовать и то имъ за работу ихъ платити яко они съ со-
бою умовать, естанбы которыхъ съ тыхъ людей работниковъ недбаючи
на заказъ Ураду того Мѣста Нашого тамъ на тое мѣстце подъ Ратушъ
каждого дня гды будетъ година на день не приходили а въ Господахъ и
на иншихъ гдѣ мѣстцахъ не наймующися ку работѣ мѣшкали, ждучи
абы ихъ тамъ найдывано и ку работамъ наймовано; тогда Урадъ Мѣ-
ста Нашого Виленского таковыхъ людей пославши съ Ураду своего
маеть казати мощно взяти и за то ихъ слушнымъ караніемъ карати: а
дали есмы Ураду Мѣста Нашого Виленского тую владность и мощъ
коло таковыхъ перекупниѣвъ и Работниковъ Микстатниковъ подъ тымъ
обычаемъ яко выжей описано естъ справовати до воли Нашой Госпо-
дарской, на што есмы дали имъ Сей Нашъ Листъ подъ Нашою Печатью
Писанъ у Вильни подъ Лѣты Божого Нароженія Тысяча пятьсотъ со-
рокъ сегого Мѣсяца Маія Второго дня Индикта пятого. Якожь сей ви-
димусъ подъ печатью Великаго Княжества Литовскаго Ураду Мѣста
Виленскаго Данъ естъ. Писанъ у Вильни Лѣта Божого Нароженія, Ты-
сеча шестьсотъ второго Мѣсяца Марца сѣмого дня. Левъ Сапѣга Кан-
цлеръ Великаго Княжества Литовскаго. Печать притиснена В. К. Л.
(Изъ кн. Привил.)

45.

Жикгимонт Август Божю млстю Корол Полскии и Великии Княз
Литвскии Рускии Прускии Жомойтскии Мазовецкии и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ хто на него посмолитъ
або чтучи его услышитъ нынешнимъ и на потомъ будучимъ кому бу-
детъ потреба того вѣдати. Били намъ чоломъ войтъ и бурмистры и
радцы места виленского и вси мещане виленскіе О томъ што есмы по-
ложили серебщизну на все цанство отчизну нашу великое княжество
литовское для великое потребы нынешнее наше и земьское и кото-
рые они люди свои отчизные и выслугу и купленные по близу места

Ч. I.

12

виленского и по одааи места по фолваркомъ своимъ мають и тежъ котории мещане и сами мешкають у своихъ фолваркахъ. А здавна поспол з местомъ всякие службы служить и полаты платять и в ихъ присуде местскомъ мешкають. Они повелили переднами ижъ с тыхъ людей своихъ и тыи мещане серебщину давали поспол з местомъ. То пак бирчие наши которыхъ есмо посылали тое серебщины выбирати хотели водле росказаня нашего тую серебщину на тыхъ мещанехъ и на людехъ ихъ брати И они били нам чоломъ абыхмо имъ так и тыхъ мещан и людей ихъ котории у фолваркохъ ихъ мешкають привернули к месту. И казали быхмо имъ с тыхъ мещан и з людей ихъ серебщину имъ давати поспол з местомъ А так мы на ихъ чоломъ битье и для лепшого усуможеня того места нашего виленского тыхъ есмо мещанъ котории по своимъ фолваркомъ мешкают. а здавна с ними з местомъ всякие службы служить и полаты платять и в ихъ присуде местскомъ мешкають и людей ихъ всихъ отчизныхъ и выслугу и купленыхъ котории у фолваркохъ ихъ мешкають привернули к месту. Мають тые мещане и люди ихъ серебщину намъ давати нынешнюю и вперед коли положимъ на все панство отчизну нашу великое князство литовское посполъ з мещаны виленскими А врядники и бирчие наши которыхъ коли установимъ тое серебщины выбирати немаються в нихъ ничимъ вступовати. А на твердость того и печать нашу казали есмо привесити къ сему нашему листу. Писан у Вильни лета божего нароженя тисеча пят сот сорокъ сегомо году месяца ноябра осмого дня индикта шостого. Sigismundus Augustus Rex. Иванъ Горноетай Маршалок Дворный Подскарбии Зем и Писарь. Печать привешена В. К. Л. (Подл. перг.)

46.

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Samogithiae, Mazoviae, etc. dominus et heres. Ad perpetuam rei memoriam, quibus expedit tenore praesentium significamus, quod cum

nobis esset supplicatum per Famatos, Aduocatum, Proconsulem, Consules, Scabinos, totamq_{ue} communitatem Ciuitatis nostrae Vlnensis, ut Privilegium eorum a Serenissimo Principe Domino Sigismundo Rege Poloniae, Supremo Duce Lithuaniae parente nostro colendissimo eis concessum, auctoritate nostra Regia et Ducali approbaremus, ratificarem_{us} ac confirmarem_{us}. Quod nos hic in literis nostris de verbo ad verbum inscribi mandauimus. Cuius tenor talis est. In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam dignum est, ut cunctas humanas actiones quae cum lapsu temporis consueverunt defluere et obliuioni subesse: constans apex literarum robor_{et}, et fides testium iugiter confirmet. Proinde nos Sigismundus Deigratia Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Samagithiae, dominus et heres etc. Significamus tenore praesentium vniuersis quibus expedit praesentibus et futuris, harum notitiam habituris. Quomodo in nostra et Consiliariorum nostrorum praesentia: constituti personaliter Prouidi Aduocatus, Magistri ciuium, et Consules Ciuitatis nostrae Vlnensis, suo totiusq_{ue} communitatis nominibus, Exhibuerunt coram nobis certa Priuilegia in pergamen_o scripta, titulo et Sigillo Serenissimi Principis et domini Domini Alexandri Magni Ducis Lithuaniae, Russiae etc. germani nostri charissimi consignata. Donationem Juris Theutonici Maijdeburgensis, ac Jura, libertates, emunitates, et exemptiones a solutione Theoloneorum, aliasq_{ue} donationes, concession_{es} et praerogatiuas in se continen_t, dictae Ciuitati nostrae Vilnen, ac ipsius Ciuib_{us} et incolis per praedecessores nostros Magnos Duces Lithuaniae, ac per Serenissimos Principes dominos Cazimirum genitorem nostrum charissimum: Data et datas, et nouissime perfoelicis memoriae Alexandrum Reges immediatum antecessorem germanum nostrum, Cui Jure hereditario Dei optimi fauente clemencia, in Magnum Ducatum Lithuaniae successim_{us}, confirmata et confirmatas, ac concessa et concessas. Supplicarunt q_{ue} nobis humiliter dicti Aduocatus, Magistri Ciuium et Consules pro parte sua et totius communitatis Ciuitatis nostrae Vlnensis praefatae. Quatenus Jura eorum donationes, libertates, emunitates, Priuilegia q_{ue} praedicta et alias literas, quas desuper habent; Nouis nostris Priuilegii literis approbare, ratificare, roborare et confirmare dignarem_{ur}. Nos ita q_{ue} attenden_t fidem et constanciam praefatorum Ciuium nostrorum Vlnensium, quam erga nos et antecessores nostros semper ha-

buerunt. Quorum propter ea petitioni tanquam iuste et rationi consone annuentes. Ipsis de certa scientia deliberatione, ac de gratia et munificentia nostris specialiter, de quo consilio Consiliariorum nostrorum, Eadem ipsa Jura, donationes, libertates, emunitates, concessionem, Indulta, literas, Privilegia et alia munimenta, quae et quas a Serenissimis Principibus dominis, Alexandro fratre, Cazimiro patre, Ladislao, Vitoldo, et aliis Principibus, veris et legitimis heredibus Magniducatus Lituaniae praedecessoribus nostris, super quibuscunque bonis, libertatibusque habere dinoscuntur et habent, sub quibuscunque characteribus datis, iuste et legitime emanata et concessa, ac emanatas et concessas, quorum, quarumque tenores perinde esse ac valere volumus, tamquam his nostris de verbo ad verbum inserta, insertaeque essent literis. In omnibus eorum, earumque tenoribus, passibus, Capitulis, conditionibus, clausulis et articulis duximus confirmari, approbanda, ratificanda et roboranda. Confirmandas quoque, approbandas, ratificandas, et prout confirmamus, approbamus, ratificamus et roboramus. Decernentes ea et eas vim et robur perpetuae firmitatis obtinere tenore praesentium mediante in evum. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et Datum in Grodno, feria quarta in festo Sanctae Catharinae virginis et Martyris gloriosae. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexto. Praesentibus ibidem Reuerendo in Christo Patre, Magnificis Generosis et Nobilibus. Alberto Episcopo Vilenensi, Nicolao Nicolai Radwilowicz. Palatino Trocen Joanne Jurijewicz Zabrzeziński, Marschalco generali Magni Ducatus Litvaniae nostri, et Capitaneo Grodnen. Stanislao Janowicz Castellano Trocensi et Capitaneo terrae Samagithiae. Duce Iwan Lwowicz Hlinski Palatino Kijovien, Stanislao Hliebrowicz Palatino Polocen, Duce Michaelle Lwowicz Hlinski Tenutario Vilhanen. Georgio Ilinicz et Joanne Sopiha Secretario Marschalcis nostris, Nicolao Georgij Paczewicz, Butrim Niemierowicz, Joanne Jakubowicz Sczitowicz, Georgio Zawischicz, et Simone Kibortowicz. Aliisque quamplurimis Consiliariis et Curiosis Sincere et fidelibus nostris dilectis, testibus circa praemissa. Per manus Venerabilis Nicolai de Żukowvo praepositi Szrzedni et Canonici Vilenensis Secretarii nostri, qui praesentia a nobis habuit in Commissis. Nos itaque supplicationibus eorum acclinati, Privilegia eorum et libertates a praedecessoribus nostris

Magnis ducibus tum à Serenissimo domino Rege Poloniae Supremo Duce Litvaniae, genitore nostro colendissimo concessa confirmamus, approbamus, et in libertatibus in Priuilegio parentis nostri expresse, conseruari volumus temporibus euiternis. Harum testimonio literarum, quibus Sigillum nostrum Magni Ducatus est appensum. Actum et Datum Vilnae die Jovis decima mensis Nouembris. Anno a Christo nato: Millesimo quingentesimo quadragesimo septimo. Praesentibus Reuerendis, Strenuis et Magnificis, Pavlo Vilnensi, Georgio Luceorien., Venceslao Mednicen. Joanne Kioviensi Episcopis, Joanne Hliebowicz Palatino Vilnen, Magni Ducatus Cancellario, in Borissow et Bobrojsko Tenutario, Gregorio Gregorij Oszczik Castellano Vilnen, Tenutario upitlren, Janusio Duce Olshanen Palatino Trocensi, in Mohilow Capitaneo, Friderico Duce Proński, Palatino Kijovien, Iwano Hornostaj Marschalco curie. Tesaurario terrestri in Slonim, Zelua, Dorssuniski, Mscibow Capitaneo, et alijs Baronibus et Officialibus nostris fidelibus dilectis, testibus ad praemissa. Sigismundus Augustus Rex. Ex mandato Sacre Regie et Magni Ducatus Mats. Valerianus Decanus Vilnens etc, Norius. (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg*).

47.

Жигимонтъ Аугустъ Божю Милостию Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Паномъ Радомъ Нашимъ Ихъ Милости Великого Княства Литовскаго присылали къ Намъ Бурмистры и Радцы Мѣста Нашого Виленскаго жалючи о томъ штожь дей Ваше Милости многихъ мѣщанъ съ Домы ихъ которые подъ правомъ ихъ Магдебурскимъ сѣдять и которые присуду и послушенства ихъ мѣстскаго суть за себѣ примаѣте и подъ справу и моцъ свою ихъ берить а въ томъ мѣсту Нашому и Уряду ихъ Магдебурскому ущербокъ не малыся дѣеть для чого они били Намъ чоломъ абыхмо въ томъ шкодовати имъ не допустили про то которые бы мѣщанъ присуду и послушенства ихъ мѣскаго были и подъ правомъ ихъ Магдебурскимъ сѣдѣли, тогда то есть речь неслу-

шная абы Ваше Милости мѣли таковыхъ мѣщанъ за сѣбѣ приймавати. Приказуемъ Вамъ штобы Ваше Милости черезъ то подданныхъ Нашихъ Мѣщанъ Виленскихъ присуду ихъ Мѣскаго зъ Домы ихъ за сѣбѣ не пріймовали и подѣ справу и мощь свою ихъ небрали и ничимъ ся въ нихъ не уступали. Писанъ въ Нѣполовицахъ подѣ Лѣты Божого Нарожения Тысяча пятьсотъ сорокъ дѣвятаго Мѣсяца Новембра осмого дня Индикта осмого. Матѣй Писарь. Печать притиснена В. К. А. (Изъ кн. Привил.)

48.

Жикгимонт Августъ Божю Млстѣю Королъ Полскій Великий Кнзъ Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ

Чинимъ знаменито симъ Нашимъ Листомъ хто на него посмотритъ або чтучи его услышитъ нинѣшнимъ и на потомъ будучимъ кому будетъ потребы того вѣдати ижъ што есмо первой сего з ласки Ншое Гдрское дозволили и дали дворенину Ншому Мартину Палецкому на земли ншой при мѣсте Виленскомъ за рекою Вельею межи Псарнею нашою и плитницею Воеводы Виленского небожчика Пана Яна Юревича Глебовича збудовати гуту скланую накладомъ своимъ властнымъ ку его пожитку с которое он в кождый год по чотыриста склениць давати Намъ ся подвезалъ. И ктому особливе дали есмо ему тую владность ижъ хтобы колвекъ до мѣста Виленского скло на продажу привез же никому з мѣщанъ Виленскихъ и подданныхъ Кнзскихъ Панскихъ и Дховныхъ и гостей приежчихъ и подданныхъ нашихъ Литовчиковъ тое скло не маеть тут вмѣсте Виленскомъ продавано быти одно Мартину Палецкому. А хтобы мимо его тамъ у Вилни скло скуповал и продавалъ Мы казали в таковыхъ яко росказанья Нашого непослушныхъ тое скло мощно забирати на штож есмо и привилей Нашъ Гдрски на паркгамене писанный с печатью завѣсистую ему дали и особливими листы Мѣщаномъ Виленскимъ волю Ншу ознакомили яко они у скупованью того скла тутъ у Вилни мелися заховати. Котороеж онъ владно-

сти и шинку доброволного тымъ скломъ у Вильни ажъ до того часу уживал и тою гутю справоваль нижи будучи Нам на Валномъ Соймѣ у Вильни со всеми Наны Радами Нашими дховными и светьскими и со всеми землями того Панства Ншого Великого Кнзства Литовского просили Нас вси Кнжта Панята Рыцѣрство Шляхта што деи имъ водле правъ и волностей ихъ посподитыхъ перед тымъ завжды чинити и тое скло куповати и шинковати имъ было вольно. А так Мы с Наны Радами Нашими втомся намовивши и бачечи на то ихъ гдѣбы всимъ вобецъ тое скло куповати было дозволено тогда бы его до гуты с потребу додано быти не могло и нехотячи есмо того первшого застановенья Нашого иначе одменит и втой гуте его вжо готовой и властнымъ накладомъ его вчиненомъ шкоды и переказы ему вдѣлати при той гуте и тепер есмо Мартина Палецкого заставили Которую онъ самъ жона дѣти и потомъ будучие ихъ щадки мають ку пожитъ-ку своему держати и того вживати вѣчне и не порушие водле первшое данины и листу Ншого Гдрского на то ему даного а Намъ Гдру мають они до ключа Ншого Виленского давати в каждый годъ стое гуты по двѣсте скляницъ Коровыхъ великихъ а по другой двѣсте скляницъ меньшихъ а иншого никоторого плату они намъ того давати ани службы служити немають а штося дотычетъ скляницъ и скла оболонного привозного скоруны полское и зынишихъ земель до мѣста Виленского даемъ то томужъ Мартину Палецкому черезъ сесь Нашъ Листъ же таковыя скляницы и скло оболонное привозное окромъ скляницъ и скла оболонного венацкое работы не маетъ втомъ мѣстѣ Ншомъ Виленскомъ отъ тыхъ хтобы его привозилъ никому иному зъ мещанъ Ншихъ Виленскихъ Кнзскихъ и Панскихъ и Дховныхъ и никому иному тубыцу Литовскому и чужо-земцу предавано быти уздоймомъ ани по части одно тому самому Мартину Палецкому под утратою того скла ихъ которого скла половица на Насъ Гдра а другая половица на того Мартина Палецкого забирана быти маеть а ведже онъ купуючы внихъ таковыя скла привозныя не маеть имъ никоторого втисненія чивити одно за што внихъ по доброй воли ихъ тое скло сторгуеть то имъ маеть платень быти а купуючы внихъ таковыя скляницы и скла привозныя маеть зася оное скло привозное

от себе отбывати и продавати не дорожей одно коровую скляницу по шести пенезей Литовских больших за которые меньших пенезей по двадеть а меньших скляниц по три пѣнязи тых же больших пенезей а скло оболонное и иншую дробную розную привозную склянную роботу тажеж слушне а побожне продавати мает без обтежливости людское тажеж ему под утратою того скла привозного. А тотъ Мартинъ Палецкій держачи тую гуту под Нами Гдремъ и тые привозные скла скупуючы мається о то старети и досыт тому чинити якобы, втом месте Ншом ку продажи скла достатокъ додавалъ. А мы окром тое гуты впрядний час никому иному втом мѣсте Ншомъ Виленскомъ иное гуты допущати мѣти не маем. А еслибы втом панстве Ншомъ Великомъ Кнзстве Литовскомъ на потомные часы иные гуты скляные настали тогды и з оных гуть Литовских привозечи скло до Вилни никому иному продавати не мають одно тому Мартину Палецкому. А естлибы хто с подданных Нших бояр шляхты або мещан тутошних Виленских и хтож колвек з обывателей того панства Ншого Великого Кнзства Литовского хотел такъже потом противко тому што мовити и трудност втом ему задавати тогды то ничего немаеть ему шкодити одно он и потомки его завжды при том наданыи и листехъ Ншихъ яко при том первомъ такъ и теперешнемъ захованы быти мають вѣчными часы и тое скло скоруны полское и з ыншихъ земли привозное волно им будет до гуты скуповати ним шинковати водле того яко то вышей на томъ Листе Ншомъ описано. А волно ему будетъ з дозволениемъ Ншимъ Гдрским тую гуту всю кому хотя продати одно о тым же правом и повинностью якогю и он от Нас описано маеть а на твердость того и печать Ншу казали есмо привѣсити къ сему Нашому Листу. Писанъ у Вилни под леты Божего нароженя тисеча пятсот пятдесят первого Мца Декабря двадцат третего дня индикта десятого. Sigismundus Augustus Rex. Nikolaus Radzijiwil Paltnus Vilnens. et Cancellarius. Ермогенъ Писарь. *(Пег. приѣеш. В. К. Л. Подл. перг.)*

49.

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae ettc, Dominus et Haeres. Significamus tenore praesentium quorum interest, Universis: Quod cum ad importunam plerumque nonnullorum petitionem, et a Divo olim Parente Nostro, et a Nobis, nonnulli Cives Vilmenses, a muneribus publicis procurandis, exempti sint, qui Reipublicae illius Civitatis Vilmensis utiles esse propter industriam, ac rerum usum poterant, eos quidem ab hac immunitate, vel a Divo Parente Nostro vel a Nobis donata, submovendos non putavimus, decet enim gratiae Nostrae beneficium constans ac perpetuum esse: verum per praesentes iam pollicemur, neminem amplius Civem Vilmensem, quem Advocatus, Praeconsules, Consules, Scabinique, dignum ad munera publica iudicaverint, Nos immunem facturos, et a munerum procuracione exempturos. Quodsi autem ad importunam alicuius petitionem, cuique hanc immunitatem postea concesserimus, etiamsi in ea, his praesentibus Literis Nostris derogatum fuerit, immunitas illa irrita est futura, prout irritam futuram decernimus, nec ullus postea Civis Vilmensis vel iam ad officium aliquod Civile electus, vel postea eligendus, se ulla immunitatis praerogativa eximere et eliberare poterit, quominus pro sua virili parte Reipublicae civili serviet, in cuius rei fidem, praesentes Sigillo Nostro sunt obsignatae, ac manu Nostra subscriptae. Datum Piotrcoviae Feria quarta post Dominicam Invocavit proxima. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Secundo. Sigismundus Augustus Rex. (*Sig. appens. M. D. L. Ex. Lib. Priv.*)

50.

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae etc Dominus et Haeres. Significamus tenore praesentium quorum interest universis: Quod cum ob suspi-

cionem pestilentiae, ne frequentia hominum aliunde aliquam contagionem in hanc Urbem Nostram inveheret, de consensu Senatorum Nostrorum qui tunc hic aderant, nundinis, pro Festo Assumptionis Mariae celebrari solitis, publico edicto renuntiatum ac interdictum esset ita: ut potestas negotiandi Vilnae ex Privilegii Jure, quod a Majoribus Nostris Vilnenses habent nemini nisi solis Vilnensibus Civibus fieret, nihilominus tamen scriba Telonei Vilnensis in fraudem Privilegii Vilnensis prohibentibus, et Privilegium obiiicientibus Civibus ausus est, ab externis sabellorum quinque quadragenas mercari, et cum forte Nos quoque eo tempore in usus nostras Sabellos emere jussissemus, et ij quibus id negotii datum est illos, ipsos cum nulli alij venales extarent emere Nobis vellent, emi eos passus non est. Itaque Cives Nostri Vilnenses conservandi in usu Privilegii sui causa eos arestarunt; et quoniam omnium ex aequo subditorum nostrorum Privilegia rata et inviolabilia retinere, ac tueri volumus; in quo paena est amissionis mercium descripta in eos, qui extra nundinarum tempus negotiari audent, sabellos istos fisco Nostro applicandos duximus, atque applicavimus, et de eis Civile officium quietamus, indemneque semper Nos conservaturos, verbo nostro Regio, occasione istorum sabellorum pollicemur. Deinceps vero semper si quisque mercari contra Privilegia Civium Nostrorum Vilneusium ausus fuerit, omnes merces pro usu Civitatis tolli semper jubebimus. Quod ita perpetuis temporibus futurum pro Nobis et pro Nostris successoribus promittimus harum testimonio Literarum, quibus Sigillum nostrum est subappensum. Datum Vilnae Die 10 Novembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Secundo. Sigismundus Augustus Rex. Ostafiey Pisar. Sigillum appressum. M. D. Lith. (*Ex Lib. Priv.*)

51.

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae etc. Dominus et Haeres. Significamus tenore praesentium quorum interest Universis: Quod cum certo intellexissemus magnam frumenti vim quotannis in hac Vilnensi Urbe con-

cremari, distillandi ejus potionis, quod vinum sublimatum vocatur, Causa, unde frumentum in victum hominibus a Deo et natura destinatum, in perniciosi potus usum conversum carius et difficilius esse soleat; huic malo occurrere celeriter volentes, commisimus Advocato, et Proconsulibus, seu officio Civili Vilmensi, ut uni alicui Viro ad eam rem idoneo, industrio, solerti, ac fideli distillandi vini istius sublimati, faciant potestatem; Qui videlicet solus, vel cum eis, quos in suam societatem accersiverit, non ex alia ulla re hic Vilmiae, quam ex vini, medonis, cerevisiae, fecibus seu amurca distillandi sublimati potestatem habeat, ita enim hoc detrimentum Frumenti publicum, evitari posse judicavimus, quin et ea re commodum publicum auctius fore Nobis persuasimus. Itaque per praesentes committimus officio Civili, qui diligenter caveant, ne quis deinceps in hac Nostra urbe sublimatum distillet, quam is solus cui illi commiserint, vel ejus socii, quidem a tempore edicti ac promulgationis hujus Privilegii Nostri cum Castrensi ac Civili adjutorio habeat tam in civilibus, quam in Senatorum Nostrorum cujuscunque status Nobilium ac aliorum subditorum Domibus prohibendi ne sublimatum distilletur; potestatem; ac eos qui resistere ausi fuerint, cum scitu et voluntate officii civilis, puniendi, eorum instrumenta et vasa omnia ad sublimandum idonea, capiendi, confiscandi, fornaces, caminos rumpendi, frangendi. Quoniam autem id negotium erit difficile ac laboris et solitudinis plenum, ut ex ea re commodi aliquid is, qui ei praeerit consequi possit, Volumus ut solus externa quoque vina sublimata undecunque, seu cujuscunque generis et aquas ut vocant vitae, huic advehendi, advectasque propinandi facultatem habeat, et si qui, vina haec propinare vellent, victumque ex eo querere, ij nec ipsi distillare illa, nec aliunde advehere, sed ab eo per congios et quartas emere, et ita demum ab illo empta propinare debebunt, quod omnibus subditis Nostris cujuscunque status et conditionis extiterint, ad notitiam perductum esse volumus; vetantes ne officio Civili vel qui ab eo ad eam rem destinati fuerint, in vini sublimati propinatione ullum negotium facessere impedireque hanc Nostram voluntatem quisque audeat, sed ut illam adimpleri per omnia curet, sub gravi indignatione Nostra, pollicemurque verbo et fide Nostra Regia pro Nobis et Successoribus Nostris, Nos hunc et alium, si quis melior et commodior excogitari poterit usum, nunquam ab officio

Civili et ejus administratione adempturos, sed in eo pro necessitate hujus Civitatis publica, Magistratum Civilem conservaturos, harum testimonio Litterarum quibus Sigillum Nostrum est subappensum. Datum Vilnae in Conventione generali, Feria sexta post Festum Conceptionis Mariae Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo. Sigismundus Augustus Rex. (*Sig. app. M. D. L. Ex Lib. Priv.*)

52.

Жикгимонтъ Августъ Божю Милостью Король Польский, Великий Князь Литовский, Русский, Прусский, Жомойтский, Мазовецкий и иныхъ.

Ознаймуемъ тымъ Нашимъ Листомъ. Били Намъ чоломъ Войтъ Бурмистры Радцы и вси мещане мѣста Виленского и поведили переднами ижъ перво сего отецъ Нашъ Славное Памяти Жикгимонтъ Король, Его Милость постановилъ и Привилеемъ своимъ Мѣсту Виленскому утвердити рачилъ. Хтобы у Дому местскомъ мѣшкалъ за какими кольвекъ правомъ набывши таковой каждый тогоже Стану будучи маеть быти подъ присудомъ и послушенствомъ Ураду местного такъ тежъ и тые ремесленники которые на Насъ Господаря робять а въ домехъ мещанскихъ мѣшкають иногочъ вряду послушни будутъ вынешни таковыхъ ремесленниковъ што юркгельты съ Скарбу Нашого и оброки берутъ. А домовъ своихъ властныхъ не мають одно у Господахъ стоять, то пакъ дей теперъ черезтотъ Листъ Его Королевской Милости многія съ тогося выламываютъ а понемни мещку або якокольвекъ вшовши въ держаніе и въ поживаніе Дому местного онаго вряду по которимъ тотъ Домъ есть послушни быти нехочутъ въ чемъ немалая шкода мѣсту съ нарушеніемъ права и Привилея ихъ дѣется, якожъ и тотъ Листъ Короля Его Милости на тоє даны переднами покладали бѣючи Намъ чоломъ абыхмо ихъ подле оногъ Привилея въ томъ заховали и Нашъ Листъ на то Имъ дати казали, а такъ мы тотъ Листъ Его Королевской Милости Пана Отца Нашого перед Нами черезнихъ поклада-

ного оглядавши тое застановенее Его Королевской Милости подь тым-же обычаемъ заховываючи тымъ Листомъ Нашимъ то умоцняемъ и каждой таковой якогожьколевекъ Стану будучи вшедши въ держанье и въ поживанье Дому местского по жоне або куплею заставою и якоколвекъ набывши а не будучи вызволенъ Листомъ Нашимъ владу Местского въ Судехъ и во всихъ повинностяхъ послушонъ быти маеть ничимся съ того не выламуючи а реместники которыибы на насъ роби-ли а Дома Местскіе держали выламыватся тымъ съ послушенства и присуду не будетъ мочи а хтобы держачи подь собою Дома Местскіе послушенства чинити ку владу нехотели Ино Войтъ и Вурми-стры маются противко имъ заховати водле Привилію Короля Его Милости на то имъ даного ведже кромъ реместниковъ Нашихъ которые у Двора Нашого служатъ зъ юргельту або яко колвекъ а домовъ своихъ недержать таковыи будутъ подь справою и послушенствомъ того кому то поручиль а на твердость того и печать Наша притиснена къ сему Нашому Листу. Писанъ у Вильни Лѣта Божего Нарожения 4786 Мѣца Декабря 11 Дня. Sigismundus Rex. Остафей Воловичъ Писарь Державца Медницкій. (*Изъ кн. Привил.*)

53.

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae etc. Dominus et Haeres. Significamus tenore praesentium quorum interest, universis praesentibus et futuris. Quod cum societates seu contubernia opificum in Civitatibus tam Nostris, quam externis, non mediocre ornamentum et Belli ac pacis tempore praesidium praebere soleant, Cum quae neque societatem, neque collegium, neque hujusmodi corpus, passim omnibus habere concedatur, nisi id iussu ac principum permissu fiat; Proinde ut in Civitate Vilnensi melius, ac ad usum humanum commodius opificia instituantur: concessimus Advocato, Praeconsulibus et Consulibus hanc potestatem, ut illi societates seu collegia Opificum, quaecunque iam instituta sunt; corrigant, si quae

autem non sunt instituta, ut sunt Cementariorum, Fabrorum, Lignariorum, Frenificum et reliquorum instituant, Privilegiaque eis dent, leges ac mores, quibus inter se vivere debeant, praescribant; quae quidem societates seu collegia ab illis instituta, iisdem Privilegiis gaudebunt, quibus et caeterae universitates reliquorum opificum gaudent, ita videlicet, ut nullus alius artem in hac Civitate exercere, eamque docere possit nisi is, qui in collegio seu universitate, artis suae nomen suum fuerit professus: quod si quis temere extra contubernium seu a Nobis, seu ab illis institutum, opificium artemque suam exercere fuerit ausus, sive fit civis Noster, sive Senatorum Nostorum, Ducum, Nobiliumve in hac Civitate subditus, eum iicarcerandi, detinendi, instrumenta artis illius tollendi, bona ejus mobilia confiscandi, facimus Officio Civili potestatem ita, ut hi artifices, quorum illi collegium seu contubernium instituerint, nihil prorsus ab illis differre videantur, quos vel Nos, vel Majores Nostri specialibus Privilegiis sumus dignati; quod si eorum in contubernis Ordinationi, dispositioni, ac coercitioni quisquam obsistere, ac eos impedire ausus fuerit, cujuscunque fuerit sortis vel conditionis, is sciat certo gravissimam se indignationem Nostram subiturum, harum quibus Sigillum Nostrum est appressum, testimonio Literarum. Datum Vilnae vigesima secunda Decembris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Secundo. Sigismundus Augustus Rex. Sigillum appressum M. D. L. (*Ex Lib. Priv.*)

54.

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae etc. Dominus et Haeres. Nobili ac Famatis Advoeato, Proconsulibus, Consulibus, Scabinis Civitatis Vilmensis Fidelibus dilectis Gratiam Nostram Regiam. Nobiles ac Famati Fideles dilecti: quamvis clementiae aequitatisque Nostrae est eorum causas qui ab inferioribus iudiciis, ad Nostrum provocant Tribunal, benigne audire, tamen re ipsa comperimus plerosque, non quaerere apud nos justitiae perfugium, sed collitigantes, quin et se ipsos propter temeritatem, in non necessarios sumptus et impendia adducere, fierique eorum importunitate,

ut Nos gravioribus Reipublicae negotiis occupati, iis frivolis eorum apellationibus cognoscendis, interturbemur. Volentes itaque non minus graviorum Nostrorum negotiorum tranquillitati, quam subditorum Nostrorum in hac Civitate indemnitati consulere, mandamus vobis omnino habere volentes sub paena in contemptores mandatorum Nostrorum statuta, et gravi indignatione, ut neminem a sententia vestra tam iudicij Bannifi, quam ejus in quo summariae fiunt et de plano cognitiones ad Nos apellare admittatis, nisi prius octoginta grossos numeri et monetae Lithvaniae, apud vos in eo judicio a quo apellaverit, reponat, ut saltem hac mulcta a temeritate apellandi homines temerarij contineantur; ita nihilominus, ut si bene apellatum a vobis fuerit, sententiamque vestram Nos retractaverimus, vel emendaverimus, constetque habuisse apellantem justam apellandi causam, pecunia in judicio vestro relictā ei restituatur, si vero approbata sententia vestra a Nobis fuerit, in mulctam vobis illa cedat, secus autem pro gratia Nostra et officio vestro ne feceritis. Datum Vilnae FERIA quinta post Festum Nativitatis Mariae proxima Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto. Sigillum appressum M. D. L. majus, Nicolaus Radziwiłł Palatinus Vilmensis et Cancellarius. (*Ex Lib. priv.*)

55.

Жигимонтъ Аугустъ Вожю Милостью Король Польскій, Великій Князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій и иныхъ.

Били Намъ чоломъ Войтъ Бурмистры и Радцы Мѣста Нашого Виленского и вси мѣщаны Виленскіе Подданные Наши о томъ што первой того за прияздомъ Нашимъ съ Короны до сего Панства Нашого Великого Князства Литовского, а будучи у Вильни съ ихъ Милости Паны Радами Нашими Духовными и Свѣцкими и со всеми Зѣмлями на потребу и оборону Зѣмскую постановили есмы до оныхъ троухъ серебщизнь на Соймѣ Вальнымъ прошлымъ въ року пѣтдѣсять третимъ ухваліонымъ съ каждого коня къ Службѣ Зѣмской ставить повин-

ного по копѣ грошей якож и Рокъ одданіа податку того зложеной былъ, о сѣродѣ посту въ томже Роки а гдыжъ на таковою потребу Земскую завсегда многость Людей альбо который Слушны податекъ съ мѣстъ Нашихъ бываль, Мы въ той часъ не мнѣйшою того потребу бачучи на всѣ мѣста платъ установили и вложили, якожъ и на то мѣсто Нашое Виленское до оныхъ податковъ съ Сойму першого ухваленыхъ вложили есмы были апречь триста копѣ грошей, и рокъ отдаванія тыхъ трехъ сотъ копѣ грошей до Скарбу Нашого зложонъ былъ въ томже року въ сѣродку посту которыхъ то трохеотъ копѣ грошей до сихъ часовъ до Скарбу Нашого неодали и они повелили передъ Нами ижъ съ Продковъ Нашихъ Короліовъ Ихъ Милости Великихъ Князіовъ Литовскихъ а мяновитъ славной памѣти Короля Его Милости а Великого Князя Литовскаго Пана Отца Нашого и тожъ съ Ласки Нашой Господарской отъ всякихъ податковъ и платовъ и инныхъ одно кромъ Серебщизны водлугъ Привилііовъ суть они вольные оставѣни, и били Намъ чоломъ абыхмо ихъ при ихъ вольностяхъ и Привиліяхъ заховали а отъ того податку тыхъ трехъ сотъ копѣ грошей ихъ вольными учинили, а такъ Мы на ихъ чоломбітіе съ ласки Нашой Господарской, тотъ податокъ которыйбы былъ на то мѣсто Нашое отъ Насъ Господара вложоны триста копѣ грошей имъ отпускаемъ и вольными ихъ отъ того чинимъ, ужо они тыхъ трехъ сотъ копѣ грошей до скарбу Нашого давать не будутъ а то постановили есмы заховываючи ихъ во всимъ водлугъ Привиліеевъ ихъ. И на то дали есмы Сей Нашъ Листъ съ подписомъ руки Нашой Господарской и съ Нашою Печатью. Писанъ у Вильнѣ подъ лѣты рождества Божего Тысячъ пятьсотъ пѣтьдесятъ сѣмого мѣсяца марца дѣвѣтнацатаго дня. Sigismundus Augustus Rex. Nicolaus Радзивиллъ Palatinus Vilnensis et Cancellarius. Печать притиснена В. К. Л. (*Изъ кн. Привил.*)

56.

Жигимонтъ Аугустъ Божою Милостію Король Польски, Велики Князь Литовски, Руски, Жомойтски, Мазовецки и иныхъ. Били Намъ чоломъ Войтъ, Бурмистры и Райцы Места Нашого Виленского, и вси мѣщане

Виленскіе Поддани Нашіе о томъ: иж што Мы будучи Господарь, на прошлымъ Соймъ Вальнымъ Вилейскомъ, со всеми Пань Рады Наши-ми Духовными, и Свѣцкими, и тож з Князями и Паняты Рыцерствомъ, и со всеми Земяны, ухвалили есмо и постановили есмо, податокъ на оборону Земскою, отъ всехъ Подданныхъ Нашихъ Господарскихъ и Королевей Ей Милости, Боны Паней Матки Нашой, и з людьми Князичихъ, Панскихъ, и Земянскихъ, на три лета, якож и особливіе з Местъ Нашихъ и тожъ Королевей Ей Милости, которые постановенія волочного не уживають, а за особливимъ Привилеемъ Права Магдебурскаго сядять, платъ и податокъ певны водлугъ обычая давного установили есмо, и нат Место Виленское вложили есмо на коженъ годъ, по пятьсотъ копъ грошей, на все три лета, давать до скарбу Нашого почавши въ Роки петдесять пятимъ, петдесять шостымъ, и тожъ петдесять сіомымъ, и рокъ отдаваня пенѣжы тыхъ серебщизны положоны, то есть по Святимъ Михале свята Римского, яко тож они за годъ первши то есть петдесять пята, тую серебщизну пять сотъ копъ грошей, до скарбу Нашего отдали, а на годъ пятьдесятъ шосты, той серебщизны пять сотъ копъ грошей, нескладали, и поведзели передъ Нами, што они неповонни суть той серебщизны пять сотъ копъ грошей давати, аж которого года вся земя Князства Литовскаго спольне серебщизну дасть, тогда и они на тотже часъ винни давати водлугъ Привилеіовъ своихъ, и били Намъ чоломъ абыхмо ихъ водлугъ Привилеіовъ заховали: А такъ Мы з Ласки Нашой Господарской, на ихъ чоломъ битіе, и для лепшаго вспоможеня места Нашого Виленскаго на томъ есмо постановили, заховуючи ихъ водлугъ Привилеіовъ ихъ, мають они тотъ платъ Серебщизну пять сотъ копъ грошей, на тотъ часъ коли вся земля Князства Литовскаго серебщизну повинна будетъ давать; тогда они з того места Нашого будетъ повинни до скарбу Нашого дати. И на то есмо дали имъ сіес Нашъ Листъ з подписомъ Руки Нашой Господарской, и з Нашоіу печатю. Писанъ у Вильни, подъ леты Божого Нарожения тысячъ пять сотъ петдесять сіомого, месяца Марца, дзевятнадцатаго дня. Sigismundus Augustus Rex. Nicolaus Radziwiłł Palatinus Vilnensis et Cancellarius. (*Изъ кн. Привил.*)

57.

Жигимонтъ Августъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и иныхъ.

Воеводѣ Виленскому Маршалку Земскому Канцлѣру Великаго Княжества Литовского, Старостѣ Брестскому и Ковенскому, Державцы Шевельскому Пану Миколаю Радивилу.

Жаловали намъ Бурмистры Радцы и вси мѣщане мѣста Нашого Виленского о томъ: ижъ много мѣщанъ въ мѣстѣ Нашомъ Виленскомъ претѣшкиваючи и мняючи Урадъ свой мѣски съ Права ихъ Магдебурского ку праву передъ твою милость и передъ Урадъ твоей Милости позываютъ и Зѣмского права въ справахъ своихъ уживаютъ а они тожъ листами Продковъ Нашихъ Короліовъ и Великихъ Князіовъ Ихъ Милости увольнены и вынаты суть; ижъ никому въ каждой рѣчи въ Земскомъ Правѣ отповѣдать неповинны, одно ихъ Правомъ Магдебурскомъ сужены быти мають: въ чомъ великую кривду отъ нихъ быти собе мѣняючи били Намъ чоломъ, абыхмо не казали имъ кривды чинить. Про то Мы абы твоя Милость тымъ мѣщаномъ которые бы свое право и Урадъ мѣстскій мняючи кого съ нихъ передъ твою Милость альбо передъ Урадъ твой къ Праву потягать недопускалъ предъ Себе и до ураду своего въ право свое земское притягать и трудности жадной въ томъ имъ нечинить, Алѣ естлибы въ чомъ мѣщанину яки приступъ былъ, нехайбы передъ Урадомъ своимъ Мѣстскимъ въ правѣ Магдебурскомъ, которымся вси они сужать и справляютъ справедливости собе доходили, абы Привилея Продковъ Нашихъ Ихъ Милости и Нашие такъ тожъ и право Магдебурское имъ отъ Насъ наданое ни въчимъ ненарушалось. Писанъ у Вильни Лѣта Рождества Божого тысячъ пѣтьсотъ пѣтъдѣсятъ дѣвятого Мѣсяца Августа тридцатого дня. Sigismundus Augustus Rex. Печать притиснена В. К. Л. (*Изг. кн. Прусс.*)

58.

Войту Бурмистромъ, Радцомъ и всимъ мѣщаномъ Мѣста Нашого Ковенского.

Тыхъ часовъ присылали къ Намъ Войтъ Бурмистры и Радцы и вси Мещане Мѣста Нашого Виленскаго оповѣдаючи: што деи перво сего мѣли есте съ ними очовистое мувѣніе передъ Королемъ Его Милостию и Великимъ Княземъ Жигимонтомъ славное памяти Паномъ Отцемъ Нашимъ, абы они складъ всякое купли своее въ Ковне мѣли а мимо Ковно нигде инде спущати несмѣли, алижъ первой тамъ съ вами торговавши гдѣ они права Привиллія свои отъ Продковъ Нашихъ ихъ Милости имъ даные передъ Его Королевскою Милостію оказывали, водѣ которыхъ Его Королевска Милость ихъ zostавуючи съ выроку своего такъ знайти и сказати рачиль, ижъ вы уже большей того ку тому складу притягати ихъ немаєе. Але абы имъ вольно было гдѣ кольвекъ похотять мимо Ковно товары свои сиущати, а естлибы хотели тамъ складати, то тожъ имъ маеть быть вольно, на што они и Листъ Судовый Его Королевской Милости Пана Отца Нашого у себѣ быти мѣнять, водѣ которого ажъ до сихъ часовъ въ томъ они были захованы. То пакъ деи вы теперь недбаючи о тотъ Судъ Его Королевской Милости зася ихъ къ тому принушаєте, и трудности великіе имъ задаваєте и торговати имъ недопускаєте и съ явки деи яко отъ Москвы съ нихъ выбѣраете, въ чомъ они кривду и шкodu не малую собѣ отъ васъ быти Мѣнять и просили Насъ абыхмо имъ черезъ тые кривды и шкodu примовати отъ васъ недопустили, ино гдыжъ уже тому передъ Королемъ Его Милостію Паномъ и Отцомъ Нашимъ Право и Судъ былъ, а Его Королевска Милость съ Суду Своего вольными ихъ отъ одного складу учинилъ: Приказуемъ вамъ подъ закладомъ Нашимъ тысячю копъ грошей, Ажебы есте черезто ку тому складу ихъ не принушали и трудности никоторой не задавали и тамъ въ Ковне добровольне торговати допустили и во всимъ имъ покой дали конечно, абы тое ѣднакъ небыло, абы они чадъ Судъ Его Королевской Мило-

сти Пана Отца Нашого некоторые школы собѣ не мѣли и Намъ повтурѣ о томъ не жаловали. Писанъ въ Краковѣ Лѣта Вожого Нарожения Тысяча пятсотъ шестидесятого мѣсяца Сентебра чвартого дня. Подписано: Коморовскій Писарь. Печать притиснена В. К. Л. (*Изъ книги Привил.*)

59.

Жикгимонт Август Вожю Мстыю Корол Польскій Великий Княз Литвскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Ифлянтскій и иныхъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ всимъ посполите: и кому будетъ потреба того вѣдати: нынешнимъ и на потомъ будучимъ, Што тыхъ часовъ будучи намъ гдѣру впанѣствѣ нашемъ великомъ князствѣ литовскомъ в замьку бельскомъ. На соймѣ великомъ вальномъ зъ звыклое щодробливости ласки и доброты нашею гдѣрское за жеданьемъ и прозбоу велебныхъ вБозѣ вельможныхъ шляхетне урожонныхъ князей пановъ такъ вышнѣшого стану пановъ радъ нашихъ духовныхъ и светскихъ, яко княжатъ панятъ вранниковъ нашихъ земскихъ дворныхъ хоружихъ шляхты бояръ: и всего рыцарства нашего обовятелей оного панѣства великого князства литовского обдаровали: идали есмо имъ всимъ землямъ того панѣства: права новыя то естъ статутъ сиравъ судовыхъ допустивши поправити староготу статуту сприбавеньемъ: а примноженьемъ внемъ артыкуловъ и ноступковъ зъ ынѣшихъ правъ хрестиянскихъ кулешышою а доскональною справедливости: которыи жо статутъ выдавши имъ: и привилемъ есмо нашимъ его подтвердили, Гдѣжъ вономъ Привилѣи Земьскомъ ачкольвекъ то обваровано и доложено же права Майдеборскіе: яко вместе нашомъ столечномъ виленскомъ такъ и новсихъ: иныхъ местехъ того панѣства нашего великого князства литовского вцелости захованы суть: Ведьже предъся послове места нашего столечного виленского: которыѣ отъ братии своеѣ всихъ мещанъ виленскихъ на тотъ съѣмъ бельскій для постереженья правъ и волностей ихъ посланы суть, бурмистры виленскіе: лукашъ опахотский: зеновъ зарецкій: А писарь мѣстѣ-

скии еронимъ опаховскии Били Намъ чоломъ: абыхмо ласку нашу гдрьскую вчинили: а то имъ особливимъ привилеємъ нашимъ опатрили обваровали: и упеvнили: а ясней тотъ артикулъ описати внемъ казали: а такъ ижъ мы гдрь: яко спродковъ нашихъ такъ: и за нашего щастливого панованья зласки и доброты наше звыкли: Нетолько при правехъ и вольностяхъ давныхъ: кождый станъ подданныхъ нашихъ, заховывати, Але еще ихъ заирозбами и жадливостью подданныхъ нашихъ: што отчасу примножати и приспорати, Гдежъ и тыхъ подданныхъ нашихъ перво речоныхъ пословъ места нашего столечного виленского: видячи бытъ втомъ прозбу слушную, и чинечи ласку нашу гдрьскую, всему месту нашему столечному виленскому, На чоломъ битье ихъ то есмо вдѣлали, И симъ Привилеємъ Нашимъ то имъ обваровываемъ, объясняемъ и умоцняемъ: ижъ тотъ Статутъ правъ земскихъ: теперъ ново натоми соймебельскомъ: всимъ станомъ рыцерьству нашему обавителемъ великого князства литовского выданныи: и утвержоннымъ праву ихъ местьскому немецкому майдеборскому: И внемъ вольности и привилеямъ ихъ местьскимъ от продковъ нашихъ наданнымъ: и отнасъ гдра утвержоннымъ, ничего шкодити и жадного уближенья и нарушенья. А переказы нести и чинити не маеть: але тому месту нашему столечному виленскому: и внемъ всимъ подданнымъ нашимъ мещаномъ тамошнимъ: тое право ихъ местьское Майдеборское: и вси вольности привилея ихъ местьские от продковъ нашихъ имъ даные и отнасъ прибавленые и утвержонные: во всемъ при зупольной моцы безкождое образы: и уменьшенья зоставуемъ и заховываемъ и потвержаемъ то имъ симъ нашимъ Привилеємъ: Которымъ даемъ имъ спечатью нашою привесистою, и подписаньемъ руки наше: Притомъ были и того добре сведоми панове рада наша ихъ мсть: князь вале-риян бискупъ виленьский: князь юрей юревичъ слуцкии: князь янъ андрушевичъ бискупъ луцкии и берестейский: князь станиславъ кгабрияловичъ бискупъ жомойтский: воевода виленьский маршалокъ земский каньцлеръ нашъ великого князства литовского староста берестейский и ковеньский панъ миколанъ радивилъ панъ виленский гетманъ нашъ дворный великого князства литовского староста городенский панъ григорейъ александровичъ ходькевичъ: воевода троцкии гетманъ

наш навышшии великого князства литовского староста мозырский, державца лидский белицкий и сомилшский пан миколай юревич радивил: староста жомойтский державца плотельский и тельшовский пан ян яронимович ходькевич: воевода киевский маршалок земли волынского староста володимерский княз костеньтин костентинович острогский: воевода новгородский пан павел иванович сопег: воевода витебский княз щепан андреевич збаражский: воевода подляшский староста менский, державца лысковский и межирецкий пан василей тишкевич. маршалок дворный подскарбий земский великого князства литовского писар наш староста могилевский пан остафей волович: Писанъ у Бельску Лѣта Бжего Нароженья тысяча пять сотъ шестьдесят четвертого месеца Іюля сегого дня. Sigismundus Augustus Rex. Ян шимкович маршалок писарь староста тыкотинский. *(Печ. привеш. В. К. Л. Подл. перг.)*

60.

In Nomine Dei Omnipotentis Patris et filii et spiritus sancti Amen. Ad perpetuam Rei memoriam, litteras propterea esse repertas non ignoramus ut quarum rerum memoriam sempiternam extare cupimus, et illarum monumentis contineantur, et ad posteros transmitantur. Ideo nos Sigismundus Augustus Deigratia Rex Poloniae: Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Samagithae, Masouiae, Liuaniae, etc Dominus et Haeres. Cupien nostra erga Ciuitatem Vilnen sedem ac domicilium Imperij in Lituania, nri gratiae et clementiae prodere ad posteritatis memoriam Testimonium notum ac testatum esse volumus, quorum interest vel intererit, aut quocunq; modo interesse poterit, vniuersis et singulis qui nunc sunt, quiq; post futuri sunt, tam domesticis quam externis quod cum singularem fidem obseruantiam subjectionisq; reverentiam ac cultum erga nos Ciuitatis Vilnen incolae semper declarassent, hocq; praesertim belli tempore Nos remq; publicam nostram et pecunia saepe iuuissent, et pro Nra Reiq; publicae nostrae salute ac dignitate, extrema quaeq; pati pa-

ratos se omni alacritate demonstrassent: alijsq; fidelium et obsequentium subditorum officijs, suam fidem nobis saepe probassent, vt parem meritis illorum gratiam a Nobis vicissim consequi possint, in Comitijs hysce generalibus Grodnen hoc eos Priuilegio prae caeteris omnibus Ciuitatibus et Oppidis ornandos et condecorandos duximus, ut omnes quicunq; in Magistratum lecti Reipublicae illius Ciuitatis negocia tractant et quorum cura et sollicitudine pro eorum virili parte illius Ciuitatis tranquillitas et incolumitas continetur, Aduocati scilicet, Proconsules, Consules, Scabini, et Notarij Ordini equestri Nobilitatiq; exequentur; ijsq; omnibus libertatibus, immunitatibus, praerogatiuis, honoribus, reputationibus, ornati gaudeant, quibus indigenae, terrarum Lituaniae nobiles gaudent. Igitur motu proprio auctoritateq; nra regia qua non minore quam reliqui omnes Reges ac Principes, imo maiore etiam qui nullum in terris superiorem in secularibus recognoscimus, fungimur, decernimus et in perpetuum constituimus. Primum vt si qui sunt in magistratu Vilnen tam Aduocatiali quam Praeconsulari, Consulari, Scabinali ac Notariali munere fungentes, ex nobili genere, tam hic quam foris nati, eorum nobilitati functio magistratus ne obsit. Deinde qui sunt in illo magistratu ex plebeio ignobiliq; genere, ob magistratus tamen in primaria et de nobis optime merita Ciuitate gesti et administrati dignitatem, nobilibus exequentur, ita scilicet, vt aequales et pares perpetuo sine villo probro et ignobilitatis nota censeantur, eorum quoq; liberis si vilibus artibus se non contaminauerint, sed liberalia vel militaria studia coluerint, eadem dignitate gaueuris vt ad omnes honores spirituales et seculares item ad possessiones terrestres, quae solis forte genere nobilibus deberentur, aditus illis perpetuo patere possit, tamq; ad ecclesiastica beneficia quaelibet maiora, et minora, ac Praelaturas, seu in Cathedralibus seu Collegiatis, ac quibusuis alijs Ecclesijs, quam etiam ad secularia officia digni semper habeantur. Hoc enim Priuilegio Nro Parentibus eorum pro Magistratus Ciuilis functione concesso, ipsi quoq; maiore studio et ardore virtutem colent, atq; omni honesto officio, vt pares esse tanto decori a Nobis concesso possent, contendunt, vnde ad rei hujus publicae vsum et vtilitatem majus vberiusq; seminarium pullulare perpetuo posse certo Nobis persua-

demus. Licebitq, praedicto Magistratui et eorum liberis Nobilium stemmata seu insignia, si volent, sibi assumere, de consensu tamen et voluntate alicujus familiae, ejus generis, quod ea arma gerit, quae illi assumere optauerint, quibus insignibus in omnibus actibus suis tam in annulis signatorijs quam in sculpturis ac picturis priuatis vti poterint perpetuo non requisito deinceps vel Nro vel Successorum Nostrorum consensu aut alio Privilegio nouo et speciali. In publicis vero Officij Civilis negotijs et actis vtentur sigillo Civitatis vsitato Sancti Christophori imaginem continente. caera vero rubea more primariarum in Regno Poloniae Ciuitatum. Eximimusq, illos ab omni probro, nota, conuitio, ignominia, contemptu, contumelijs, quibus ignobiles a nobilibus insectari et proscindi solent, et eandem paenam in exprobrantes praefato Magistratui Vilnen ignobilitatem vel vilitatem statuimus, quae in statutis nris in eos decreta est, qui vere nobili ignobilitatem exprobret, volentes insuper: vt qui plenum laboris et sollicitudinis pro Republica munus sustinent, ac quotidie grauissimis totius Ciuitatis curis anguntur prae caeteris conciuibus suis aliquod sentiant praemium, liberamus omnes in Magistratu constitutos, Advocatos, Proconsules, Consules, Scabinos, Notarios ab omnium hospitum aulicorum videlicet Nostrorum vel Successorum Nrorum vel quorumuis aliorum cujuscunq, status, conditionis, praeminentiae, receptatione, tam Comitiorum tempore quam alio quouis vt domus habitationesq, illorum in quibus ipsi degunt, liberae perpetuo sint, ne Domini Domus quorum industria, consilio et prouidentia Respublica Ciuitatis regitur, receptorum hospitum molestia turbati ad sui muneris functionem segniores ac ineptiores reddantur, ac ita vti hactenus fieri experimur, bonus ordo et regimen Civitatis impediatur. Quod quidem Privilegium a Nobis Advocatis, Praeconsulibus, Consulibus, Scabinis, Notarijsq, Civitatis Vilnen et eorum successoribus datum Nos ratum firmumq, perpetuo conseruatuos pro Nobis et Successoribus Nris verbo fideq, nostra Regia pollicemur nullo unquam tempore immutandum. Caventes insuper, si Magnus Ducatus Lithuaniae, quod speramus cum regno Poloniae unitus realiter, et in effectum fuerit, hoc Privilegium praefato Magistratui datum, aequae in Regno, sicut et Magno Ducatu valiturum, Volumus etiam insuper, vt Magistra-

tus saepe nominatus Vilnensis ad omnia Comitata Generalia tam in Magno Ducatu Lituaniae quam etiam in Regno Poloniae, si unio istorum Dominiorum debitum sortita fuerit effectum binos vel ternos Consules ex Collegio suo mittant, qui secundum nuntios terrestres residendi et de rebus ad statum Ciuitatis Vilnen pertinentibus dicendae sententiae ius potestatem facultatemq, perpetuis temporibus sunt habituri. In cuius rei fidem et euidentius testimonium praesentibus sigillum nrum est subappensum. Datum Grodnae in Conuentione gnali quindecim Junij Anno Domini, Millesimo quingentesimo sexagesimo octauo. Praesentibus Rmo Illustr. Magis dominis Valeriano Vilnen, Victorino Luceorien, Georgio mednicen, Nicolao Kiouien, Episcopis, Nicolao Radiuil in Dubingi et Biersze duce, Palatino Vilnen Magni Ducatus Lituaniae Cancellario Borissovien Lidenq, Capitaneo, Gregorio Chotkiewicz Castellano Vilnen et Exercituum Magni Ducatus Lituaniae summo et Grodnen Mosiren Carnouien Capitaneo. Stephano Duce Sbarascen Palatino Trocen, Georgio Chotkiewicz Castelano Trocen. Joanne Chotkiewicz Libero Barone in Sklow et Bichow Capitaneo Samagitiae, Magni Ducatus Lituaniae Magno Marsalcho Archiepatus Rigen Administratore Plotelen Tilsen Tenutario, Stanislawo Dovoyno Polocen, Paulo Sapiha Nouogroden, Georgio Tiskiewicz Brzesten Wolkouiscenq, Capitaneo, Georgio Osczik Msczislauien et Capitaneo Braczlauiem, Gabriele Gronostai Minscen Palatinis, Camenecensiq, Capitaneo Georgio Szeniowicz Polocen et Leplen Capitaneo, Gregorio Wolowicz Nowogroden et Slonimen Capitaneo, Gregorio Trisna Podlasen, Joanne Haiko Brzesten Castellanis, et Capitaneo Vilkien, Eustachio Wolowicz Magni Ducatus Lituaniae Vicecancellario ac Curiae Marshalco, Brzesten, Cobrien q, Capitaneo, Nicolao Narussewicz Thesaurario Terrestri Magni Ducatus Litvaniae, Marcovien. Miedalen q, Capitaneo, Nicolao Kiska Pocillatore nro Dromicem q, Capitaneo, Christophero Radziwil Incisore nro Nicolao Olechnowicz Dorohostaiski primario Dapifero alias Stolnik Magni Ducatus Lituaniae velunen Tenutario, Joanne Simkowicz Marsalcho ac in Magno Ducatu Lituaniae nro Notario Tikoczinen Villcomirien Capitaneo, Luca Swirski, Joanne Wolczek, Joanne Swierski Marsalcis nris, Laurentio Woina Michaele Haraburda, Basilio Drzewinski, Mathia Sawiczki, Notarijs et alijs q plurimis Consiliarijs Officialibus q nostris. Sigismundus Augustus Rex.

Nicola⁹ Naruschowicz Tris Thesaurari⁹ ac Nri⁹ Magni Ducat⁹ Lituae.
(*Sig. app. M. D. L. auth. perg.*)

61.

Жикгимонт Август Вожю Мстыю Корол Полскій Великій Княз Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Лифлянтскій и иных,

Ознаймуемъ тымъ Ншимъ Листомъ всимъ вообще и каждому зособна нинешнимъ и на потомъ будучимъ кому того ведати альбо чтучи его слышати есть потреба: Иж часто кротъ доносили то до Нас и били Намъ чоломъ, Войтъ Бурмистры Радцы и все посполство места ншого столечного виленского: о томъ ижся имъ великие кривды и утиски около приимованя гостей роздаваня и записованя господ через становничих нашихъ надворныхъ и маршалковских деють: а то втом иж имъ лепшие светлицы кгдахи и склепы записывают и забирають, а господара зженою и здетми знихъ выгоняють, и пожиток ихъ и живность имъ отыймуютъ, и наостаток [хотя который немає гдебыся зженою и здетми подети мел, тогда предся у него гостя у одной светлицы и водномъ кгдаху которыйся одними дврми замыкають становять: А то не для такъ пилное потребы гостю оному стоянья якъ для выривку становничого: гдеж если оный гдръ у становничого неоткупится великую трудность и небезпеченство здетми своими маєтъ: А то нетолко прибытности ншой Гдрской у месте нашомъ виленскомъ чинять, але и окромъ бытности наше гдарское такътеж у певныхъ мещанъ некоторые вже по колко надцать лет вдомехъ ихъ якъ у своихъ живутъ, штовсе ни откол инуд приходитъ и оные кривды таковое и долеглости терпеть мусять одно для непорядного черезстановничихъ господ записыванья и роздаванья: Бо оными господами водлугъ своей воли: а не водлугъ потребъ гостей шафуют и не потребне убогіе люди утискають, надирава и вольности ихъ втой мере имъ через предки нши и через нас самихъ водлугъ листов ншихъ имъ наданныхъ: и надъ звычай стародавний втой мере у нихъ завжды захованы такъ

же то нетолько тые которымъ то властне принадлежитъ чинить, але теж хто одноколькокъ хочеть тогося ваять, и господы себе заступють и займутъ зачимъ тое место ншо такъ якобы пристойно было и принадлежало небудуется, такое кривды и неволи обовляючи-ся и выстерегаючи; А такъ мы гдарь тому всему забегаючи и то по-загамовати хотечи, зособливое ласки и счодробливости ншое Гдрьское тотъ порядокъ и тое постановенье ншо около записованя и роздаваня про гости господъ у месте ншомъ Виленскомъ яко у столицы ншой, великого князства литовского, то есмо постановили и уфалили; якожъ постановляемъ и уфалаяемъ И то тымъ привилемъ тому месту ншому и всимъ обывателемъ его мещаномъ виленскимъ через нас гдра ласки ншое гдрское даемъ и тотъ привилей навечные часы моц и важность ненарушоную мети сказуемъ, который же то привилей через нас гдра и через потомки нши вечно подверою и словомъ ншимъ гдрьскимъ тому месту ншому и обывателемъ его держати хочемъ И обещуемъ И прирекаемъ, напервей абыся такъ яко ниже есть выписано, а неиначей около записываня и роздаваня господ вместе ншомъ виленскомъ завжды вечными часы заховало а тая реч так справована была, абы господы накоторые колвекъ гости николи не были через становничихъ нших И Маршалковыхъ записываны И даваны окром бытности и ведомости ураду мстског радецкого, але завжды при бытности дву радець мстскихъ виленскихъ, бо затымъ и большей господъ найдеться и врад мстскій будетъ ведалъ: которому гостю где у кого пристойную господо записати и дать И который мещанинъ лепшие и пристойнейшие будованя и мешканя можетъ для гостей збудовати и метъ: а записоване и назначене господ становничого кроме владу мстского радецкого важно ани моцно быти не маеть, ани будетъ: так же тое записане вольно будетъ господару домовому змазать и домъ свой замкнуть а гостя назначеного до себе непустити. А за тое жадное вины ани утерпеня метъ небудеть ани метъ маеть, и ку тому-теж гость не маеть быти становень ани ему господа маеть быти дана у одномъ кмаху где господар самъ мешкаеть, которыся кмахъ одними дверми и однимъ замкомъ замыкаетъ, кром того ижбы хто могучи збудовати для гостя особое мешканье а не будуетъ, што все

вряд радецкій под присегами своими уважать и обачить маеть, А иж теж жадень гость кгда прочь отежчати маеть тыхъ кгдахъ вкоторыхъ стоял замкомъ своимъ замыкати немаеть, бо хтося того важити будетъ и замкнувши кгдахи проч одееть, тогда вольно будетъ уряду мстскому замки отбить и господу высвободить И тые кгдахи господару вольные учинить и подать, а за то жадного пренагабана ани виноване метъ не будетъ, А господа теж никому иншому кром правыхъ а правдивыхъ дворанъ а слугъ ншихъ: а ихъ мсти панов рад и врядниковъ ншихъ: А послов яко чужоземцов так теж и нашихъ у сиравахъ речипосполитое до насъ гдра приезжающихъ даваны ани записываны немають, а то только при бытности ншой гдрской особою ншою гдрскою у месте нашомъ виленскомъ а окром бытности ншое гдрское у том же месте Ншмъ абы жадный урядъ который же кольвекъ быть ку приймаванью гостей якихъ колвекъ албо слугъ панскихъ, убогихъ мещанъ над волю ихъ примушати николи не маеть ани будетъ под ласкою ншою гдрскою: А ку тому теж жадному иншому яко спанов рад ншихъ такъ теж дворан врядников и слугъ ншихъ господа з уряду давана ани назначона быть не маеть, которые свои дома и дворы в месте и на передмстью мають одно нехайсе таковые у своихъ домехъ становятъ и мешканя мають: Якож на твердость того подписавши тотъ привилей рукою ншою гдрскою И печать ншу привесити есмо казали писанъ у городне на вальномъ сойме великого князства литовского Лѣта Божого нароженя тысяча пѣтсот шѣтдесять осмого мѣа Іюня пѣтогонадцать дня Sigismundus Augustus Rex. Миколай Нарушевич Подскарб Зем и Писар. *(Пег. привеш. В. К. Л. Подл. перг.)*

62.

In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam Rei memoriam. Quoniam res, negotiaque omnia oblivioni sunt obnoxia, nisi Literarum monumentis mandentur; ideo nos Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae, Livoniaeque etc.

Dominus et Haeres, cupientes Civitatem nostram Vilmensem, sedem, ac in hoc Magno Ducatu Lithvaniae Imperii Nostri Domicilium, perpetuis dotare ac ornare beneficiis Nostri; notum esse ac testatum volumus universis et singulis. Quod cum omnes Magni huius Ducatus Lithvaniae Ordines a Nobis contendissent, ut leges seu Statuta ac Jura, certorum ad id delegatorum Juris peritorum industria aucta, correctata, atque emandata ederemus, et omnes Ordines, tam Equestris seu Terrestris, quam Civilis Ordinis, illis subderemus, nominatim vero, ut Cives omnes in Magno Ducatu Juris Magdeburgensis, Privilegio a Nobis et Majoribus Nostri dotati, ad instantiam hominum Equestris Ordinis et terrigenarum ac eorum subditorum conventi et acusati non Jure suo Magdeburgensi sed Terrestris, hic a Nobis edito et promulgato judicarentur, verum cum Cives Nostri Vilmenses coram Nobis produxissent, et demonstrassent, antiqua adhuc proavi Nostri Serenissimi olim Ladislai Jagellonis Regis Poloniae et Supremi Lith. Ducis Privilegia et novissimum etiam Privilegium Nostrum in Bielscensi Conventionione generali eis datum, quibus privilegiis, illi sunt ab omni Jurisdictione ac officio Palatinali, Capitaneali et Terrestris exempti, et soli Magdeburgensi Juri subjecti, cumque simus et jurejurando obstricti atque obligati et in principio hujus statuti Terrestris professi ac polliciti, omnia Privilegia omnium Ordinum firmiter conservare et manutenere: proinde hanc Civitatem nostram Vilmensem, propter singularem erga Nos fidem, singulariaque merita, quibus Nostram gratiam, toto hoc Imperii Nostri tempore demereri nunquam destiterunt, in antiquo Privilegii Magdeburgensis usu per omnia conservandam duximus, prout per praesentes conservamus cum scitu, voluntate et assensu omnium Consiliariorum Nostrorum Status utriusque infra scriptorum, ac denuo illud damus et concedimus, donamusque et dotamus, hanc ipsam Civitatem, Nostram, ita, uti antiquitus dotata et fundata est ac omnes ejus Cives et incolas Jurisdictioni Civili subjectos huius Juris Magdeburgensis Privilegio in perpetuum liberandos eos, ab omni omnium Terrestrium Judicum, tam Palatinorum quam eorum vices seu locum tenentium jurisdictione et potestate ita, quod non debebunt nec tenebuntur de rebus parvis et magnis in actionibus civilibus et criminalibus, realibus et personalibus, coram ullo alio Magistratu

comparere, praeterquam coram Advocato et Civili Magistratu eorum, nec alio Jure, praeterquam iure Magdeburgensi coram eis respondere, Advocatus vero ac reliquus Magistratus non coram alio, nisi coram Nobis solis, non alibi nisi hic Vilnae praesentibus et existentibus, quando citatione literali Nostra citati fuerint secundum vetera Privilegia eorum, coram Nobis reproducta, quae in toto ac si hic inserta fuissent, confirmamus et secundum veteram hactenus servatam consuetudinem quam etiam in totum conservamus et approbamus non obstantibus quibusvis aliarum Civitatum, tam in hoc Magno Ducatu Lithvaniae, quam in Regno Poloniae consuetudinibus, nec obstan. Regni cum Magno Ducatu si subsequatur unione quae sicut nullius Ordinis, ita Civitatis huius Vilmensis Privilegiis derogare nec poterit, nec debet. Promittentes pro Nobis et Successoribus Nostris verbo et fide Regia hanc Civitatem Vilmensem in integro Juris Magdeburgensis et omnium ejus Privilegiorum usu Nos conservaturos perpetuis temporibus nec permissuros ut illa novis postea Constitutionibus et Statutis in Conventionibus generalibus conditis vel condendis infrigatur, illudque Statutum vetus quod in distinctione sexto articulo vigesimo continetur, et alia omnia Statuta ac Constitutiones Comitiales ubicunque scriptas et insertas, quibus Juri Magdeburgensi Civitatisque Vilmensis Privilegiis derogatum est, vel postea derogabitur quo ad Civitatem hanc Nostram Vilmensem ejusque omnes incolas, una cum Senatoribus, Consiliariisque Nostris cassamus annihilamus, inducimus, antiquamus, irritamus abrogamus et pro non scriptis nec promulgatis in perpetuum habemus, eique per aliam Nostram Legem perque hoc Privilegium derogamus et abrogamus ac expresse in Statuta scribi mandavimus ut Cives omnes Vilmenses in Jus ad suum Civilem Magistratum a quocunque, vocati non alio quam Magdeburgensi jure respondeant, adimimusque Nobis ac Successoribus Nostris aliquid postea publice vel privatim, contra Privilegium Juris Magdeburgensis, Civitati Vilmensi datum de Civibus Vilmensibus in parte vel in toto rogandi, laudandi, decernendi, statuendique potestatem, obligando fidem etiam Successorum Nostrorum ut hoc idem Privilegium Magdeburgense integrum, Civitati huic Vilmensi a Majoribus Nostris et a Nobis concessum et omnia alia Privilegia, quae antiquitus a Majoribus Nostris vel etiam a Nobis con-

cessa habent, conservent temporibus aeviternis. In cujus rei fidem evidensque testimonium praesentibus Sigillum Nostrum est subappensum. Datum Vilnae in Conventione generali sedecima Januarii. Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, praesentibus Reverendis, Illustribus, Magnificis ac Generosis Valeriano Vilnensi, Joanne Andrushewicz Luceoriensi, Victorino Samogitiensi, Nicolao Kiioviensi Episcopis, Gregorio Chodkiewicz Vilnensi Castellano Curiae Nostrae Campiductore, ac Caunensi Capitaneo. Nicolai Radziwiłł in Birże et Dubinki. Duce Palatino Trocensi exercituumque Magni Ducatus ac Bielicensis Lidendis Mosirenque Capitaneo, Stephano Duce Zbarascensi, Castellano Trocensi, Joanne Chodkiewicz Capitaneo Samogitiae Generali, Basilio Konstantinowicz Duce Ostrogensi et Kioviensi, Paulo Sapieha Nowogrodensi, Basilio Tyszkiewicz, Podlachien-si, Palatinis, Eustachio Wołłowicz Magni Ducatus Lithvaniae Tesaulario et Curiae Marsalco et Notario Brestensi, Mohiloviaensi Capitaneo. Nicolao Kischka Pincerna Magni Ducatus Lithvaniae Drohicensi Bielscensique Capitaneo, Gregorio Chodkiewicz Nostro Structore Mensae in Magno Ducatu Lithvaniae, Joanne Szymkowicz Tikoczinensi, Joanne Hayko Marsalcis Nostris Osmianensi et Krasnósieliensi, Nicolao Naruschewicz Marcoviensi Capitaneis et Notariis Magni Ducatus Lithvaniae et aliis quam plurimis fide dignis circa praemissa. Sigismundus Augustus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Nicolaus Narushevich S. R. M. in Magno Ducatu Lithvaniae Notarius. (*Sig. app. M. D. L. ex Lib. Priv.*)

63.

Zygmunt August z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflantski i innych Pan i Dziedzic.

Oznajmujemy tym Listem Naszym, iż My, miłosierdziem Chrzesciańskim wzruszeni, i chcąc, aby ubóstwo w Szpitalu Świętej Trójcy, albo Świętego Ducha w Wilnie, mogło mieć lepsze ku wychowaniu swym opatrzenie, Dom tegoto Szpitala, przez Urząd Miejski Wileński z pieniędzy i dochodów tegoto Szpitala kupiony na Rynku Wileńskim, przeciw postrzygał-

ni Miejskiej, podle Ulicy Sawiczej z jednej strony, a podle Pisarza Naszego Skarbowego Larka Domu z drugiej strony, Jarmolinskim nazwany, wolnym i wyzwolonym czyniemy, i mocą tego listu naszego wyzwalamy od wszelakich Gości stanowienia tak Dworzan Naszych iako i Pańskich, przy bytności jako i bez bytności Naszej w Wilnie, okróm Posłow Panow Chrześciańskich Rzymskiego Zakonu, ku którym tam przy bytności Naszej stanowieniu, wedle dawnego w innych Domach poddanych Naszych zwyczaiu, zostawujemy sobie moc i władzą i przykazujemy mocą tego Listu Naszego, wszystkim w obec Urzędnikom Naszym Ziemskim i Dwornym, na których Urząd rozdawania Gospod. przynależy, aby tam nikogo innego w przerzeczonym Domu przy Nas i bez Nas stanowić nie śmieli, ale aby ten Dom przy tej wolności Naszej i wyswobodzeniu istotnie zachowali. K temu, chcąc jeszcze większe na ten czas dobrodziejstwo temuto Szpitalowi przerzeczonemu uczynić, wyswobodzamy tento Szpitalny Dom od płacenia Kapszczyzny do Skarbu Naszego, jako miodowej tak i piwnej, która Kapszczyzna ma bydź z tego Domu na szpitalny pożytek obrócona, także przykazując Horodniczemu Naszemu dzisiejszemu i napotym będącemu, i na czyjkolwiek potem Urząd wybieranie Kapszczyzny będzie przynależało, chcąc to koniecznie mieć, aby od tych czasow z tego Domu wyżej opisanego Kapszczyzny żadnej brać i onej wyprawować nie śmiał. Na pewnośc tego teneśmy List Sygnetem Swym zapieczetowali i Ręką swoją podpisali. Dan w Kniszynie piątego dnia miesiąca Decembra, Roku Pańskiego Tysiąc pięćset sześćdziesiąt dziewiątego, Królowania Naszego czterdziestego. Sigismundus Augustus Rex. Michajło Hara-burda pisarz. Sigillum appressum Regiae Majestatis. (z *Ksi. Przywil.*)

64.

Жикгимонт Август Божю Мстью Корол Польскии Великии Княз Литовскии Рускии Прускии Жомойтскии Мазовецкии Лифлянтскии и иныхъ.

Ознаймуем сим нашимъ листомъ нынешнимъ и на потомъ будучимъ, Што перво сего постановлено и уфалено было впанстве нашемъ великомъ князстве литовскомъ поборы великие от речей едwabныхъ сукои и

ото всяких товаров каждому члвку купецкому давати и платити до того часу покуд война з неприятелем нашим кнзем великим Московским стоит, нижи на соиме валном городенском вроку минулом шестдесят осмом за прозбою пословъ земскихъ зласки ншое гдрское чинечи улаженъе всимъ подданнымъ нашимъ оныя поборы великие от свта всихъ светыхъ вроку прошломъ шестдесят девятомъ зложити есмо обещали. Якож водле оное обетницы наше гдрское и уфалы соиму городенского тые поборы великие зложивши и на онже час скоро потомъ соиме городенском обмышляючи чимъ бы велице пилные а праве кгвалтовные потребности которые ухованью людей служебныхъ вопатрованю замковъ украинскихъ и выншихъ многихъ а великихъ потребахъ земскихъ за всилованемъ на панства наши неприятеля нашо великогъ князя московского часто припадають опатрованы быти могли поратованье тыхъ потребъ земскихъ стого есмо вынаити рассказали абы тые которые спанства нашего великого кнзства Литовско товары провадят мыто ново постановленое до часу певного тоест от свята всихъ светыхъ вроку минулом шестдесят девятомъ черезъ три годы водле постановеня ншого платили вынемши стого товары которые до панства ншого великогъ кнзства литовского праважны будутъ окромъ соли и селедцовъ што завжды пожитку скарбу нашего належало и належит, яко то ширей у уставе нашей и влистехъ около того сканцярей ншое выданныхъ есть описано. якож на тые мыта ново повышонные перво сего вземши есмо от секретара ншого валентого иберфелта а от подданого нашего изака бродавки немалую суму пенезей на потребности земскіе а опатрованые замковъ украинскихъ выдати велели, то пакъ будучи намъ здесь у варшаве вонть бурмистры радцы и вси мещане места нашего виленского прысылали до насъ оповедаючи якобы то противко праву привильямъ и волностямъ ихъ отпродковъ нашихъ славное памети королеи и великихъ кнзей наданныхъ и от насъ гдра утвержонныхъ быти мело и бьючи чоломъ абыхмо отдаванья того мыта новоодвышеного ихъ вызволили. Нижи мы бачечи ижъ тое таковое черезъ насъ ново постановленое мыто ничого неоднo праву и волностямъ ихъ неуближаетъ але и шкоды: никоторое уплаченью мыта отовсякихъ товаровъ которые до

панства ншого великого княства литовског проважоны будут непри-
 носить, а иж теж то толко до часу певного на тыхъ которые спан-
 ства нашего великого княства литовского товары у уставе нашої опи-
 санные вывозят для обороны земское постановлено и перед соимом лю-
 блинскимъ недавно минулым арандовано а на соиме люблинскомъ вси
 аранды пожитковъ нашихъ гдрскихъ и земскихъ до року втихъ аран-
 дахъ назначеного додержати уфалено, стыхъ причин тое мыто ново по-
 становленное до часу певного то есть от свята всихъ светыхъ вроку
 шестьдесятъ девятомъ недавно минуломъ через три годы предесея во-
 де постановеня нашего мещаномъ виленскимъ платити есмо розказавши
 то имъ обваровали и упевнили и симъ листомъ нашимъ обваровываемъ
 и упевняемъ ижъ тое даване мыта ново подвышеного от товаровъ ко-
 торые спанства нашего великого княства литовского проважоны бу-
 дутъ упошлину и обычаи звыклыи и повинныи ити и почитано быти
 и волности права и привилейъ ихъ нине и на вси потомные вечные
 часы ничимъ нарушати и уимовати немаеть и мочи nebudeть и повыш-
 тью тыхъ трехъ годовъ мещане виленские того мыта ново подвышо-
 ного давати и платити не будутъ повинни. а от тыхъ товаровъ которые
 до панства нашего великого княства литовского проважоны будутъ
 окромъ соли и селедцовъ ничого мыта давати и платити они не мають.
 якожъ для лепшого певности и утверженья дали есмо мещаномъ виленскимъ
 сесъ нашъ листь знашою печатью и сподписанемъ руки нашею гдрское
 писанъ у варшаве року 1580) Апрель ки (28). Sigismundus Augustus
 Rex. (*Пег. привеш. В. К. Л. Подл. перг.*)

65.

In Nomine Dei Omnipotentis Patris et Filij et Spiritus Sancti Amen. Quo-
 niam Maiestas Regia quicquid vel denuo concedit, vel iam ante concessum
 renouat confirmatque, id ad posterorum deducendo memoriam, Literis et Si-
 gillis authenticis, Testibusque fide dignis perennare consuevit, proinde etiam
 ad perpetuam rei memoriam, Nos Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus

Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Voliniae, Podlachiae, Livoniaeque etc nec non Transylvaniae Princeps. Significamus praesentibus Literis quorum interest universis et singulis praesentibus et futuris, harum notitiam habituris. Quomodo accedentes Maiestatem Nostram Regiam in Consiliariorum Nostrorum conspectu, Nobiles ac Famati Fideles Nobis dilecti, subditi Nostri cives Vlnenses, per suos nuncios, nomine totius sui Magistratus et Universae communitatis Civilis post delatam Nobis Fidelitatis et subiectionis suae obedientiam supplicaverunt Nobis, ut eorum omnia Jura Civilia Maideburgensia, Privilegia, Libertates, Praerogativasq., et a Theloneorum solutionibus exemptiones, et immunitates, literas et consuetudines, placita et plebiscita, eidem Civitati Vlnensi, ac omnibus incolis ipsius per Praedecessores Nostros Serenissimos Reges Poloniae et Magnos Duces Lithvaniae data, concessa, largita, emanata, laudata et donata, confirmataque, seu datas, concessas, largitas, laudatas et donatas confirmaremus, roboraremus, approbaremus ac ratificaremus: Praesertim vero per Serenissimos Principes ac Reges et Duces Antecessores Nostros, Laudatissimos Vladislaum Jagellonem, Vitoldum, Alexandrum, Casimirum, Sigismundum Primum et novissime Sigismundum Secundum Augustum, eidem Civitati Nostrae praememoratae, et omnibus ipsius incolis, haec ipsa Jura, Privilegia, Leges, Libertates, Exemptiones, et Immunitates, plebiscitaque et consuetudines data, concessa et largita, seu datas, concessas et largitas, Autoritate Nostra Regia Novo Diplomate confirmaremus, ratificaremus et approbaremus. Nos itaque attendentes integram fidem et indubitata constantiam eorundem Civium Nostrorum Vlnensium, quam erga Antecessores Nostros exhibuerunt et prout Nobis per Consiliarios commendata est et eandem se Nobis praestatueros promiserunt: Cupientes etiam eos erga Maiestatem Nostram reddere alacriores et promptiores, eorumque petitioni justae et rationi consonae annuentes, omnia eorum hujusmodi Jura, Leges, Privilegia, Indulta, Exemptiones et Immunitates, Libertates, Praerogativas, plebiscita et consuetudines tam in Privilegijs, quam etiam et in Litteris authenticis contenta et contentas et tam Latinis verbis, quam etiam Polonica et Ruthenica dyalecto et caracteribus scripta, ac scriptas, quarum voces et tenores, tamquam hic de verbo ad verbum inserti et inscripti essent, habere et valere volumus, (in quorum et quarum usu et possessione usque hactenus extiterunt) In omnibus eorum

capitulis, articulis, passibus, paragraphis, punctis, clausulis, et conditionibus, ita ut generalitas specialitati et specialitas generalitati, minime derogare possit, confirmanda, roboranda, ratificanda et approbanda seu confirmandas, roborandas, ratificandas, et approbandas duximus, prout praesenti Privilegio Nostro confirmamus, roboramus, ratificamus et approbamus. Decernentes ea omnia juste, licite et legitime emanata vim et robur perpetuae ac indubitatae firmitatis, obtinere debere, temporibus aeviternis tenore praesentium mediante. In cuius rei fidem et evidentius testimonium praesens Privilegium manu Nostra subscripsimus, et sigillo Nostro Magni Ducatus Lithvaniae muniri et obsignari iussimus. Actum et Datum Knissinij, Feria quinta die vigesima sexta Mensis Julij. Anno Domini Millesimo quingentesimo septuagesimo sexto. Praesentibus Illustribus, Magnificis, Generosis et Nobilibus Nicolao Radzinil in Dubingi et Bierze Duce, Palatino Vilnensi, Magni Ducatus Litvaniae Cancellario, Borissoviensi, Mosiriensi, Lidensique Capitaneo, Joanne Chodkiewicz in Skłow et Mess, Comite Castellano Vilnensi Samogitiae Generali Capitaneo, Magni Ducatus Lithuaniae Magno Marssalco, Administratore et Gubernatore Livoniae, Libero Baroni in Bichow, Cawnensi, Plotelensique Capitaneo, Telesoviensique Tenutario, Stephano Duce Zbarascensi Palatino Trocensi, Somiliensique Tenutario, Eustaffio Wolowicz Castellano Trocensi et Magni Ducatus Litvaniae Procancellario, Brestenski, Cobrynensi et Rzeczycensi Capitaneo, Nicolao Olechnowicz Dorohostaiski, Polocensi et Capitaneo Wolkowiensi, Wielunensi Tenutario, et Boysogoliensi Administratore, Paulo Sapiha, Novogrodensi, Hrehorio Wolowicz Smolnensi, et Mercensi, Dubicensique Eizysensique Tenutario, Georgio Osczik Msczislauensi et Capitaneo Braczlaviensi, Andrea Duce Visniewieczki Braczlaviensi, Nicolao Sapiha Minscensi Palatinis, Joanne Comite a Thenczyn Woinicienski Capitaneo Lublinski, ac Succamerario Nostro, Nicolao Talwosz Samogitiensi et Dineborgensi Capitaneo, Paulo Sapiha Kiioviensi et Lubecensi Tenutario, Dominico Pacz Smolnensi, Georgio Zienowicz Polocensi, et Leplensi Capitaneo, Gregorio Wolowicz Novogrodensi, et Stonimenski Capitaneo, Mathia Sawiczki Podlassienski Castellanis et Mielnicensi Capitaneo, ac in Magno Ducatu Lithvaniae Notario, Stanislao Zamoiski, Regni Poloniae Procancellario, Belzenski et Knissinensi Capitaneo, Lawrino Woina Magni Ducatus Lithvaniae Terrestri Thesaurario, Pinscensi Capitaneo, Olitensi, Kwassoviensique Tenutario, Christophero Radziwil,

Ductore exercituum Curiae et Pocilatore Magni Ducatus Lithvaniae, Żyżmoriensi Tenutario, Joanne Kiska Incisore Magni Ducatus Lithvaniae et aliis quam plurimis Consiliarijs, Secretarijs Officialibusque Nostris. Stephanus Rex. Остафей Воловичъ Панъ Троцкий Подканцлеръ Беликаго Князства Литовского. Matias Sawiczki Castellanus Podlachiae Magni Ducatus Lithvaniae Notarius. (*Sig. App. M. D. L. auth. perg.*)

66.

Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae, Livoniaeque etc. nec non Transylvaniae Princeps. Significamus tenore praesentium quorum interest universis, Citatos fuisse Citatione Nostra Literali Generosum ac Famatos, Advocatum, Praeconsules, Consules, Scabinosque Civitatis Nostrae Vilmensis de Officijs ac omnibus bonis illorum mobilibus et immobilibus, ad instantiam Nobilis ac eximij Lucae Martinidis Mundi Doctoris, ac Civis Vilmensis, occasione incarcerationis ipsius actoris et uxoris ipsius, per Citatos autoritate privata contra literas salvi conductus et contra jus commune, bonorumque ipsius tam in Civitate Vilmensi, quam extra Civitatem consistentium parti alius adversae Famato Thomae Marcinowicz, ejusque consorti traditionis, prout ea latius, in citatione praefata continentur. In termino itaque hodierno ex Citatione ejusmodi proveniente, hujusque continuato, partibus utrisque actorea quidem per se et conventa per Nobilem Felicem Maciejkowski Plenipotentem suum legitime comparentibus et terminum attentantibus petentibusque, ipso actore Citatus ad directam responsionem cogi, plenipotentique praefato, monstrata plenipotentia et mandato in praemissis collocato, citationem excipiendo, se suosque principales Citatos, hic ad objecta et propositionem actoris respondere non debere, neque teneri, ex eo, quia sunt hic contra Privilegium per olim Divum Sigismundum Augustum Regem Poloniae, et Magnum Ducem Lithvaniae, Eisdem concessum evocati, in quo lucide constat eos non alibi, inde respondere teneri, nisi Vilnae coram S. R. Maiestate, petiit itaque liberas et absolutas a termino pronuntiari, actore itidem contrarium alle-

gante primum contra plenipotentiam, citatos non potuisse coram ipsorum Officiis et actis ejusmodi, Plenipotentem suum ordinare, deinde quod in criminalibus, et accusator et accusatus, non nisi personaliter coram Judice, agere seque defendere debeant, demum quod etiam Privilegium ad quod sese referunt iam lite pendentes, inter ipsum actorem ac ipsos Citatos sit expeditum, aliisque articulis et clausulis loco et tempore suo declarari non omissis. Nos itaque cum Consiliariis Nostris audita propositione et allegatione actoris, ac exceptione per plenipotentem Conventionum facta inhaerendo Privilegio Civitati per Antecessorem Nostrum concessio ipsos Citatos prouinc circa hoc idem Privilegium conservando, a termino liberos et absolutos fore decernimus, nihilominus ipso actori salvam actionem reservamus, coram Nobis agendam, juxta continentiam Privilegii, ubi partes terminum sunt habiturae, dum actor Citatos legitime adcitaverit, hac Nostra Sententia mediante. Harum, quibus Sigillum Nostrum est impressum, Testimonio literarum. Actum Varsaviae. Feria tertia post Dominicam Reminiscere. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Octavo. Ostafiey Wotłowicz Podkanclerzy W. X. L. Sigillum appressum M. D. L. (*Ex Lib. Priv.*)

67.

In nomine Domini Amen. Nos Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Livoniaeque etc Princeps Transylvaniae. Ad perpetuam Rei memoriam, tenore praesentium significamus, universis et singulis harum notitiam habituris, praesentibus et futuris. Quod cum ante hunc primum adventum Nostrum, huc Vilnam Magni Ducatus Nostri Lithvaniae sedem primariam, Literis Nostris ad Officium Civile datis, Magistratum ejusdem loci admonuissemus, et hortati sumus, ut darent operam, quo hospitia et receptiones pro Aulicis Nostris, et quibusvis aliis cuiuscunque status, conditionis, praeeminentiaeque sint exhiberi et concedi possint; quoquidem ipsi licet alacri animo acceperant et quantum in eis fuit, ad hoc omne studium, et operam, et conatum suum adiunxissent; nihilominus tamen Privilegium suum civile, coram Nobis exhibuerunt, quo hi

omnes, qui Magistratus Civilis Officio funguntur, publicaue Officia quotidie exercere necesse habent, veluti Advocati, Praeconsules, Consules, Scabini, Notariiue, a receptione omnium hospitem Aulicorum Nostrorum, et quorumvis aliorum cujuscunque status, conditionis, praeeminentiaeque sint, tam Comitiorum tempore, quam alio quovis, in iis domibus et habitationibus, in quibus ipsi degunt, liberi et immunes perpetuo sunt pronuntiati, circa quod Privilegium idem Magistratus, petierunt humillime se conservari. Quod quidem Privilegio Nos reviso, eo ipso in illo animadverso quod in illo descriptum exstat, ne Domini Domus, quorum industria, consilio et providentia, Respublica Civitatis regitur, receptione hospitem molestia turbati, ad sui muneris functionem segniores ac ineptiores reddantur, ac ita bonus ordo et regimen Civitatis impediatur, eosdem Magistratus circa hoc idem Privilegium, illud confirmando et roborando praesentibus, conservandos duximus, prout per praesentes conservamus, perpetuumque robur habere debere prout in eo descriptum exstat, decernimus; mandando Dominis Mareschalcis, vel iis ad quorum officium distributio hospitem pertinebit, ne uti nunc ita postea in Domibus, in quibus Magistratum Civilem gerentes degunt, hospitia cuiquam assignare audeant, sed eos juxta Privilegii praescriptum conservent. In cujus rei fidem, et evidentius testimonium, praesentes manu Nostra subscripsimus, ac Sigillo M. D. L. communire Jussimus. Datum Vilnae Feria Secunda post Dominicam Invocavit. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono, Regni vero Nostri Anno Quarto. Stephanus Rex. Venceslaus Agrippa S. R. M. in Magno Ducatu Lithvaniae Notarius. (*Sig. appens. M. D. L. Ex. Lib. Priv.*)

68.

Степанъ Божю Милостью Король Полскій Великій Князь Литовскій Рускій Жомойтскій Мазовецкій Инфлянтскій Князь Семдмигородскій и инныхъ.

Ознаймуемъ сямъ Листомъ Нашимъ, ижъ будучимъ Намъ на Соѣмъ Вальнымъ у Варшаве въ Року теперешнимъ Осьмдѣсятъ Второмъ ии-

сали и прислали до Насъ Войтъ, Бурмистры и Радцы Мѣста Нашого Виленского даючи Намъ тую справу, ижъ дей Король Его Милость славной памѣти Жигимонтъ Августъ забѣгаючи тому абы дорогость живности Намъ въ мѣсте Виленскомъ, которая наибольшъ черезъ перекупники бываетъ внесена, погамована была; Моцою Зверхности Нашой Господарской за позволеніемъ Ихъ Милости Пановъ Радъ, такъ Духовныхъ яко Свѣтскихъ, Войту Бурмистромъ и Радцожъ Мѣста Виленского, злѣчити и поручити то рачилъ абы они съ Мѣйсць и Урадовъ своихъ тамъ въ Мѣсте Виленскомъ того пильно доглядали и пострегали, абы всихъ таковыхъ перекупневъ чьи колъвекъ были они подданные, которые въ Мѣсте и напередмѣстю Виленскомъ по домахъ Пановъ своихъ и индей гдѣколъвекъ мѣшкають и такимъ перекупованіемъ обходятся некоторыхъ живности перекуповати недопустили, а которыйбы перекупчикъ, тому постановенію Его Королевской Милости сиротивался, Его Королевская Милость Войту Бурмистромъ и Радцомъ таковою мѣцъ дати рачилъ, необсылаючи Пановъ чѣтбы были до казни Мѣской Ратушноей сажати и оныя речи справные мощно у нихъ брати и на Шпиталь мѣстскій убогимъ роздавати, На што Король Его Милость Жигимонтъ Августъ Листъ свой подъ Печатью и подписомъ руки Писарской дати рачилъ который они передъ Нами покладали, просючи абыхмо ку вѣдомости Нашой приступивши тую вольность таковыхъ гамовація Перекупціовъ имъ съ Ласки Нашоей подтвердить Который Листъ Короля Его Милости Жигимонта Августа, имъ на то данный, передъ Нами былъ читанъ и такъ ся въ себе маеть: Жигимонтъ Августъ Божю Милостию Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій и инныхъ. Ознаймуемъ симъ Нашимъ Листомъ, ижъ будучи Мы съ Паны Рады Нашими и всеми Землями Панства Нашого, Великого Князства Литовского на Сойме Вальнымъ у Вильни чинили къ Намъ прозьбу и жаловали, яко Пановъ Рада Наша ихъ Милость, такъ и вси инные подданные Шляхта и которые съ нихъ обещные при Насъ Господару мѣшкають, въ Мѣсте Виленскомъ для потребъ своихъ и нашихъ Господарскихъ и Земскихъ, а инные съ нихъ въ своихъ власныхъ справахъ до Насъ Господара и до того Мѣста Нашого призджаютъ,

и жъ они въ томъ Мѣстѣ Нашомъ Виленскомъ въ Купованію на себе живности своихъ великую трудность и дороговсть примають, для недозрѣнія таковыхъ речей а о ураду Земского затымъ къ великимъ накладамъ и утратамъ своимъ приходятъ о чомъ гдысьмо казали передъ Насъ возвати, Войта Бурмистровъ Нашихъ Мѣста Виленского они повѣдали передъ Нами, и жъ ся тая дороговсть въ Мѣстѣ не ихъ дозреніемъ деѣтъ, бо то имъ и самымъ въ живности ихъ посполитой, тожъ пожитку нечинить, ни жли деѣ тое деѣтъ перекупниками, которыхъ въ томъ Мѣстѣ Виленскомъ рожныхъ Пановъ Духовныхъ и Свѣтскихъ подданныхъ, которые всякіе живности въ мѣстѣ и на дорогахъ заѣзджаючи перекупають, и потомъ то водлугъ воли ихъ дорого продають, а и жъ Праву и Ураду Мѣстскому не суть послушны и о заказы ихъ урадовые ничего небають, гдѣ Мы то порозумѣвши, съ Паны Рады Нашими ихъ Милости, яко Духовного такъ Свѣтского стану за добровольнымъ призволеніемъ самыхъ ихъ Милости, на томъ есьмо постановили, хотечи таковою дороговсть живности посполитой въ томъ Мѣстѣ Нашомъ загамовати, дали есьмо имъ и сямъ Листомъ Нашимъ даемъ подъ Моць Владность и дозреніе Войта Бурмистровъ и Радець, Мѣста Нашого Виленского, всихъ таковыхъ Перекупниковъ, чьибы колъвекъ они были подданные будъ Нашые Замковые, Бискупіе, альбо Воеводы Виленского, Кляшторные, Метрополией, и вси иншіе Князкіе и Панскіе и Зѣмянскіе и Духовные Люди, которые въ Мѣстѣ и на передѣмѣстѣ Виленскомъ въ домахъ Пановъ своихъ и инныхъ гдѣ колъвекъ мѣшкають, и таковымъ перекупляніемъ живности обходятся мають Войтъ Бурмистры и Радцы того Мѣста Нашого съ Ураду своего Радъ, и постановеніе тому чинити, и никому въ Мѣстѣ, ани передъ Мѣстомъ Виленскомъ, никоторихъ живности недопуститъ перекуповати; А которыхыбы Перекупники чьибы колъвекъ они подданные были, не хотели въ томъ Ураду и постановенію ихъ послушными быти, таковыхъ всихъ дали есьмо моць и казали, необсылаючи Пановъ ихъ имати и до казни ихъ Ратушовое сажати, и оныя ихъ речи стравные перекупные, моцно у нихъ забирати, и на Шпиталь мѣстскій Убогимъ Людѣмъ роздавати, а сами тожъ они мѣщане нашия Виленскіе, таковыхъ перекупованіемъ живности, не мають ся

обходить, ани тымъ которые суть подъ Урадомъ ихъ Мѣскимъ, допущати перекуповать, на што есьмы дали той Нашъ сей Листъ подъ Нашою Печатью. Писанъ у Вильни подъ лѣты Божого Нарожения, Тысяча Пятсотъ Сорокъ Сіюмого, Мѣсеца Новебра дванастого дня, Индикта шостого; у того Листу Печать Его Короля Милости, и Великого Князства Литовскаго. Подпись руки цисарской тыми словы: Валерианъ Цисарь, Мы Господарь видячи въ томъ Войта, Бурмистровъ, и Радець Мѣста Виленскаго быть слушную причину, при той моцы и вольности тамовація таковыхъ Перекупниковъ, въ Мѣсте Виленскомъ, въ овсѣмъ ихъ оставивши потвѣрдили есьмо, мають они съ мѣсцъ Урадовъ своихъ, таковое перекупство, черезъ которое дорогость живности, въ томъ Мѣсте Виленскомъ вношна бываетъ, доглядати, съ владзы и звѣрхности своей, надъ непослушными перекупниками и въ сажанію ихъ до вѣзѣнія Ратушного чыежъ кольвекъ подданные они будутъ, водлугъ того Листу Его Короля Милости Жигимонта Августа въ овсѣмъ уживаючи, и на то дали есьмо той сей Листъ подъ Печатью Нашою и съ подписомъ Нашимъ Руки Нашой. Писанъ въ Варшаве Лѣта отъ Нарожения Сына Божого Тысяча Пятсотъ осмдесятого другого. Мѣсеца Новебра дваццатого дня. Stephanus Rex. - *(Изъ кн. Привил.)*

69.

Степанъ Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойскій Мазовецкій Инфлянтскій Князь Семигородскій и инныхъ.

Войту, Бурмистромъ, Радцомъ, Лавникомъ, и всѣму Ураду Местскому, Мѣста Нашого Виленскаго, маемъ того певную вѣдомость отъ Ураду Нашого Мѣстского, ижъ въ томъ Мѣсте Нашомъ столечномъ, Великаго Князства Литовскаго Виленскомъ, передъ вами Урадомъ нашимъ Мѣстскимъ на Ратушу и въ Суду Тайномъ и Войтовскомъ, отъ прокураторовъ мѣскихъ присяглыхъ и тожъ и неприяглыхъ, великое своволѣнство дѣтся, ижъ некоторые съ нихъ отправуючи sprawy и потребности

людскіе, передъ Вами Урадомъ Мѣстскимъ, словы непристойными на васъ ся торгають, а мѣжи собою слова неучтивые задають, а одинъ другого лжеть, Ураду вашего неповажаючи, за чимъ и справедливость людскую ку проволоце, и въ затрудненіе приводятъ, И но Мы Господарь хотѣчи абы вы Урадъ Нашъ, во всякой пристойной учтивости былъ захованъ, и таковое ся своволенство позавстѣгнути могло, хотимъ мѣти и позволяемъ, штобы есте такихъ Прокураторовъ свовольныхъ, которые бы передъ вами при отправованію справъ людскихъ неучтивяся заховали, и на васъ Урадъ Мѣстскій, словы непристойными торгали, и одинъ другому примовки, также и иннымъ зельживость якую чинили, абы есте таковыхъ прокураторовъ свовольныхъ, водлугъ права вашего Магдебурского карали конечно. Писанъ у Городне Лѣта Божого Нарожения Тысячъ пятьсотъ осмдесять второго, мѣсяца Юлія третяго дня. Stephanus Rex. Венцеславъ Агрыппа Писарь. Печать притиснена В. К. Л. (*Изъ кн. Привил.*)

70.

Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae, Livoniaeque, et Princeps Transylvaniae. Significamus praesentibus Literis Nostreis, universis et singulis, citatos fuisse ad nos et Judicium Nostrum, literis citationis Nostrae generosum et Famatos Stanislaum Sabina doctorem Advocatum Vilmensem, Stanislaum Mrzygłód, Valterum Sibner, Philippum Sołokay, Demetrium Andrzejowicz Consules, et Michaellem Iwanowicz, Martinum Castella, Timotheum Hryhorowicz, Consulares Vilmenses Anno Octogesimo tertio residentes, Iwanum Andrzejowicz Notarium Ruthenicum una cum aliis complicibus, de Officiis ac omnibus bonis ipsorum, ad Instantiam Famatorum Consulum, Consularium et Scabinorum, collegarum ipsorum, partis dexterae, Romanae Religionis, in Consulatū cum eis assidentium, nec non Communitate Civitatis Vilmensis, pro eo quod ipsi ingrati existentes Libertatum et Privilegiorum ex antiquo per Praedecessores Nostros Civitati Vilmensi concessorum, et per Nos confirma-

torum, oblitque Juris et aequitatis et antiquae laudabilis consuetudinis, in electione Notarij Latini observatae, contra bonam integramque ipsorum Conscientiam, ausi essent, sine consensu Praedictorum confratrum et Collegarum eligere in Notarium Latinum Consularem, quondam Benedictum assertum Baccalaureum nescitur cujus promotionis, in Jure minime peritum et de Republica Civitatis Vilnensis, minime meritum in contemptum, vilipendiumque Privilegiorum Libertatum suarum, et in distractionem amoris, et societatis mutuae fraternae, Reipublicaeque Vilnensis haud mediocre detrimentum, concordiaeque sanctae, qua res exiguae crescunt, depravationem discordiamque, qua res maximae labuntur in Officio suo Civili disseminantes, non obstante eo, quod ab electione inordinata recessissent, aliumque Notarium in Jure peritum elegissent, nihilominus electioni suae, satis non faciendo, verum ad primum errorem, et electionem inordinatam Benedicti se contulissent, Notariumque legitime electum Laurentium Widziszewski, temere ad locum Notariatus admittere noluissent, in qua illegitima incompetenti, et extraordinaria ipsorum electione, aestimavit pars dextera Romana, Reipublicae et tota Communitas Vilnensis damna, causa, ipsorum eventa ad decem millium aureorum, juxta protestationes suas coram Illustrissimo et Reverendissimo in Christo Patre Georgio Radziwiłł, Episcopo Vilnensi, Duce in Ołyka et Nieswicz, citando ipsos ad videndum irritari, et reiici priorem illegitime electionem factam, in personam suprafati Benedicti, ipsum Officio Notariatus illo deponi, aliamque electionem alterius Notarij ipsis assignari, nec non ad refundenda damna praefata ratione praemissorum perpessa. In termino itaque hodierno relationum Nostrarum, ex ipsa citatione praeveniente adhucque continuata, partibus ipsis per se et plenipotentes suos legitimos, coram Nobis et Judicio Nostro comparentibus, et eum terminum legitime attentantibus, atque controversias suas reperentibus, Actorea quidem parte reiici priorem illegitimam electionem Notarii Latini consularis aliamque alterius Notarii assignare petente, ad quam Plebs, quoque sive Communitas pertineat, Advocatum autem cum Ruthenis, propter imperitiam Latinae Linguae ad electionem Notarii Latini non pertinere asserente, citata vero electionem ex remissione Nostra Grodnae iniunctam, ut denuo fieret esse legitime factam, propter majorem et potiore numerum votorum

tam Lithvanorum, quam Ruthenorum, sed et praescripto Legum, Privilegiorum, nec non consvetudinis antiquae, Decreto Serenissimi olim Sigismundi Regis Poloniae Praedecessoris Nostri confirmatae approbante, seque circa eam electionem Notarij Latini, quae tam Ruthenorum, quam Lithvanorum vota, ultro citraque et alternatim, secundum jura Privilegia et consvetudines ipsorum, antiquitus observata, praestitam et ab Advocato pro maiori et potiori parte votorum conclusam conservari affectante, et quod non modo jure cautum sit, ne quisquam ad populi clamorem eligatur, sed etiam in more et consvetudine nunquam fuerit, ut Communitas Notarios et alios eligeret; docente; Nos cum Consiliariis et Juris peritis Nostris, lateri Nostro assidentibus primum quidem electionem primam Notarii Latini, illegitimam ex his rationibus fuisse censemus; eo; quod absente Advocato Civitatis Nostrae Vilmensis, et non ab integro numero Proconsulum, Consulum et Scabinorum, tam Lithvanorum quam Graecorum sit facta, quae tamen cum iam sit ab iisdem partibus unanimi transactione, sive pacificatione sublata et remota, eam Nos quoque nullius valoris esse denuntiamus, partesque ab ea, tum etiam citationibus et mandatis omnibus inter se jam emanatis, et emanandis protestationibus, item damnis, mulctis et paenis in citatione Nostra expressis, in perpetuum, liberos, et immunes pronuntiamus, Electionem vero posteriorem, denuo et legitime factam, decernendam et confirmandam duximus, decernimusque et confirmamus ex eo, quod non solum ex Remissione, de mandato et voluntate Nostra, Grodnae facta, sed etiam de consvetudine antiqua, tam per Ruthenorum quos circa usum omnium libertatum Civitatis Nostrae Vilmensis, electionemque Notariorum et aliorum omnium confirmamus, quam Lithvanorum mutua et alternatim vota dicta et habita, quin etiam secundum Jura, Privilegia et consvetudines ipsorum antiquitus observatas et Decretis per Antecessores Nostros Serenissimos Reges Poloniae approbata, de praescriptoque legum publice, die et loco consveto, a majori etiam et potiori parte electorum, non autem ad clamorem populi; cum Plebs et Communitas nihil ad electionem tam de Jure quam consvetudine, sive Notariorum sive aliorum habeat; sit facta; Ideo Benedictum modo suprascripto electum, Officio Notariatus consularis legitime obtinuisse, ei-que jam exnunc praesidere debere, decernimus. Actores vero et omnes

alios, quicumque eo nomine electioni praefatae denuo, et legitime factae reperiuntur, vel in posterum invenientur contravenientes, eos tanquam seditionem in Civitate Nostra moventes, dignos Nostra gravi animadversione, nec impunes abire posse, idque hoc Nostro praesenti Decreto mediante. In cuius rei fidem Sigillum nostrum praesentibus est subimpressum. Actum Vilnae Feria Secunda post Dominicam Misericordiae, proxima. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octogesimo Quarto, Regni vero Nostri Anno octavo. (*Ex Lib. Priv.*)

71.

Sigismundus III Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux, Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae, Livoniaeque etc: Nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque Haereditarius Rex. Significamus praesentibus literis Nostris quorum interest universis et singulis, exhibitum Nobis esse decretum Serenissimi olim Stephani Regis Antecessoris Nostri a Consulatu Civitatis Nostrae Vilnen inter ipsos et Pileatores ratione pensionis annuae latum, simulque Nobis est expositum nonnullos Pileatores praesertim eos qui praeter Jurisdictionem praetorianam sub varijs et diversis Jurisdictionibus degunt pensionem eam Officio et Dispensatoribus Civilibus ultro a se concessam soluere nolle. Petens ejusmodi Decretum majoris firmitatis causa Actis Cancellariae Nostrae Magni Ducatus Lithvaniae ob omnem eventum inseri, illudque a Nobis clementer confirmari. Quod cum ex controversia partium latum esse animadverterimus, petitionemque dicti Magistratus Civilis aequam videremus, cupientes tam Nostra quam Antecessorum Nostrorum Decreta firma ac inviolata cuivis sancte servare, ac quod alijs Civitatibus consuevimus etiam Civitatis Nostrae Vilnen publicae utilitati consulere, Decretum ejusmodi auctoritate Nostra ipsis confirmavimus et roboravimus, prout praesentibus Iris Nostris confirmamus, et roboramus temporibus perpetuis, omnibus et singulis mandantes ne quispiam cujuscunque ille dignitatis vel eminentiae fuerit, eidem contravenire audeat, siquidem pensio annua a Pileatoribus concorditer concessa, Contubernij et Fraternitatis ipsorum Magistris Senioribus suo ac Collegarum

suorum nomine consentientibus sit manifeste comprabata, Cujus quidem Decreti hic tenor de verbo ad verbum sequitur: Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Livoniaeque etc Princeps Transylvaniae. Significamus praesentibus Iris Nostris quorum interest universis et singulis harum notitiam habituris, Vocatos fuisse ad Nos Judiciumq, Nostrum citationis Nostrae literis Magistros et Seniores omnes in solidum Artificij et Fraternitatis Pileatorum Cives Vilnen, Ad Instantiam Magistratus Civitatis Vilnensis pro eo: Quia Antecessores ipsorum et ipsimet soli, qui ad hoc usq, tempus in vivis existunt in anno proxime praeterito Millesimo quingentesimo sexagesimo conscriptis in Registro nominibus et cognominibus omnium confratrum suorum eiusdem Artificij benevole pro se et successoribus suis futuris, quicumq, voluerint ejusmodi Artificium Pileatorum in posterum laborare et in ejus usufructu cum illis esse ad Acta Consularia Civilia Vilnensia sese inscripserunt et obligaverunt ut ad aerrarium publicum pro commodo Reipublicae Civitatis Vilnen quilibet illorum ejusdem Opificij Magister ab eodem Artificio suo pro quolibet anno per triginta grossos Lithvaniae certo tempore vczť pro foesto Sancti Nicolai in Autumno persolvere et tradere teneatur. Juxta quam Constitutionem et obligationem suam benevolam ejusmodi proventus ab eo tempore usq, ad annum proxime praeteritum Millesimum quingentesimum octagesimum persolvebant, suaeque obligationi authentice satis faciebant: Nihilominus anno eodem sine scitu et voluntate Magistratus et omnium Officialium Civilium tanquam suorum Praefectorum expedito sibi a Nobis Privilegio super hoc idem Artificium Pileatorum contra priorem benevolam obligationem submissionemque suam et contra jus, consvetudinem, ac vtilitatem antiquam Civilem Vilnen ex quo in omnibus Civitatibus ordinationes Civiles omnium Mechanicorum et obedientia ipsorum per Officium Civile primo articulatum constituitur, omnesq, Constitutiones et traditiones Contubernijs statuātur, Demum per Principem Supremum confirmantur et roborantur. Sub praetextu itaque Privilegii a Nobis per eos contra Jus et consvetudinem Civilem intergum (druk. integrum) et illegitime obtenti, nescitur qua ducti temeritate et pertinacia, praetium quotannis ad aerrarium publicum Civile solui constitutum reddere negligunt, noluntq. Tum etiam rationem ex proventibus et expositis ejusdem Artificij

Pileatorum coram ipsis ex antiquo fieri consuetam, iam ab annis aliquot facere nolunt, recusantq, et aliqui ex ipsis ad hoc usq, tempus Jus Civile suscipere, juramentumq, super obedientia Magistratui Civili Vilnensi praestanda more aliorum omnium Civium ex eadem temeritate sua subiiciendo se quidam ex eis defensae et Jurisdictioni quorundam Magnatum Magni Ducatus Lithvaniae ex eadem obedientia et Judicio Civili contra omnes libertates Civiles se exuen, et a Jurisdictione Civili sese alienan, Officio et Magistratui eidem Civili in minimo obedientes esse volunt. De quibus omnibus Officium Civile Vilnense cum ipsis coram Nobis controvertere et hoc contra eos publice deducere paratos se obtulerunt, petentes quatenus praefati Pileatores secundum priorem obligationem et benevolam submissionem suam ejusmodi proventus per eos ab annis aliquot retentos ad aerrarium Civile, et quilibet illorum persoluant, rationemque et calculum pro annis proxime elapsis faciant, vtq, in posterum temporibus perpetuis quolibet anno ex prouentibus suis coram Consularibus eandem rationem praestent, nec a Jurisdictione obedientia q, Civili amplius discedere audeant, verum omnem obedientiam et honestatem decentem Magistratui et Officio Civili mediante Juramento suo exhibeant, vti ea omnia in ipsis Citationis Nostrae literis fusius et copiosius descripta habentur. In termino itaq, Citationis hodierno hucusque ex limitatione Nostra generali Causarum Civilium Magdeburgensium in Relationibus Nostris proprijs coram Nobis et Judicio Nostro legitime proueniente et continuato, pars actorea vczť (dr. videlicet) Magistratus Civilis Vilnensis per Nobilem Foelicem Macieikowskj ferendarium et plenipotentem suum, Citata vero per Nobilem Andream Wodzińskj suum procuratorem, et per Bartholomeum Andrzejowicz Pileatorem confratrem suum et Magistrum Seniore Artificij ejusdem Pileatorij tunc temporis existen personaliter comparuerunt, et Cum ipsum terminum attentauerunt, Actorea quidem contenta Citationis suae processu et ordine Judiciario contra Citatos vrgente atque deducente. Conuenta vero secundum Privilegium a Nobis sibi concessum et condiciones in eodem Privilegio descriptas se conservari, et ab impetitione partis Actoreae, solutio neq, triginta grossorum Lithvaniae pro quolibet anno se liberos pronunciari petente Parte itidem Actorea per memoratum plenipotentem suum conditionem ne vczť Conuenti ab ipsa inscriptione, constitutione, et obligatione su-

perius nominata, solutione quoq, proventuum eodem Privilegio eorum non obstante denegante, atq, secundum eandem constitutionem et obligationem submissionemque illorum benevolam antiquam iterum atq, iterum se conservari postulante. Nos cum Consiliarijs Nostris lateri Nostro tunc assidentibus, probationibus et deductionibus partis Actoreae exauditis, totaq, controversia coram Nobis et Judicio Nostro urunque agitata, bene discussa, et intellecta, ex rationibus per supramemoratum plenipotentem Magistratus Civilis Vilnen deductis et allegatis, decernendum duximus, decernimusq, per praesentes Privilegium Contubernij seu Fraternitatis Pileatorum in suo robore secundum omnes et singulas condiciones in eo contentas conservari debere. Nihilominus quoniam in eodem Privilegio ipsorum non constat vtrum a solutione triginta grossorum pro aerrario civili annuali sint exempti. Id circo eundem contractum cum Magistratu Civili Vilnensj per ipsos semel initum, inscriptum et obligatum praesenti Decreto Nostro in robore in omuibz clausulis et conditionibus temporibus perpetuis reservamus. Retenta quoq, et pensionem suprascriptam singulis annis Officio Consulari Vilnensi quamprimum per hoc idem Officium Consulare Vilnense vigore ejusdem Decreti Nostri requisiti fuerint persolvere in totoq, suae inscriptioni satisfacere, decrevimus hoc Nostro Decreto mediante. In cujus rei fidem Sigillum Nostrum est appressum. Actum et Datum Grodnae die vigesima mensis Junij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octuagesimo sexto. Leo Sapieha M. D. Lithuaniae Vice Cancellarius. In cujus rei fidem et testimonium Sigillum Nostrum Mag. Ducatus Lithuaniae praesentibus est appressum. Datum Vilnae die Mensis Martij Anno Dni M.D.C.II² Regnorum vero Nostrorum Poloniae decimoquinto Sveciae vero anno Nono. Sigismundus Rex. Mathias Woina Notarius. (*Sig. appens. M. D. L. Auth. perg.*)

72.

Stephan z Łaski Bożej Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Inflandzkie ze Xiążę Siedmigródzkie.

Wszytkiém w obecz, a mianowicie Burmistrzom, Raycom, Ławnikom Miasta Naszego Wileńskiego, Wiernie Nam miłym, Łaskę naszą Królewską.

Ч. I.

18

Stawnie wiernie Nam mili. Przytoczyła się temi czasy niedawnymi sprawa s pozwu między niektórymi osobami z Mieszczan Wileńskich Strony Religiey Ruskiej. A Urodzonem Stanisławem Sabina Woitem Naszym Wileńskiem, s którego postęmpku wyrozumielizmy, że się tam Wilnie w dni Święte wedlie nowego Kalendarza s postanowienia Kościoła powszechnego Chrzescianskiego Rzymskiego Ustawione, różnyce iakieś wczynają, krąmy otwierają y insze potrzeby zakazane niektóry s Kupcow y Rzemieśnikow odprawuia, tak że teś ludzie Religiey Ruskiej listy z Cancellariey Naszey wydane wedlie myśli swey interpretuią. A tak My zabiegając tępu, jako by pokoy y zwyczaj starodawny w odprawowaniu Święth w tey mierze był zachowan. Przykazuyem Wier. W. chcąc to koniecznie mieć po Wier. W. Abyście się wedlie listu Naszego pierwszego w roku 1583 miesiāca Nowembra dnia dwudziestego szostego wydanego, y wedlie Dekretu Naszego teraz nowo między Urodzonym Woithem Naszym Wileńskim. A niektórymi osobami Religiey Ruskiej uczynionego we wszystkim zachowali, kramow otwierać, ani Rzemiosl robic wdni święte wedlie poprawy nowego (Calendarza niedopuszczali), Gdzie ieśliby się kto takowy swawolny znalazł, a tępu roskazaniu Naszemu w czem się sprzeciwiać chciał. Abyście po Wier. W. winą naprzod dziesięcią grzywien Polskich bez żadnego odpuszczenia karali. A potym ieśliby się takowy zuchwalec znalazł, żeby się drugi raz tępu roskazaniu Naszemu sprzeciwiał, dobra iego do dalszey nauki Naszey zapieczętowali y sequestrowali. A nam o takowym swowolnym niemieszkaiąc wiadomość dawali. List ten, aby się kto niewiadomością niewymawiał publicować roskazali. A inaczey koniecznie pod Łaską Naszą Krolewską abyście nieczynieli. Datt w Grodnie dnia 29 Miesiāca Julia Roku Bożego 1586 panowania Naszego roku jedynastego. (Mieysce pieczęci) na Autentyku podpisano: Stephanus Rex. Stanislaus Skulski Notarius. (z *Ksi. Przywil.*)

73.

Stefan z Łaski Bożey Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Prusski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflantski, Książę Siedmigrodzki.

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, a mianowicie Woytowi, Burmistrzom, Raycom, Ławnikom i wszystkiemu pospół-

stwu, Mieszczanom Miasta Wileńskiego, Religii Rzymskiego Kościoła. Oznajmujemy, iż przyjeżdżał owdzie do Nas, Wielebny Onufry Dzieweczka Metropolita Kijowski i Halicki i Wszystkiew Rusi, także Burmistrze, Raycy, i niektórzy z pospólstwa Miasta Wileńskiego, Ludzie Zakonu Greckiego, uskarżając się iż Ludziom Religii ich, Świąt Greckich święcić nie dopuszczacie, przymuszając ich ku święceniu świąt Rzymskich według Nowego Kalendarza, i nie małą trudność w tym im zadawając, i prosili Nas, aby wedle wolności ich, od Przodków Naszych im nadanych, w wolnym używaniu Religii, także wedle konfederacyi, różnych w Wierze, w tych Państwach Naszych uczynioney, która jest przy szczęśliwey Koronacyi Naszey, wcale przyjęta i utwierdzona, i też wedle Listów Naszych w tej sprawie wydanych, to jest jeden z Obozu Naszego pod Pskowem, do Was Urzędu Mieyskiego Wileńskiego pisany, drugi do wszech w obec i do Was Urzędu Mieyskiego Wileńskiego z Grodna, pod datą roku Tysiąc Pięćset Ośmdziesiąt Czwartego Januarii Dwudziestego pierwszego dnia, a trzeci pod datą z Niepołonic, w roku przeszłym Ośmdziesiąt Piątym Maja Dwudziestego osmego dnia, wedle zgody uczynioney między Wielebnym Xiędzem Arcy-Biskupem Lwowskim, a Władyką Lwowskim, abyście się we wszem ku nim, wedle Konfederacyi spokojnie zachowali. Przeto rozkazujemy Wam Urzędowi Mieyskiemu Wileńskiemu i wszem w obec Obywatelom, a zwłaszcza Przełożonym w Państwie Naszym Wielkim Księstwie Litewskim, abyście ludziom Zakonu Greckiego, w tym Mieście Wileńskim, i innych wszystkich, trudności w tym nie zadawali, i w obchodzeniu Świąt wedle Zakonu ich, a zwłaszcza Narodzenia Pańskiego, Krzczenia, Obrzezania, Zmartwychwstania, Wniebowstąpienia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego, Trójcy, Świąt Nayswiętszey Maryi Panny wszystkich, i innych Świąt Apostolskich, wedle dawnego zwyczaju i Zakonu ich, niczym przeszkody nie czynili i w te Święta pomienione Ludzie Zakonu Greckiego, do Sądu Woytowskiego, Burmistrzowskiego, Radzieckiego, i Ławniczego Gaynego, wyłożonego i potrzebnego, na Ratusz aby nie byli pozywani, i zdawani, i przysięgi w te dni święte aby im składane nie były. Wszakże Święta zwykłe Kościoła Katolickiego Rzymskiego Zakonu, wedle nowego Kalendarza w uczciwości zachowane być mają, wedle zwykłego obyczaju, a Wy dla

Chrzesciańskiej miłości, abyście pilnie postrzegali, a nad zwyczaj dawny, iedna strona drugiej, pogorszenia żadnego nie czyniła, pod Łaską Naszą Królewską, postrzegając tego, aby we wszystkim pokoy w tym mieście Naszym zachowan był. Dan w Grodnie Dnia osmego Septembra Roku Pańskiego Tysiąc Pięćset Ośmdziesiąt szostego. Stephanus Rex. Gabryel Woy-na Pisarz. Sigillum appressum M. D. L. (*z Ksi. Przywil.*)

74.

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen. Cum ea sit humanae naturae fragilitas. ut negocia quaeque praeclaraque gesta publica facile obliuione oblitterata interciderent si literarum monumentis consignata et in omnem posteritatem transmissa non essent Proinde ea, quae gratiae nrae Regiae perpetuum referre testimonium volumus oportet in omnem aeternitatem scripto literisq, nostris authenticis continuari. Nos Sigismundus Tertius Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithvaniae, Russiae Prussiae Samogitiae Masoviae Livoniaeq, nec non eadem gratia Sveccorum, Gothorum, Vandalorum designatus Rex, Magnusq, Fiulandiae Princeps. Significamus praesentibus literis quorum interest, Vniuersis et et singulis praesentibus et futuris harum notitiam habituris. Quod cum Diuina operante gratia ad gubernacula Regni Poloniae publico consensu vocati, et per impositionem Diadematis Regij in solio Regni locati consedissemus ac durantibus ipsis Comitij Coronationis Nostrae ab Ordinibus Magni Ducatus Lithuaniae per legatos ad Nos Cracoviam missos et delegatos subiectionis et fidelitatis iuramentum. per Nos ipsis prius publice ac solennit pro more facto et pmissio praestitum recepissemus acceden Mtem Nrm Regiam in Consiliarios Nostrorum et Nunciorum Terrestrium Regni Poloniae ad Coronam Nostram Cracoviam congregatorum ac etiam Senatorum et Nunciorum Terrestrium Magni Ducatus Lituae conspectu et pntia Nobiles ac famati Fideles Nobis dilecti subditi nri ciues ac Nuncij Vilnen Joannes Montan, Philippus Solokai, Proconsules, et Benedictus Rosmutius Notarius nomine Aduocati, Proconsulum, Consulum Scabinorum totiusq, Com-

munitionis Ciuitatis ejusdem nrae Vilnen post delatam nobis reuerentiae fidelitatis et subjectionis suae, obedientiam ac juramentum Nro ipsis prius publice ac solenniter pro more pmissio praestito. Supplicarunt nobis vt eorum omnia Jura Ciuilia Maidemburgen Priuilegia libertates praerogatiuas donationes concessionem a theloneorum solutionibus exemptiones immunitates consuetudines placita et plebiscita ac quouis alio nomine vel titulo dici merentia, eidem Ciuitati Vilnen ac omnibus eius incolis Magistratui et toti communitati per diuos praedecessores nros Seruos Poloniae Reges ac Magnos Duces Lithuae praesertim uero per Seruos Principes ac Reges et Dyces Wladislaum Jagelonem, Vitholdum, Alexandrum, Casimirum, Sigismundum Primum, Sigismundum Secundum Augustum, Henricum, ac nouissime Stephanum eidem Ciuitati Nostrae memoratae Magistratui Communitati et omnibus incolis ejus data concessa largita emanata laudata et donata, confirmataq, seu datas, concessas largitas laudatas et donatas auctoritate Nra confirmaremus roboraremus approbaremus ac ratificaremus. Nos itaq, attendentes integram fidem et indubitata constantiam eorundem Ciuium Nrorum Vilnen quam erga antecessores nros exhibuerunt et prout nobis per Consiliarios ejusdem Magni D. Lithae commendata est, et eandem se nobis praestatueros promiserunt Cupientes etiam eos erga Matrem nram reddere alacriores et promptiores eorumq, petitioni iustae et rationi consonae annuere omnia eorum hujusmodi jura, leges, Priuilegia, indulta, exemptiones et immunitates libertates praerogatiuas plebiscita et consuetudines tam in Priuilegijs quam etiam in lris authenticis contenta et contentas et tam latinis uerbis quam etiam Polonica et Ruthenica dyalecto et characteribus scripta ac scriptas, quarum Voces et tenores tanquam hic de verbo ad verbum inserti et inscripti essent, habere et valere volumus (in quorum et quarum possessione et usu usq, hactenus extiterunt) in omnibus eorum articulis, capitulis, passibus paragraphis punctis clausulis et conditionibus, ita vt generalitas specialitati et specialitas generalitati minime derogari possit confirmamus roboramus ratificamus et approbamus seu confirmandas, roboramus ratificamus et approbamus duximus prout pnti Priuilegio Nro confirmamus roboramus ratificamus et approbamus Decernentes ea omnia iuste licite et legitime emanata vim et robur perpetuae ac indubitatae firmitatis obtinere debere temporibus aeuernis tenore pntium median.

In cujus rei fidem et euidentius testimonium, praesentes manu nra subscriptas sigillo Magni Ducat Lithuae consignari iussimus Datt Cracouiae in Comitibus Coronis nrae die vigesima octava mensis Januarij Anno Dni Millesimo Quingentesimo Octuagesimo Octavo Regni nri anno Primo. Praesentibus Rdmis Rdis Illribus Magis, et Venerabilibus ac Nobilibus Stanislae Karnkowski Dei Gra Archiepiscopo Gneznen Legato nato et Regni nri Primate Petro Myskowski Cracouien Hieronimo Rozrazewski Wladislawien et Pomeraniae, Bernardo Maciejowski Luceorien Alberto Baranowski Praemislien et Regni nri ViceCancellario, Melchior Giedroic Samogitiae Laurentio Gossliczki Kamencen eadem Gratia Episcopis, Andrea Comite in Teczyn Cracouien et Capitaneo Zatorien Rubieszowienq, Joanne Kisska Castellano Vilnen et Bresten Capitaneo, Joanne Hlebowicz in Dabrowno Trocen. Alberto Alasco, Siradien. Nicolao Sapieha Miuscen Palatinis. Stanislae Comite de Tarnow Sendomirien et Capo Stobnicien. Martino Lesniowolski de Obory Podlassien et Capto Lossicien Joanne DVlski Cvllmen Thesaurario Regni Gnali Branscen Rogoznen, Srecen, SVrasenq, Capto. Nicolao Ligeza de Bobrek Wislicien et Capto Biecen. Zydkowienq, Nicolao Firlei de Dabrowicza Biecen Refferendario Curiae Regni nri Capto Nouae Ciuitatis Korczyn et Casimirien Georgio Mnissek de Magna Konczyce Radomien et Capto Sanocen Sokalenq, Joanne Mysskowski Zarnowien Joanne Ossowski Polanecen Joanne Bogusz Czechouien et Capto Zwolenen. Stephano Grudzinski Naklen et Capito Walczen. Stanislae Gostomski de Lezenice Sochacouien et Capto Rauen Stanislae Bykowski Conarien in terra Lancicien. Castellanis. Andrea Opalinski de Bnin. Supremo Regni Marschalco et Gnali Maioris Poloniae Capto. Leone Sapieha Vice Cancellario Magni Ducat. Lithae Slonimen. Marcouien Miadzielenq, Capto. Nicolao Talwosz Curiae nrae Magni Duc Lithuae Marschalco. Petro Thyliczki Majore Regni Secretario. Praeposito Gneznen et Canonico Cracouien. Joanne Tarnawski Refferendario Curiae Regni. Cracouien Wladislawien Lancicien Cruswicien Praeposito. Benedicto Voina Praeposito Trocen Joanne Piotrowski Decano Poznanien Custode Sendomirien Scholastico Lancicien Canonico Gneznen. Joanne Galezynski Cantore Gneznen Scholastico Wladislawien et Canonico Cracouien Secretarijs nris. Nicolao Zebrzydowski Gnali Cracouien Boleslawien. Petro Opalinski de Bnin. Naklen Rohatinenq, Captis. Deme-

trio CHalecki Ensifero Mag: D. Lithae. DVc. Friderico Massalski, Marschalco. Gabriele Voina. Helia Pielgrzymowski Notarys Magni D. Lithae. Balthasare Sthanislawski Sanocen Venceslao Vrowieczkj Chelmen. DVC. Georgio Sokolinski Vithebscen et Capto Vsviaten et Jezierzyscen Nicolao Sapielha Grodnen Syccamerarijs. Joanne Gaiowski Posnanien Foelice Czerski Cracouiien Sventoslao Orzelski Calissien. Stanislao Karszniczki. Siradien. Petro Strzala Zathorien Judicibus Terrestribus. Nicolao Caraczon Signifero Curiae M. D. Lithae. Sebestiano Sebestianowicz Tribuno terrae Samogitiae Joanne Szemeth Tenutario Botocen Basilio Zienkiewicz Tychinski. et alijs multis Secretarijs Offalibus et Aulicis nris Terrar vero Nuncijs tam Regni quam Magni DVc Lithae omnibus ad pntem Conventum congregatis. Sigismundus Rex. Еліашъ Пельгримовъскій писаръ. (*Sig. app. M. D. L. Auth. perg.*)

75.

Жикгимонтъ Третій Божю Милостью Король Польскій, Великий Князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій, Инфлянтскій, а Шведскій, Кготскій, Вандальскій и Дедичный Король.

Ознаймуемъ симъ Листомъ Нашимъ ижъ за потребованьемъ Бурми-стровъ Радець и Лавниковъ Места нашего Виленского казали есмо имъ зъ Метрику Канцелярей Нашое видимусъ дати, зъ Листу Продка и Вуя Нашого светобливое памети Короля Его Милости Жикгимонта Августа Враду Местьскому Виленскому даного, подаючи подъ владзу и справу ихъ всякихъ перекупневъ въ Месте Виленскомъ будучихъ для постереганья дороности въ продаванью живности, Которыи Листъ слово отъ слова такъсе въ себе маеть, Жикгимонтъ Августъ Божю Милостью Король Польскій, Великий Князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жомойтскій, Мазовецкій и иныхъ, Ознаймуемъ симъ Нашимъ Листомъ ижъ будучи Намъ съ Паны радами Нашими и Всими Землями Панства Нашого Великого Князьства Литовского на Соймъ Вальномъ у Вильни, Чинили ку Намъ прозбу и жаловали, яко Панове Рада Нашие Ихъ Милость, такъ и вси иные Подданные Наши Шляхта, ижъ которые зъ нихъ обеще мѣ-

шкають при Насъ Господаре въ Месте Виленскомъ для потребъ и справъ Нашихъ Господарскихъ и Земскихъ, а инъши зъ нихъ у своихъ власныхъ справахъ до Насъ Господара и до того Места Нашого приеждчаючи же они въ томъ Месте Виленскомъ у покупованьи на себе живностей своихъ великую трудность и дороговсть принимаютъ для недоизрѣнья таковыхъ речей отъ Враду Местьского и за тымъ ку великимъ накладомъ и втратомъ своимъ приходятъ о чомъжѣ есмо казали передъ Насъ возвати Войта Бурмистровъ и Радець Места Виленьского, они повелили передъ Нами жеся тая дороговсть въ Месте не ихъ недоизрѣниемъ дееть, бо то и имъ самымъ въ живности ихъ посполитой тежъ пожитку нечинить, нижи деѣ деетсе то перекупнями, которихъ въ томъ Месте Виленскомъ разныхъ Пановъ Духовныхъ и Светскихъ подданныхъ которіе всякіе живности въ Месте и на дорогахъ заездчаючи перекупують и потомъ то водле воли ихъ дорого продають, ижъ и враду и права Местьского не суть послушны и о заказы ихъ владовые ничего небають, гдежъ Мы тому порозумѣвши съ Паны Радами Нашими Ихъ Милостью яко Духовного такъ и Светского Стану за добровольнымъ призволениемъ самыхъ Ихъ Милости на томъ есмо постановили, хочечи таковую дороговсть живности посполитое въ томъ Месте Нашомъ загомовати, дали есмо имъ и сему Листомъ Нашимъ даемъ подъ моцъ владности и дозренье Бурмистровъ и Радець Места Нашого Виленского всихъ таковыхъ перекупниковъ чибьколькокъ они подданные были будь Нашие Замковые, Бискупа альбо Воеводы Виленского Кляшторные Митрополіе и вси иные Князькие и Пашекие и землянскіе, и духовные люди которіе въ Месте и на передѣмествѣ Виленскомъ по домохъ Пановъ своихъ и инъде гдеколькокъ мешкають, А таковымъ перекупованьемъ живностей обыходетьца мають Бурмистры и Радцы того Места Нашого зъ Ураду своего Радъ и постановенье тому чинити, и никому въ Месте ани передъ Местомъ Виленскимъ некоторыхъ живностей недопустили перекуповати, А которіебы перекупни чибьколькокъ они подданные были нехотели, въ томъ Враду и постановенья ихъ послушни быти, таковыхъ всихъ дали есмо имъ Моцъ и Казали не отъсылаючи Пановъ ихъ имати и до казни ихъ местьское Ратушовое сажати и оныя речи ихъ страв-

ные перекупные моцне въ нихъ забирати и на Шпиталяхъ Местьскіе Убогимъ людемъ роздавати А сами тежъ они Мещане Наши Виленьскіе таковымъ перекупаньемъ живностей немаются обыходити, ани тымъ которіе суть подъ Врадомъ ихъ Местьскимъ доущати перекуповати, при томъ тежъ выразумели есмо тому ижъ которіе Люди ку наймованію до работъ зъ розныхъ сторонъ до того Места Нашого Виленьского приходять которыхъ досыть немало въ томъ Месте Нашомъ есть, А такъ ижъ местца певного немають гдебы се они ку наймованію работамъ сходити мели, И для того по господамъ своимъ мѣшкають, которыхъ работниковъ ку работамъ Нашимъ Господарскимъ и Князьскимъ, Панскимъ и Зѣмянскимъ, и тежъ посполитого Человека тутошнего Места Нашого Виленского наймующи великое омешканье покибы, ихъ набыти мелъ и въ наймованьи дороговсть се дееть, Ино Мы и около таковыхъ работниковъ хотячи въ томъ Месте Нашомъ Виленскомъ добрый радъ и постановенье мети, Розказали есмо Бурмистромъ и Радцамъ Места Нашого Виленьского абы они зъ Ураду своего Местского того дозрели и таковымъ людемъ которіе для наймованья работъ тутъ въ Месте мешкають то на рынку выволати и розказати велели, жебы они вси на одно Местцо што по Краковску прозывается Микстатъ на кажды день поранѣ, якъ будетъ година на день, подъ Ратушъ ся сходили, а такъ нате Мѣстцу подъ Ратушомъ кажды таковы комубы ихъ ку работе потреба была водле потребности своее маеть тыхъ работниковъ собе наймовати и то имъ за роботу ихъ платити яко они съ собою умовать, Естлижьбы которыхъ съ тыхъ людей работниковъ недбаючи на заказъ Враду того Места Нашого тамъ на тое Местцо подъ Ратушъ каждого дня кгда будетъ година на день не приходили а въ господахъ и на иншихъ где местцахъ не наймоваючи ся ку работе мешкали ждучи абы ихъ тамъ найдовано и ку работамъ наймовано, тогда Врадъ Места Нашого Виленьского таковыхъ Людей пославши зъ Ураду своего маеть казати мощно взяти и за то ихъ слушнымъ караньемъ карати, А дали есмо Враду Места Виленьскаго тую владность и моць коло таковыхъ перекупней и работниковъ Микстатниковъ подъ тымъ обычаемъ яко вышей описано есть справовати до Воли Нашое Господарское, На штожь есмо имъ дали сесѣ Нашъ Листъ подъ Нашою Печатью Писанъ у Вильни подъ лѣты Божего Нароженья Тысеча пятсотъ сорокъ

сего Мца Майя Второго Дня Индиктъ пятый, якожь сесь Видимусь подь печатью Великаго Князьства Литовскаго Браду Места Виленьскаго Дань есть, Писанъ у Вильни Лета Божого Нароженья Тисеца Шестсотъ Второго Мца Марьца сего дня. Левъ Сапсга Канцлеръ Великаго Князьства Литовскаго. (*Изъ кн. Привил.*)

76.

Sigismundus Tertius Dei Gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniaeque etc nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque, Haereditarius Rex Significamus praesentibus literis Nostris quorum interest universis et singulis: expositum esse Nobis nomine Magistratus et Communitatis Civitatis Nostrae Vilmensis, Institores et Marcatores varios aliunde Vilnam venientes, et merces quasvis terrâ & aquâ apportantes, fautoribus et promotoribus ad eam rem nactis contra Privilegia et Libertates eorundem Civium et Subditorum Nostrorum, pro libitu suo vendere et distrahere ulnatim, libratim, ac alio quovis mensurae et ponderis genere, quod non solum contra Jura Civitatis Nostrae Vilmensis, sed et contra Publicam utilitatem fiat, hoc enim modo veros Cives et incolas Vilmenses, Jure Magdeburgense gaudentes, Magno damno et incommodo affici. Proinde supplicatum est Nobis, ut Privilegia ejusdem Civitatis Nostrae Vilmensis, à Serenissimis olim Regibus Poloniae, et Magnis Ducibus Lithvaniae concessa et donata, à Nobis autem sancte confirmata ipsis etiam nunc roboraremus et ratificaremus; Quorum petitioni tamquam aequitati consentaneae, Nos clementer annuentes, ac dictorum Civium et Subditorum Nostrorum incommodis, quibus in dies afficiuntur, subvenire volentes, omnes ac singulos Institores, sive Mercatores, sub quibus suis jurisdictionibus degentes, ab omni facultate merces ipsorum revendendi et distrahendi removendos, et alienandos duximus, prout praesentibus Literis Nostris eosdem removemus et alienamus, firmiter mandantes, ne quisquam aliunde Vilnam veniens eidem Magistratui ac imprimis Nobis Juramento non obstrictus, contra Privilegium Civitatis Nostrae Vilmensis, praeter dies Nundinarum consuetarum

mercari, ac merces suas quoquomodo venum exponere audeat, aut praesumat, quo nomine officiales omnes, tam spirituales, quam saeculares cujuscunque dignitatis vel conditionis fuerint requisiti ab iisdem Civibus et Subditis Nostris, consilio et auxilio ipsis aderunt, non permittentes ut praedictum vel derogationem aliquam suorum jurium quoquomodo patiantur, alioquin talium Institorum merces, confiscari eidem Officio Civili Vilmensi permittimus, quorum pars media fisco Nostro et Civium Vilmensium Regio altera Praetorio in usus publicos cedere debet, ut autem ea melior Mercatorum ratio et ordo institui et servari possit articulos ipsorum certos, Nobis per eos oblatos, ac ex Cancellaria Nostra M. D. L. editos autoritate Nostra Regia approbamus et confirmamus, volumus que, ut iis propter communem utilitatem et mercaturae suae usum libere sine quavis contradictione utantur. In cujus Rei fidem et testimonium, praesentibus, sigillum Nostrum M. D. L. est appressum. Datum in arce Nostra Vilmensi die Decima octava Mensis Martii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo, Regnorum vero Nostrorum Poloniae Decimo quinto, Sveciae Anno nono. Sigismundus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Mathias Woyna S. R. M. per Magnum Ducatum Lithvaniae Notarius. (*Ex Lib. Priv.*)

77.

Sigismundus Tertius Dei Gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lituaniae Russiae Prussiae Samogitiae Masoviae Liuvoniaeq, etc nec non Suecorum Gottor Vandalorumq, Haereditarius Rex. Significamus prntibus Iris Nris quorum interest vniuersis et singulis. Qvod cum antea Mercatoribus et Institutoribus Ciuitatis Nrae Vilmensis certos articulos ratione mercium diuendendarum artificiorumq, exercen per Magistratum ejusdem Ciuitatis Vilnen constitutos nobisq, oblatos, peculiari Priuilegio Nostro confirmauerimus ad supplicationem, Nomine Mgratus, totiusq, communitatis Ciuitatis praedictae Vilmensis apud Nos factam faciendum Nobis esse duximus Vt autoritate horum Comitiorum eandem confirmationem articulorum illorum, tanto firmitus roboraremus, prout quidem roboramus prntibus literis nostris, in omni-

bus Privilegij iam ante a Nobis super eosdem articulos collati, punctis et ligamentis, Addentes ad eos, id quod cupere eosdem mercatores et institores propter meliorem mercaturae suae, et artificiorum vsum intelligimus, vt Pelliones Vilnenses, qui artificium suum exercentes merces suas in nundinis divendere solent, iisdem plane juribus et praerogatiuis, quibus caeteri Mercatores et Institores Vilnenses vti consueverunt, ipsi quoq, sine cuiusvis impedimento fruantur et gaudeant. Cerdones vulgo Bołtusznicy dicti vt contenti sint solo artificio suo nec in mercaturas et labores Pellionibus et Mercatoribus tantum seruiantes et competentes sese intrudant sub amissione mercium suarum per Officium Civile Ciuitatis ejusdem recipiendarum. Deniq, alii Cerdones vulgo Kozimiacy, Garbarze, Bialoskornicy suis quoq, artificijs quae cuiq, competunt, contenti itidem esse debent neq, cutes quasvis elaboratas vsquam extra Civitatem praefatam Vilnensem, vtpote Gedanum aut in alias Ciuitates tam per se, quam per quosvis mandatarios fautoresue suos, mercimonij peragendi causa vehere aut mittere audeant sub amissione quoq, mercium suarum quos quidem praefatorum Mercatorum et Institorum Vilnensium articulós tam videlicet eos qui ad Acta Cancellariae nrae Magni Ducatus Lituae porrecti, et confirmati a Nobis sunt quam posteriores istos in hoc Privilegio additos et expressos autoritateq, horum Comitiorum confirmatos, ita ab omnibus quibus id expedit teneri et observari volumus, vt nulla in re ipsis a quopiam vnquam derogetur sed in omnibus suis punctis clausulis et conditionibus integri et inuiolati permaneant. In cujus rei fidem praesentes manu Nra subscriptas sigillo Nro Magni Ducatus Lituaniae muniri mandauimus. DATum Cracouiae in Comitijs Regni Generalibus die vigesima sexta Mensis Februarij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tertio Regnorum Nostrorum Poloniae decimo sexto Svetiae vero anno Nono. Sigismundus Rex. Mathias Woina S. R. Mtis per Magnu Duc. Lit. Notarius. (*Sig. app. M. D. L. auth. perg.*)

78.

Sigismundus Tertius Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae Samogitiae, Livoniaeque, nec non Svecorum, Gotto-

rum, Vandalorumque Haereditarius Rex. Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis. Quod cum plurimum Nostrae et Reipublicae interesse videamus, ut Civitates et oppida non solum in Regni Nostri, sed etiam in Magni Ducatus Lithvaniae ditionibus, Tempore felicitis regiminis nostri, ad meliorem conditionem deveniant, et in singulis libertatibus, immunitatibusque, in dies magis ac magis florescant, ac in facultatibus suis secundos successus et maiora incrementa accipiant; faciendum Nostris esse putavimus, ut praerogativas et libertates infra scriptas, in vim Privilegii aeviternis temporibus duraturi, Civitati Nostrae Vilmensi daremus et concederemus, prout damus et conferimus hisce Nostris Literis. Primum quidem cum, exploratum habeamus Praetorium in fundo publico Civitatis Nostrae Vilmensis extructum esse, illud jurisdictioni ac proprietati illius Civitatis semper subesse cum ad Iudicia civilia tractanda, tum ad alios politicos actus Reipublicae ejusdem Civitatis legitime obeundos, volumus, atque statuimus, excipimusque, ac liberum ab omnibus quarum cumque aliarum personarum publicarum Iudiciis nempe Tribunalis Castrensis, ac Terrestribus, in quacunque dignitate constitutis, praesentibus facimus atque pronuntiamus, ita: ut nulla alia praeter ejus Civitatis Nostrae Vilmensis Iudicia ac Officia ibique omni quovis tempore peragantur, et quoniam in eo labefactari Rempublicam Civitatum animadvertimus, cum Cives se muniis civilibus abdicare et otiosam vitam ducere, quaestibusque suis intendere coniunctionem, ac societatem communem quibus Respublicae constant, spernere satagunt, ac impetratis a Nobis Literis immunitatis se liberos a negotiis publicis et Curatellis Testamentorum executionibus esse curant; Nos etiam hac in parte provisum eidem Civitati esse volumus, omninoque eos qui privatis commodis student uti inutiles et ineptos removendos a praefatae Civitatis praerogativis esse volumus, nullasque ac irritas postea exemptione, si causa legitima senectutis vel alicujus defectus corporis aut substantiae non intercesse-rit, esse pronuntiamus, salvo tamen Privilegio hac in re nonnullis Civibus ejusdem Civitatis Vilmensis, antea tam a Serenissimis Praedecessoribus, quam à Nobis ipsis ex causis legitimis datis et concessis permanentibus. Quasquidem libertates et immunitates Nos per praesentes eidem Civitati, Incolis ejus, et posteris hisce attribuimus, ac in eis illos a quocunque servari volumus, quod an notitiam omnium et singulorum, praesertim vero Palatinorum, Castellano-

rum, Capitaneorum, Judicum, Subjudicum, Notariorum, tum et Tribunalis Regni Deputatorum, aliorumque cujuscunque status et conditionis hominum, tum et privatorum ejus Civitatis Vilnensis deducimus, eisque mandamus, ut circa eas libertates dictos Cives, seu Civitatem totam Vilnensem conservent ac manu teneant, neque eas et ipsi violent et a quopiam violari permittant, sub gravi indignatione Nostra aliter non facturis. In quorum omnium fidem et evidentius testimonium, praesentes Literas manu Nostra propria subscripsimus, Sigilloque Nostro M. D. L. consignari mandavimus. Datum Cracoviae in conventionre Generali, Feria secunda, Die tertia Mensis Martii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo tertio Regnorum Nostrorum Poloniae Decimo Sexto, Sveciae vero decimo. Sigismundus Rex. Sigillum appensile M. D. L. Hieronymus Wotto- wicz Thesaurarius Curiae et Notarius per Magnum Ducatum Lithyaniae. (*Ex Lib. Priv.*)

79.

Zygmunt Trzeci z Bożej Łaski Król Polski Wielkie Xiążę Lithewskie Ruskie Pruskie Mazowieckie Żmudzkie Inflantskie że y Szwedzki Gothski Wandalski Dziedziczny Król.

Wszem w obec y każdemu z ossobna komu to wiedzieć należy mianowicie Woiewodom, Castellanom, Starostom y wszelakiem Urzędnikom Deputatom Trybunalskim Sędziom Grodzckim y Ziemskim teraz y napotym będącym wiadomo czyniemy. Ma nadane Przywileie miasto nasze Wileńskie tak od Świętej pamięci przodków Naszych y Wielkich Xiążąt Litewskich iako y od Nas samych, w których wolności y prawa ich opisane y pomienione są, mianowicie że do Sądu ktoregożkolwiek z pomienionych, telko do swego własnego mieiskiego pociągani bydź niemogą y exequuntia na nich gdzie indziei niema bydź czyniona. Przeto isz nam miasta tego pomienionego Wilna w tym Xięztwie przedniejszego, krzywdy' ktore sie im w tej mierze od Vprz: y Wier: Wa: dzieią przełożone są, atho isz ludzi Mieiskich tak osiadłych iako y tych ktorzy znaimow w domach mieiskich mieskają y kupiectwy takze y inszemi rzemiesłami sie bawią; do Trybunału Zamku y Sądow im nienależ-

ných pociągają także tesz y w więzieniu oných y w czynieniu Executiei na dobrach ich własnych bez wiadomości Vrzedu Mieiskiego ktoremu to właśnie należy a nie inszemu, trapią. Przypatrzwszy sie temu isz iako insze miasta tak tesz to w Wielkiem Xięstwie Lithewskim miasto Wilno, na prawie Maydebur-skiem zasiadło y fundowane iest, y Sądy w sprawach ich telko Woith z Ław-nikami, Burmistrz z Radą a My z apellaciey sądzić telko mamy w rzeczach krzywdach wszelakich tak wielkich iako y małych krwawych i niekrwa-wych, także executia w Mieście tym dzieć sie ma; chcąc po Vprz: y Wwier: Wa: mieć, aby każdy prawem sie swem cieszył, a miasta nasze takimi anga-riami uciążane niebyły, wszech w obec z Vprz: y Wwier: Wa: napominamy y rozkazuemy, aby od Vprz: y Wwier: Wa: w żadney sprawie y krzywdach mieiskich Wileńskich ktoregokoolwiek czasu bądź pod Trybunałem, także Roczkami Grodzkimi, Ziemskimi, y innych ktorych kolwiek Sądow żaden spod-danych naszych Mieszczan Wileńskich do Vrzedu y Sądow tych pociągany niebeł, ale każdego takiego ukrzywdzonego dla dochodzenia sprawiedliwości z człowieka mieiskiego osiadłości swoje mającego y siedzących znaimow w-domie mieiskim do prawa iego y Sądu należącego mieiskiego odsełali (wyią-wszy telko tego kiedyby sie sam dobrowolnie obligatią swą odpisał odstąpiw-szy prawa swego) Executiei także na dobrach mieiskich zaprzewodem praw wedle obligu ze Sądow Vprz: y Wwier: Wa; abyście sami nieczynili, ale to Vrzędowi należnemu Mieiskiemu poruczał y do niego odsyłali. Także wroz-dawaniu gospod w domach mieiskich wedle Przywileju od Świętey pamie-ci Krola Żygmunta w Grodnie na Seymie Walnym Roku tysiąc pięcseth sześćdziesiąth osmego Miesiąca Junij pietnastego dnia im danego zachowali. Inaczey nieczyniąc gdyżby to beło y ku naruszeniu prawa miastu temu nada-nego y ku obrazie Magestatu naszego Dam w Crakowie na Seymie Wal-nym Coronnym trzeciego dnia Miesiąca Marcza Roku Pańskiego M.DCIII Pa-nowania Krolestw naszych Polskiego szesnastego a Svedzkiego roku X. Sigismundus Rex. Jaross Wołłowicz Podskarbi Nadworny y Pisarz. (*Pieczczę W. X. L. przyciśn. aut. perg.*)

Жигимонтъ Третій Божю Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Инфляндскій а Шведскій Готскій Вандальскій Дѣдичный Король.

Всѣмъ въ обещъ и каждому съ особна, якогжъ кольвекъ Стану, Достоинства и Вразу Людѣмъ, Обывателомъ и подданнымъ нашимъ въ Великомъ Князствѣ Литовскомъ будучимъ, Ознаймуемъ Вамъ, ижъ за донесеніемъ до Насъ Господара отъ Войта Бурмистровъ и всего Раду мѣста нашего Столечного Виленского, много Домовъ въ томъ Мѣстѣ Виленскомъ и на передъ Мѣстѣхъ черезъ дивные обычаи таѣнные, а покутные змовы, и записы не Урадовыѣ подмаваніемъ въ Малженство вдовъ и дѣвокъ отъ рожныхъ Людѣй подданныхъ Нашихъ Шляхецкихъ, Духовныхъ и Свѣтскихъ, къ тому выймованіемъ Листы Нашими, и черезъ поданіе въ оборону и порученство Ремѣсльниковъ, Паномъ Радомъ и иншимъ Урадникомъ Нашимъ, съ оборотами и послухами ихъ, которые они имъ чинятъ съ права и послушенства Вразу Мѣстского выламуютъ и выходятъ, за чимъ ку великой сказѣ и шкодѣ всего Вразу Мѣстского, и знищенія послушенства повинного, и змѣйшенію доходовъ и пожитковъ Нашихъ Мѣйскихъ чинятъ чогося уже много намножило, што ежелибы долго трвати мѣло, снацьбы не малое уближеніе и замѣшаніе, въ Справѣ Мѣйской посполитой было. А такъ Мы Господарь, бачучи бытъ въ томъ шкоду Нашу и того Мѣста Виленского, чому хотячи въ часы пришлые забѣгчи, прихилаючися до первшого наданія и Привилѣю Продка и Дѣда Нашого, Свѣтобливой памѣти Короля Его Милости Жигимонта, подъ датою Году Тысячъ Пятсотъ Тритцать Девятого Мѣсяца Юлія Шостого дня Индикта дванадцатаго тому Мѣсту Виленскому даного который вцалѣ и не нарушно, во всихъ пунктахъ и Артикулахъ, тымъ Листомъ Нашимъ ствѣрдивши, и при зуполной моцы составивши, съ Зверхности Нашой Господарской, и теперъ такъ часы вечными хочемъ мѣти и устанавлиемъ: Хтобы съ подданныхъ Нашихъ якогжъ кольвекъ Стану, хотѣлъ въ Домъ Мѣстскомъ мѣшкати, тогда мають таковый вси подъ правомъ и присудомъ ихъ Мѣскомъ быти; а коморники которые-

бы въ Домѣхъ вольностию якобыколько варованныхъ, также слуги Панскіе Люди Ремесльные и вси тамъ въ тыхъ Домѣхъ Мѣшкаючи, Люди и Мѣщане, послушенство всякое и повинность Ураду Мѣстскому посполъ съ иными мѣщаны Нашими Виленскими, полниги и давати, жадными вольностями незасланняючи повинни будутъ: а которыебы Дома Мѣскіе покупили, тые мають Право Мѣстское принять, и присягу водлугъ Права ихъ учинити, а отъ сего часу жадного торгу, некоторымъ потаѣннымъ обычаемъ, никто ни съ кимъ не мають дѣлать, Алѣ съ вѣдомостию Ураду Мѣстского Виленского, на которымъ и записы визнавати повинни будутъ, и вси платы и повинности, тому Мѣсту отдавати, и платити мають. А штося дотычетъ ижъ некоторые Поддани Нашые, мимо подаіе и позволеніе Прodka Нашого Жигимонта отъ Прedковъ Нашихъ и отъ Насъ Господара, вольности розмаитыхъ собѣ набывши, съ послушенства Мѣстского выламуются, въ чомъ ижъ ся стало надъ волю Прodka Нашого въ невѣдомости, тогда таковыя вси съ послѣднѣйшой датой вольности у когобыколько были, и показались, симъ Листомъ Нашимъ скасовалисьмо которые у жадного Права и Суду жадной влады мѣти не мають што всіо на торгу обволати, и копію съ Сего Листу Нашого у Брамъ Мѣстскихъ Виленскихъ и при костелахъ списуючи прибиати есьмо казали и до вѣдомости каждого приводити, вѣлѣвши; Браду Городскому и Мѣстскому того пильно досмотреть, розказуемъ. На што всіо Сей Нашъ Листъ съ подписомъ руки и съ Нашою Печатью на звыжъ помѣненные и описанные параграфы тому Мѣсту Нашому Виленскому даемъ. Писанъ у Варшаве на Соймѣ Вальнымъ, Лѣта Божого нароженъя Тысяча шестсотъ Пятого мѣсяца Феврарія Пѣтнадцатаго Дня. Sigismundus Rex. Mathias Война Pisar. (*Изъ кн. Привил.*)

81.

Жигимонтъ Третій Вожею Милостью Король Польскій Великій Князь Литовскій Рускій Прускій Жомойтскій Мазовецкій Инфлянтскій, а Шведскій Готскій Вандальскій Дѣдичный Король.

Ознаймуемъ симъ Привилѣемъ Нашимъ, ижъ покладанъ былъ передъ Нами Привилей Прodka и Дѣда Нашого, Свѣтобливой памѣти Короля

Ч. I.

20

Его Милости Жигимонта писаны въ Кракове, подъ датою Году Тысячъ пятьсотъ тридцать осмого, Мѣсяца Юнія одинадцатаго дня Индикта одинадцатаго, въ которомъ то есть описано; ижъ за прозьбою Войта, Бурмистровъ, и Радець и Лавниковъ Мѣста Нашого Виленскаго позволить рачиль имъ збудовати Мостъ на речце Вильни лѣжачій, и за Браною Бернардынскою и отъ туль мостового отъ Подданныхъ Нашихъ, Духовныхъ, Князскихъ, Панскихъ, и Зѣмянскихъ отъ каждого воза по пѣнѣзю одномъ брати, и били Намъ Господару чоломъ, тойже Войтъ Бурмистры, Радцы и Лавники Мѣста Виленскаго, абыхмо яко тотъ Привилѣй Прodka Нашого Короля Его Милости Жигимонта на тое мыто имъ даны, тымъ Привилѣемъ Нашимъ Ствѣрдили, такъ и другій Мостъ на тойже речце Вильни за Браной Спаской, идучи на Заречье, знову коштомъ Мѣстскимъ збудовати позволили, и отъ того взглядомъ кошту тѣперешного, который на будованіе того Мосту они подымутъ, такъже и для кошту пришлого, который для гвалтовной воды въ зепсованію тыхъ Мостовъ подеимовати, мусять таковоежъ мыто по пѣнѣзю одномъ отъ подданныхъ Нашихъ Духовныхъ и Свѣтскихъ брати позволили, Мы Господарь Бачучи бытъ прозьбу слушную, ихъ ижъ безъ тыхъ обудвухъ Мостовъ такъ Мѣщане Наси Виленскіе, яко и тые которые до него приѣзжаютъ обѣйтися не могутъ; ласкаве позволиуши тотъ Привилѣй Ствѣрдивши тое Мостовое съ обою мостовъ на той речце Вильни коштомъ съ доходовъ Мѣстскихъ збудованныхъ, отъ подданныхъ Нашихъ Духовныхъ Князскихъ, Панскихъ и Зѣмянскихъ отъ каждого Вoза по пѣнѣзю одномъ до Скарбу Мѣстскаго Виленскаго брати позволяемъ, часы вѣчными, на што Имъ Сей Нашъ Привилѣй съ подписомъ Руки и съ Нашою печатью даемъ. Писанъ у Варшаве Лѣта Божого Нароженья, Тысячъ Шестьсотъ Пятого, Мѣсяца Марца Второго дня. Sigismundus Rex. Матѣй Война Писарь. Печать привѣшена Великого Княжества Литовскаго. (*Изъ кн. Прив.*)

82.

Zygmunt Trzeci z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski etc a Szwedzki, Gotski, Wan-

dalski Dziedziczny Król. Wielmożnym, Urodzonym i Szlachetnym, Wszem wobec i każdemu z osobna, osobliwie tym, którzy Imiona i Maiętności swe nad rzeką Wilią mają; Uprzejmie wiernie Nam miłym Łaskę Naszą Królewską. Uprzejmie wiernie Nam mili, dali Nam Sprawę Sławetni Burmistrze, Rayce i wszystkie pospolstwo Miasta naszego Wilna, iż gdy bywają Statki Rzeką Wilią, spuszczone, i zaś nazad ku górze prowadzone, wielkie szkody i niebezpieczeństwa dla więzow i kamieni wielkich w tej Rzece podejmują, że się Statki rozbijają: żądali Nas tedy abyśmy w tej mierze, do uprzejmej wierności Waszey pisali, aby uprzejma wierność Wasza z obudwu stron brzegow, nad Maiętnościami Swemi gdzie tego będzie potrzeba, Rzekę Wilią czyścić onym niebronili, i za kosztem tych Mieszczan Wileńskich, przekazy i kamienie wyciągać dopuścili. Przeto My bacząc iż to ma być z dobrem i pożytkiem tak uprzejmej wierności Waszey, iakoteż wszystkich Ludzi Obywatelow tamecznych, chętnie na ich Proźbę tak słuszną pozwoliwszy, żądamy i napominamy, aby uprzejma wierność Wasza, gdziekolwiek się iakie przekazy w Rzece Wiliey, w Maiętnościach uprzejmej wierności Waszey pokazały, a Mieszczanie Nasi Wileńscy tego by potrzebowali, żebyście nie byli od tego i niebronili Rzemieślnikom za kosztem Mieszczan Wileńskich Rzeki tej czyścić, Kamienie i insze przeszkody wyciągać, uczynicie to uprzejma wierność Wasza dla łaski Naszey. Dan w Warszawie Dnia Dwudziestego Wtórego, Miesiąca Kwietnia Roku Tysiąc Sześćset Szóstego, panowania Królestw naszych Polskiego dziewiętnastego, Szwedzkiego Trzynastego. Sigismundus Rex. Pieczęć większa W. X. L. przyciśniona. Eustachi Wołłowicz, Proboszcz Trocki, Pisarz i Referendarz W. X. L. (z *Ksi. Przywil.*)

83.

Жигимонт Третий Божю Милостью Король Польский Великий Князь Литовский Русский Прусский Жомонтский Мазовецкий Ифлянтский а Шведский Кюдский Вандальский Дедичный Король.

Ознаменуемъ симъ листомъ нашимъ иже за прозбою Славутного Ивана Яцковича Писара руского радецкого места нашего виленского до насъ

именемъ бурмистровъ раицовъ и всихъ мещан нашихъ виленскихъ внесеною казали есмо имъ з метрык Канцеляреи нашею видимус дати Привилею Продка и деда нашего светоблиное памети Короля Его милости Жикгимонта Першого Месту нашему Веленскому на Право мандеборское и иные волности даного Которымъ Привилей слово от слова таксе всебо даеть, Воимя Божье аминь Мы Жикгимонтъ зласки Божее Короля Польскии Велики Князь Литовскии Рускии Кнежа Пруское Жомойтскии и иныхъ Панъ дедичъ, Чинимъ знаменито симъ Нашимъ листомъ хто на него посмотрить або чтучи его вслышитъ нынешнимъ и потомъ будущимъ кому будетъ потребъ того ведати, били намъ чоломъ войтъ и бурмистры и радцы и вси мещане места веленского, И клали переднами Привилей брата нашего щастное памети Александра Короля и Великого Князя Его милости, вкаторомъ же привилей выписано изъ Его Милость хотячы осмотрети, абы место Веленьское влюдох и вобыходехъ множилося даа месту веленскому Право немецкое мандеборское и всимъ тымъ которые всхочуть втомъ месте садитисе жебы за его милости Панованья ку множенью людей моглобы пожиточне ширитиса, перво речоное место веленьское, А даа Его милость и дароваа и записала у вечность всимъ мещаномъ нынешнимъ и потомъ будущимъ втомъ месте веленскомъ право немецкое што словеть мандеборское во всихъ пригодахъ и роздѣляхъ, и толкованья во всихъ члонкахъ такежъ держати и его вживати какъ и место виленьское и ковеньское и иные места наши Право немецкое мандеборское держать, отдаляючи вси иные Права польские и литовские и руские, и вси обычае иные, которы ижьбы были на переказе тому Праву немецкому мандеборскому, Такежъ выняа и вызволиа Его милсть вси мещане того места веленьского от всякого Права и моцы и от насилей всихъ владниковъ нашихъ у Панстве нашемъ великомъ князстве литовскомъ а естлибы перед Его милостью або перед которыми з нихъ о делехъ великихъ и о малыхъ о злодейства о розливаньи крови, и мужобства и втятя члонковъ и иныхъ всихъ проступкахъ позвани отъповедати не мають ани суть обвязани Которыхъ винъ платити але мещане перворечоного места толко передъ ихъ воитомъ когорымъ того часу будетъ, А онъ толко передъ его

милостью и то колибы был позванъ черезъ листъ под его милости
 печатью, тогда не иначе толко их правомъ немецкимъ маеть отпо-
 ведати, а вделех головных, и выных всих вышей писаных дал его
 милость воиту суполную моц судити и осудити карати и стинати, и на
 кола бити, и потопляти якожь то право немецкое мандеборское во всих
 своих розделахъ и члонках держити и жадаеть, А з винъ местных маеть на
 насъ быти два грошы, а воиту з бурмистры трети грошъ и с того тре-
 тего гроша маеть воиту быти две части а бурмистром третяя. Тежь
 возволиа его милость тое место нашо преречное, зъ дачокъ и податей не-
 слушныхъ которые ново перед тымъ отъ врадниковъ на тое место по-
 ложоны были, Якожь втомъ Правилеіу менованы суть напервей вызво-
 лиа его милость тое то нашо место отдыакоа и от сена подякоа-
 го и отъ пенезей тых которые задякломъ врадникомъ даивъванный в ка-
 жды годъ, тежь выписан в томъ привилею брата нашего штож имъ
 подвод под послов и под гонцовъ не давати, и зъ врадникомъ веленьскимъ
 и зъ его слугами въ подводу неходити, и коней его не стеречи, ни двору
 веленскому всторожу неходити выменяючи приезду его милости, и зсе-
 кирою неходити и сена некосити, А въ вагу и впомерное и в ятки вра-
 днику веленскому не вступати се, и иныхъ некоторых дачокъ непрыба-
 вливати, А зъ моцы и з судов врадниковъ веленскихъ его милость их вы-
 зволиа, нижли казал его милость имъ давати собе стого места вкожды
 годъ по трыдцати золотых, А платъ корчомный подле давного обычаю,
 А к тому серебщину и ордынщину подле их силы, тежь казал его ми-
 лость имъ давати на свой приездъ к велене побочце овса а будетъ мало
 и но по две а сена колко будетъ потреба, такежь дозволиа его милость
 имъ дерево брати на будованье домовъ ихъ и на дрова а не продавати
 втомъ лесе межи людей кухмистра нашего пана петра Олехновича А
 панее пашковое гдебы зверь небыло а ловомъ и пуцы нашой неш-
 кодно. А къ тому тежь дозволиа его милость подле места веленского
 людисадити горою и долом и выгоны там метъ где перед тымъ быва-
 ло на земли веленской же, тежь для лепшого потверженья и помноженья
 места веленьского и мешчанъ всих дал и дароваль преречному месту вси
 клетки и ятки мясные которые нине суть и напотомъ, причинены мо-

гутъ быти ку лепшому местскому со всеми пожитки и доходы и воско-
бойню на забиванье воску, и вагу и померное, и тежь пострыганье сукон
колко их можетъ быти вместе тежь изложенье шинкованья пива и меду
и вина и померное медовое што слыветъ медница водле обычаія тамо-
шнего, а стых клеток и яток месныхъ и с ыныхъ речей которые по-
дле того мены суть мают они платъ на одно местце вскрыню сбира-
ти и на ратуши ховати, а тых пенезей войти и бурмистры и радцы не
мають к своимъ рукамъ брати нижи мають быти тые пенези хованы
и обернены быти каждому посполитому человеку на местьские потре-
бы, И били намъ чоломъ Абыхмо имъ тежь подтвердили то нашимъ листомъ
ино мы выслухавши того привилея брата нашего притом так и есмо их
зоставили, и подтверждаемъ то имъ симъ нашимъ листом и ихъ детем и
потом будучим их щадкомъ маемъ имъ тое право мандебургское твердо
держати во всяких члонках прислухающихъ к тому Прово вечно и не-
порушно подле привилея брата нашего Александра Короля его милости,
а для лепшого сведома, и большое твердости и печать нашу казали есмы
привесити ксему нашему листу писанъ у вильни влет семъ тысячъ пет-
надцатого мца Іюля шеснадцатый день индыктъ десятый Притомъ бы-
ли воевода виленский канцлер пан Миколай Радвиль маршалок зем-
скій староста городенскій пан Ян Юревич маршалок охмистръ Ко-
ролевое наместник Ковенский и белский пан Войтех Яновичъ Кото-
рого то привилею вышей вписаного сес видимус зметрыкъ под печатью
великого Князства Литовского месту нашему виленскому выданъ ест
Писан у Варшаве лета от Нарожения Сына Божего тысяча шесть сот
семого мца июня осмого дня. Левъ Сапега Канцлер Вел: Княз Литов
Кори Адамъ Пашкевичъ. *(Пег. привеш. В. К. Л. Подл. перг.)*

84.

Sigismvndvs Tertivs Dei Gratia Rex Poloniae Magnvs Dvx Litvaniae Rvs-
siae Prvssiae Mazoviae Samogitiae Livoniaeq, nec non Syecorum Gottorum Van-
dalarumq, Haerius Rex Significamus ptibus Iris nris quorum interest vniuersis

et singulis. Supplicatum nobis est Magistratus nri Ciuilis Vilnen nomine, vt eidem perpetuisdeinceps temporibus liberam quatuor canditarum pro Aduocatia Vilnen quoties cam vacare contigerit de medio sui electionem ex gratia et beneficentia nra Regia impertiri, atq; vnum ex eisdem candidatis autoritate nra confirmare, ipsiq; munus Aduocatie Vilneusis semper conferre dignaremur. QVam quidem Aduocati Vilnen electionem multa et singularia Ciuitati emolumenta munitiones et splendores allaturam veterum Aduocatorum Vilnen qui simul indigenae Vilnen fuere exemplis probauerunt, quippe qui multa eaq; praeclara Ciuitati munimenta reliquissent, idem quoq; subsequentes Aduocatos qui simul indigenae Vilnen essent, facturos allegauerunt: quos nempe innatus Ciuitatis patriae suae amor ad ornamenta et commoda Ciuitatis procuranda ad negocia feruentius tractanda, ad templa Xenodochia et maenia restauranda atq; erigenda, ad iudicia iuxta plebis iurum vulgo Wilkierz exercenda et in suo robore conservanda excitaret et inflammaret, ne quidquam per tales Aduocatos iudicijs et iuri Consularis Subsellijs praesertim vero circa tutorum, tutoriarum, et contuberniorum inspectionem decederet: imo si quando limites officii transgredi auderent facilius in ordinem redigi, ac deinceps in officio contineri possent, tum quod inuentus Ciuitatis illius tali Aduocati electione animaduersa certatim Magistratum affectabit seq; ad eum consequendum sedula doctrinae ac virtutum comparatione disponderet vnde Ciuitas ordinatior et ornatior euadere: Nos itaq; ornamento et bono regimini Ciuitatis nrae Vilnen, consultum esse cupientes, accedente praeterea diligenti Consiliariorum nrorum lateri nro adhaerentium intercessione praedictae Magistratus Vilnen postulationi annuendum et assentiendum esse duximus uti quidem annuimus et assentimus et irreuocabilem Magistratui Vilnen concedimus facultatem vt perpetuis deinceps temporibus quando et quotiescunq; Aduocati Vilnen postmodum eiusdem possessorem Gnosum Alexandrum Chalecki Aulicum nrum vacare contigerit, quatuor ex medio sui candidatos communibus suffragijs eligat et nobis praesentet, nos vero vni ex eisdem candidatis qui nobis magis idoneus esse videbitur munus Aduocatie Vilnen collaturi sumus, nec vnquam ius talis electionis a Magistratu Ciuili Vilnen alienaturi, quod et Serui Succores nri sunt facturi. Ita tamen vt ille Aduocatus libere per Magistratum electus et per nos confirmatus iuxta allegationem superius descriptam singulis annis aliquid emolumenti Ciuitati adferre Magistratus vero Ciuilis id

ipsum animaduertere teneatur. ad quod eisdem pntibus adstrictos esse volumus. In cuius rei fidem pntes manu nra subsptas sigillo nro Mag Ducatus Lituaniae communiri mandauimus. Datum in Castris ad Smolenscum die II. Mensis Nouembr Anno Domini M. D. CX Regnorum nrorum Poloniae XXIII. SVeciae vero anno XVII. Sigismundus Rex. JANussius SKumin Tyszkiewicz Mag: Duc: Lith: Notarius Capit. Brasl. (*Sig. avuls. auth. perg.*)

85.

Zygmunt Trzeci z Bożej Łaski Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski, Smoleński, a Szwedzki, Gotski Wandalski Dziedziczny Król.

Szlachetnym Burmistrzom, Radźcom, i Ławnikom Miasta Naszego Stołecznego Wilna, wiernie Nam miłym. Łaskę Naszą Królewską. Szlachetni wiernie Nam mili, donosił Nam to Urodzony Alexander Chalecki z Chaleza, Sekretarz y Woyt Nasz Wileński, iż niektórzy z wierności waszey urzędow rocznych Burmistrzowskich, i Radzieckich przyjmować i odprawować wedle powinności dawnych zwyczajow nie chcą, owszem one składają i odrzucają, nie bez ubliżenia powagi Urzędowej i zamieszania Spraw Mieskich, a iż nicht z wierności waszey, iako zaciągać sam na się żadnego Urzędu bez spólnego obrania, tak też będąc obranym upornie składać nie może. Upominamy W. W. i koniecznie mieć chcemy, abyście się z Urzędow Roczných, Burmistrzowskich i Radzieckich, nie wymawiali, nie wyłamowali, ale abyście one starodawnym porządkiem pilnie i chętnie odprawowali, aby zwyczaj i Urząd Mieski w Klubie zostawał, a ktoby Urząd sam z siebie swawolnie składał, ten nie tylko prerogatyw wszystkich Urzędowi służących ma odpadać, ale karanie od Nas ponieść pewien. Że się W. W. w powinnościach swoich poczuwać będziecie, i one pilnie odprawować dla Łaski Naszey i z chęci swey ku dobremu spólnemu. Pisan w Warszawie Dnia wtórego Januaryi, Roku Pańskiego Tysiąc Sześćset Czternastego, Panowania Królestw Naszych Polskiego Dwudziestego Szóstego, a Szwedzkiego dwudziestego roku. Sigismundus Rex. Sigillum maius M. D. L. ap-pressum. Eustachi Wołłowicz Pisarz Referendarz W. X. L. (*z Ksi. Przyw.*)

86.

**Sigismundus Tertius DEI Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae que, nec non Svecorum, Got-
torum, Vandalorumque Haëreditarius Rex. Significamus praesentibus literis No-
stris, quorum interest universis et singulis, devenisse ad Nos iudiciumque No-
strum, per viam appellationis, a sententia iudicii Civilis Vilmensis interpositae,
Causam et actionem inter Famatos Joachimum Marcinowicz, et Laurentium Bart-
kiewicz uti provisores Proventuum Civilium nec non Succollectores Contributio-
nis publicae, in Comitibus Generalibus Constitutae et Laudatae, actores, et Nobi-
les Vladimirus Żochowski atque Christophorum Krzyczewski, Possesores Fun-
dorum Jurisdictioni Civili Vilmensi subjectorum, Citatos occasione retentionis
et non persolutionis, per Citatos pro Aliquot annis Contributionis publicae ex
bonis, Foro et Jurisdictioni Civili subjectis, tum et ratione paenae in iisdem
Cōstitutionibus interpositae, per Citatos, propter retentas easdem Contributio-
nes succubitaе, in qua causa postea quam Citati se contributionem Anni Mille-
simi sexcentissimi Decimi Sexti, Lanoviae vulgo dictam, nemini alteri, praeter
Exactori Districtus in Comitibus Constituto et nominato, dari debere allegarent
quietationesque certorum Exactorum de persolutione earundem Contributio-
num pro aliquot annis produxissent, actores vero Privilegiis Serenissimi olim
Sigismundi, nec non Serenissimi Sigismundi Augusti Avunculi, Regum et Ante-
cessorum Nostrorum, et tum Regestris Civilibus ejusmodi Contributionem pos-
sesores Fundorum Civilium, non ad exactores Palatinatus vel Districtus, verum
ad Succollectores Civiles pertinere et reddere debere. Iudicium Civile Vilmense
praefatos Succollectores Civiles, circa Privilegia Jusque ipsorum conservaverat,
Citatosque tam de praesenti, quam in Futuro, eandem contributionem non alibi,
sed ad Succollectores Civiles cum suis successoribus reddere debere pronuntia-
verat, a quo Decreto Citati supra specificati nec non et Nobilis Paulus Ko-
nopnicki eodem Nomine Citatus, Processuique praefato inhaerens, ad Nos Ju-
diciumque Nostrum appellaverant, prout causa istius processus latius de prae-
missis testatur. In termino itaque hodierno, ex eisdem appellationibus incidente
et huiusque Continuato, Partibus actorea per spectabilem Thomam Bildziukie-
wicz Consulem, ac internuntium Civitatis Vilmensis, Citata vero praefati Vlo-**

dimiro Żochowski, Suo et aliorum litis Consortium nomine personaliter coram
 Iudicio Nostro comparentibus, eumque terminum attentantibus, atque contro-
 versias suas repetentibus. Nos cum Consiliariis et Juris peritis Nostris, audita
 diligenterque perpensa, Partium Controversia, Sententiam praefatam Iudicii Ci-
 vilis Vilmensis, approbandam et confirmandam esse duximus, uti quidem appro-
 bamus et confirmamus, cum ea tamen declaratione Nostra, quod Citati a Solu-
 tione contributionum pro praeteritis annis retentorum liberi esse debent, in po-
 sterum tamen tenebuntur easdem contributiones ad Succollectores Civiles juxta
 Privilegia et Regestra Civitatis Vilmensis Conferre et persolvere praesentis De-
 creti Nostri vigore. In cujus rei fidem Sigillum Magni Ducatus Litvaniae
 praesentibus est appressum. Datum Varsoviae die vigesima octava Mensis
 Martii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Octavo. Regnorum No-
 strorum Poloniae Trigesimo primo, Sveciae vero Vigesimo quinto. Leo Sapie-
 ha Cancellarius M. D. L. Sigillum Majus M. D. L. appressum. (*Ex Lib. priv.*)

**ГРАМОТЫ КОНТУБЕРНІЙ И ЦѢХОВЪ
 ГОРОДА ВІЛЬНЫ.**

**DYPŁOMATA KONTUBERNIJ I CECHOW
 MIASTA WILNA.**

87.

In Nomine Domini Amen Ad sempiternam rei memoriam nos Sigismundus
 Avgvstvs Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae,
 Samogithiae, Masouiae etc Dominus et haeres Significamus tenore praesentium
 quorum interest vniuersis praesentibus et futuris. Quod cum essent ad nos pre-
 ces brascatorum Vilmensium delatae quibus a nobis humiliter supplicauerunt, vt
 illis quoq, sicut et aliis opificibus huius vrbis contubernium seu societatem habe-
 re liceat eas tanquam iustas et rationi consonas obaudire noluimus sed benigne

eis assensi sumus Itaq; hoc ipsum brascatorum collegium seu contubernium per praesentes instituimus ac priuilegium et leges easdem illis damus quas reliqua opificia in hac ciuitate habent. Imprimis damus facultatem ipsis brascatoribus eligendi et constituendi seniores quatuor vel sex ex suae artis magisterio modo vt quot fuerint ex Romana electi fide totidem ex Graeco eligantur ritu. quiquidem singulis annis per fratres contubernii pro festo sancti Nicolai eligi debent ac contubernio praeerunt dirigentes, corrigentes, ordinantes. omnes in fraternitate occasione artis suae excessus punien. ac controuersias iudican. Extra quam fraternitatem brascatorum nullus deinceps nec ciuis noster nec cuiusq; alterius iurisdictionis sed nec castrensis brasca laborare vel vendere audebit praeter magistratum ciuilem Vilnen. qui duntaxat in vsum suum brasca faciendi habebit potestatem, non vendendi tamen nec foras propinandi, et si quis id ausus fuerit, illius bona omnia cum auxilio Aduocati et consulum confiscari debent. ac ea paena non solum nobis subditi ciues ac iurisdictionis castrensis, sed etiam senatorum nostrorum Ducum et nobilium et aliorum quorumlibet subditi tenebunt in quos plenam magistratui nostro ciuili, non secus quam in nostros quo ad exequendum praemissa damus iurisdictionem. Liberum tamen erit hospitibus et aduenis quolibet die brasca vendere aliunde aduecta modo ne sint de diuersis granis mixta sed duntaxat de solo tritico vel de solo ordeo confecta. Prohibemus etiam per praesentes ne deinceps perpetuis temporibus brasca de siligine in hac ipsa brascatorum vniuersitate fiant sed duntaxat de solo tritico vel de solo ordeo non mixta sub paena quindecim sexagenarum. quarum quinq; Aduocato. quinq; consulibus. quinq; fraternitati cedent. quod si iterum atq; iterum in conficiendis brascis mixtis quispiam repertus fuerit arte ac facultate laborandorum brascorum priuari et a fraternitate penitus excludi debet. Item statuimus quod quicumq; in eadem fraternitate magister effici debet sit per literas generationis et bonae famae ac existimationis ac per alia testimonia bene notus ac sine omni turpis vitae suspitione. deinde magistrum seu specimen artis suae aedat laborando vt vocant magistersthuk iuxta consuetudinem eiusdem artificii in ciuitatibus Regni Poloniae. Ne videlicet quisq; seu noster seu cuiuscunq; alterius subditus hanc artem exercere hic Vilnae audeat nisi qui didicit. et qui fuerit ad contubernium admissus. Propterea; volumus vt omnes brascatores sint senioribus brascatorum occasione

artis suae brascatoriae obedientes atq; ab eis accersiti ad fraternitatem venire sint astricti. - Quod si noluerint paena advocatiali et praetorali consulari coerceantur et compellantur: itaq; semper licebit fratribus contubernii huius a sententia seniorum seu ad Aduocatū seu consules appellare. Licebit nihilominus omnibus in ciuitate hac Vilmensi quorumcunq; hominum subditis ceruisias braxare et propinare in domibus suis sed duntaxat ex brascis a brascatoribus qui contubernium seu fraternitatem habent emptis. Hoc adiecto quod praefati brascatores ex contubernio suo bonum brascum facere debebunt. quod si qui malum brascum fecerint, ii paena a fratribus in contubernio instituta puniri debent. Quod si iterum ac tercio aliquis in male laborando depraeensus fuerit debet ex contubernio excludi et priuilegio hoc carere. Item volumus vt brasca pro frumenti aestimatione Aduocatus et consules aestimandi potestatem habeant, ita vt hoc illis in aliis quoq; artificiis a nobis commissum est. Debebunt autem tam magistri quam famuli et adiutores artis si quis alter alterius culpam vel delictum scit in contubernio reuelare. Quod si non fecerit pro tali habebitur qualis ille est quem celauerit. Nullus quoq; magistrorum familiam alterius abducere promissis vel muneribus debet sub paena vnius lapidis cerae. Quod si quispiam seu ex nostris in hac ciuitate subditis seu ex alienis huic institutioni contrauenire ausus fuerit vel quomocunq; ei obstiterit grauissimis paenis pecuniariis et capitalibus a nobis plectetur. Vt autem fraternitas haec singulari signo insigniatur dedimus pro signo ventilabrum ita depictum quo liberum erit eis vti in domibus hostiis foribus et in omnibus actibus. Pro sigillo autem fraternitatis quò in obsiguandis literis et actibus suae fraternitatis publicis habebunt duas sagittas sic effiguratas (въ этомъ мѣстѣ на подлинникѣ два изображенія гербовъ). Harum testimonio lrarum quibus sigillum urm est subappensum. Dat Vilnae in conuentione generali feria sexta in crastino conceptionis gloriosae virginis Mariae. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo secundo. Praesentibus Reueren. in Christo patribus et magnificis dominis. Paulo Vilnen. Venceslao Medniczen. Joanne Andruschewicz Kiiowien Episcopis. Nicolao Radziwil Palatino Vilnen Magni Ducatus Lithuaniae supremo Marsalcho et Cancellario. Brzesthen. Schawlen. Borischouien. Gregorio Hrehorewicz. Hosczykiewicz Castellano Vilnen. Vpithen: Nicolao Jurgiewicz Radziwil Palati-

no Throczen. Liden. Waschilisczen. Bieliczen. Schomilisczen. Jeronimo Alexandrowicz Chothkiewicz Castellano Throczen. Samogithiae generali. Stanislao Stanislawowicz Dowoino Poloczen. Stanislao Kiszka Withebszen. Braczlawien. Iwano Hornostai Nowogroden Magni Ducatus Lithuaniae Thesaurario. Curiae nrae Marsalcho. Slominen. Msczibouien. Nicolao. Woiczichowicz: Narbuth. Podlaszczen. Mozirszczen Krzesczenq Palatinis et capitaneis. Nicolaus Radzywyl Palatinus Vilnen et Cancellarius. (*Auth. perg. sigil. avuls.*)

88.

Sigismvndvs Avgvstvs Dei gratia Rex Poloniae. Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogithiae, Masouiae etc Dominus et haeres. Significamus tenore presentium quorum interest vniuersis Quod cum certo ex hominum querelis didicissemus esse in hac ciuitate non parum multos impostores qui artem chirurgiae quam nunquam didicerunt professi, miseros homines falsis diuturnis curationibus cruciatis enecare non vereantur. occurrendum huic malo censuimus ac hoc perniciosum hominum genus ex ciuitate expellendum duximus Ac per presentes potestatem facimus contubernio seu Vniuersitati chirurgicorum nostrorum huius ciuitatis eiusmodi homines inquirendi, persequendi et ad Magistratum deferendi. vtq, tutius ars haec a Deo ad conseruandum humanum genus data, in hac ciuitate exerceri possit omnino volumus vt nullus tam ciuium nostrorum seu castrensis seu ciuilis iurisdictionis quam etiam quorumuis vtriusq, status subditorum nostrorum eam exercere audeat nisi qui in vniuersitate chirurgorum huius ciuitatis artis suae specimen more rituq, antiquo et in priuilegio praescripto edat alias aszbi sthuki robıt item nisi qui specimine hoc edito nomen suum in contubernium det ac societatem cum reliquis chirurgicis ineat. Quod si autem quispiam professus nomen suum in contubernio post susceptam fraternitatem et post edita artis magistrae alias post magistersthukach artem chirurgiae reliquerit et ad aliam victus rationem se contulerit vltraq, annum et sex septimanas artis exercitium reliquerit: quia hoc tempore vsu artis intermisso verisimile est illum non parum dedicisse si iterum artem suam repetere velit necesse habebit priusquam in contubernium admittatur iterum magisterium aedere alias sthuki robicz Vtq, tanto

honestior et laudabilior haec fraternitas chirurgorum habeatur antequam quis-
 piam etiam artis peritissimus ad contubernium admittatur necesse habebit de
 generis sui legitimi honestate ac vitae morumq; integritate ab ea in qua na-
 tus est et in qua plurimum versatus ciuitate per publicas et authenticas lras
 docere. Quod si patria procul aberit in contubernium admitti debet: deposito
 pignore vel datis fideiussoribus de adferendo generationis et honestatis testi-
 monio. Quodsi autem quis ciuis noster seu subditus alicuius extra contu-
 bernium chirurgiam profiteri. eam exercere hominibusq; deinceps imponere
 ausus fuerit, eum coercendi compraehendendi, incarcerandi. bona eius confis-
 candi, magistratui nostro Vilnen facimus potestatem. Edicen omnibus cujus-
 cunq; status hominibus tam senatoribus nris quam equestris ordinis homini-
 bus dominis Episcopo Vilnen ac eius capitulo Palatinis castellanis. capi-
 taneis et locum tenen et aliis quibuscunq; subditis nostris vt huiusmodi chi-
 rurgos yagos et circumforaneos chirurgicis nostris contubernalibus ad magi-
 stratum nostrum perducendos extradi permittant. nec eos vlla re celent tuean-
 tur atq; defendant patrociniue illis vllum praebeant sub graui indignatio-
 ne nra et paenis arbitrio nostro statuendis. Harum quibus sigillum nostrum
 est appensum testimonio literar Dat Vilnae M. D. L. II. Anno: XXV: Men-
 sis Decembr: Nicolaus Radzyvyl Paltnus Vilnen et Cancellarius. (*Auth. perg.*
Sigil. M. D. L. app.)

89.

Stephanus Dei Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prus-
 siae, Samogithiae, Masoviae, Livoniae, etc. Princeps Transylvaniae. Significa-
 mus tenore praesentium, quorum interest, universis et singulis. Quod conside-
 ratione utilitatum, quae ex Medicina, a Deo ad necessitatem humani generis
 data, si ea recte et prudenter exerceatur, oriuntur, et vicissim etiam damno-
 rum, quae eadem imperite et temere administrata parit: cognito praesertim e
 Barbitonsoribus et Chirurgis nostris, in Metropoli nostra Magni Ducatus Lithua-
 niae urbe Vilna, existere in consortio ipsorum quasdam perturbaciones ordinis,
 esseq; nonnullos id audaciae, ut Chirurgicam artem, quam nunquam ipsi didice-
 rint, non solum praesentissimo periculo aegrorum, sed etiam in summum contem-

tum artis profiteantur et tractent: illis rebus occurrendum, et mala, quae inde proventura esse, avertenda esse duximus. Itaq; statuimus hisce praesentibus, ne quis extra contubernium Barbitonsorum et Chirurgorum urbis Vilnae, in eadem urbe, sub cujuscunq; Dni aut Magistratus patrocínio et jurisdictione, sive officinam tonstrinam instituat, sive vulnerum sanationem, aliamve operam ullam, quae Chirurgorum est, suscipiat aut peragat: nisi qui Artium et Medicinae Doctor in aliqua Academia publice renunciatus sit. Si quis autem alius atq; a contubernio Barbitonsorum Chirurgorumq; alienus, qui tale quippiam seu clam seu palam attentet, deprehensus fuerit, ille ut ad Magistratum deferatur, et consueti paena ereptionis instrumentorum auctoritate magistratus afficiatur, dicto collegio concedimus. Ne autem quilibet inidoneus et imparatus in societatem illorum se ingerat, volumus, ut quoti quique in consortium Barbitonsorum et Chirurgorum in urbe Vilna se ascitos cupiunt, de more atq; institutis illius artis, prius literas de ortu et genere, tum etiam de magistro suo, coram societate deponat, illudq; vere affirmet, se annum et sex totos menses cum uno Magistro in hac urbe Vilna egisse: Praeterea etiam industriam et peritiam suam cum certis operibus, tum examine de se habito declaret. Cui quidem documenta erunt edenda haec. Primum ut novaculam, phlebotomum et forficem è solida et ruti massa (ipsi è Branto vocant) rotatili cote scite exacuat, certaq; emplastra praeparet: quod sane est solertiae Barbitonsoris. Deinde ut examinatus per seniores collegij, praesentibus caeteris Magistris, quid in vulneribus, ulceribus, luxationibus aut fracturis cujuslibet partis in corpore humano, a vertice usque ad plantam pedis tentandum agendumve sit, respondere et rationem reddere sciat: id quod pertinet ad peritum Chirurgum. Quibus demum omnibus satis sufficienterq; judicio Magistrorum datis praestitisq;, in societatem Barbitonsorum et Chirurgorum in urbe Vilna admittetur. At si in his industrius exercitatusq; non fuerit, nequaquam recipietur, sed annum perro integrum et sex menses, exercendae artis causa, cum uno Magistro transigere jubebitur. Atq; his literis etiam vicinae urbis Caunae, aliarumq; finitimarum ciuitatum Barbitonsores et Chirurgos quiquidem Vlnensibus se adiunxerint et his privilegiis se munitos cupiverint, comprehendimus: quos in eadem forte iisdemq; privilegijs reponimus: idq; eo ut consulatur discipulis et socijs illorum quos absq; testimonio certi contubernij nullibi recipi aut promoveri comperimus. Haec igitur priuilegia, ad

utilitatem urbis nostrae Vilnae iuxta et aliarum vicinarum civitatum, collegio Barbitonsororum et Chirurgorum in praedicta urbe nostra Vilna conferimus: Edicē omnibus Dignitarijs et Officialibus nostris, tam Ecclesiasticis quam Secularibus ut in horum privilegiorum vigore dictum collegium Barbitonsororum et Chirurgorum conservent et retineant, nihilq̃ diversum sub gratia nostra Regia suscipiant. In cuius rei fidem propria manu nostra subscripsimus et sigillum nostrum appendi mandavimus. Datum Vilnae M. D. L XXX° IIII Mensis Junij V die. Stephanus Rex. Venceslaus Agrippa S. R. M^{ti}s Notarius Praefectus Nemonoicensis. (*Sig. app. M. D. L. auth. perg.*)

90.

Zygmunt Trzeci z Łaski Bożej Król Polski Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmoydzkie, Mazowieckie, Inflantskie. A Szwedzki, Gottski, Wandal-ski, dziedziczny Król. Jako wielkie iest porządku dobrego w towarzystwie ludzkim zalecenie, za którym w miesciech, i Rzeczy pospolitei ozdoba y całość rzeczy s pożytkiem rośće, Tak zasie w nieporządku wszystkie sprawy by naiwiększe, w odmianę, pomieszanie, i zniszczenie przychodzą. A isz Bractwa, Cechy i insze porządne zebrania to w sobie zawierają, że ludzie w nich trwający w kłobie swei stoją, sprawy i zabawy powinności swei rządnie, y gładko odprawuia, Dla tego chcąc iako w inszych rzemioslech, tak niemniej w Rzeźniczym mieć dobry porządek, za uniżoną prośbą poddanych naszych miasta naszego Wilenskiego, rzemiosła Rzeźniczego i za przyczyną Urzędu tegoż miasta naszego Cech i porządek onym pozwoliczemy umyslili, iakosz z łaski naszej Krolewskiej pozwalamy, i daiemy, chcąc aby sie według Artykułow nizei opisanych przystoinie, y statecznie oni sami, i potomkowie ich zachowali, i sprawowaly, ktore Artykuły te są. NAprzod za zesciem i zgromadzeniem sie spolnym Bractwiei rzemiosła Rzeźniczego, na miejsce pewne i czas na Żapusty, co rok, zgodne w miłości obieranie ma bydz starszych, ktorych nie więcej iedno czterech bydz ma ludzi dobrych, osiadłych, i porządku a zgody miłuiących, i miastu przedewszemi przysięgłych. S tych czterech osob starszych dwa po kluczu osobliwie mający do roku skrzynką szafować wiernie i prawdziwie mają, Przywileia porządki, Reiestra, i insze listy s pieniędzmi Cechowi należą-

cymi w niej chowaiąc. A po wyśćiu roku zupełnego także drudzy czterzey Starszy obrani przyiąć skrzynkę ze wszystkim do siebie ostrożnie maią, za wiadomością wszystkiei braciei, i oną iako i pierwszy drugiego, a potym każdego roku szafować maią. A skrzynka Cechowa nie ma bydz chwana u Mistrza choćby osiadłego na przedmieściu, ale dla lepszego bezpieczeństwa w mieście między murami. Tymze czterem Starszym należeć będzie, aby do Cechu porządnie przyjmowali bracią w Reiestra onych wpisuiąc, postrzegszy aby urodzenia byly uczciwego, niebrakuiąc w tej mierze narodem y Religią. A isz początek Bractwa każdego, pogotowiu y tego Rzezniczego bez nakładu i kosztu bydz niemoże. Przeto każdy począwszy od pierwszego asz do ostatniego Mistrza, powinien będzie dać na założenie skrzynki dla potrzeb Cechu takiego, po kop cztery Litewskich, ktore przyiąwszy na same telko własne y Cechowa Rzezniczemu przypadające potrzeby obracane bydz maią. Za tym maiąc załogę, i początek iakiegoszkolwiek przychodu; przedewszem powinność ta pierwsza będzie Cechowa, aby ołtarz w kosciele Panny Mariei na Piasku, przykładem inszych był wystawiony y podług przemożenia apparatus przystoinem kapłana ziednawszy dla odprawowania chwały pańskiej sprawiony. Należeć i to odprawiwszy chwałę Pańską starszym i wszytkiemu Cechowi będzie, aby dla ozdoby miasta Wilenskiego do potykania osoby naszej krolewskiej i odprawowania inszei powinności pospolitei, za rozkazaniem Urzędu miasta naszego Wilenskiego barwa cudna, zbroia chędogą, y rysztunek inszy, porządny sposobiony był. STarostowie roczni na pewnym miejscu co dwie niedzieli zbierać sie u Starszego i Bracią Starszą maią o porządku im należącym obmyślaiąc, gdzie iako i wszędzie skromnie, i uczciwie zachować sie maią w mowie, postawie, obyczaiach, i postępках wszelakich. Skrzynka aby pod iurisdictionią mieiską Ratuszną była, s ktorei nic brano, i szafowano nie ma, okrom wiadomości i pozwolenia Braciei Starszych. Przyimowanie uczniow przy skrzynce bydz ma, wpisane imie samego ucznia, i poręcznikow. A taki iesli mały i młody, lat sześć w nauce trwać, dorosły zaś lat trzy a nie mniej, za tym wyzwolony, także za wiadomością Braciei starszei bydz ma. Tenze uczen wyzwolony będąc za towarzysza lat dwie u tegosż Mistrza robić będzie powinien, ktory czas gdy wytrwa, Mistrzem porządkiem swym zostanie. Po wyuczeniu y odprawieniu służby towarzyskiei mistrzem, ktoryby zostać chciał, naprzod sie ma Starszym

w Cechu opowiedzieć, i wpisany bydz dawszy do skrzynki kop czterech Litewskich miasto robienia sztuki, a Starostom groszy sześć, przysięgę wprzod Urzędowi mieiskiemu uczyniwszy. Gdyby tesz uczeń albo towarzysz swego czasu niewytrwawszy od Mistrza odszedł, bez wielkiej a ważnej przyczyny, takowy od rzemiosła odpaść ma, okrom zeby sie zasie wrócić i do czasu swego wytrwać chciał, za pokaraniem słusznym. Mistrz żaden chłopca albo ucznia i towarzysza nie telko przewabiać od drugiego mistrza do siebie niema, ale ani zbiegłego przyjmować pod winą kamienia wosku do skrzynki, Thowarzyszowi myto tegodniowe telko po cztery grosze dawane bydz ma, tak zeby nad kop cztery więcej nie wynosiło. Szkodę iesliby towarzysz Mistrzowi swemu w rzemiesle jaką uczynił, za uznaniem y uważeniem starszych rocznich, onę płacić i nagrodzić będzie powinien. Do kupowania bydła wszelakiego do godziny dziesiątej, s poranku żaden się pokwapiac nie ma i to po tym sam telko Mistrz czynić to ma, albo więc towarzysz jego na targu iawnym za bramą Rudnicką, a nie gdzie indziej pod winą kamienia wosku do skrzynki. A gdy sami Mistrzowie albo ich towarzysze za mistrzowskiem rozkazaniem skąd inąd kupiwszy bydło albo na uboy do miasta przypędzą, a żywcem nim przekupować nie będą od tego nic płacić nikomu nie powinni. Ktoby tesz bądź z Mistrzow bądź s towarzyszow nad godzinę oznaczoną, i miejsce, gdzie indziej w polu, przedmieszcziu, i gospodach bydło skupować chciał, takowy karaniu i winie urzędowej podpadać i podlegać będzie. Bydło wszelakie, woły, iatowice, cielęta, barany, skopy, owce, iagnięta, kozły, kozletha, wieprze, swinie i insze, aby zdrowe były kupowane, i bite do iatek pod winą do skrzynki, i znacznym karaniem. Od Żydow i Tatarow mięsa nikiiego bicia albo rznienia ich, aby sie ani kupować, ani w iatkach sprzedawać żaden z reznikow nie ważył pod winą Cechową według wynalazku Bracziei starszej. Dni Postnych, a zwłaszcza Postu wielkiego mięsa w iatkach sprzedawać iawnie nikt się niechaj niewazy. Wdowa po mężu swym pozostala do roku y sześciu niedziel telko iatkę trzymać ma, y to iesliby za mąż nieposzła, okrom zeby tegosz rzemiosła Rzezniczego mąż był. Po zmarcu Mistrza uczeń ieslyby sie czasu swego zmwionego spełna niedouczył, takowy za wiadomością Starszych, u drugiego Mistrza ostatka douczyć sie może. Thosz sie o służbie towarzyszow rozumieć ma. Rzemiosła rzezniczego żaden aby sie robić niewazył, okrom ten ktoby się go u-

czył, i w Cechu bratem był, pod winą i karaniem Urzędowym. Mistrz każdy czeladzi więcej chować niema, chyba towarzyszw dwu, a ucznia jednego. Bundy żadne towarzyszom pozwalane bydz nie mają, okrom słoniny i sadła starego, i to za wiadomością i pozwoleniem mistrzowym, czego spólnie towarzysz z mistrzem zazywać ma po połowicy sie zyskiem dzieląc. Na każdy kwartał albo Suchedni do Cechu schadzać sie wszyscy bracia rzemiosła Rzeźniczego winni będą, obeszani będąc od Starszych dla Żałomszy gdzie po groszu na wosk każdy dać do skrzynki ma, a gdzieby który nieposłusznym sie bydz pokazał, takowy grosz winy dać będzie powinien. Starszych Mistrzow albo rocznich Starost posłuszni wszyscy bydz mają, cokolwiek do Cechu należy pod karaniem trzech groszy pierwszy raz, drugi raz pod winą sześci groszy, a trzeci pod karaniem pół kamienia wosku swiece na uroczyste święta, wigilia, iutrznie, msze nieszpory aby młodszy zapalać, i gasić, i to wszystko w cale schować były powinni pod posłuszenstwem i winą Cechową. Cżisz młodszy na Żałomsze mary gotować, swiece nosić, i insze posługi, kościelne odprawować mają. Gdyby tesz kto z Braciei, sąm, żona, dziecko, towarzysz albo uczeń umarł, takowego wszystkà bracia obeszani będąc od Starszych przez młodszego prowadzić i wszelakie powinności Krześcianskie odprawować mają. Gdyby kto z Braciei z dopuszczenia Panskiego podupadł i do ubostwa przyszedł, takowy od starszych za wiadomością Braciei s skrzynki ratowan bydz ma, wszakze ieslyby za sie do czego przyszedł to, co mu się dało, wrócić będzie powinien. Mięsa z sioł i z inszych mieisc przywiezionego do Wwila aby nikt przedawać nie śmiał, aszby sie Starszym Cechu Rzeźniczego opowiedział, którzy iakieby mięso było doirzeć pilno mają. A iednakze nad tydzien takowe mięso przedawano dłuzei bydz niema. A ieslyby tesz który Mistrz, towarzysz albo czeladnik ubogi umarł, zeby go nie było czym pochować, piędzmi s skrzynki założyć, i pogrzeb uczciwy sprawić starszy powinni będą. Towarzysz czas swoi wysłużywszy, gdyby gdzie indziej wędrować chciał, ma to za wiadomością Mistrza swego, u ktorego robił uczynić, i List zachowania swego za zaleceniem Mistrzowskim z Urzędu mieć. Tosz sie rozumieć ma o przychodniach, aby tymze porządkiem do Mistrzow przychodzily. Liczba i rachunek co rok na Zapusty przy odmianie starszych i zdawaniu skrzynki dziać sie ma, za wiadomością Urzędu mieiskiego do czego wszyscy bracia należec będą.

A isz Tatarowie przeszkodę, i drogość znaczną w przekupowaniu bydlą wszelakiego czynią, przeto okrom samych rzeźników nikomu pozwolono być nie ma bydlęm targować, wyjąwszy kupców którzy się tym bawią. Isz też w Mieście Wilenskim różne Prawa: Jurisdicție są, dla czego zadęć się wymawiać niema swą zwierzchnością na przeszkodę Cechu Rzeźniczego, Lecz we wszystkim pod niniejszy porządek podlegać, i według niego się zachować mają. Kto-remu porządkowi, i Artykułom pomienionym jeslyby się kto przeeziwić chciał, jakiej kolwiek Jurisdictioni, i prawaby był, a nie będąc w Cechu rzemiosłem by się Rzeźniczym bawić chciał, Pąn Woiewoda Wilenski, Woyth, i Burmistrze w tej mierze obronę uczynić, i do porządku takiego kazdego przymusić moc zupełną mieć będą. A ieslyby w tym Przywileju co nie dostawało, coby ku lepszemu porządkowi Cechowemu, ozdobie mieiskiej, i posłudze naszej należało, tedy przykładem inszych Cechow uprzywilejowanych sprawować się moc mają. A dla lepszej wiary, i pewności ten List ręką naszą podpisany pieczęcią W^o X^a Lit^o utwierdzić rozkazalismy. Dany w Warszawie na Seimie Walnym dnia Pietnastego Miesiąca Aprilla. Roku Bozego M.D.XCVI. Panowania Krolestw naszych Polskiego dziewiątego, a Szweckiego trzeciego roku. Sigismundus Rex. Mathias Woina Notarius. (*Sigil. appens. M. D. L. auth. perg.*)

91.

Sigismundus Tertius Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae Russiae Prussiae Samogitiae Masouiae Liouoniaeq, etc Nec non Suecorum Gotthorum Vandalorumq, haereditarius Rex. Significamus praesentibus Iris nris quorum interest. Vniuersis et Singulis. Exhibitas esse nobis per Seniores fraternitatis, opificij artis Sutoriae vrhis Wilnen incolas Iras in pergamento scriptas a Reuerend. Dno Alexandro Comuleo Abbate Nonen Sanctissimi Dni nri Dni Clementis eius nominis Papae Octauī eiusq, Sanctae sedis Legato, nec non Ecclesiae Cathedralis Wilnen totiusq, suae Diaecesis auctoritate Apostolica visitatore, eidem fraternitati datas et concessas. quibus sua Reueren Patertas ad supplicationem fratrum illius opificij circa altare tituli Sanctae Annae ac Sanctor Crispini et Crispiani Martyrum in Ecclesia Parochiali Vilnen Sancti Joannis sit processiones certis temporibus cum Venerabili Eucharistiae Sacramento, iniquitate tempor

intermissas instaurare expositionem in monstratili SS. Eucharistiae super eodem altari auctoritate Apostolica antiquitus institutam et per fraternitatem opificij artis sutoriae circa illud ipsum altare vsitatam dignata est innouare, instituere et facultat concedere: QVarum quidem lrarum tenor est talis. In Nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Comuleus Abbas Nonen Sanctissimi Domini nri, Dni Clementis Diuina prouidentia eius nominis Papae Octauⁱ, eiusq^{ue} Sanctae sedis ad Principes septetrionales legatus: Nec non Ecclesiae Cathedralis Wilnen totiusq^{ue} suae Diaecesis auctoritate Apostolica Visitor, tenore praesentium significamus. Quia expositum fuit nobis totius fraternitatis opificij artis sutoriae nomine vrbem Viluen, qua est Methropolis Magni Ducatus Lithuaniae incolentis ipsam fraternitatem antiquitus a sancta sede Aplica indultum et facultatem habuisse, super altari suo tituli Sanctae Annae ac Sanctor Crispini et Crispiniani martyrum in Ecclesia Parochiali Vilnen Sancti Joannis sito sacrosanctum Eucharistiae sacramentum, in Monstratili exponendi simulq^{ue} cum ipso venerabili Eucharistiae Sacramento processionem solennem in praedicta Parróchiali Ecclesia semel in anno nimirum in festo Sanctorum Crispini et Crispiniani Martyrum, celebrandi habendi et solenniter exercendi, eandem facultatem suae fraternitati concessam fuisse. Quod quidem indultum, siue facultatem praemissa faciendi, iniuria temporum et incuria hominum maxime vero Haeretica prauitate infectorum, ejusdem fraternitatis opificij artis sutoriae Praefectorum, ipsa fraternitas interijisse dixit: ob quod processiones huiusmodi a multo hinc tempore intermissas fuisse. Supplicatumq^{ue} est nobis pro parte ejusdem fraternitatis, quatenus huiusmodi processiones, non tantum in festo Sanctor Crispini et Crispiniani martyrum antiquatus haberi solitas, verum etiam in solennitate Sanctae Annae in praedicta Ecclesia Parochiali vilnen, exercen, celebran, faciendiq^{ue} nec non in supradicto ipsius fraternitatis altari, tituli Sanctae Annae atq^{ue} Sanctor Crispini et Crispiniani martyrum sacram Eucharistiam in Monstratili exponendi supradictis diebus ac festis, singulis annis bis ut praefertur auctoritate Apostolica facultatem concederemus ac indulgeremus. Nos igitur supplicationibus ac petitionibus ipsius fraternitatis eiusq^{ue} pro desiderio benigne annuen, ac imprimis gloriam Omnipotentis Dei eiusq^{ue} cultum diuinum, in omni loco promouere et augere cupientes, attento quod etiam praedictae processiones antiquitus a sancta sede Apostolica eidem fraternitati concessae, et ab eadem

practicatae factae habitaeq, fuerint huiusmodi processiones cum venerabili Eucharistiae Sacramento, singulis annis bis, vcz, primo in festo SAuctae Annae, cuius festiuitas vigesima sexta die, mensis Iulij celebrabitur inde vero in die et festo sanctor Crispini et Crispiniani, quorum memoria vigesima quinta die mensis Octobr recolitur in supradicta Ecclesia Parrochiali Vilnen exercen, facien, ac solenniter celebran: nec non adhibitis missarum solennitatibus super praedicto altari tituli Sanctae Annae, ac Sanctor Crispini et Crispiniani Martyrum Sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum in Monstratili coram fidelibus adorandum exponen auctoritate Apostolica facultatem concedendum, ac indulgendum duximus: prout etiam eadem auctoritate Apostolica concessimus et indulsimus concedimusq, ac indulgemus in Dei nomine per praesentes perpetuo ac in aeuum. Omnibus et singulis fraternitatis illius confratribus iniungentes, vt ad huiusmodi processiones ac Missarum solennia, suis temporibus celebranda conueniant, atq, ad Deum Omnipotentem pro totius Reipublicae Christianae pace et tranquillitate; simulq, pro Sanctae Catholicae religionis augmento preces suas fundant suffragia Beatae et gloriae semper Virginis Mariae, nec non Sanctae Annae, Sanctor Crispini et Crispiniani Martyrum, alteris supradictae fraternitatis patronorum atq, Omnium Sanctorum Dei implorantes. In cuius Rei fidem et euidens testimonium praesentes manu nostra subscripsimus sigilloq, nro communi mandauimus. Actum et Datum, Vilnae, in aedibus protunc solitae et consuetae nrae residentiae die quinta mensis Octobr. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Quinto. Indictione Octaua. Pontificatus vero Praelibati Smi Dni nri Dni Clementis Papae Octauo Anno ipsius Quarto Existentibus tunc ejusdem fraternitatis praefectis ac Senioribus Famatis et honestis Dnis Iacobo Radzickowski, Martino Gurklis, Laurentio Kreuła, Simeone Poloczanin, Josko Szostak, Iacobo Kozłowski et Georgio Kopytarz Ciuibus Vilnen, atq, hoc ipsum indultum sibi toti, fraternitati supradictae, concedi petentibus atq, supplicantibus. Alexander Comuleus qui supra manu propria. Supplicatumq, est nobis nomine eiusdem fraternitatis vt hasce lras nostro Regio consensu ratificare et confirmare vsumq, religionis pijssimi instituti antiqua religiosorum hominum pietate fundatum auctoritate nostra Regia tueri atq, manu teneri dignaremur. Praesertim quod ex legum praescripto fraternitates et contubernia opificum in Ciuitatibus Regni nri atq, Magni Ducatus Lithuaniae in eum magis finem a praedecessoribus nris in-

stituta et concessa sint a nobisq; ipsis iustituuntur et conceduntur vt hominēs tanto maiori studio et diligentia coniunctis viribus Deum praepotentem colerent quanto arctiori vinculo Consiliorum. par ratio artis et morum aequalitas eorum animos coniunxit et associauit. Demum etiam quod fraternitas opificij artis Sutoriae hoc idem altare in templo S. Joannis ex antiquo possideat, suis sumptibus adornet, et eadem obserationes diuini cultus non nisi tempor iniquitate, seniorumq; Contubernij negligentia aliquantisper fuerint intermissae. Aequum deinceps nostroq; nomine et Regia dignitate necessarium munus pias hominum curas et studia legibus et statutis praedecessorum moderari, atq; offitio retinere et illa restaurare, quae peregrina religio in contemptum legum Priuilegiorumq; antiquitus datorum contaminare, vel in obliuione hominum adducere nitebatur. Ideo Nos Sigismvndvs Tertius Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae visis hisce lris quas de verbo ad verbum praesentibus inseri mandauimus in omnibus punctis iustis et legitimis ad supplicationem praefati Contubernij opificum artis sutoriae relati et suscepti Magistri et eor socij easdem tenere et obseruare sint obligati. Et Altaris ornatum religionisq; cultum, iuxta praescriptum ordinationis priuilegij, seniores Contubernij annuatim electi nulla exceptione religionis diligentissime prouidebunt et adesse omnes tenebuntur, in negligencia ac inobedien paena solita aduertere. Prouisionem etiam Sacerdotis de communi scrinio contubernij curabunt quandoquidem peccuniam symboli non nisi in vsum ipsius et non in alterius templi vel religionis exponere et erogare teneantur, atq; sint astricti. Porro Seniores Contubernij rationes expositarum pecuniarum, non alio in loco, quam in domo publica illius Contubernij, quam sibi constituerint, vel elegerint, idq; in praesentia omnium fratrum annuae suae administrationis quotannis facere tenebuntur, in quibus si fuerit aliquid dubietatis per officium Ciuile Vilnen determinabitur. Et quoniam pro ornatu altaris sumptus facere oneraq; ciuitatis perferre tenebuntur dignum esse iudicamus, vt nemo in ciuitate Vilnen cuicunq; iurisdictioni subiectus artem exercere audeat, qui in fraternitatem inscriptus et susceptus non sit. nolumusq; a quoquam in domibus tam publicis quam privatis, per alterius conditionis homines calceos diuendi vel aliunde in Ciuitatem Vilnen aduehi, cum id maxime ordinem Reipub. turbare et commodis ipsos Magistros opificij defraudare consueuerit. in contrarium vero facientes, officium, sub cuius iurisdictione tales reperti fuerint aduertere tenebi-

tur et aduertendi plenam facultatem habebit, quos nemo tueari sibi praesumet, ita enim in omnibus priuilegijs et concessionibus nostris, quae legibus publicis contrariae non sunt fraternitati artis autoriae conseruamus et ab omnibus conseruari volumus. In quorum praemissorum omnium fidem ac evidentius testimonium praesentes manu nostra subscriptas Sigillo Magni Ducatus Lithuaniae nostrae communiri mandauimus. Datum Warschouiae in Comitijis Regni Generalibus die vigesima mensis Martij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Septimo. Regnorum nostrorum Poloniae Decimo Suecorum anno quarto. Sigismundus Rex. Hieronymus Wołłowicz S. R. Mtis p Magni Ducem Litae Notarius. (*Sigil. appens. M. D. L. Auth. perg.*)

92.

Жикгимонт Третий Божю Мтю Корол Полский Великий Князь Литовский Русский Прусский Жомойтский Мазовецкий Ифлянтский, а Шведский Кготский Вандальский Дедичный Король.

Всімъ вобще и каждому зособна кому бы то ведати належало такъ предложенымъ Стану Духовного, яко вранникомъ Судовымъ земскимъ и кгородскимъ, ознаимуюмъ вамъ, дали намъ того справу подданные наши Мещане виленский мартинъ прубартель келер старшие Маистрове ремесла и цеху ткацкого, сами отъ себе и именемъ всехъ иныхъ ткачовъ, брати свое старшее и младшее вместе нашомъ столечномъ виленскомъ, под правомъ и присудомъ местскимъ мандемьборскимъ мешкающимъ, отом штож деи некоторые подданные наши тогож ремесла ткацкого з розныхъ местечокъ и сел, приходневе до места нашего виленского А некоторые и обыватели того Места Партачи, поддавшися под права владу духовного и свецкого розныхъ юрыздыции Места нашего виленского, противко правомъ и привилеємъ тому цеху и ремеслу ткацкому отъ продковъ нашихъ данныхъ ку немалому уближенью права и волности а ку згубе и знищенью ихъ повинности и послушенства, такъ яко иные полнять, чинити и отдавати нехотечи тое ремесло ткацкое набываючи собе пражы у розныхъ особъ шляхты обывателей панства нашего великого Князства Литовского, покутне робятъ, зачимъ ремеслу своему такъ яко належитъ спростати и

подолати немогучи, шкоды немалые тымъ от которых роботы набывають, чинят, а мистровъ того ремесла ткацкого, цеховые о то от розных особъ частые набегания и жалобы на тых покутных ремесников вцеху своемъ меваютъ, И били нам чоломъ абыхмо таковое крывды над права и привилея их терпеть недопускаючи, о томъ листъ нашъ до вас писати велели, вчемъ мы бачечи быти чоломъ бите их слушное а забегаячи тому абы за таковыми покутными ремесниками згубы и знищения не приходил, и люди которые пражу на роботу полотень давати нешкодовали, хочемъ мет и приказуемъ абы есте таковымъ ремесникомъ которыебы цеху их послушными не были и тое ремесло неучинивши первой досыть повинности своей над артыкулы в привилеях их описанные робити хотели, ремесла тых ткацких робити не допускали, и справедливостъ ставовых водлугъ правъ и привилеивъ ихъ чинили, постерегаючи того яко бы привилея тому цеху належачие вцаде зоставали, конечно Писан у Варшаве Лета Божого Нароженъа 46 деветдесять сегого Мца Июля и дня. Sigismundus Rex. Матей Война Писар.
(Печатъ вытисн. В. К. Л. Подл. на бум.)

93.

In nomine Domini Amen. Ad perpetvam Rei memoriam. Sigismundus III Dei Gra Rex Poloniae Magnvs Dvx Litvaniae Ryssiae Pryssiae Masoviae Samogitiae Livoniaeq, nec non Svecorum Gottorum Vandalorq, Hrivs Rex Significamus pntibus Iris nostris quorum interest vniuersis et singulis. Supplicatum nobis esse nomine et ex parte Famatorum Seniorum et Juniorum Magistrorum Artificij Cantrifusorum in Ciuitate nra Vilnensi degentium vt eisdem adinstar aliorum artificum Contubernium quoq, Artificij illorum in eadem Ciuitate nra Vilnen concederemus et institueremus Hos animaduertentes eiusmodi Contubernia in Ciuitatibus non tantum ad bonum ordinem spectare sed etiam non sine commodo et incremento Ciuitatum constituta esse Ideo supplicationi praedictae benigne annuentes eisdem Magistris Cantrifusoribus Contubernium in Ciuitate nra Vilnen more aliorum Contuberniorum instituimus: illudq, iuxta infra-scriptos articulos in toto obseruari volumus Ac imprimis ut confratres ejusdem artificij ad Contubernium in domum vnus Magistri semel in anno pro festo Sancti Joannis Baptistae simul conueniant atq, ibidem ex medio sui duos Seniores

Ч. I.

23

eligant qui eistam cum Iris et priuilegiis obseruare eamq, fratribus pro temporis necessitate praebere et demum post expirationem illius anni in simili fratrum congregatione tradere tenebuntur. Hi Seniores quolibet trimestri omnes Magistros ac Sodales ad Contubernium conuocari faciant, deliberationes Fraternitati profuturas instituant. de eisq, consultant, Priuilegia illis perlegant, transgressiones fratrum dijudicent, de transgressoribus mulctam reposcant, de mulcta in aerarium reposita arma coemant. quae una cum uexillo, quod impensis Contubernii Marsupiariorum iuxta atq, Albicardonum et Stannifusorum ornamento ciuitatis istius confectum est asseruari debebunt. Iustitiae deniq, pareant, verum id dijudicare non audeant, quod ad Officium Consulare et Aduocatiale iudicium pertineret. Qui quidem Magistri ad Contubernium omnes una congregati quilibet eorum omnes per sex grossos ad cistam communem pendere tenebuntur. Item si quis in numerum ipsorum inscribi uoluerit quadrienni postquam ex disciplina excesserit peregrinari et in locis uarijs sese exercere teneatur. postea apud Magistrum aliquem ejusdem artis in Ciuitate praedicta, sit modo Contubernalis ille, uno anno et sex haebdomadis sodalis laboret. idemq, post in regestrum scribi et introitalium nomine ad cistam unam sexagenam inferre tenebitur. Quod si uero filius Magistri fuerit is medium solummodo annum et tres haebdomadas laborabit Item quilibet ex sodalibus qui in Magistrum creari noluerit lras testimoniales ltimi ortus sui disciplinaeq, quod ab honesto artifice instructus sit ostendere debebit, et antequam ad elaborandum specimen artis admittetur unum florenum ratione inscriptionis et duos grossos aduocationis dare et reponere tenebitur Tandem uero ejusmodi artis suae specimen edat. ad quod demonstrandum primo debebit conficere formulam ad refundendum cantarum compressum qui cantarus refusus debet esse mensurae ejus uczt duarum cum media ollarum nec pluris nec minoris, ponderis autem librarum triginta. Ad hunc Cantarum capulum uulgo rēkoiesć ex argilla tale debet adaptare quod obserando et reserando frangi non possit Cum vero sufficienter hoc idem artis singulare confectum et elaboratum fuerit debet habere ponderis libras uiginti quatuor Alterum specimen debet ab eodem confici ex argilla ad instar lapidis plani in latitudinem trium partium cubiti, in longitudinem unius cubiti indeq, conficere debebit malluuium stanneum concauum uulgo antfos sklepisty dictum Pro tertio specimine erit illius operis forma pro conficienda patina trium partium cubiti Lituani, quae cum refundetur, pondus suum libra-

rum tredecim habitura est, at cum in toto exacta fuerit ualebit libras octo. Ea omnia non mutuata cujusquam manu intra duarum septimanarum spacium apud Magistrum hunc quem illi Seniores assignabunt elaboret, postea in sessione fratrum conspicienda praebeat deniq; convivium seu collationem pro fratribus faciet. Talis tandem in numerum Frum Magistrorum inscribatur et suscipiatur. Si uero fuerit filius Magistri uel uiduae defuncti aut filiae Magistri ejusdem artis nubserit, is tantum ad medietatem eorum omnium implendam adstrictus erit. Item iidem omnes Magistri praedicti artificii debent laborem suam exercere ex stanno puro probato uulgo fein Anglis dicto sub tribus signis idq; sub paena arbitraria per Confratres irroganda et irremissibiliter luenda. Stannum, uero sub duobus signis etiam probatum esse debet quod Seniores Magistri quolibet trimestri diligenter reuidere et inspicere tenebuntur. At uero si aliquis imperitus uel indoctus als Partacz inueniatur, qui non haberet confraternitatem in Contubernio, nec Priuilegio et statutis ejusmodi parere aut satisfacere uoluerit opificium hoc intra et extra Ciuitatem Vilnen nunquam exercere poterit. Tales etenim per Magistros Contubernij cum adminiculo Officii Castren et Consular Vilnen coercen. debebunt. illorumq; res ellaboratae ad hospitalia conuertentur. Item si quispiam adolescens ad perdiscendum hoc artificium Vilnam uenerit ille primum lras ortus sui ltimi producet. quibus productis a Mgro in discipulum suscipietur. vbi in disciplina annis quatuor continuis perseverare tenebitur, nec ullo precio annos eruditionis suae redimere poterit, postea peregrinationem per quatuor annos vti praemissum est, expediat. Item uiduae post mortem defuncti mariti sui Magistri cum prole relictæ liberum erit artificium hocidem exercere, sodalem alere et discipulum illum, qui uiuente marito in disciplina erat, ad annos debitos fouere, si uero sine prole relictæ fuerit, non nisi per unum annum et sex haebdomadas artificium exercere poterit. Quos quidem articulos nominatos aliosq; omnes ad hoc idem artificium pertinen et in aliis Ciuitatibus nris Regni vtpote Cracouiae Posnaniae Leopoli Gedani per Mgros ejusdem artificii obseruari solitos per Confratres dicti Contubernij Cantrifusorum in Ciuitate nra Vilnen integre et inuolabiliter. perpetuoq; exerceri et obseruari uolumus et decernimus. Harum testimonio lrarum quibus manu nra subsptis sigillum nrum, Mag. Duc. Lit. est appensum. Datum Varsouiae in Comitij Regni gnalibus die IV. Mensis Nouembris Anno Dni M.D.C.XI. Regnorum nrorum Poloniae

XXIV. Sueciae XVIII. Sigismundus Rex. Janussius Skumin Tiszkiewicz Mag. Duc. Lith. Notarius Braslaw: Nowogr. Capit. (Sig. app. M. D. L. auth. perg.)

94.

Vidimus Ex Actis Nobilis Officij Consularis Vln.

Sabbatho In Vigilia Sancti Mathiae Apostoli die Decima nona mensis Septembris, Anno Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Quinto.

**Ad Nobile Officium Actaq. Consularia Vlnensia personaliter venientes, Fama-
mati Simon Niedzwiecki, Casimirus Kieycewicz, Christophorus Matulewicz, Chri-
stophorus Gilewicz Seniores Piscatores Vlnenses, Suo ac Totius Confraterni-
tatis Piscatorum Vlnensium Nomine Agentes, binas Serenissimi Regis Vladislaj
Qvarti, Domini Nostri Clementissimi Literas et quidem primas Ex Actis, Nobilis
Officij Consularis Vlnensis, Sabbatho post Festum Assumptionis Beatae Mariae
Virginis, Die Decima Nona Mensis Augusti. Anno Domini Millesimo Sexcentesi-
mo Trigesimo Quarto per Depromptum Sibi Extraditas, Integras, Salvas et Illae-
sas Omniq. Suspicionis Nota Carentes, ob defectum Civilis Archivi hostili Igne
deperditi ad Acticandum Obtulerunt In Tenore Tali; Sabbatho post Festum Assum-
ptionis Beatae Mariae Virginis Die Decima Nona Augusti Anno Domini Millesimo
Sexcentesimo Trigesimo Quarto Ad Officium Nobile Consulare Vlnense Fama-
ti et Honorati Christophorus Kieycowicz, Erazmus Borowicz, Andreas Kosicki,
Demetrius Okuszeko Suo et Aliorum Confratrum Fraternitatis Piscatorum no-
mine personaliter venientes, universales Literas Regiae Magestatis, Domini
Domini Nostri Clementissimi In Civitate Merecensi Die Tertia Mensis Julij, Mil-
lesimo Sexcentesimo Trigesimo Qvarto Manu Propria SRMtis et Generosi Chri-
stophori Corvini Gosiewski MDLae Notarij subscriptas, Sigilloque minori MDLae
Communitas ad Acticandum obtulerunt Tenoris Sequentis Władysław IV
z Łaski Bożey Krol Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie,
Zmudzkie, Mazowieckie, Inflantskie, a Szwedzki Gottski Wandalski Dziedzicz-
ny Krol, Obrany Wielki Car Moskiewski. Wszem wobec y kozdemu zosobna,
komu o tym wiedzieć należy Supplikowali Nam Rybacy poddani Nasi Miasta
Wilna na niektorych Osob ze Stanu Szlacheckiego, że na nich niesłusznie, nie-
maiąc żadnego na to Prawa y Przywileju, tak od Antecessorow Naszych Swią-
tobliwey pamięci Krolow Ichmć nadanych; jako też, y od Nas za Szczęśliwego**

Terazniejszego Panowania Naszego approbowanych targowe y inne podatki wybierają, a prawie gwałtem wydzierają, tak iż miasto zarobku y pożytku swego nierówno większą szkodę ponosić muszą y przez to niszczeją y do ubóstwa przychodzą, Czemu wczesnie zabiegając y takiego ukrzywdzenia nikomu ile nienależnym osobom czynić niedopuszczając, Waruiemy to im y po WW wszystkich mieć chcemy, aby sie żaden takowy, któryby nie miał prawa y Przywileju od Przodków Naszych nadanego y od Nas approbowanego, więcej już od daty tego Listu Naszego niesmiał y nieważył targowych i innych nieiakich podatkow wybierać, y onych o to despektować, sub paena Nostra arbitraria, którą za Naymnieyszą Ich Skargą, ad exemplum drugim serio extendować, y do exekucyey przywozić każemy. Dan w Mereczu Dnia Trzeciego Miesiąca Lipca Roku Panskiego MD:CXX:IV. Vladislaus Rex; Extat Ibidem Sigillum minus MDLae appressum et subscriptio Notarij manus talis: Krzysztof Korwin Gosiewski Pisarz WXLQ Quod actis praesentibus est Consignatum (Locus Sigilli) Subscriptio talis: Ex Actis Officij Consularis Civitatis Regiae Vlnensis, depromptum. Alterius vero Instrumenti ex Actis Tribunalitij Vlnensis Die Quinta Maij, Anno Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Quinto deprompti ea series Verborum: Wypis z Knich Hołownych Trybunalnych w Wilni odprawowanych Leta od Narożenia Syna Bożaho Tysiaszcza Szescsott Trydcat Piatoho Miesiatca Maia Piatoho dnia. Pered Nami Sudiami Hołownymi na Trybunał u Wielikim Kniastwie Litowskim z Woiewodztw Zem y Powietow na Rok Tepereszny wyż pisany obranymi postanowiwszyse oczewisto Pan Mikołay Stachowski opowedał y pokładał List Jeho Korolewskoie Miłosty Pana Naszoho Miłostywoho należaczy Rybakom Miasta Stołecznao Wlenskaho na rzecz mienowite w nim pomenennoiu; który pered nami położywszy prosit aby do Knich Hołownych Trybunalnych pryniat y Aktykowan był, My Sud toho Listu ohledawszy y czytano ho podostatku wysłuchawszy wielelismo Jeho do Knich wpisaty, y upisuiuczy słowo do słowa tak se w sobe malet: Władystaw Czwarty z Bożej Łaski Krol Polski Wielkie Xiążę Litewskie Ruskie Pruskie Zmudzkie Mazowieckie Inflantskie Smolenskie Siewierskie Czernihowskie, a Szwedzki Gottski Wandalski Dziedziczny Krol—wszem wobec y kozdemu zosobna komuby o tym wiedzieć należało, a mianowicie Marszałkom Trybunalskim y Podwoiewodzym Wlenskim Terazniejszym y na potym będącym Wiernie Nam

Miłym Łaskę Naszą Krolewską Wiernie Nam mili przełożono Nam iest imieniem Rybakow Miasta Naszego Wilna, Że się im przez niezwyuczayne y niepowinne exakcy Ryb na targu będących wielkie bezprawie dzieia, Czemu My z Zwierzchnosci Magestatu Naszego Zabiegaiąc Żądamy y Choemy mieć po Wierności Waszey, abyscie WW. we wszystkim podług dawnych Zwyczaiow. y porządkow zachowuiąc onych depaktowac, Substytutom swym niedopuszczali, y targowego niezwyuczaynego od onych wybierać zabronili dla Łaski Naszey z powiunosci swey inaczey nieczyniąc. Dan w Warszawie dnia dwudziestego siodmego miesiąca Lutego Roku Pańskiego Tysiąc Szescsett Trzydziestego Piątego, panowania Krolewstw Naszych Polskiego y Szwedzkiego Trzeciego; u toho Listu Peczat welikaia Welikoho Kniastwa Litowskoho przytysnena, a podpisy Ruki Jeho Korolewskoy Miłosty y pisarskoie tymi słowy: Vladislaus Rex. Marcyan Tryzna Referendarz Pisarz W X Lo. kotory tot List jest do Knich Hołownych Trybunalnych wpisan, z kotorych y ses wypis pod Peczatoiu Zemskoio Wdztwa Wilenskoho Rybakom Wilenskim Jest wydan. pisan w Wilni. (Locus Sigilli). *(На подлинникъ печатъ города Вильна притисненна, на бумаге.)*

95.

Władysław Czwarty z Bożej łaski Król Polski Wielkie Xiążę Litewskie Ruskie Pruskie Mazowieckie Żmudzkie Inflantskie Smolenskie Siewierskie Czernihowskie a Szwedzki Gotski Wandalski dziedziczny Król.

Oznaymuiemy tem listem Naszem komu to wiedzieć należy. Pokładany był przed Nami Przywilej Papierowy, niżej wyrażony ręką S. Pamięci K J M Pana Oyca Naszego podpisany, y Pieczęcią mnieyszą WXL zapieczętowany cały nienaruszony, y w niczem niepodeyrzany. Y doniesiona Nam proźba, abyśmy on mocą y powagą Naszą Krolewską stwierdzili y zmocnili, kotory z Ruskiego na polski ięzyk przetłumaczony i przełożony tak się w sobie ma. Zygmunt Trzeci z Bożej Łaski Krol Polski Wielkie Xiążę Litewskie Ruskie Pruskie Mazowieckie Żmudzkie Inflantskie, y Krolewstwa Szwedzkiego naybliższy dziedzic y przyszły Krol. Oznaymuiemy tem listem Naszem wszystkim wobec y każdemu z osobna, komu by otem wiedzieć należało. iż pokładali przed Nami Poddani Nasi Mieszczanie y Soleniki Miasta Wilenskigo, kto-

rzy w Rynku w Rzędzie Solennem w kletkach Mieyskich Sol, Sledzie y Wosk
 przedaią, List Przodka Naszego Sławney Pamięci Krola Jmci Stephana pisany
 w Wilnie z podpisem ręki J K M y z pieczęcią WXL PodCanclerską spra-
 wy Pana Jana Hlebowicza na onczas Kasztelana Minskiego Podskarbiego Ziem-
 skiego y Pisarza W^oXL, pod datą roku Tysiąc Piecseth Osmdziesiąt Wtorego
 Mca Marca Wtorego dnia do Poborcy Ziemie Wilenskiej Piotra Harabur-
 dy pisany, ktorem to listem do pomienionego Poborcy bywszego Wilenskie-
 go Piotra Haraburdy za niemi pisany J K M pomienionych Mieszczan i Sole-
 nikow Miasta Wilenskiego od dawania y płacenia poborow w Vniuersałach nie
 uchwalonych, y im niezwykłych, tak ze y podatkow do Skarbu Naszego nie na-
 leżących, wyzwolicich raczył. Przy ktorem pokładaniu listu Naszego na wyz-
 wolenie im od podatkow y poborow niezwykłych do pomienionego Poborcy
 bywszego Wilenskiego danego prosili Nas, abysmy z łaski Naszey za prozbą
 ich to uczyniwszy, ten pomieniony list Przodka Naszego dla pewności y moc-
 nosci w przyszły czas w ten list Nasz wpisać rozkazali który słowo od sło-
 wa tak sie w sobie ma. Stephan z łaski Bozey Krol Polski Wielkie Xią-
 ze Litewskie Ruskie Pruskie Żmudzkie Mazowieckie Inflantskie Xze Sied-
 migrodzkie y innych, Poborcy Ziemie Wilenskiej y Dworzaninowi Naszemu
 Piotrowi Haraburdzie, Żałowali Nam Poddani Nasi Mieszczanie Wileńscy So-
 leniki wszyscy, ktorzy w Rynku w Rzędzie Solennym w kletkach Mieyskich
 siedząc Sol Sledzie Masło y Wosk przedaią, iż ty nad Vniuersał Seymowy i
 i nad powinność ich do podatkow pod ktore oni niepodlegli, przymuszaiąc do
 Vrzędu Mieyskiego ich niewinnie pociągasz i grabieżys im niemate poczynił,
 chcąc na ich iako Przekupnikow od kozdego zosobna poztotemu mieć, y od
 kazdey beczki Sledzi po szesciu groszey polskich brać, iakosz mamy tego pewną
 wiadomość od J. M. Pana Podskarbiego Ziemskiego, iż niektorzy z nich sami zza-
 granicza Towary swoje Sol, sledzie, y Masło z Prus do Panstwa Naszego W^oXL
 przywozają; a od tych Towarow na Komorach głównych Mytnych Myto i Pobor
 płacą, a ktore miedzy niemi są, y za granice sami po towary nieiezdzą, a też
 towary iuz odmycone y odpoborowane na Ławkach Solennych przedaią y szyn-
 kuiają, y insze podatki Skarbowi Naszemu Krolewskiemu należące iako Szosy zdo-
 mow y Czopowe y pozyczki iako Ludzie kupieccy y osiadłe dają. Dla czego oni
 za przekupnie poczytane bydz niemają, y pod takowy podatek przekupnicki nie-

podlegli i po szesciu groszey polskich od kozdey beczki Sledzi dawać niepowinni, gdyz iuz na Komorach Mytnych te wszystkie Sledzie, ktore do Wilna przychodzą odmycone, y odpoborowane. Stych przyczyn tych Poddanych Naszych Mieszczan Wilenskich Solenikow Rzędowych od takowych podatkow przekupnickich y oddania po szesci groszey, od kozdey beczki Sledzi uczynilismy wolnemi iakoz y tem listem Naszem ich od tego wyzwalamy, a przeto przykazuiem tobie, abys tych Solennikow o to więcej do prawa Mieiskiego niepozywał; y tych podatkow od ich samych i od Sledzi na nich niewyciągał, y te towary ich ktoreś u nich pograbił im zaraz powracać kazał, iakoby oni iuz powtore Nam o tem na ciebie nie żałowali, koniecznie, zebyscie tego inaczej nieczynili pod Łaską Naszą Krolewską, y pod winami na Vniuersale Seymowym na Poborcy opisanemi. Pisan w Wilnie Roku Tysiąc Piecseth Osmdziesiąt Wtorego Mca Marca wtorego dnia. V tego Listu Pieczęć J K M WXL Podkanclerska; y podpis ręki J. Królewskiej Mci tymi słowy Stephanus Rex tak tez y podpis ręki nieboszczyka Pana Jana Hlebowicza temi słowy: Jan Hlebowicz Kasztelan Minski Podskarbi Ziemski Pisarz. który to list do pomienionego Poborcy bywszego Wilenskigo Piotra Haraburdy na wyzwolenie im od podatków y poborow niezwykłych dany w ten list Nasz wpisany widząc bydz słuszny we wszystkim przy mocy zachowawszy y utwierdziwszy My Krol znowu ich tem listem Naszym od dawania y płacenia poborow nieustalonych y podatkow do Skarbu Naszego nienależących wyzwalamy y wolnymi czyniemy. Inato dalismy tym Mieszczanom y Solenikom Miasta Wilenskigo ten Nasz list z podpisem ręki Naszey, y z Naszą pieczęcią. Pisan w Warszawie Roku Tysiąc Pięc Seth Dziewiedziesiąt wtorego Mca Octobra pierwszego dnia. My tedy Władysław IV Krol do prozby takowey iako słuszney łaskawie się skłoniwszy zwysz rzeczony Przywilej ze wszystkimi iego punctami artykułami y obowiązkami (in quantum iuris est) mocą y powagą Naszą Krolewską zmacniamy stwierdzamy i approbuemy. Na co dla lepszey wiary ręką się Naszą podpisawszy pieczęć WXL przycisnąć rozkazalismy. Dan w Wilnie dnia Piątego Miesiaca Lipca Roku Panskiego MDCXXXVI. Pan. Nasz. Pol. IV. Szwedz: V roku. Vladislaus Rex. Confirmatia Przywileiu S. Pamięci K J M c Solenikom Wilenskim służąca. Kmrz Leo Sapieha Pisarz. (*Pieczęć przywiesz. W. X. L. auten. pergam.*)

96.

Vladislaus Quartus Dei Gratia Rex Poloniae Magnvs DVX Lithvae Rvs-
siae Prvs: Masoviae Samogitiae Livon: Smolen: Ciernihow: Necnon: Svec:
Goto: Vand: Haeredita: Rex.

Significamus prntibus Iris Nris quorum interest uniuersis et Singulis Exhibi-
tas coram Nobis fuisse lras infra scriptas papyreas ex Actis Consularibus Ciuita-
tis Nrae Vilnen autentice emanatas, sanas saluas et illesas omniq; suspitionis
nota carentes continentes in se certos Articulos ad bonum regimen et ordinem.
Contuberny Textorum spectantes Supplicatumq; est Nobis ut easdem lras autori-
tate Nra Regia approbare confirmare et ratificare dignaremur Quarum quidem
lrarum tenor de verbo ad verbum qui sequitur est talis. Proconsules et Con-
sules Civitatis Regiae Vilnen in Mag. Ducatu Lituaniae Metropolis Vniuer-
sis et singulis. harum notitiam habituris earundemq; tenorem visuris lectu-
ris aut audituris praemissa officiorum nrorum secundum unius cuiusq; prae-
eminentiam et dignitatem commendatione, Significamus honoratos et famatos
Nicolaum Saugin Orthodoxae Romanae Ecclae Religionis ex vna et Petrum
Kunt Auszpurgensis confessionis ex altera partibus, Seniores Annuos in An-
num prntem electos constitutos et iuratos Caeterosq; omnes Juniores Con-
tuberny Textorum Ciues iuratos Vilnen Magistros coram Nobis et Officio
Nro Consulari in solitae residentiae Nrae loco personaliter comparuisse ibidemq;
Articulos et certas ordinationes per se in Contubernio, de Consensu omnium
Seniorum et Juniorum eiusdem opificij Magistrorum et concordia, constitu-
tas conscriptasq; disceptantes uero maioris auctoritatis et perennitatis gra,
ad moderandum, approbandum et confirmandum actis consignandum obtulis-
se. Quorum de verbo ad verbum talis est tenor uti sequitur Artykuł. 1.
Naprzod obieranie starszych Roczných w dzień S. Mikolaia Swięta Rzymskie-
go według nowego Kalendarza przykładem Ordynatiei Szlachetnego Magi-
stratu Wileńskiego kazdego roku po sobie następującego ma sie zaczynac
z ktorych to starszych ieden katolicki Rzymskiei wiary na pierwszym mści-
scu a drugi Auszpurskiei Religiei Przynim Consiliarz albo Radny Katolik
przynim obok nabozenstwa Augustanskiego starszi podle tego dwuch Sza-
pharzow. ieden katolicki a drugi Sass zgodnie mają bydz obrani y Czasu scha-

Ч. I.

24

dzki w Cechu przy stole miejsca swoje będą zasiadac a zasiadszy o tym wszystkim co od Magistratu Wileńskiego onym będzie proponowano albo też co sami Panowie starsi ku potrzebie y pożytkowi Rzptei Cechu wskiego Tkackiego będą rozumieli radę swą y zdania z Vczciwoscia głosy wolnemi ieden po drugim tak iako będą wedla siebie siedzieć, a zaden sie w mowe drugiego niebedzie sie mógł wtrącac, chyba za wzięciem od Panow Starszych pozwolenia coby mowił albo przez nichze samych coby odpowiedział zapytania podając czas wszytek sessiey albo schadzki strawią A gdzieby sie który wtrącił w mowe drugiego zdanie swoje dającego a będąc napomnionym nie chciał sie w pokoiu i skromnie zachowac Tedy za wystempek winy tamze do skrzynki ma położyć groszy sześć Litewskich. ktore zgromadzenia y schadzki kazdego meca v starsze^o rocznego Religiei Katholickiey pod Jurisdictionią Mieiską a niegdzie indziej będą powinni odprawowac Wszakze gdzieby starsi domu abo kamienicę tu w miescie miedzy murami nie mieli tedy za zgodą i zezwoleniem wszytkiei braci w kamienicy albo domie iakiego Mieszczanina pocziwego odprawowac będą Tego iednak dokładając iz iesliby albo od Szlachetne^o Magistratu Wileńskiego iakie zaszło rozkazanie albo więc który Mistrz Cechowy abo Towarzysz miał potrzebe. co proponowac w Cechu tedy nieczekając miesięczney schadzki za takową pilną potrzebą Panowie Starsi wszytkich Mistrzow i Towarzyszow obestawszy zisc sie powinni będą y tam zszedszy sie o tym wszystkim co im bedzie proponowano wzgodzie radzie y rady swe konczyc a iesliby w czem zgody niebyło tedy takowa sprawa na rozeznanie do Magistratu Wileńskiego ma bydz odeslana Artykuł. II. Ma też bydz skrzynka Cechowa iedna za dwiema kluczami a druga Koscielna też za dwiema kluczami ktore skrzynki v starszego Catolika albo gdzie indziej tylko pod Mieiską Jurisdictionią a nie pod inszą na miejscu warownym od ognia y inszych przypadkow chowane bydz mają a klucze osobliwie od Cechowey dwa Panowie Radni wedle Panow Starszych siedzący ieden Katolicki a drugi Sass. Auszpurskiei wiary v siębie chowac mają Od koscielnei zaś skrzynki Katolicy dwai anie Sass to iest starszy y drugi consiliarz miewać przy sobie mają y będą powinni ktora nigdy bez schadzki, y zezwolenia Panow starszych rocznych otwierana byc ma A tam w niej Przywileia Krola JE^o Mci Pana Pana Nam Młciwego Ordinacie Statuta

Regestra Przychodow i Roschodow, Polskim ięzykiem a nie inszym pisane będą chowane Na którym miejscu czasu Schadzki cicho z wielką wczciwoscia swe zgromadzenia odprawowac mają osobliwie tym więcej kiedy skrzynka z Przywilejami na stole otworzona będzie stała gdzie iesliby który z lekomyślności swej co takiego lubo to Mistrz tym więcej Towarzysz słowem a strzeż Boże ręką popełnił tedy tam zaraz będzie karany według Wwagi y zgody Panow starszych O czym gdyby zgody niebyło albo by sie pod karanie podac niechcieli takowi do Szlachetnego Magistratu mają bydz dla karania odesłani. Artykuł. III. A Iz Prawa przez stany tak duchowne iako y Swieckie wszelakiego Rzemiosła i Cechy eo fine na Seimach y ziazdach głównych są postanowione. i vchwalone aby chwala Boza za żywych y zmarłych swe pomnozenie w Nabożeństwie brala tedy co miesiąc takze w niedziele suchych dni albo quartału v oltarza wielkie^o w Kosciele S. Mariey Magdaleny przez kapłana na to sporządzonego Mszą Świętą przy Naswietszym Sakramencie za żywych spiewana a za vmartłych drugiego dnia poniedziałkowego w Suchedni ma się odprawowac Na których to Mszach Swietych wszyscy Mistrzowie y Malzonki ich schadzac się będą winni A zszedszy sie sami Mistrzowie i Malzonki ich po szelagu na ofiare idac porządnie za Pany Starszemi namniei po dwu pieniędzy skladac y z swieczami przed Naswietszy Sakrament zapalonemi ba y na pogrzeby. którym starszi rozkazą chodzic będą powinni A iesliby miedzy niemi tak Mistrzowie żony ich iako y Towarzysze te^o Rzemiosła tkackiego byli Nabożeństwa inszego tedy od takowych vsług y ofiar będą wolni po zlotemu iednemu na kozdą Czwierć Roku Mistrz za siebie, a Towarzysz po groszy dwanaście zapłaciwszy Jednak gdzieby który z Mistrzow albo ich Zon takze dziątek y Towarzyszow vmarł tedy na pogrzeb dla pochowania ciała uczciwego Wszyscy Mistrzowie z Małzonkami y Towarzyszami swemi przychodzic będą winni A ktoby z Mistrzow Zon y Towarzyszow ich dla lenistwa na pogrzeb przyisc niechciał tedy funt wosku do kosciola Katolickie^o Rzymskie^o powinien będzie strofu oddać Jesliby też który dla zlego zdrowia abo inszej trudności przybyc niemógł, starszym tedy Mistrzom rocznym ma sie opowiedziec którzy iesli go wczynią wolnym będzie tez od karania vwolniony iesli zaś będzie niestuszną przyczyna tedy funt wosku do kosciola Rzymskie^o dac będzie po-

winien *Nulla eius habita discretione*. Z których offert y inszych dochodow starsi woski na potrzeby Koscielne y insze naklady aby były starac sie y obmyślać będą co rok iednak przy zdawaniu Vrzędu swego następującym starszym czyniąc licbe i dając rachunki. Artykuł IV. A gdzieby Szlachetny Magistrat Wilenski na pogrzeb z marami y z swieczami iakiego Senatorsa zmarłego aboli zacney osoby zmarley y innym Cechom isc kazal Tedy kazdy Mistrz y Towarzysz wszelkiej Religiei przybyc y te posługe pod karaniem któryby niebył szesci funtow wosku, do skrzynki koscielney, W zgromadzeniu będzie powinien odprawic. Jesliby tez który z Mistrzow tego Rzemiosła decretem Naywyszego z tego swiata smiercią zszedł po którym zostalaby wdowa z dziatkami albo bez dziatek tedy takowej poki by za drugiego meza inszego rzemiosła nie poszla byleby sie w stanie swoim wdowim vcziwiewie sprawowala Towarzysze y czeliadz do odprawowania tego rzemiosła wolno będzie chowac I to tez dokladamy iesliby który syn Mistrzowski tego rzemiosła chcial sie ożenic, y w malzenstwie Stym wedlug nauki powszechnego Kosciola zyc tedy takowy od robienia sztuki ma być wolnym K temu gdzieby który mlodziencić corke Mistrza tego rzemiosła chcial za małzonke poiąc tedy tez wolności od robienia sztuki ma zazywac dawszy do Kosciola na ozdobe oltarza albo na Woski Czerwony zloty ieden y Collacją sprawiwszy wedlug przemozenia swego ktoraby nad kop dziesięc niewynosila wszakze wszystkim vcziwosc z pokorą z vszanowaniem oddać winien będzie A na vpartego przy vznaniu Panow starszych ma zostawac kara. A Insze wszystkie wedlug zwyz opisanego porządku Conditie i Artykuly pelnic y odprawowac winien będzie Wtym tez Artykule miedzy sobą zgodnie Mistrzowie y Towarzysze zawarli ze co przed tym od niezwi-
tey prędze w klemby za zwicie teize prędze Mistrzowie po groszy szęściu zaplate brali Za podniesieniem sie wszystkich rzeczy w drogosc na Część swą po groszy Dwunastu onym brać wolno będzie A Przytym insze Artykuly porządki ktore w Przywileiach od Stey pamieci Naiasnieiszych Krolow temu Cechowi na prawo danych iako w vczeniu tego rzemiosła chlopiat Towarzyszow chowaniu wędrowkach platach y inszych w sobie obszernie brzmiących we wszystkim Maią sie starsi y mlodsi Mistrzowie ich Towarzysze nakoniec i chlopieta sprawowac y rządzic. Qvas quidem ordinationes et Ar-

titulos de Consensu omnium Seniorum ac Juniorum fratrum praedicti Contuberni modo praemisso conscriptas Officium praesens Consulare Vilnen, approbavit sentencialiterq, Confirmavit perpetuum robur habituras Inquorum omnium maiorem fidem prntes Notary Ordinary subscribi sigilloq, Officy Nri solito communiri fecimus Datum Vilnae Sabato pridie dominicae Rogationum die Vigesima octava mensis May Anno Dni MDCXXXIX. Bartolomeus Gawlowicki Notarius subscripsit Sigillum appositum Nos itaq, Vladislavs IV. Suplicationi eiusmodi uti iuste benigne annuentes praeinsertas lras autoritate Nra Regia approbandas confirmandas et ratificandas esse duximus prout quidem prntibus Iris Nris In quantum iuri communi non repugnat approbamus confirmamus et ratificamus decernentes eadem vim et robur debitaе firmitatis obtinere debere et ab omnibus inviolabiliter observari In quorum omnium fidem et eulentius testimonium prntes manu nra subscras sigillo Mag Ducatus Lituaniae communiri mandauimus Datum Vilnae die XXVIII Mensis Junij Anno Dni MDCXXXIX^o Regnorum Nrorum Poloniae VII° Sueciae vero VIII° Anno. Vladislaus Rex. Stanisław Naruszewicz Pisarz. (*Piecz. przywiesz. W. X. L. auten. pargam.*)

97.

Iż przed Nami pokładany był List Przywilej autentyczny Ręką Najiasniejszego Antecessora Naszego Stefana podpisany y Pieczęcią wielką W. X. L. Stwierdzony żadnej wątpliwości nie podległy, z Łacinskiego Stylu po Polsku przetłumaczony w ten sposób. Stefan z Bożej Łaski Krol Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki, Inflantski etc., a Dziedziczny Xiążę Siedmiogrodzkiej ziemi. Oznaymujemy tym Listem Naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu należy, którzy teraz y na potym wiadomość o tym mieć będą. Kiedysmy dobrze rozważywszy uznali, że między jnszemi Rządu y Panowania Naszego Krolewskiego Przymiotami Rzecz nieposlednieysza iest, abyśmy się też o dobre powodzenie, y porządek słuszny w Miastach y Miasteczkach Naszych, w Bractwach y Cechach poddanym Naszym Starali, przez coby Ludzie przystoyniey y godniey żyć, y między innemi Rzemieslnicy w Rzemiosle swoim, ku ozdobie y pożytkowi Rzeczypospolitey Naszey dobrze się cwiczyć y słynąć mogli. A tak gdy Starsi Rzemio-

sła Szwieckiego przez Panów Rad przy Boku Naszym rezydujących pokornie suplikowali, abyśmy Przywileia, Prawa y Statuta Zgromadzeniu albo Bractwu tegoż Rzemiosła służące, według których by się sprawować y rządzić mogli, Mocą Zwierzchności Naszey Krolewskiej approbować, roborować, y potwierdzić raczyli w ten nasladuiący sposób. Pierwsze tedy iest, aby co Rok wszyscy schodzili się w Dzień Swientego Mikołaja Biskupa y obrali z posrzedka swego sześć Starszych rocznych to jest: dwóch Rzymskiej, dwóch Grecko-Ruskiej, a dwóch Niemieckiej Religiey Ktorzy po wykonanej Przyśiedze Introdukowani będą. Ciż Starsi postarać się mają, aby co Kwartał Zgromadzonemu Cechowi Przywileia y Statuta przeczytane były, y co dwie Niedziele albo według potrzeby do jednego z Starszych poprzychodzili, radzić się około porządku dobrego, y zachowania tego Bractwa, y zkomplanować różne trafunki, temuż Bractwu przynależące. Ktorzy to Starsi będą mieli moc y władzę jnnych Braci Grzeszących osądzić, nad niemi rządzić, do Cechu zawoływać, y onych według uwagi y słuszności, jako ich Prawa i Statuta każą, za popełniony excess Sztrosem karać, iako też y tych którzyby zawołani będąc do Bractwa przyść nie chcieli, albo zaniedbali, albo którzykolwiek Statutom Cechowym przeciwnymi y nieposłusznymi byli, przeciw Prawu wystempuiąc, takowych według opisanja Statutow karać, upartych zaś y rebellizuiących do więzienia Mieyskiego podać mają. Starsi także będą powinni pospolitą Skrzynkę Bracką z Listami i Przywileiami pilnie zachować, ani ją kiedyś za miasto Nasze Wilenskie wynosić, tylko między Murami y to zawsze na Jurisdykcyey Mieyskiej chować; Magistrow takowych do Cechu obierać y przyjmować mają, którzyby już doskonale wyuczeni y doświadczeni w tym Rzemiesle byli. A iesliby kto chciał w tymże Rzemiesle robić, Magistrem zostać, y do Bractwa tego bydz wpisany, tedy takowy ma wprzod Swoje urodzenie pocziwe Listownie przed przyjęciem dowieść y upewniać, iako też gdzie się swego Rzemiosła nauczył, u ktorego Magistra za Towarzysza dwie lecie robił, potym z nauki swey próbę, albo Maystersztukę według zwyczajn dokazawszy, Mieyskie Prawo przyjąc powinien będzie: Przy przyjmowaniu w Liczbę Bractwa każdy Magistrem zostawiając Sto złotych, a iesliby wdowę albo Corkę Magistra Bractwa tego za Małżankę poioł, tedy pięcdziesiąt Złotych, a Magistrowczyk ieden tylko Czerwony złoty,

przy uczcie dla Starszych do Skrzynki płacić powinien, a gdyby się Maystersztukę Rzemiosła swego zgotować zbraniał, a iednak by żądał być Magistrem, takowy okrom pomienionych pieniędzy ieszcze osobliwie Siedem kop Litewskich do Skrzynki Cechowey wyliczyć, a nadto ieszcze kollacyą całemu Bractwu według możności swoiey sprawić y utraktować obligowany będzie §. A ktorzyby z pomienionego Rzemiosła, za Magistrow wpisani y do Bractwa przyienci niebyli, y niechcieliby słuchać Prawa, y Starszych Bractwa tego, luboby mieszkali na Jurisdykcyi Duchowney lub Swieckiey, albo też w Pałacach y Dworach Senatorskich, Xiążeńcich Dignitarzow Naszych, y Szlacheckich zostawali y mieszkowali, tym wszystkim niema być wolno robić, Surowo przykazujemy; Magistrowie zaś obrani co już od dawnego czasu Magistrami zostali, od dokazania Maystersztuki albo proby Rzemiosła swego y od listownego Swiadectwa mają bydz wolni, żaden też na publicznym targu kupieniu rzemienia ieden drugiemu Magistrowi przeszkadzać niema. A iesliby się kto odważył to uczynić, takowy według zdania y uwagi Bractwa ma być karany. Przy tym też Magistra żona na Rynku albo na łokciu siedząc, gdyby przez sie albo przez drugie cudzą robotę ganić, albo też kupcow różnym sposobem y fortelem odmawiać ważyła się, takowa za pierwszym razem da kamień wosku na Chwałę Bożą, a trzykroć powtarzając w tym przekonana, Rok cały y sześć niedziel, ani siedzieć, ani na łokciu przedawać będzie mogła. Jesliby też który do Cechu wezwany będąc niestawił się, albo też niesłuchał, zwykłą mszą na pewny czas postanowioną y na Processyi na Pamiątkę Swientego Krziszpiniana postanowionej przytomnym niebył, tedy za każdym nieprzybyciem w winę podpadać ma, y grosz ieden wyliczyć, iesliby też który takowe postanowienie, albo też Bractwo ganił, a przewiniony będąc na takim wystempku po trzy razy Sztroff niezaptacił, takowy powinien będzie kamień wosku na swiece do Bractwa oddać. Żaden też kupiec y przekupnik niebędzie się ważyć z ich rzemienia, iakokolwiek Robotę Szwiecką na sprzedaż robić, ani Ormianie y inni do miasta przyjeżdżający po Domach Gościnnych z ich rzemienia, iako pospolicie zowią Saffiani iakokolwiek robotę czy Boty czy Trzewiki zgotować będą, żeby ią znouu tu w Wilnie na ruinę y szkodę całego Bractwa przedawali ponieważ oni się tego Rzemiosła nienauczyli: Jednak Braciom wol-

no będzie innym kupcom y Ormianom z własnego ich Rzemienia, wszystką robotę robić, byleby one z Miasta na inne miejsca do przedania wywozili. A iesliby przeciwnym Swiadcetwem w przerzeczonych punktach przekonani byli, tedy na takowych kara w Bractwie zwyczajna ma bydz włożona, Zaden też z braci niebędzie się ważył od Domu do Domu chodząc do innych braci, robotę ich skupować, a potym one na Rynku przedawać, a ktoby to miał uczynić, a potym przekonany był, takiemu robota, albo ta predaż ma być zabrana, y do Szpitala oddana; także gdyby kto w Domu, albo w Rynku Boty albo inszą Szwiecką robotę słuszney nagany godną przedawał, takowa robota zabrana, y do Szpitala zaniesiona będzie. Jesliby ktokolwiek na iakim złym uczynku, iakoto na złodzieystwie, albo też na iakim inszym niepoczciwym wystempku był natrafiiony y przekonany; takowy nietylko z Bractwa zkassowany, ale tez od Rzemiosła swego, iako szelma, y niepoczciwy wiecznemi czasy ma bydz oddalony; Niemniey kiedyby się też na schadzce Brackiey jeden drugiego słowami uszczypliwemi y nieuczciwemi łaiąc y aggrawować ważył, takowy według zdania Brackiego ma bydz karany. Kiedyby zaś gdzie indziey a nie w Bractwie trafiło się, ażeby jeden drugiego połaić, albo zelżywie urazić y zkonfundować miał, takowy ma podlegać Woytowskiey Censurze. Niebędzie się żaden ważył Pomocnika albo Towarzysza komu odmawiać, y odwabić ktoby to uczynił, ten karę według zdania y rozsądku Cechowego odnosi. Żaden z Magistrów, niepowinien Towarzyszowi chociaż dobrze Rzemiosło umiejącemu więcej na Tydzien płacić tylko pietnascie groszow Litewskich. Każdy Magister, przyjmując ucznia do rzemiosła y nauki, powinien będzie onego wprzod Bractwu praezentować y do księgi Cechowej kazać go wpisać, ani go dłużej nad sześć lat w nauce za Chłopca trzymać; Towarzysze zaś y uczniowie, ktorzy od Magistrów swoich przed czasem y nieuczciwie odchodzą, u drugich niemają prendzey robić, póki pierwszym zupełną nie uczynili satysfakcją. Żaden Magister ani Towarzysz, niema przyiść do Cechu z bronią, a iesliby się to komu zdarzyło ten ma onę broń dobrowolnie, nie z przymusu, Starszemu, przy ktorym na ten czas tego Roku Skrzynka Bractwa zostaje, dać do schowania. Na tymże miejscu nikomu wolno będzie wadzić się, hałasować, albo kogo słowami nieuczciwemi znieważyc, y zkonfundować pod karą w Bractwie posta-

nowioną. Jesliby Magistra żona owdowiała, a po śmierci męża syna żadnego zostającego nie miała, takowey ieno ieden Rok y sześć niedziel na Rynku siedzieć zezwalamy. A chcemy y Serie przykazujemy, aby żaden Szlachcic ani kupiec, niniej bardzo żyd, nieważył się do Miasta Wila gotową robotę przywieść y przedawać, a iesliby się na to odważył, takiemu aby Szewcy Wileuscy wszystko pozabierali tym ninieyszym Listem Przywileiem Naszym zupełną moc daimy. Naostatek ktorzyby się z przerzeczonego Rzemiosła Szwieckiego zwyż pomienionym punktom y Statutom przeciwił y niechcieli być posłusznymi, takowym Warstat ma być zbroniiony y niedopuszczony. Wyczym wszystkim Woiewoda Nasz Wileński wespoł z Woytem y Burmistrzami mają im dopomoc, assistować y onych od wszystkich krzywd y napaści bronić, zastompić, nieposłusznym zaś pomienionym Statutom tego Przywileiu do posłuszeństwa przymusić; Którey to Supplice y postanowieniu iako słusznemu, y Prawu Pospolitemu, tak też żadnym wolnościom publicznym y partikularnym, niemniey też żadney Zwierzchności nie w czym nieprzeciwne, szczegulnie tylko Osobom pomienionego Cechu dla zachowania porządku dobrego, posłuszeństwa przystoyności y przyjemności słuzącemu, My łaskawie sprzyiając tąż Bractwo albo Cech, pomieniony Szwiecki, w Stołecznym Mieście Naszym Wileńskim Chętnie z Woli Naszey Królewskiej postanowiliśmy y potwierdziliśmy, chcąc aby to wszystko co tu wyrażono y napisano iest od wszystkich osob tegoż Bractwa wiecznymi czasami zachowano było, zaczym też ten Przywiley we wszystkich wyżej opisanych Kondycjach Klauzulach Artykulach y Okolicznosciach Mocą Naszą Królewską potwierdzamy y vmacniamy nienaruszając Prawa Pospolitego, dla lepszey wiary y pewności ten List Nasz Przywiley Ręką Naszą podpisaliśmy, y Pieczęć WXLitt przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Wilnie Die prima Julij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono Regni vero Nostri..... Stephanus Rex. Supplikowano Nam zatym przez Panow Rad y Vrzendnikow przy Boku Naszym zostaiących abysmy ten Przywiley ze wszystko w nim opisaną rzeczą Łaską y Powagą Naszą Królewską stwierdzili, zmocnili, y ratifikowali, do którey prozby My Król Łaskawie się Skłoniwszy, przerzeczony Przywiley Nayiasnieyszego Antecessora Naszego Stefana, na osoby Bractwa Szwieckiego Miasta Naszego Wila, we wszystkich

Punktach, Klauzulach, y Paragraphach w nim opisanych nienaruszenie stwierdzamy vmacniamy y ratyfikujemy. A do tego z Naszey osobliwey łaski Krolewskiej przydaiemy y postanawiamy, aby w Bractwie Szwieckim Cechu Wilenskim pewny y nieodmienny komput Magistrow był, mianowicie ośmdziesiąt Rzymskich, Czterdzieście Graeco-Ruskich, Dwadzieścia Niemieckich, po których zeysciu drudzy Expectańci, na to mieysce w liczbę według Religiey swoiey przyięci bydz maia, wyimuiąc zaś synow tych, ze starszych, którzy iesli dobrze wendrowali, tedy nad pomienionną liczbę mogą bydz przyięćci, Cudzoziemcow zaś nad komput pomieniony w liczbę przyiąć niemaia, a gdyby zaś Starsi przez korrupcyę na to zezwolili, tedy dwie Grzywny srebra za Satroff dać powinni będą, przytym też Ordynuiemy, aby się wszyscy w dzień Swientego Jendrzeia Apostoła zchodzili, a wolną Elekeyą sześć Starszych vczyniwszy w Dzień Swientego Mikołaiia Introdukcyą tychże Starszych odprawowali. Na co dla lepszey wiary ten List Nasz Przywilej Ręką Naszą podpisałismy się. y Pieczęć W X L przycisnąć Rozkazalismy. Dan w Warszawie Dnia XXII Miesiaca Lutego, Roku Pańskiego Tysiąc Siedemsetnego Trzynastego Panowania Naszego na Królestwie Siedemnastego Roku. U którego Listu Przywileiu confirmacyjnego podpis Nayiasn. Króla Jegomości tymi słowy Augustus Rex. (*Autentyk Księga z ośmiu kart pargaminowych mniejszego arkusza, pieczęć przywieszona W. X. L.*)

КОНЕЦЪ ПЕРВОЙ ЧАСТИ.

